

The Judaica Archival Project

מכון מקורות להלמוד

P.O.B. 43267 Jerusalem 95400, Israel
Tel. 972-2-518614, Tel/Fax. 654-0164

ת.ד. 43267 ירושלים 95400
טל. 02-518614 (24 שעות), טל/פקס. 02-654-0164

TITLE PAGE - דף שער

ב"ה

5.11.96

13 70

21C *S
סדר היום
משה ב"ר מכיר
ונציה שטה
Seder HaYom
Moshe Ben Machir

Venice 1605
R8 35V3361
דינים וכוונות תפילות לכל השנה, ופירוש על קהלת
מהדורה שניה

תאריך.....
מס. סרט/ספר/ומסגרת.....
מס. סרט/ספר/ומסגרת.....
הגדלה.....
חשפה.....
הערות על העותק.....
אודס...ספר.....
REEL\BOOK\AND FRAME NO. 305/5/907-
REEL\BOOK\AND FRAME NO\C2.....
MAGNIFICATION 14/20
EXPOSURE 18x
COMMENTS ON COPY.....

יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחזה דעת:

S.S.

ספר

סדר היום

והוא פירוש נאה עד מאד

על החפלות כלול מארבע סוגי

החכמה הם פשט רמז דרש סוד

וסימניך פרדס:

ובסוף הספר פירוש נאה למדקדק

על משנת בן חמש שנים למקרא

ופירוש על מגילת קהלת:

ספר איש האלהים המכס השלם המסודר

כמדרג משה'ן כבודו

יום מתיבתא בעין ויתן

מנחת תשוב:

הניחו שכיית אלהים היקר ובעלה

כהר שלמה מור דוד ינו

מתן הרב המסביר

הכינוי היפה: ינו והנהיגו טהרם

השלם כמוהו יצחק נרשון כליו

ונדפס ע' זואן גארא וביתו

תשני שכה לפ"ק

בויניציאה

Có licétia de Supiori.

S.S.

הנה מלקים ונתן יס את המהדר בדר ונימו

R 296.311.6
 296.311.6
 296.311.6

אמר הזיפרוני

שאו ידיכם קדש וברכו את ה' אשר העיר את רוח המפורר כלל
 שלמה יצו בכפר נחמיאש מור דוד אל חתן המלך
 סקדו הרב המחבר יזיל להחיות בנופו ובממוכו לזכות את הרכים
 ולהדפיס שכית הספר הבחמד הזה יען כי בהדפסה הראשונה עלה
 כלו קמסוכים לסבת ההעתק כתוב יד שלא ידעו האומנים מה הוא
 ואנכי הצעיר בראיתי את טוב לבבו אחותי נקלמיוס והארתי חשכת
 הדיכים וכוכות התפללות וכל המצטרך למען יבא מתחת ידינו מלאכה
 שלמה בלי חסרון בשיתי שומי בכל עמוד ועמוד הכמנא בו ובהפירודי
 כל הדיכים והכוכות והמאמרי ולהצבי לו ביוכים במשתחות למען ירוץ
 כל קורא בו וימנא מבוקשו כהרף עין ואפריין במטוייה להחכם השלם
 כמוהלר יצחק גרשון כלו הכמנא ראשון לכל דבר שבקדוש לשם
 עיניו על כל אשר פעלתי ועשיתי ולהגיהו על ככון כיד ה' הטוב עליי:
 העתירו אל ה' יתן לנו עז ותעזומות להדפיס ספרים הרבה כאשר
 עש לבבנו ובא לבין גואל אכ"ר:

28°
 35V3361

בית
 והאור בר פאי
 ירשלים

הקדמה המחבר גר' ב

בהיות כי תכלית האדם וביאתו לעולם הזה הוא לעשו'רצון יוצרו וללכת בדרכיו
 ולהמציא נחת רוח לפניו מתוך מעשיו הטובים ופעולותיו המתוקנים
 והכל יאמרו עליו אשרי שזה ילד אשרי שזה גדל והוא ית'וית' משתבח ומתפאר בו כמו
 שכתוב עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר על כן צריך כל אדם השלם בדעותיו
 להקריבו בעניניו ולשקול כל מעשיו במאזני צדק ולא יעשה דבר שלא מן הראוי וכן
 בצדק כל אמרי פיו וכל דבריו במשפט ולא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן
 וירחיק עצמו מן הכיעור ומן הרומה לו מן הגזל ומן הגניבה מן התאוה ומן החכוד
 ויהיה לעולם נעלב ולא עולם שבה ופוב לב מן הבא כידו טוב עין מסתפק במותר לו
 אהוב אהוב את הבריות שפל רוח ומרוצה נכזר בעיניו ומכבד את הכל אהוב את
 התוכחות ומקבל את המיכר מקרב את הכל ומתרחק מן הכל ולהשוות את ה' לנגדו
 תמיד זהיר בנפלאותיו ומכוין בברכותיו ישר במדותיו וחכם בדעותיו מואס דממתנות
 ומתרחק מן המאכלות מותר מממונו ואוכל לשובע נפשו מצמצם עצמו בפת חריכה
 ובולם את פיו בשעת מריבה חנין דלים ומרח' על האביונים ומפקח על עסקי אלבנות
 ויתומים מכבד את התורה ואת לימודיה ובקרב נחת רוח לעושיה הם על מסונו וזהיר
 בהוצאותיו וכל שכן בהוצאת ימיו וזה כל האדם שצריך כל ירא' אלהים לראות כיצד
 ימיו יוצאים מתחת ידו שלא יצאו בהבל ובבהלה כי עתיד הוא לתת דין וחשבון לפני
 מי שבראו על הוצאת ימיו כיצד חלק אותם כיצד החנהג' בם כי אפי' על שיחה בטלה
 שבין אדם לאשתו שדרך בני אדם לדבר ולהרבות עתיד ליתן דין וחשבון כל שכן על
 שאר הענינים אשר הוא מזהיר בהם שצריך להתרחק מהם ואם על הדבור כך כל שכן
 על מעשים רעים ומקולקלים:

בן צריך כל אדם להשתדל על הימים ועל הלילות על העתות ועל רחשעות
 שלא לאבד אפי' א' מהם בהכלי העולם וחמדותיו ומעת אשר קם בבקר
 מבטחו עד שכבו בערב על כטתו שיראה ויבין כיצד הוצאת זמנו שיהיה הכל בהפצי
 שמים והפציו עצמם יהיו כהפצי שמים נקיים וטהורים ועל זה ראיתי אני משר' בן
 יהודה ממשפחת המכירי לתקן ספר זה וקראתי סדר היום מפני שדברתי בו על
 הסדר שיעשה האדם בימיו ובלילותיו בשבתות ובמועדי' סדר כל השנה בשבתו בבית
 ובלכתו בדרך בשכנו ובקומו ומוכטח' אני בנוהג סדר זה ולא ימוש מסנו שיהיה אהוב
 לשמי ולבריות ויהיה מוצלח בכל מעשיו ומושכל בכל דרכיו ויארץ ימים על האדמה
 ויראה בנים ובני בנים והפצי שמים בידיו ויזלחו והוא דרך ישר לבני אדם אמצעיים
 ובינוניים והמוסיף יוסיפו לו חיים ושלוש מן השמים והחכם ישמע ויוסיף לקח כל א'
 וא' כפי מעלתו ומדרגתו כן סדר חכמתו והנהגתו והכל לפי מה שהוא אדם והכל לפי
 הכונה אחד המרבה ואחר הממעיט ובלבד שיהיה כונתו לשמים ובח' בטח לבי ונעזרתי
 כי הוא הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה הוא יתן כי' כח לחבר חבורים נאים
 ונהמדים מרוצים ומקובלים בעיני הכל ויזכני לזכות את ישראל אמן:

בשארם

כעור בלילה ולבו אומר לו לקום אין להתרשל בדבר
 חלא יקום בזריות ואזירו חיל קודם שיגבר עליו
 יכרו הרע בטענות ותואנות לבקש ממנו שלא יקום
 ויתחכם עליו וכל ידע מה כי הוא זקן וכסיל ויודע
 דרך לצוד את האדם ולהפיל אותו במהמורות כל
 יקום והכל במועצותיו כדת כתובות ולכן צריך כל
 בעל כפס ירא וחרד את דבר ה' שלא ישמע ולא יקבל
 מומנו וישליך אותו אחרי ג' ואף אם יהיה עליו לטורח מצד כבודו הבוץ ופגלותו
 ישים מגמתו רכוש מלך מ"ה הקב"ה והכל לגדלו כאין ובהתלמד אותו בדרך
 הזה ד' או ה' ימ' לא יכבד עליו ולא יהיה לטורח אדרב' הבא ליטורח מסייעין אותו
 ויכרו הרע יתכפה לפניו כעבר לפני אדוניו ולא ימוט לעול ממכהו הטוב וישוב
 ויבלה בה ומינה לא יזוז כחמלת ה' עליו ויהיה לבן חיל ובבור מלחמה להתגבר
 על יכרו הרע ולשבר כל טענותיו ותואנותיו :

ובקומו יאמר מיד מורה אבי לפסיד מלך חי וקיי שהחזרת בי כשמתתי בחמלה
 רבה אמונתך ואין צריך לזה כי אפי' יהיו ידיו מטופס' אין חשש
 כיון שאינו מזכיר לא שם ולא כנוי וילבש חלוקו בצניעות גדול שלא יתגלו
 ידיו כי אפי' קורות ביתו מעידין עליו אם נכוע הוא אם לאו ונחתך הדין על
 פיהם ולא יהפך חלוקו מה שהוא לצד פנים לצד חוץ על שום דבר בעולם ואעפ"י
 מכראם שהוא דבר נקל ומה בזה חשש כיון שהוא תחת מלבוסיו אפי' הכי ענין
 גדול הוא וראוי להקפיד עליו ובפרט אם צורבא מרבנן הוא או איש של בורה
 שיש בו קפידא גדולה סוד ה' ליראיו :

אחר מלבס חלוקו וכסה עצמו או שיטן בחלוקו בקומו ממטתו קודם שיבוע
 במלבוסיו או בכל ענין ודבר יטול ידיו תהילה להעביר ממנו רוח
 הטומאה השורה עליו בלילה ואין ראוי להסתמם בו בשום דבר ואפי' ללכת ד'
 אמות הלכך כל ישראל ירא שמים ובעל כפס צריך שימין אצל מראשותיו פני
 כלים א' מלא מים ואחר ריקן ויתן המלא בתוך הריקן מכוסה ונקי המלא ברוך
 והריקן ארור ואם יהיה שבור ומאוס טוב ויפה וכשהוא דוכה ליטול ידיו יקה
 הכלי של מים בימינו להמשיך עליו ימיו החסד לטהר עצמו ואח"כ יתנו לשהמאל
 כי הוא השמש וראוי לעדת כדון לוי לכהן וישפיק מן השמאל לימין ג' פעמים
 להעביר ממנו רוח הטומאה ומיניה וביה טפי עדיף ואחר כך יתן הכלי ליד
 ימינו והרי הוא טהור וישפיק על השמאל ג' פעמים אחרים כי גם אתה לעומת
 זה עשה האלהים כח' טובים וענין כזה כתוב בפר הזוהר פרשת וישב
 דף ק"ד ר"ט פתח ארחץ בנקיון כפי כו' עד ואיך בעי להתקדש בעי חרמא
 לתת וחד מנא לעילא שיתקד' מהו' דלעיל' והו' דלתת' דיתב' זוהמא דמסאבן
 ביה ודא כלי לקבלא מסאבן ודא לתקדשא ביה ודא ברוך ודא ארור עכ' :

ודענין

ודענין

הוא כי צריך האדם בכל דרכיו להכיר את צוראו ית' וית' ולטעות ה'
 לכבודו תמיד ולא יטוה דעתו ממנו אפילו כמלא כימא וכשרוח ידיו
 בפרט בבקר או בעוד לילה שסרה עליו רוח הטומאה וכתלה וכשתתק' עמו צריך
 בכל ענין להתרחק ממנו ולא ידבק בידו מאומה מן החרס ולכן צריך לכוין
 בזאת הרחיבה ליקח אותו כלי של מים נקיי וטהורים והוא רמז למים העליוני
 מימי החסד להמשיך אותם ולהתקדם בהם ולהעביר בהם הטומאה שעליו כי
 אין לו חלק וחבל בה ואותו מקום סנופל בו רוח הטומאה צריך להשמר ממנו
 וליחד לו מקום טומאה כי טמא טמא יקרא ואותו הכלי יקרא ארור על שם המים
 הארורין ואין לו חלק ונחלה בהם כי אין ברוך מתדבק בארור וצריך להשליכם
 במקום הראוי להם והוא בית הכסא או מקום הטנופת ואין לעשות בהם שום
 תשמים בעולם כלל לא קטון ולא גדול מכראם פרוכה בקיומו וכתוב ולא
 ידבק בידך מאומה וכו' :

ואם כוונת ידיו מאיש אחר בין קטון בין גדול צריך ליטול המטיל תחלה ואח"כ
 יטול ממנו רמז לזה והזה הטורח על הטמא כי כיצר יעביר מעל חבירו
 רוח הטומא' והוא כדבק בו עדין לא יטהר עצמו ואחר כך יטהר אחרים כענין
 התקופסו וקשו' ואין קפידא בזה כי אם דוקא בנ' שחרית מן הטעם שזכרנו
 אבל בשאר הימים בנטילות אחרות אין להקפיד וכל המקפיד אינו אלא מן
 המתמיהין (ואם תאמר איך הימין מקבל מים מן השמאל והרי הוא טמא)
 יש לומר דלא דמי דהכא הוא חפץ להעביר הטומאה ממנו ומבקש כיצר יעשה
 אלא שמפני מעלת הימין שלא ישמש לשמאל התחיל בו תחלה אבל הרי הוא חוזר
 עליו להעבירו ולא אפשר בלאו הכי ואדרבא מכחו ומכידו בא עליו להעבירו
 אבל אדם שלא נטהר עדין והרי הוא חפץ בטומאתו אין כח בידו להעביר
 טומאה אחרת עד שיטהר :

ובער כפס צריך לזהר הרבה מאד שלא ילך ד' אמות בידים מזוהמו' מזוהמת
 כחם אשר פרה עליהם בלילה דנותן כח לטומאה לשלוט עליו ועל זה
 כאמר לא יהיה בך אל זר והענין הוא כאשר כתבנו כי אין ראוי ליתן לו כח
 ושולטנות אפי' דבע' א' משום ולא ידבק וגו' וכך הענין בכל דבר מצריך נטילת
 ידים כשיזכר מבית הכסא מירחץ ידיו תכף ומיד ואעפ"י שאין צריך בזה לערות
 עליהם ג' פעמים אפי' משום רוח הטומאה נכנס בה ואיתא בזוהר סינהר
 האדם כשיזכר מבית הכסא שלא ישמש מטתו כל אותה שעה משום דמדבק בו
 עד דבית הכסא ופוגם אותו זוג כראה שהטעם הוא משום רוח הטומאה וזה
 הטעם בבית הכסא קבוע שיש לו שם מקום ומושב אבל מקום אחר דרך עראי
 לא וכך ראוי לרקדק בזה כשנוטל כפרניו או מנלה סערו או סנכע במת'
 זכוכא באלו הדברים מצריכים נטילה צריך ליטול ידיו כל האפשר להקדים
 להסיר מעליו כח אותה טומאה ולהתרחק ממנה :

ובבני

ומפני שהידי' רמז גדול באדם מעשר אצבעותיו אינה מתדבק' הטומאה כ"א
בהם ואין צריך ליטול כל היד לאלו הענינים כי אם האצבעות
כולם לבר והם יר' פרוקים שהם עולים בין פתי ידיו כ"א והם כח או לטומאה או
לטהרה כפי השגת הכנת המקבל ההוא אם לטוב אם להפכו וכל שבכל אלו
הענינים אין צריך לערות עליהם מים ג' כי לא כז' ערוי ג' פעמים אלא בנ'
פחיתות אבל לא בדבר אחר ואפי' בנ' לאכילה והטעם מפני שבליילה יש כח לרוח
הטומאה לשרות אחר שיכא מן הבוקר הנשמה הטהורה והלכה לה מצא לו מקום
והכנה בכל האברים לשרות בהם ולשלוט עליהם עד שיכול להביאו לידי קרי
ולירי טומאה ולהתעלל בו וכשהנשמה חוזרת מתפרד ובא לו לשרות על הידים
ומפני שחזקת טומאה גדולה בכח גדול והכנה צריך ערוי ג' פעמים עליהם
ובתלתא הויא חזקה והולך לו עד כאן ובפרט בכונה שיכוין האדם כשנוטל כמו
סביארכו י' אבל שאר הענינים אין שרותו מדיה ולא חזקתו חזקה כי אינו אלא
דרך עראי ובשפיכה אחת עליהם כראוי מועיל

ובפני זה כל שהישן ביום יותר משיתין כשמי דטעם טעם מיתה ושרה עליו
רוח טומאה שצריך כי ולערות עליהם ג' פעמים כראוי להעביר ממנו
כח אותה טומאה ואעפ"י שלא הזכירו רוח הטומאה ועירו ג' פעמים כ"א בלילה י'
היינו משום שלא דברו אלא בהווה ודרך העולם כך י' אבל מי שישן ביום שהגיע
למדרגת רוח הטומאה הה"כ שטורה עליו ומקום מצא להתגדר וצריך להעביר
אותו מפניו ראל"תה אלא שאין טורה אלא בלילה שהיא רשות למזיקין ולכחות
הטומאה אפי' ההולך עם המת והנוטל כפרתו ומבלח שעריו ביום אין מקום לנ'
אחר שאין כח הטומאה שולט אלא מאי אית לך למימר מקו' מצא לשרות ושרה ה"כ
מקו' מצא לשרות ושרה י' וסוף סוף שרה בחזק' יותר מהתם וצריך עירו ג' פעמים
ואחר פגטל ידיו יברך עכ"ל ואעפ"י שבכל הנטילות אם רצה לברך קודם
יברך ושפיר עבר דהוי עובר לעשייתו בנ' שחרית יטול קודם שיברך
שאין לברך בידי' מזהמות שאין לך זוהמא גדולה מזהמ' הכחש וראיה לזוהמתו
הגדולה שצריך עירו מים ג' פעמים כדרך שצריך עירו ג' לכלי יין כסך הטמא י'
ראיתי כתוב ששורין על הידים ג' רוחות מבח הטומאה וצריך לערות ג' פעמים עליהם
עד שיעביר שלשתן ואם קבלה הוא נקבל :

ובשבברך עכ"ל יגביה י' אצבעותיו למעל שיטורה עליה רוח הטהרה הנרמז
בי' אצבעותיו ורמז לזה וינטלם ויכשאם ואפשר שעל זה נקרא
כי שנוטל מזה ונותן לזה והוא לשון הסרה שמסיר ומעביר רוח הטומאה מעל
הידיים להשרו עליהם כח הטהרה והקדושה ואחר שנטל מהם כח הטומאה
וישאם בכח הטהרה והקדושה וכיון שהענין כן צריך שיהיו כל הי' אצבעו' למעלה
מושב הכסא לקבל עליהם הקדושה והטהרה ואעפ"י שלשאר הנטילות לא הוי הכרח
לעשות כך בנטילה הזאת כראיה דהוי ראוי ומוכרח לעשות כן ולא כמי שאמר
סראוי

סראוי להשפילם למטה ולערות עליה מלמעלה מצד הזרוע כדי להשפיל ולהוריד
הטומאה למטה ולא יהיה לו אחיזה בזרוע ובאצבעי הבוק י' וכל שאינה סברא
ככונה כי אחר שכונתו בעירו ג' פעמים המים האלו להמשיך עלינו ממי החסד
להעביר הטומאה אין ראוי להמשיך אותה כי אם על עשר אצבעות כולם בשוה
להוריד החסד עליהם כדיון וכראוי ולהרחיק מהם הטומאה והזוהמא שאין לו
בהם חלק ונחלה ואלו יורדים למטה לארץ ואלו באים מן השמים ממעל ולמה
לנו להפך קדרי בראשית וללכת אורחות עקלקלות :

ובשבברך עכ"ל יכוין בברכתו ליטול הזוהמא ההיא ולהרחיקה מעל ידיו
ולשרות עליה כח הטהרה ובשעת הגבהתם יברך ויכוין ורמז
לזה שאנו ידיכס קדש וזכרנו את ה' והענין כאשר ביארנו ועוד רומז הכתוב כי
אין להגביה ידיו כי אם בברכה או בתחינה או בתפל' אבל בשאר דברי בעלמא
חסור וכך איתא בזוהר כשהאדם מגביה ידיו למעלה ואינו לא זמן תפלה ולא
ברכה והוראה יש כח במהר לקטרג עליו ורוח הטומאה טורה על הידים כי אין
הטומאה טורה אלא בריקניא ולזה אין ראוי לברך ברכת מזון בשלחן ריקן כי
כשהשלחן ריקן יש רשות לטומאה לשרות עליו ואין מברכין ומחזיקין אותו
במקומו אבל כח הטהרה והקדושה אינה כי אם על דבר שלם ויש בו ממש ומזה
הטעם אינו טורה בדבר המרור והמנוי והשקול שכיון שהדבר במדר' וכשער
ונגבל והוא עומד לעיני הכל אין מקום לברכ' לחול כיון שחל עליו עין אדם נפגם
ונכפסל ולא שרי סטרא דקדושה כי אם באתר שלם וזהו שכתוב יכו' ה' אתך את
הברכה באסמך בדבר הסמוי מן העין ועדין לא נפגם ולא חל עליו עין הרע
השולט בדב' המנוי וקוד' הכינוב יברך ואותם המי' הנשארי' על הידי' טהורי' הם
וענין כונת זאת הברכה ראיתי כתוב שאעפ"י שבכל הברכות מלת ברוך עם
אתה רומז למקור הברכות עם הברכה זאת הברכה שהיא תחלת כל
הברכו' צריך להתחיל בה בברוך ואעפ"י שמלת ברוך מורה עם הזכר והבריכ'
היא המקבלת אפ"ה אין חשש שאעפ"י שהיא בקבה מקבלת ממה שלמעל הימנה
הרי היא דומ' הזכר להשפיע ולהשגיח לכל שלמטה ממנה איתה רמז ליסור
שהוא בולל הכל מאלף ועד תיו ומחב' הכל עם ה"הא שהיא המלכות וזונה כונת
ברוך אתה לשכינה המקבל מן המקור ליחדם יחוד גמור וזבשאר הברכות הוא
הפך זה והכל ענין א' והוא ברוך מקור הברכות ואתה הבריכה והיא הכוללת
ומיחדת בה מאלף ועד תיו ואין חשש לזה כי הכונה ח' והענין לא מעלה ולא
מוריד י' ה' תת ישרא ואנו מזכירי' אותו בהיכל קודשו והוא עם אדני' וצריך לכיון
לשניהם כ"א ולא להפרידם כלל אלהינו היא הבונה הוא אלהים חיים ומלך
עולם אשר מכחו ובבורתו בשתלשלו כל העולמות כולם והוא האלהים אשר כז'
ב"מ כי הוא אשר ברא הכל ואומן הכל ואין לנו הסנה והכנה להכיר ולהשיג
למה שלמעלה ממנה אותו בעצמנו מלך הוא מלך אתם שמכחו ברא הבורא
את

את העולם • וז"ל בחכמה יסוד ארץ • ה' מהוא עלת העלות וסבת הסבו בחכמה
 בחכמה יסוד ארץ • מהוא המלכות להנהיג התחתונים סיהיה הכל בידה וברשותה
 כוכב שמים • והם הת' להשפיע ולהשגיח עליהם בכל שעה בכח הב'נה • וכינה
 הנקבה לאב והזכר לאם • סכן מצינו ואת דינה בתו • אלה בני לאה וגו' • אם כן
 מלך כתר הוא החכמה כי תחלת המחשב הוא סוף המעשה • והנה כונת העולם
 הוא מן העולם ועד העולם • אשר הוא הראש והוא כתר עליון • קדשנו בכח
 חכמה ובינה • והם הנקראים קדשים • הוא קדש והם קדשים • ומכאן בא לנו
 הקדושה להקרא גוי קדוש • ולהקרא קדוש ישראל • במצותיו הם הקף שאר
 הספירות מן החבר אל היסוד שבהם תלויות מצות עשה ומצות לא תעשה •
 וצונו על ידי המלכו כדא ואל תטוש תורת אמת • כי היא המזהיר אותנו בכל
 האזהרות ובכל הצווים והיא המעצמת אותנו בעברנו עליהם היך מה דאת אמ'
 משא אשר יסרתו אמו • והיא נקראת חרב נוקמת ולכן אנו תולין בה כל הצווים •
 על גשילת ידים • כמו שביארנו :

ואחר • סיבך ברכת כ' כראוי ילבוש מריו ואם יש לו כיצית בתוך מלבושיו
 ולא הגיע שעה לברך לפחות יממש בכנפות בידיו ויורה לא ית' וית'
 סזכהו במצותיו וילבש אותן ויקום בזריות • וזריך לרקרק בנעילת מנעליו כמו
 שאמרו בגמרא ירא שמים יבא ידי סניהם • וינעול של ימין ולא יקשרנו • ואח"כ
 של שמאל ויקשרנו • וקודם שיעשה שום דבר יברוק עצמו לפנות כל טנוף וכל
 מותר הנמא לאכילת מגופו בכל מקום סיהיה בין מגדולים בין מקטנים • אפילו
 מנהיריו או משיו • וירחוק פיו וסוכיו היטב לקבל עליו עול מלכות שמים בטהרה
 וקדושה • ויטול ידיו ויברך ברכת אשר יצר כיון • סכבר בירך עכ' ויברך אותה
 בכינה ויאמר מלה מלה כל עניניה ויכוין בחדר הגדול סה"ב עושה עם האדם
 בכל שעה שיוצא לנקביו שמקים אותו שיוכל לעמוד דאלמלא כן לא היה מספיק
 לו כל תמוז שבעולם לרפואות ועיניו • וסופו שמת ובטל מן העולם והב' ברחמיו
 עושה מכונות ומדורות ועיניו • בגופו של אדם להכניס הראוי להכניס להוציא
 הראוי להוציא לקלוט הקולות ולהוציא הפסולת ולהברות גופו סיהיה ראוי ומוכן
 לעבודתו כל ימיו • ואם האדם יהיה שלם ברעותיו ומכלכל במשכנו דבריו לא
 יחלה כל ימיו ולא יצטרך לרופא ולא לרפואותיו ואם כן וראי ראוי לברך בכונה
 גמור וברעת שלמה לרופא כל במר ומפליא לעשות וכן ראוי לכל בעל כח לכון
 בכל ברכותיו כדין וכסורה בכחת וברעת שלמה ומברכותיו של אדם כיכר מה
 טיבו אם ת"ח הוא וירא שמים אם סכל הוא בעבודתו ואם קנח בידיו או כגע
 במקו' הטכוסית בריך לברך פעם אחרת עכ' • (וכל שאם כמנטל ידיו תחלה ראה
 בעצמו שרובה או שצריך לנקביו מלא יברך עכ' אלא אחר שיוצא מבית הכסא •
 וכן ראוי לעשות כדי שלא להרבות בברכות •) ואם אחר שבירך אשר יצר
 באור היום או קרוב לו שיוכל לעמוד ער הבקר יברך ברכת אלהי נשמה סמוך
 לו •

לו • ואם עוד הלילה גדולה ולא יוכל לעמוד וישן סנית • לא יברך אהי נשמה ולא
 המעביר פינה • ער הבקר • לא יברך אותם סמוך לחתימ' ולא יחתום ובהמעביר
 לא יזכיר שם לא בתחלה ולא בסוף • ויברך ברכת התורה כולה וישב ללמוד •
 ואם הוא בעל מלאכה ילמוד מעט ואחר כך ישב באומנותו • אר"ל אין רנה של
 תורה אלא בלילה וכל בית שאין נשמעין בו דת' בלילה סוף סנחרב • ואמר ר' ל
 כל העוסק בתורה בלילה הב' מוסך עליו חוט של חסד ביום סנא' וזוה"ה
 חסדו וגו' • והענין הוא כי בלילה רשות וממסלה למדה ורוח הטומאה מתפשטת
 בעולם וניתן רשות למקט' בין לחבל וכל העולם טועמין טעם מיתה והנפשות
 יוצאות מן הגופים ועולות כ"א ואח' כפי הראוי לו יש נשמה שעולה בדרך ישר לא
 יכשל בה ובה לה ער שער המזרח שם הנפשות מתראות לפני המלך ה' ית' •
 והוא רוממת שער המזרחי של עזרת ישראל למטה סנראים ישראל לפני ית' •
 והוא בקרא מקום קדשו וקודם השער הזה עובר כמה סערים אחרים באמצע
 הדרך רוממין הסערים שהיו קודם עזרת ישראל • ועל אלו כ"א מי יעלה בהר ה' וימי
 יקום במקום קדשו • כי לא כל הנשמות ראיות לכל הכבוד הזה סיניחו אותם
 לעלות בלי שום עכוב וסרוב כי הנשמה שאינה ראויה והיא מטונפת ומלוכלכת
 במעשים רעים ומלוכלכת בבגדים ז'אים יש כח במקטרגים העומרים באמצע
 הדרך לעכבה מלעלות • ואחרבה מחזיקי בה כמחזיק באזני כלב ומתעללן בה
 ומראין בה דברי שחוק והתול חלום שוא ודבר כזב אשר אין להם שרש וענף תבן
 כולו זהב בטל במעוטו ורוחין אותה מזה אל זה כאבץ בתוך הקלע והנשמה
 עכמה מתבהלת ומשתוממת ומביע אליה כער גרול והאבדים עצמם מתבהלים
 ומצטערי מחזיון הנשמה וממראה וכשמתעורר כמא' גופו כשבר ונדכה והנשמה
 ביגון ואכזה מכל אשר עברה ואירע לה בדרך • אבל נשמת השלם והצדיק עולה
 בדרך ישר אין שטן ואין פגע רע וכנסת מפתח לפתח ומשער לשער עד הגיעה
 אל מקום קדשו להתראות שם לפני המלך ה' ומראים לה עיניו רבים העתידים
 להיות אס ליחיד אס לרבים ברמז כ"א וא' כפי כחו והסבתו ויש לה שמחה גדולה
 מכל אשר ראתה ואברי הגוף יש להם נחת רוח ומנוחה בראיתה זו ובמשמרה
 א' של לילה סה"ס ד' שעות עדין לא כתעורר אבל על החרבן ועל הגלות אבל
 בתחלת משמרה ב' יש מלאכי מיוחדים נקראים אבילי כיון ומעוררי כבי ואנקה
 ואז על נהרות בבל ואפי' ה'בה כב יכול מעורר על זה ושא' ישאב על כוהו בופט
 בכמה רקיעי ואומ' אוי מהחברתי את ב' תי ופרפתי את היכלי והגליתי בני בין
 עמי רבי ואני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה ומוריד ב' דמעות רמז לב' חרבנות •
 (וכל מהם שתי טיפין יורדין מתוך עיני' של מעלה לתוך הים המלאה למחק את
 הדין ולכבוש רחמיו את כעסו) ואלמלא היה איזה זכות לסייע מיד הטינו כבאלץ
 מהוא כב יכול מתכחם ומתחרט על זה לא סהדין יקוב את ההר •) ועל כן גדול
 סכר העוסק בתורה בלילה סה"ב משתעשע עמו ומתגחם עמו כב יכול מברתו
 סר היום ב א ח 2 1 ומאנחתו •

ומאכחתו • וזהו ענין מוסף עליו חוט של חסד מדה במדה כמו שהוא כב יכול
מבא חסד לפניו להתנחם עמו כך ממשיך עליו חוט של חסד בעיני כל רואיו וכל
דבריו מובלחים ומשכלים • וא"כ כריך האדם להשתדל בכל עז לעסוק בתורה
בלילה ולהרים קולו מחברי מקשיביו לקולו ומשתתף עם הסכינה לרומם ולשבח
בסירים ותושבחות :

דקידם • מיתחיל ללמוד יאמר מזמור על כהרות בבל עם קינה א' והוא יושב על
הארץ • ואח"כ יאמר נחמה ופסוקי נחמה כא כפי כחו • והנהוג אצלנו
לומר קינת על היכלי • ועורה כא ימנך רמה לנחמה • ופסוקי נחמה נחמו נחמו
עד כאן אשר אמו תנחמנו וגו' • ואח"כ יאמר מאמין אני באמוני שלמה בנחמת
ציון • ואלהינו ברחמינו ונחמנו מאבלנו ונגאלנו בקרוב ויחדם מלכותו עלינו במהרה
א' • והוא מן הדברים השואלים ממנו כפית ליסועה • ואחר כך יתחיל בלמודו
וענין סדר הלמוד כך הוא מתחיל בתחלה קורים בראשית כל יום כמעשהו •

ויאמין באמונה שלמה שאלהינו יתב' חרש עולמו והוא המחדש בכל יום תמיד
מעשה בראשית • ואח"כ פר'י הדברות ויקבל עליו עול מלכותו ועול מצותיו ויתפלל
ויתחנן אליו ידריכנו בדרך עבודתו ואח"כ יקרא פ' המן על ס' בנחת ובטעמים
ויתפלל ויתחנן יומין פרנסה לכל כלל עמו ישראל ופרנסתו ופרנסת בני ביתו
בכללם בנחת ולא בצער בכבוד ולא בצ' • בהתר ולא באיסור • שיוכלו לעבוד
עבודתו וללמוד תורתו בלי טרדה ומחשב' כמו שזמין לאבותינו מן במדבר בארץ
ערבה וזיה ועסקו בתורתו ככתוב בתורתך ויאמר ה' כו' • ואח"כ יהיה טבירה על
לשוננו יכול לאמרה על פה כדרך שאנו קורין ק"ס וכיוצא בו • ואח"כ יאמר פרשת
העקידה • ויתפלל לפניו ית' וית' יזכור לנו זכות אבותינו הקדמונים וכמו שכבס
אברהם אבינו רחמינו לעשות רכונה ורכה לשחן את בני יחידו כן יכבשו רחמינו את
כעסו ויזכור רחם ברגזו ויכנס לנו לפנים משורת הדין ויאריך כפי כחו • ויפ
סקוראים גם כן פרשת היראה ועתה ישראל • ויתפלל לאל ית' וית' מיתן יראתו
בלבנו לבלתי סור מעליו ויאריך כפי כחו • ויקרא פרשת התשובה והיה כי יבואו
עליך כו' ויתפלל לאל ית' וית' מיתן בלב כל פושעי ישראל לשוב בתשובה שלמה ובלבו
בכללם • וזה כלל גדול בתפילה במאמר • וזהו כל המתפלל על חבירו וגו' הוא
נענה תחלה וכמבא זוכה ומזכה ואח"כ יקרא בנביא משה על הקר' של הארבעה
ועשרים • ואח"כ מעט כתיבים על הקדר של כתיבים ואח"כ יעסוק במשנה פירק
אח' או סנים • ואח"כ בפירושם שהוא גמר ונמכא שעסק בתור' בנביא' ובכתובי'
במשכ' ובגמר • וחבר את האהל להיות א' • ואח"כ ישב כל אח' בעסקו ובמלאכתו
ואם הביע זמן ללכת לבית הכנסת יקום בזריזות ויברוך עמו פעם אחת כדי
לקבל עליו עול מלכות שמי' בטהרה ובנקיית ויראה ויטהר ויברך על כטילת ידיו
ואשר יכר ויכא ללכת ויביא אתו יממש במזוזה או במקומה ויתפלל עם סיכונו
העבולותיו ולא יסגל בדבר עבירה ויעביר ביני מראות שווא ויהא חות הא' מלא

ביתא

ביתא יהורני ה' דרך חקיק וגו' כל השמוני פסוקי' וילך במרוצ' ואם יראה לו ימצא
איה דבר או איזה ענין בדרך לא יתעכב ולא יטה עצמו מן הדרך אלא ילך
לדרכו במרוצה עד הגיעו לפתח בית הכנסת • וקוד' סיכנס יתקן מלבושיו וינקה
מגעליו • וילבש רשת ואימה ויאמר ואני ברך חסדך אבא ביתך כו' ויכנס ויאמר
מה טובו אהלך יעקב • והוא המרכבה השלמה באלו הארבעה תיבות • ואני
ח' דרך ביראתך יעקב • ויאמר מה ידירות משכמתך ה' כבאות כל המזמור עד
עור יהללך סלה • ויעמוד לפני ההיכל או כנגדו ויאמר אשתחווה אל היכל קדשך
ואורה את שמך על חסדך ועל אמיתך כי הגדלתן על כל שמך אמרתך • בואו
נשתחווה ונכרעה ככרעה לפני ה' עושנו • רוממו ה' אלהינו והשתחוו להרוס רגליו
קדוש הוא • רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלהינו • ויאמר זאת
הבקשה • אשתחווה אפים ארצה כי אין למטה ממנו עד סופה • ויאמר אקוד
ואכרע ואשתחווה לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי ולא על צדקותי ויושר אודותי • אני
מפיל תחיבתי לפניך כי יודע אני חרפתי ובושתי וכלימתי • מכל אשר הכעסתיך על
ארבתי ועברתי על חוקי תורתך ועשיתי הרע בעיניך אבל נשענתי על רחמיך הרבים
כי אתה נותן יד לפושעים וימנך פשוטה לקבל שבים ואין אתה הפץ במיתת שוכבים
השיבני ה' אליך והעבר חטאתי מלפניך ולמה אמות לעיניך ריק מכל טוב ומכל מצוח
תולעת ורמה כלי בלא בושה וכלימתי • טוב לי לשבת בגופי הזה לתקן מעשי ולישר
ארחותי ולהכין צידה ללכת לפניך למצוא חן בעיניך • ואעשה גם אני חלקי • ואוכל
מלחם חוקי • ואם יצרנו הרע הוא המכשילנו מתודתך ומעבירנו מדרך האמת והיושר
ללכת אחרי שרירות לבנו הרע • הנני מתחרט ומתנחם מכל אשר הלכתי במועצותי
וחמדותי ובחרתי לי לחלק ונחלה ללכת באורחותיך ולעשות הטוב והישר בעיניך •
וכיון שלבי שלם עם לבבך עזרני אלהי על דבר כבוד שמך ואי יהי זה הבליעל לפוקה
ולמכשול עון ותן לי כח וגבור' להתגב' עליי כי ירא אנכי אלו פן יצדני במכמוריו ופילני
במהמורות כל אקום ויגרשני מאת כסא כבודך ומאור פניך • אבא אלהי • תיקר
בא נפשי בעיניך וחוסה וחמיל עלי ברחמיך • ואל יגרמו המון ושאר חטאותי להשרידני
מלפניך ולעכב תחנתי מעלות אליך כי הנני תוהה ומתחרט ומתנחם על כל אשר
עברתי לפניך בין באונם בין ברצון בין בשוגג בין במזיד בין בסתר בין בגלוי בין
במחשבותי בין שלא במתכוין בין בהרהור בין במחשבה בין בידיעה בין שלא בידיעה
בין בגלגול זה בין בגלגול אחר • אשמתי בגדתי כו' • ואתה צדיק על כל הבא עלי ולא
גמלתני אחת מני אלף מאשמותי אלא חטיבות עמי' ככה חסדים וחנות כרוב רחמיך
ולא גמלתני כחטאתי ולא האכלתני פרי פעלי אלא הארכת אפך עמי אולי אשוב אליך
לעשות הטוב בעיניך • כי כן דרכך לעשות חסד חנם עם מי שאינו כדאי והגון כדגתי •

וחנתי את אשר אחזק ורחמתי את אשר ארחם :

ואהר • כך יסדר ברכותיו זו אחר זו מברכ' הכותן לשכני כינה עד סלא עשאו
חשה • וכן כתפסט המכהג לאומרס זו אחר זו בבית הכנסת • ולא

בביתו כל אחד במקומו מהמקום בביתו אינו כל כך נקי וטהור לסדר כמה ברכות זו אחר זו ועד שאין שם כוונתו כל כך נקיה כי הוא טרוד משנתו או דמיונות אחרים כמו בבית הכנסת שאימת שכינה ואימת עס קדש עליו ועוד שמזכה אחרים עמו שיענו אחריו אמן ומכל אלו הטעמים ראוי לכל בעל כפס לאומרם בבית הכנסת ואם ברחם מן הגמרא הפך מזה גס הרמבם ז"לה לא פסק כן היינו ברורות הראשונים שהיו מדרקדקים יותר ממנו והיו יכולים ללכת מתכסול עין אבל בזמננו זה שיש כמה אנשים שלא היו אומרים אותן לא בביתן ולא בבית הכנסת ועכשיו ששומעים מפי אחרים ואומרים אותן בעצמן או שומעים ועונים אמן ויובאין ידי חובתן ראוי לאומרם בבית הכנסת והמדרקדק שרובה לומר כל אחת במקומה בביתו יאמר כל אחת מהן בזמן הראוי לה בלא הזכרת שם ומלכות ולא הפסיד כלום וראוי הוא ואח"כ יסדר בקשות ופיוטים לא ית כאפי ערכו וכפי נועם קולו והוא דבר נאה ומטיב לאדם שימצא בכל בקר מעלות השחר בבית הכנסת משבח ומרומם שם אלהינו ויתלזזר כמלאכי השרת בשמים ומה גס אם זוכה להמנות מעשרה הראשונים לבא כי זכותו ושכרו גדול במאה הבאים אחריו :

ויתעטף בציצית באור הבקר וצריך לעיין בציצית אם שלמים הם קודם שיתעטף ויברך ברכה לבטלה ח"ו וענין מצות הציצית מזה גדולה עד מאד בכלליה ופרטיה ואין כאן מקום להאריך חלא שצריך האדם לזהר בה ולא ילך ארבע אמות בלא ציצית ואם הוא על בגדיו טוב ונעי שיזכיר אותו תמיד בכל עת ובכל שעה ובפרט בזמן קריאת שמע ותפילין וסיקרא ויתפלל כשהוא מעוטף ומי שאינו מעוטף עובש הלב כיון שהדבר נקל לעשות והוא מתעכל מלקבל עליו עול מלכות שמים כראוי וכשמשים אותו בבקר ואין מקום לברך והוא משים אותו תחת בגדיו וקבל עליו עול מלכות שמים בשפה שלובשו וכשיאור היום יממש בו ויברך ואם הוא על בגדיו יתעטף בו לפני המזוזה ראשו ורובו ויברך אם הוא זמן לברך ויתעכב מעטף מעט ואח"כ ילבש אותו וטוב להזהר שיהיה הציצית מהודר ונאה ונקי ולא יהיה מטויב וקרוע ובזוי וכיון שלובש אותו לשם מצוה ידרר אותו מפני זה אליו ואמרו ואין לה מחפור לשלם לו כפלי כפלים על מה שזכיר בו ואחר כך יניח תפילין וכן הסדר וזאת למי שכתעטף בציצית קטן כראוי שאם יניח תפילין קודם הטלית אין לחוש כיון שקבל עליו עול מלכות שמים תחלה והציצית עליו ובוין בהנחת תפילין לקיים ב' מצות עשה שזכור הטי לקטור תפילין ביד ולהניח בראש ובכל תפלה מהם ארבעה פרשיות שיש בכל אחת מהם שרש יחוד הטי ואהבתו וקבלת עול מצותיו וזכירת יציאת מצרים ופדאנו מבית עבדים ואנו משימים אותם על שני אברים ראשיים המוח והלב שבהם תלוי האהבה והיראה וההרהור והמחשבה וצריכין אנו לשעבד שניהם כאחד לעבודת הטי ולא כתור אחרי לבבנו ואחרי עינינו :

עינינו וזכין עיניך הכתובים ג' תורה הם דמזג"כ על עיני המחשבה ולכך מקום מושבה ממקום שמוחו של תינוק רופס וצריך לשעבד עין הראות מלפנות חל האלילים ועין השכל מלחשב מחשבות רעות וכן הלב מלזנות אחריו ומלהרהר בהרהורים רעים וב' צב"ח אותם ראוי לו להרהר באלו הענינים ויעשה המצות כתקנם ולא כמצות אנשים מלומדה ועם היות שיש סודות גדולות בתפלין בא יחפש עד מקום שידו מגעת וכך ראוי לו וצריך האדם להתנאות בהם כי כן נקראים פאר ויקח מהמובחרים שיוכל ויהיו נאלי ומשובחים בעצמן וברכותיהן ואם בלוי יקח חרשים שאין ההוצאה בהם כל כך ואם אין ידו משנת יופה אותם בבתים חרשים וישחיר אותם מזמן לזמן בדיו שחור היטב פנאים כחרשים ואחר מיני תפלין ישב במקומו מעוטף ומוכתר בכבוד ראש והכנעה כאלו שכינה שריו על ראשו ויתחיל בזמירות מלה במלה בנחת כאפי הרגיל ואם כבר קר' פ' העקיד בקומו בליל יתחיל לו לעל' יהא אר' כו' ואז קט' פ' ראשון וברו' שם וטוב לכיון בה קוד' שיקר' קט' אחר הנץ החמה ויקר' פ' התמי מלה במלה כי עול' לו במקו' הקרב' התמי כמו שאנו מתפללין אח' כ' שיהא פיה שפתותינו חסוב ומקובל כאלו הקרבנו קרבן התמיד במועדו כו' ואח"כ פ' הקטר' עם פטום הקטרת וענין הקטר' הוא ענין גדול לבטל כל' כנע וכל פגע רע כמו שהביא הזהר פרשת ויקר' שהוא משבר הקליפות ומוכע ממנו ז'הר זל' כל מאן דאסתכל וקרי בעיבור דקטר' בכל יומא ישתויב מכל מילין דחרשיא ומכל פגעין בישיין ומרהורא בישיא וממותנא ולא יתזק כל ההוא יומא ובלבד דיכוין ביה) הנה דבר נקל יכול האדם להנצל מכמה עניני גדולי פ' ק' סוף והיה קורא אותו בכונה וברעת שלמה עור שם זל' (אר' שמעון אי בני כשא הו ידעין כמה עילאה איהו עובדא דקטרת קמי קב"ה הו בטלי כל מלה ומלה מיניה והו סלקי ליה עטר לריש' וכתר' דרבה' ומאן דאישתעי ביה בעי לאסתכל בעיבור דקטרת ויכוין ביה בכל יומא ואית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי ויסתלק מותק מיניה ומכל עלמ' וישתויב מכל דיכין דהאי עלמא מסיטריין בישיין ומדינא דגיהנם ומדינא דמלכו אחרא) פ"ב : החושש עליו ועל כפשו ראוי להשתדל בכל עז בענין הזה ולכתוב כל ענין הקטר' בקלף כשר בכתוב אסורי ולקרות אותו פעם אחר בבקר ובערב בכונ גדולה ואני ערב ואח"כ יאמ אבי הוה מקדר כדר מערכה שהו כדר המערב בקבור ומפני שהו בקבור גדול ואין אדם מבין בו כל מה שרובה ראיתי לכתוב כאן סדר עבודת הו מתחל ועד סוף בביאור ובקצור והו על' דעת הרמבם ז"לה בספ' עבוד בהלכו תמידין ומוספין : בכורך לעלות השחר בא הממונה על הפייכות הקים על שער בית המקדש ופותחין לו פתח קטן והוא הפשפש שבשער הגדול וכנס לעזרה ואחיו הכהנים אחריו ונחלקו לסתי כתות ואבוקו' של אור בידם לו מכאן דרך ימין ואלו מכאן דרך שמאל הגיעו אלו ואלו למקום לשכה עשה חביתין אלו ואלו

תפלת השחר וסדר עבודה

ואלו חומרים הכל שלום. והעמידו את עושה חביתין. וזמנת חביתין היא מנחת כח גדול אשר מקריב אותה בכל יום מחצית בבקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין לוקח עשרון סולת וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש. ולוקח שלשה לוגין שמן. שהם יב רביעיות ל"ב הלוח רביעיות לכל חלה. וכולל הכולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. ואח"כ חולט את הכולת ברותחין. ולש מכל חצי עשרון ו' חלות וא' ח' היו בעשות. ואופה החלה מעט ואח"כ קולה אותה במחבת בפאר השמן שבאחר מן הרביעין. ואינו מבשל אותה הרבה על תופיני אפיון. ולרעת הרח"בם זלחה היה חולק כל חלה לב' וד' לד'. ולרעת הרח"ב זלחה לא היה חולק כלל. לא ו' מקריב בבקר וו' בן הערבים. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבקר וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבי. וכל הב חביתין כליל לאיסים. כל הכהנים שבעזרה טבלו ולבשו בגדי כהונה. עי המלכים. ובאו ועמדו בלשכת הגזית וממונה הפייסות עמם לפייס פייס הא'. וזהו ענין הפייס עמרו כולם בהקף והממונה נוטל מכנס שבראש ח' מהם. ומחזירה לו מיד כדי להראות שמעם כוכתו להתחיל למנות המנין סיכמו ק' או ר'. והממונה אול"הם אצבעו. והם מוציאים אצבעות כל א' אצבע א' והחולה ב' חוץ מן הגדול שאין מוציאים אותו שלא יבואו לרמו' מפי שיש הרחק מן הגדול לאצבע ויטעה הממונה שהם של ב' ואינם לא של א' מעשה כן כדי שיפלי' בו המנין והוא הוציאו אחר האצבע ואותו שהסלי' המנין בו זוכה לעבוד' א'. והוא תורם תרומת הדמך מעל המזבח ואח"כ מפייסין פייס ב' ו' זוכין בו על הסדר של השלמת המנין. וקודם שיתרום תרומת הדמך טובל סכית ולובש בגדי כהונה פחותים נאית' של שמוס. ואח"כ מקר' ידיו ורגליו מן הכיור קידם סיגע בכלי שרת. ולוקח מחתה של כסף והיא נתינה במערכה של כבש במקדש. ועולה לראש המזבח ומפנה את הבחלים הילך והילך וחיתה מן המאכלות הפנימיות ויורד למטה לארץ והופך פניו לכפון. והולך למזרח הכבש כמו עשר אמות וכובר את הבחלים על הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקיס סכיתני מוראת העיף. אחר עירר רצו אחו' הכהנים לקדש ידיהם ורגליהם. וכוטלין המזבחות והכימורות ועולין לראש המזבח. וכל אברים ופרדים שלא נתאכלו בלילה מחזירין אותן לכרדי המזבח. ואם אין הכרדין מחזירין אותן כבוד כבוד הסובב. ואחר כך גורפין הדמך ומעלין אות' ערימה על גבי המזבח. והיא נקראת תפוח ולא ראבר תפוח הוא טבלה מרובעת בשנים ועשרים אמות על שנים ועשרי' אמות בניבנה אמה. והיא מהשלמת העשר אמות של מזבח ומהדמך של מזבח גורפין אותה בפסכת. והוא כלי נחשת מחזיק חמש עשרה סאין. ומורידין אותו למטה וכל הרובה להוציאו חוץ לעיר אל סכך הדמך מוציאו. חוץ מבבל מוס ומניחין אותו בכחת במקום שאין הרוח נושב בחזקה. אח"כ מי שזכה בתרומת הדמך מסדר מערכה גדולה של אש. לכר מזרח המזבח גזרים על גבי גזרים. וריח בייניה.

וראשי

סדר היום וסדר עבודה

ח

וראשי הגזרים הפנימיים נובעים באחר סבתפוח. ואח"כ מסדר מערכה שניה של אש ובורר לה עזי תאכה יפייס. ומסדר מכנר קרן מערבית דרומית משוכה מן הקרן כלפי כפון ארבעה אמות. ובה היו כמו חמשה סאין גחלים ובשבת כמו שמונה סאין. מפני שמקטירין עליה שני בזיכי לבונה של לחם הפנים. אח"כ עולה שני גזרי עצים רבועים ארבע אמה ורחבן אמה ומניחין על המערכה גדולה כדי להרבות האש. אח"כ נכנסין ללשכת הכלים ומוציאים כל כלי השרת הכריכין לאותו יום. ומשקין את התמיד בכוס של זהב מי שזכה בפייס הב'. ראשון מושכו לבית המטבחים והולכים אחריו הכהנים הכריכין לו. ושוהין עם עד שיפתחו שער ההיכל הגדול. ובמעה שפותחין אותו. שוחטין את התמיד הזוכה ראשון והשני מקבל הדם והפליגי והרביעי נכנסין להיכל השלישי לרמך את המזבח. והרביעי לרמך את המזבח. ובשע' שחיט' התמיד מרמך את המזבח. וכיצד עושה נוטל כלי זהב מחזיק קבין וחצי וטני שמו. מניחו בארץ וחופן בידו האפר והפחם מעל גבי המזבח וניתנו לתוכו. ואח"כ מכבד את השאר לתוכו ומניחו עם יוצא. זה שקבל את הדם זורקו שתי זריקות בלשכון מחצי המזבח גלמטה כדין עולת הבהמה. שתי מתנות שהן ד' בקרן מזרחית כפונית ובקרן מערבית דרומית. ושיירי הדם היה שופך על יסוד הדרומי. אחר זריקת הדם מרמך את המזבח ומניח את הנרות. הרביעי שבהיכל. כל כר שכבה מקיר הפתילה והשמן שבתוכו ומקנחו. ונותן לתוך כלי שהכנים בידו וכוח שמו. ומשי' פתיליו לאחר לתוכן. ושמן חצי לוג לכל בר. ומדליקן זה מזה בלא אמצעי שמוטך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה למקנחה. וכל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהם במקדש. ויא' שאין הדלקת נרות בבקר אלא מתקן הנרות הדולקות ומטיבן סידליקו היטב. והכבוי מתקנו סיהא מוכן להדלקת הערב. וכן פי רבינו עובדיה זלחה. ונר מערבי שכבה להר"ה זלחה חין מדליקין אותו אלא ממזבח החבון ולה"א אבר זלחה כל היכא דאפשר מיניה וביה טפי עדיף. ומטיב הנרות והם לכר מערב. ומניח את הכוז על מעלה שניה ויוצא. ואילו שבבית המטבחים מפשיטין העולה ומכתחין אותה. כיצד סדר הכנתו מוקב הרגל של ימין וקולה הבהמה בו. ומפשיט עד שהוא מגיע לחזה. חתך את הראש ונותנו למי שזכה בו. וחותר את הכרעים ונותנן לאחר. ומשלים ההפשט. וקורע הלב ומוציא את דמו. וחותר הידים ונותנן לאחר. וב' בנים עמיהם. ואח"כ קורע את הבהמה עד שמגלה המעים. ונוטל את הפדר ונותנו על בית שחיטתו הראש מלמעלה. ונוטל הקרבים ונותנן לאחר והולך ומדיחן במים אבל לא ביין ולא בשאר משקין וכל המימות כשרין. ואין מדיחין אותן פחות משלשה פעמים על שלמות של טיפ שבין העמודים. והכרם מדיחין אותה בבית המדיחין כל בורכה נוטל הסכין והפריש הריחה הן הכבד. ואצבע הכבד מן הכבד. ואינו מניח הכבד מ' קומו. ומוקב הריחה ונותנה לאחר. ומניח שתי גלעות

כלעות רבות מלמעלה ויורד וחותר דופן הימנית סמוך לסדר' עד שמגיע לשתי
כלעות רבות מלמטה ונותנה לאח' והכבד תלויה בה' בא לו לגרה מניח בה שתי
כלעות מכאן ושתיים מכאן וחותרה עם העדרה' כלה והטחול תלוי בה ונותנה
לאחר והאלה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו' וכוטל רגל שמאלו ונותנו לאחר'
ואלו המעלי האברים לכבש חמישי של פיים מעלה הראש בימינו וחותרו כלפי
זרועו וקדמיו בין אצבעותיו ובית השחיטה למעלה והפרד נתון עליה ורגל של
ימין בשמאלו ובית עורן לחוץ' השמי הסמוך לו למעלה שתי ידיים של ימין בימינו
ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ' השביעי מעלה העוקץ בימינו והאלה
מרגל בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו והרגל של שמאל בשמאלו
ובית עורן לחוץ' השמיני מעלה החזה בימינו והגרה בשמאלו' וכלפותיו בין
אצבעותיו התשיעי מעלה דופן של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו' ובית עורן
לחוץ' העשירי מעלה הקרבים הנתונים בבזך' והכרעים עליהם' ה' א' מעלה
סלת הנסכים' ה'ב' מעלה החביתין' ה'ג' מעלה היין לנסכי' כל אלה נותני'
האברים מחזי כבש ולמטה לכד מערב ושל מוספים לכד מזרח' ושל ראש חדש
בין קרן לקרן במקום הלך רגלי הכהנים' ומולחי האברים עם בכבש וזורקין
מלח על גבי הכבש ואפילו בשבת' כדי שלא יחליקו' אחר' שעלו האברים
לכבש מתכנסין הכהנים כלם ללשכת הגזית' והממונה אומר להם ברכו ברכה
אחת' ופותחין אהבת עולם' וקורין עשרת הדברו וקריא' שמע' ואמת ויציב'
ורצה ושם שלום' ובשבת מוסיפין ברכה אחת משמר היוצא למשמר הנכנס'
וזו היא מי שמסכן את שמו בבי' הזה הוא יסכן כיניכס אהבה ואחזה שלום וריעו'
אח' מפיוסין פיים שלישי' ואומר הממונה לכל הבית אב מי שלא זכה בקטרת
כל ימיו יבא ויפיים' אח' מפיוסין פיים רביעי חדשים עם יסכ' מי מעלה אברים
מן הכבש למזבח' מי שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטרת גדוש' וכסוי היה לו
ובזך היה שמו ונותנו מלא לתוך כף אחר ומכסה הכף בבגד קטן ואיחזו בידו'
ונכנס עמו אחר הסמוך לו בפיים' ולוקח מחתה של אש של כסף ועולה בה
לראש המזבח ופינה את הנחלים הילך והילך' וחותרה מן הנחלים המאובלות
במערכה שניה' ויורד ומערן לתוך מחתה של זהב ואם כתפזרו מן הנחלי' כקב
או פחות' מכברן לאמת המים העוברת בעזרה' ובשבת כופה עליהן פסכתר
והוא כלי גדול של נחשת ואם כתפזרו יותר מקב חוזר וחותרה' ומקדים לפניהם
מרשן את המזבח וכוטל הטני סהניח עם השתחוה ויבא' וזה שבירו המחתה
זובר את הנחלים על גבי המזבח' ומרדרן בשולי המחתה ומשתחוה ויבא'
וזה שבירו הכף נוטל הבזך מתוך הכף' ונותנו לאהובו או קרובו ורוא' אס כתפז'
מן הקטרת מעט בכף' אהובו או קרובו נותנו לתוך חפכיו עם הקטרת שבבזך
ומשתחוה ויבא' ואומר למקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה'
וממליך הקטרת על האש בנחת כמי שמרקד' ולא היה המקטיר מקטיר עד
שאומר

שאומר לו הממונה הקטיר' ואם היה כ"א א"א חסוי כ"ה הקטיר' ומקטיר ומשתחוה'
ויבא' אח' ככנס מי שזכה בדישון המזבח ומטיב ב' נרות המזרחיות' ונוטל
הכז שנהניח עם ומשתחוה ויבא' אחר כך עומדים המקטיר והמרשן על מעלות
האולם עם אחיו הכהנים' וכשהגיעו לבין האולם ולמזבח' נטל א' את המזרפה
וזרקה עם' והיה לה קול גדול' וכל כהן השומע את קולה יודע שאחיו הכהנים
נכנסין להשתחוה והוא רץ ובא' וכך בן לוי יודע שאחיו הלויים נכנסין לרבה
בשיר והוא רץ ובא' וראש המעמד היה מעמיד הטמאים בשער המזרח סידעו
הכל סעדין לא הביאו כפרתן' אחר כך מעלין האברים מן הכבש למזבח' מי
שזכה בהן' אחר כך מתחילין אלו שעל מעלות האולם ומברכין ברכת כהנים'
ברכה א' בשם המפורס' והוא פס בן ד' ככתבו' ומסמת סמעון הכדיק פסקו
מלהזכירו' ואחר גמר הנ' פסקו' פנים כל העם ברוך ה' אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם' ומבניהן ידיהם למעלה מראשיהם חוץ מכ' שאינו מבניה
ידיו למעלה מן הכיץ משום קדושת ה' החקוק בו' אח' מעלין היין לנסכין ג'
לבין לכבשור' לאיל' ו' לפר' ואין כותנין אותו על האש אלא מבניה ידיו על
השפל שהיה בקרן מערבית דרומית' והיה לו קב מלמטה ויוצק עליו' ומשם
יורד לשיתין והוא מקום עמוק תחת המזבח' ולה' מבס' זלזה היה יוצק חוץ מן
המזבח למעלה מחזי המזבח על יסוד מערבית דרומית ומשם יורד לשיתין'
ובשחר' כותנין היין למכסך ב' כהנים עומדים על שלחן החלבים' וב' חזכרות
בירם והסגן עומד בקרן מערבית דרומית של מזבח' והסודרין בירו כדי להקיף
בהם כשמכסך' והם תקעו והריעו ותקעו ובאו ועמדו אצל המזבח על הכלכל'
והוא המעמיד המסורר' על כלי השיר א' בימינו וא' בשמאלו' שחזה המכסך לנסך
והקיף הטגן בסודרין והקיש זה בכלכל והם מיני ניגון' ותקעו אלו בחזכרות
ודברו הלויים בשיר' הגיעו לפרק א' תקעו והריעו ותקעו' הגיעו לפרק ב' כ' ג'
וכ' לפרק ג' ט' תקיעות לג' פרקים' ואחר תקיעת כל פרק היו משתחוין כל
העם שבעזרה' וכך היו תוקעין ומשתחוין בתמיד של בין הערבי' ובשפותחין
סערי העזרה היו תוקעין תקיעה תרועה תקיעה הרי כ"א תקיעות בכל יום'
השיר' שהיו הלויים או בכל יום' ביום א' היו או' לה' הארץ ומלואה' ועושין
ממנו ג' פרקי' והם ט' תקיעות וט' השתחוואות' וכך בערב בתמיד של
בין הערבי' ב' היו או' גדול' ומהולל מאד ועושין ממנו ג' פרקים כו' וכך בג'
להם ככב כו' ובד' לקמות כו' ובה' הרכינו כו' ובז' מלך' בשבת מזמור שיר
ליום השבת ג' פרקי' בכל א' בבקר ובערב' ביום השבת סירת הים בג' פרקי'
ובמוסף בשבת סירת האינו פרק א' מה' ל' וחזרין חלילה' ואותו פרק
עושין ממנו ט' תקיעות וט' השתחוואות' מוסף ר"ח הרכינו' ואם חל ביום חמישי
או הסירתי מכב' שכמו' ובמנחה הבו לה' בני אים' חל ר"ח בשבת רוח' סירת
ר"ח לסירת שבת לפרסם שהו' ר"ח וכל שהיא ברכי כפשי את ה' ובשבת מקטירין
סדר היום ג א 3 1 ב' בימי

סדר עבודה וברוך שאמר

ב' בזיכי לבונה בזמן המוסף קודם ניסוך היין ביום א' של פסח ויום עצרת
וח' ימים של חג גומריץ את ההלל בג' פרקים :

סדר בין הערבים : שחיתת התמיד וכל עניניו כתמיד של שחר ולפי שהארכת בסדר זה
להרחיב הענין אכתוב אותו בקצור להקל על הקורא :

הזוהר בפייס א' טובל ולובש בגדי הרמה ומקדש ידיו ורגליו ולוקח מחתה
של כסף וחיתה מן המאכלות שבמערכה גדולה ונותנה במזרח
הכבש ב' אמות רחוק מן ספולי הכבש לצד צפון ברכפה סמוך ג' טפחי לכבש
ומהדר מערכה גדולה לצד מזרח ושכייה לצד מערב ומעלה ב' בוזרין למערכה
גדולה ומנציחין כלי שרת ומסקין התמיד מים והזוכה בפייס ראשון אחד שוחט
התמיד בשעת פתיחת שער ההיכל והסני הסמוך לו מקבל הדם והשלישי
והרביעי ככנסין להיכל השלישי מרסן את המזבח בשעת שחיטה והרביעי
מרסן את המזורה ומטיב חמץ נרות לצד מערב אחר זריקת הדם מעלין
את האברים לכבש מהכיוון למטה לצד מערב ושל מוספין לצד מזרח ושל ראש
חדש בין קרן לקרן ומולחים האברים ומתכנסין בלישכת הנזירות ואומרים
אהבת עולם ועשרת הדברות וקריאת שמע ואמת ויציב ורצה ומים שלום
ומפיסין לקטורת ופייס רביעי להעלות האברין למזבח ומקטיר מנה בכל יום
פרס בשחרית ופרס בין הערבים על מזבח הזהב ומטיב שתי נרות מזרחיות
ומעלין האברים למזבח ומברכין ברכת כהנים ואחר כך מעלין סלת למנחה
ומקטירין החביתין ומעלין היין לנסך ודברו הלויים בשיר והמנבנים בניגון
על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה כסדר הבקר בין סדר בין הערבי
ויאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתזכנו לגבין מקדשנו ונקריב
לפניך קרבנות חובותינו במהרה בימינו אכ"ר ויאמר ש"ך המעלות בשוה את
שיבת ציון וגומר המזמור אחר שיאמר כל הקרבנות כראוי וכל הנמשך
אחריהם יתחיל ברוך שאמר בנשימה וקול זמרה בכחת ובכונה מלה במלה

וראוי לעמוד בו כי הוא טבח משבח ומפואר מיוסד על ארכי פז וכן תיבותיו
עולין פז ואין להוסיף עליהם ואין לברוע מהם ויש לנו בקבלה כי פתקא מן
שמיא כפל בנוסח זה השבח ובמעלתו וראוי לאדם להתבונן בו הרבה מאד
ויש בו עשרה פעמים ברוך כנגד י' ספירות ויש אומרים אותם חוץ מברוך של
הברכה עצמה ויא' עשרה עם הברכה וכן היא הנוסח שלנו ברוך שאמר והיה
העולם ברוך אומר ועושה ברוך גזור ומקיים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם
על הבריות ברוך משלם שגר טוב ליראיו ברוך אל חי וקיים לבצח ברוך פורק
ומציל ברוך אתה ה' אלהינו בלך העולם המלך אב הרחמן הגדול והקדוש מהולל
בפה עמו משבח ומפואר בלשון כל חסידיו ועבדיו ובשירי דוד עבדך נהללך ה' אלהינו
בשבתות ובזמירות בהודך בגדלך בשבחך בפאך נרוסבך ובמליבך ובקרישך ובקרישך
ובגור

כונת ברוך שאמר והזמירות

וזכיר שמך בלכנו אלהינו יחיד חי העולמים משבח ובפואר עדי עד שמו הגדול
ברוך אתה ה' מלך מהולל בתושבחות ויאמר מזמור לתורה בנשימה ובזמירה
כי כל הקרבנות עתידין ליתבטל וקרבן התורה קיימת לעולם ויאמר תהלה
לדוד בכונה כי האומר תהלה לדוד שלשה פעמים בכל יום מוכטח לו שהוא בן
העולם הבא ובפרט צריך לכוין בפסוק פותח את ידיך והוא עולה מקפר שני
סמיות העלין תשעים ואחד והוא עם אחר מתחיל ב"ד ומסיים ב"ד ית וית
ופירוש יריך כלומר יוד"ך ומסס יורד כל השפע וכל הברכה לעולם והמכוין
בו מברך את העליונים ואת התחתונים וזכותו גדול וכורא ויותר ויותר צריך
לכוין בתהלה לדוד שאחר תפלה מעומד וקודם מנחה והם העיקרים לבקש
מזכות ופרנסה ומה טוב ומה נעים סיפריס פרוטה לצדקה בכל בקר בשאומ'
פותח את ידיך והם שתי פרוטות כנגד שתי יוד"ן וצדק לפניו והלך ראשי תיבות
צ"י ובזה תפדה תפלתו מכל דר ומקטרג ותעלה במעלו בדרך ישר אין מעכב
לו וכן ענין הזמירות שחותכין כל פגעים רעים ומזיקין המעכבים התפלה
מלפון וכדמך לא תזמור ובש"אמר הללויה יכוין בשם אלהים כי כן עולה
והם עשרה פעמי' הללויה כמנין עשר ספירות ומי שיש לו לב להבין יכוין בכל
ב' הללויה כל אחד עם בת זוגו וכן בהללו אל בקדשו יש עשרה פעמי' הללויה
והם זכר ונקבה עשר יה ועשר וי' והוא השם שלם שיהיה במהרה בימינו השם
שלם והכסף שלם ויאמר ויברך דוד ויכוין בפסוק לך ה' הגדולה והגבורה
והתפארת וכו' כל אחד במדתו ויכלול אותם עם המלכות לך ה' הממלכה
והמתקנא לכל לראש ויאמר בירת הים בזמרה ושיר ושבח מלה במלה והזוכה
לומר אותה כראוי בעולם הזה זוכה לחומרה לעתיד עם כל ישראל ומסיים
בברכת יסתבח ואין להפסיק בין פסוקי רזמרא לישתבח והוא טבח גדול
וכורא ויא' כי שלט המלך ע"ה יסרו ולכן רמז בראשי תיבותיו שמך לעד בלכנו
דאל המלך וראוי לכוין בהם למלך שהשלום שלו ויש בו י"ג מיני טבח והם
כנגד י"ג מדות וכנגד י"ג כהרי אפרסמון שמתקטטת הכלה בהם והם ב'
צדופים כלולים בו והם סרורים זכר ונקבה כיצר שיר זכר ושבחה נקבה וכן
הלל וזמרה עצוממלה נכח וגבורה גדולה תהלה תפארת קדוש ומלכות
עם הארבעה והשלשה כלולים בשנים והם אחד והם כנגד שש קצוות לזכר ושם
קצוות לנקבה וצריך לחברם יחד וליחדם כי זה עקר היחוד והזיווג בענין
שמי ישראל וברוך שם שהם שש כנגד שש מלך חי העולמים לכלול שתי המדות
כאחד ואומרים שהוא להשלים אותיות של שם אברהם הנרמז בראשי תיבות
או אל ההודאות ארון הנפלאות בורא כל הנשמות רבון כל המעשי' הבורא
בשירי זמרה בלך חי העולמים (מכאן אחר כראוי לי שאינו מוכרח לאומרו
מפני שמכינו בשבח זה ט"ו תיבות כענין שיר ושבחה עם ברכות והודאות
שהם חמם עשרה תיבות של טבח והוא ההתימה מעין הברכה) והאומ' אינו

מפסיד 2 3 4

מפסיד כלום • ומי שאינו אומר אותו אינו טועה כיון שיש פנים • ואין לדבר
בין פסוקי דמזמרה • בין ברוך שאמר ליסתב • אלא להשיב מפני הכבוד ולשאל
מפני היראה • כקריאת שמע • כיון שיש ברכה לבניהם ולאחריהם ואם יש לו
פסוק של מצוה לעסוק • או ברכי רבים לפקח ישלים ברכת יסתב • ואחר כך
יעסוק במצוה קודם יזכר אור • כן תכתיב כתוב •

בנות הקדוש בריך שיכוין • ויאמר הקדוש להקדש להמשיך שבע וברכה מלמעלה
למטה כדי שיהיה השם שלם והכסף שלם •

זוהר • יתגדל ויתקדש שמייה רבה כלומר שיתפשט שם יי' הרמוז בסמיה • אל
החסד ואל הגבורה עד המלכות • שהוא עלמא די ברא כדעותיה • ויהיה
השם שלם בכל ארבע אותיותיו עם המלכות יחוד שלם • וימליך מלכותיה • לקיי
גמלותו בכל משלה • ואז דריקים יראו וישמחו • ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה •
וכריך העונק אמן ליחד כל הספירות בתיבת אמן • באלף אל הכתר והחכמה •
במס' הבינה עם גדול' וגבורה • בן פשוטה • התפשטות התפארת עד המלכות •
וזהו כוונתם לזה לומר אל מלך כאמן • בשלשה אותיות של אמן רמז לזה הענין •
אל • כתר עליון • מלך • הבינה עם זרועות עולם • באמן • תפארת ומלכות • כאמן
פשוט וכאמן כפוף • וכך עולה אמן כמנין שני שמות אד' והי' שריך ליחדם יחוד
במור משולבות אשה אל אחותה • ויובא מן אמן שם אחד והוא אותיות של אחריו •
אחר אף ב'ית' אחר מ'ס' לון • אחר לון סמך • ועולין במנין יבק • כל קו האמצעי
זהם השלשה שמות המנים הנזכרים • ושם הקיף זהו היחוד האמתי שהכל תלוי
בו • והם בקראים שם אלישע • שבו היה טעם מסוף העולם ועד סופו • ובו כמלט
יעקב אבינו מן המלאך כשעבר את מעבר יבק • והוא רמז ליחוד ברכה קדושה
והמכוין בזה השם לא תשוב תפלתו דיקס • והוא רמז בלעכנו ביום קראנו •
ועל זה אמר גדול העונה אמן יותר מן המברך • יהא שמייה רבא מברך לעלם
לעלמי עלמא • באלו השבעה תיבות שהם עיקר הענייה יש בהם שמונה
ועשרים אותיות שהם כרמזות בפסוק ראשון של תורה בראשית וכו' הם שבעה
תיבות ושמונה ועשרים אותיות • והם כנגד יד ימיני ויד שמאל • פיהם בהם שמונה
ועשרים פרקים • ואלו השתי ידי כרמזים בשלשה שמות של יחוד יקוק אלהינו
יקוק • יד אותיות כנגד יד ימיני • ומאלו יוכאים שלשה שמות אחרים כוונ' במובן
כוונ' • שהם ארבעה עשר אותיות כנגד יד שמאל • שהם כרמזים בבינה • ואלו
השם שמות כרמזים במה שאמרו • העונה אמן בכל כוונ' • קורעין לו גזר
דינו של שבעים שנה • שהם שבעים שנים • שכוין שהוא מקשים יד ימיני עם יד
שמאל עם הויו שהוא המכריע כולם מסכימים להטיב לו • וכח הטומאה אין לו
כח להרע • שכמה מתגדל ומתגבר זה כופל • וזה ענין שאנו אומרים כשמתחילין
הקדוש ועד יגדל בא כח ה' • והוא כח מ'ה' הנרמז בארבעה אותיות הסויה • עם
מלואם

מלואם הם ארבעה עשר • והעונה אמן מגדיל וממשיך כח הקדושה והטהרה
ומחלים ומעבר כח הטומאה לזה תקנו לומר קדים על המתים • משום שבניית
אמן בכל כחו כאשר אמרו ממשיך כח הטהרה • ומכנים גיהנם שעה וחצי
שעה וחצי • ומכריח כח הטומאה שלא ישלוט באביו או באמו באותו זמן • אלא
אדרבא מביאין אותו לבן ערץ • ויש הפרש בין האומר קדים לעונה אמן • כי
העונה כריך לכוין באלו שבעה תיבות עד עלמא להמשיך את העליון בכח
אותיותיו • והאומר קדים כריך לכוין בכח תיבות של קדים עד ראמירן בעלמא
ויה' לצילא לצילא להשלים מבין התיבות שמתחילין המנין מן יהא שמייה רבא •
אבל מי שלא יאמר אותו יכוין במלת אמן להשלים השמנה ועשרים וסני בהכי
וכן כוהנין • ברכו כריך לכוין מלת ברכו לחכמה עם הקוץ שלה קינול יוד •
את לבינה • יקוק תפארת עם ההקף • המבורך • יסוד • וענין אחריו ברוך ה'
המבורך לעולם ועד • ברוך • בינה עם חכמה והקוץ שלה • יקוק תפארת עם
זרועות עולם • המבורך יסוד שהוא מבורך מכל • לעולם השכינה עם כל מה
שלמטה ממנה ואין אנו אומרים בו אתה שצריכין אנו להמשיך השפע מעולם
העליון שהוא עולם הנקשר • ויש בו חמשה תיבות רמז לה' העליונה שנאכלו
ממנה הנשמות • ואמרו במדרש רות על פסוק חדלו לכם מן האדם כו' שהנשמה
אינה נכנסת להתיישב בגוף האדם עד שיברך ברוך ה' המבורך לעולם ועד •
והיא מתקנת באפו עד ברכו • ואם אינו זוכה לברכו הולכת לה • ונשאר נחשב
לבמה • כמו שאמרו חז"ל אל תיקרי במה אלא במה • ולכן כריך לחזר אחר
עשרה כדי שיאמרו ברכו • ויענה אחריהם להשלמת נפשו • ואם אין לו עשרה
לענות ברכו אם מברך ק' ברכות ביום משלים ג' נפשו שמגיע אל מהם לכשמה
בסוד ח'יק בכד' • נפש רוח נשמה כהן לוי ישראל •

תפלה מיושב • כריך לכוין בה מלה במלה כי היא מתפשטת הכלה הנכנסת
לחופה בז' הנערות הראויות לתת לה והם ז' היכלות הנרמזין
בתפלה מיושב • היכל א' נקרא לבנת הבפיר והוא כנגד יסוד ומלכות והוא כרמז
בברכת יוצר אור ובורא חושך והשם שלו הוא שם בן ח' אותיות יאהרונהי כולל
ב' השמות הויה ואדנות והוא חמלך המרומם והמתנשא לבדו מאז ית' וית' • היכל
ב' היכל עכס השמים • אל ברוך גדול דעה • והשם של אפניאל • והוא דכליל
אתון עפירין באלפא ביתא • כי ב' אלפא ביתא הם • אלפא ביתא רבתי בעולם
העליון • אלפא ביתא זעירא בעולם התחתון • והבכונת בקו האמצעי • וזה
השבח הוא בעולם ההיכלות • ולהיות כאן הדברים בדקדוק אין הפסוק בין
אות לאות • ובהיכל הזה שרפים עומדים ו' כנפים לא' • ואיתא בזהר ב' בראשית
מכלל דנהורין אילין איתבריאן אינון שרפים בשית בדפין כו' • והם המקדשין
כדא נקרא זה אל זה ואמר • ואיתא התם כי המתני סית סדרי משנה כראוי ראוי
הוא לקדש שם כשרף שם לו' כנפים • ולקשרא קשורא דמריה כדקא יאות
ובקדושת

ובקדושת אילין שרפיכ עילאין מתכפין כחשים השרפים התחתונים • וענין
לשם הקדושה להקדישו בב' עולמות • בעולם העליון • ובעולם התחתון והוא
עולם הגלגלים • ובעולם השפל • ואעפ"י שהעולמות הם רבים כל א' במדרגתו
עולם בפני עצמו אפ"ה בבחי' האמת אינם אלא ג' • ולכן אמ' מקדשין אותו לומר
שאין קדוש כמוהו לא בעליונים ולא בתוכונים ולא בתחתונים • וענין קדוש ג' כ'
מובדל ומפורש שאין לו רמיון ושיווי עם שום א' מכל העולמות • וכולם כריכין לו
ומתקדשין בקדושתו • והוא אינו צריך לשום א' מהם ולא לקדושתו • עוד צריך
לכוין כי הספירות כולם משולשות ג' על ג' • וכל ג' נרמזים לעולם אחד • וצריך
לכוין בקדוש הא' חכמה עם בינה וקיוצו של יוד • קדוש הב' זרועות עולם עם
המכריע • השלישי השוקים עם חי העולמים וכולם מריהין • שפע וברכה אל
המלכות והוא ברוך כבוד ה' ממקומו וזה כונתו בכל תפלותיו בין ביחוד בין
בקדושה בין בברכות לעבוד את מעבר יבך • להמשיך השפע מאתו ית' וית' איהן
סוף לרוממותו ה' המלכות שכינת עוזו ביחוד אמיתי • ובהיתקיימו כל העולמות
כולם בריוח ולא בזמזום • ומה שכל לכוין קדוש ראשון חכמה בסוד קוצה של
יוד עם מה שלמטה ממנה גדולה וכח שהיא קו הימין • קדוש שני בבינה עם
מה שלמטה ממנה גבורה והוד • קדוש ג' בסוד הרעת • ה' הוא ת' ישר • צבאות
כח והוד מלא כל יסוד • הארץ מלכות • או בררך זה קדוש א' חכמה גדולה •
קדוש שני בינה גבורה • קדוש שלישי רעת • ה' ת' ישר אל • צבאות כח הוד •
מלא כל חי העולמים • הארץ לעולם עומדת המקבלת השפע והברכה • ותתן טרף
לביתה וחק לכערותיה כבודו הוא השפע היורד מלמעלה למטה • והאופנים
לעומתם • הם עשר כחות בעולם העשייה • משבחים לעומתם היצירה • ברוך
כבוד • יסוד עם מלכות על ידי תפארת • במקומו מבינה כי עם ביתה •

היכל של ישי • לאל ברוך כנגד כח והוא נקרא היכל כונה • והוא ברוך
מחסד אל • ובהכות התפלה עולה ומתקשר בהיכל רביעי
כי זהו דעת המתפלל ליחד התחתונים עם העליונים ישפיעו לתחתונים ונעשה
הכל קשר אחד • ויש בו עשרה מיני שבח מרום וקדוש • פועל גבורות • עושה חדשות •
בעל מלחמות • זורע צדקות • מצמיח ישועות • בורא רפואות • נורא תהלות • אדון
הנפלאות • כנגד עשר ספירות על הסדר • מרום רמז לכתר עליון שהוא מרום
על כל ברכה ותהלה • קדוש חכמה • משם של קדושה באה והיא נקראת קדש
ישראל • ופרשת קדש לי כל בכור רומז בה • וכל קדושה מצד ימין • פועל גבורות
כנגד בינה • דריכין מתעריץ מינה וממנה יניקת הגבורה והיא מקור כל הדיכין
אעפ"י שאינם מתגלין בה • עושה חדשות גדולה • והוא גדולתו וטובו שה' תחדש
טובו בכל יום תמיד והוא מקור הכל לחדושי העולם • כי יום ראשון למעשה
בראשית בו הוא • וחדוש הראשון שכתגלה ממנה היה והוא האור • ומחדושה
נעשו כל החדשות • בעל מלחמות כמשמעה היא הגבורה אשר היא לוחמת עם כל

עובדי

עובדי דת ודין וכל קטטה ומריבה מצדה היא • וכל כחות הטומאה והמקטרגין
והמזיקין ממנה יניקתם • וכולם הם רצועות המדרות להכות לכל ממאן ומקרב
ולא אבה טמוע • והוא מסכמת עמהם • ויקוב הדין את ההר • זורע צדקות • הוא
התפארת שהוא מתנוך הקבוצות ועושה שלום ביניהם ומצמיח צדקה ותהלה •
והוא זורע צדקה על ידי הצדק בצדק ועושה צדקה בכל עת • מצמיח ישועות •
הנכח מליך לימין משה זרוע תפארתו • והו' הרועה הבאמן אשר על ידה נכמתה
ישועתו מכור הברזל ממכרים • וממנה ועל ידה תגלה ישועתו לכח כל הקמ'
עלינו ולהשיג מולם בראשם כי נעימות בימין כח • בורא רפואות כנגד ההוד •
באף על פי שגדרת הדין הקשה הסכימה להרג היא מרפה את הדין מעט ואיב
מתנהב כל כך בחזקה וזה הוא הפואתה מקל החולי שלא יהיה כל כך קשה •
בורא תהלות כנגד חי העולמי • שהוא כולל כל תהלות והוא כורא מצד התפארת
סנקרא כורא • ועליו נא' • מה כורא המקום הזה • אדון הנפלאות • הוא המלכות •
אשר בכל משלה • והוא מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל והוא הנלחם
להם במכרים • והכה אותם בעשר מכות ועשה אותות ומופתים להנביא עם בני
ישראל • כדכתיב והנה לא שמעת עד כה • לכן צריך כל אדם לכוין היטב ב'
שבחים אלו • וליחד עשר ספירות בלי מה יחוד גמור ושלם ב' כל הזה •

היכל רביעי • הוא המחדש טובו • כנגד היכל הזכות ונקרא היכל הזכות
שאין השאלות והבקשות והתפלות יוצאים משם עד שמעייבי
בהם אם יש בהם זכות אם לאו • והוא פחד יצחק כי מצד התעוררות השמאל
הזנוב כמא' ואין זנוב • בלעדו לכן כל צד חרוש טוב שמתחדש בעולם הוא מצדו
שמעורר את האהבה • ומתנוך כך הטוב מתחדש ומפני כי מצדו כנגד האור
הגדול אשר נברא ביום ראשון מצד הרשעים שהיו בעולם ולא היה מן הדין
פיתחו ממנו וכנגד לצדדים לצדד לבא • אפילו הכי אם לא כולו מקבתו
מתחדש ממנו מעט מזער לתועלת העולם ולקיומו שאלמלא כן לא היה העולם
מתקיים • ומצד זה נקרא מחדש טובו • ואין טוב אלא אור כמא' דאת אמר וירא
אלהים את האור כי טוב • ומטעם זה אבו מסיימין בו יוצר המאורות שני מאורות
אור הכפון ואור המשמש •

היכל חמישי • היכל אהבה • והיא ברכת אהבת עולם אהבתנו וצריך לכוין
בברכה הזאת הרבה מאד שכוללת דברים הרבה וצפרם
בענין כתיבת הדת והחקים והמשפטים אשר כונו להיכו ובחר בנו מכל האומות
וקדשנו מכל הלשונות בתת ה' לנו בלי חמדתו וחשק שפועליו תורה תמימה
וקדוש מרוב אהבתו אותנו ובחמלתו עלינו בעבור שמו הגדול ובעבור אבותינו
שבטחו בו • ואנו מתפללים בה לאל ית' וית' יפתח לבנו בתלמוד תורתו להבין
להשכיל שלא ניגע לריק ח"ו ולא כלל לבהלה ויטע אהבתו ויראתו בלבנו
ולעבודתו ויקרבנו • ומגדל מעלת ברכה בענין למוד התורה • אמרו רש"ל כי מי
שלא

פלא בירך ברכת התורה ואמר אהבת עולם נפטר בה אותה הפעם מברכת
התורה סגולה היא כברכת התורה שכוללת ברכה והודאה לאל ית' על נתינת
התורה ותפילה שידריכנו בה ולכן בריך האדם שיכין בה לשני עניינים ויעיל
הרבה ללמוד ולפתיחת לבו ומסיים בה הבחר בעמו ישראל באהבה כי לא
מזרקותינו ויושר לבבנו זכינו לכל הכבוד הזה ולכל הגדולה הזאת כי אם
מכד אהבתו וחמלתו הגדול :

ובקורין את שמע אחר הברכה הזאת כי ראוי לנו מן הדין ומן הסורה לאהוב
אלהינו מלבד האהבה שאנו צריכין לאהבו מכד עצמו ומכד גדולתו
צריכין אנו לאהבו מכד הטו והבמול שבמל עצמו ליחדנו לשמו ולקרבתו לעבודתו
ואהב אותנו אהבה עזה וגם אהבתו צריכין ליחד אותו עלינו לאלוה ולפטרונו כי
אין עוד מלבדו ולא הו' אותו בכל לב ובכל נפש לזה נתקן בהיכל הזה הברכה
והקריאת שמע כי שניהם כאחד אהבה הם אם אהבה שהק' בה ית' ויתב' אהב
אותנו אהב' שאין צריך לנו ואם נצדק מה נתן לו או מה מירדנו יקח ואפילו
הכי חשק אותנו לעם והבדילנו משאר העמים באהבתו את אבותינו ומשמרו את
הטובות אשר נטבע להם אם האהבה שצריכין אנו לאהבו מכ' וכ' שהחיינו
כיום הזה וג' מל עצמו חסדים טובים ואהבה שצריכין אנו לאהבו היא ליחד את
שמו פעמי' בכל יום בבקר ובערב בשבנו ובקומנו וכן נתקן בערב קריאת
שמע אחר אהבת עולם כי היחוד מכד האהב' כי מי שיש לו חשק בדבר אחר אין
ראוי לו להפליגו אחריו גו' אלא לזכור תמיד אותו דבר ולהיותו בין עיניו וכן
ענין זה בתפילין שהם יחוד אחד כאמ' בהם לטיטפות בין עיניך פלא יסוד דעתו
מהם ולכן אין לקרוא קריאת שמע בלא תפילין ואם קורא מעיד עדות סקר
בכרא' שכיון שאין לו תפילין אין יחודו יחוד סהרי מס' דעתו ממנו ומקדושתו
אחר שאין לו תפילין בין עיניו להדבק בקדושתו שהו' יחוד בפועל זולת בקריאת
שמע של פרבית שאינו זמן תפילין שאין צריך לקרות עמהם :

בונת דיוחור ראיתי כתוב בצד הדין לכונן כשאומר שמע בפתח
הראשון שאין דרך ליכנס למקום חפזו אלא דרך סם
והיא סם ארנות וכן בתפלתנו אנו מזכירין אותו ראשונה להכנס בו תחלה
וכן הוא אומר בזאת יבא אהרן אל הקדש וכן עולה ס' מע כמספר בזאת וכן
סם אר' עולה כמנין ה' כל שהוא ההיכל שאנו נכנסים בו תחלה ובמילואו
אלף ר' ל' כ' יוד עולה תר' ע' ל' פתח בלשון ארמי ולסוף שמע ג' כ' מלשון
אס' פה וקב' כ' ענין וישמע שאלו הם רמז שהיה כוללת ומאספת הכל
בתוכה כענין שנאמר כל הנחלים הולכים אל הים עוד שמע פ' ע' לפי שסביב
הקו האמצעי הנקרא השם הגדול שבעי ענפים משתרג' ממנו וכנגד התורה
שבכתב שהיא עץ החיים מתפרשת לשבעים פנים וכנגד למטה ים שבעים
פרים וענין שבע ישראל ליחד כל הענפים כולם יחוד גמור עם כנסת ישראל
וישראל

וישראל הוא ישראל סבא ו' ישראל ממש הוא יעקב אבינו ע"ה כי יעקב אבינו
לאמת והכי איתא במדרש רות הנעלם השתא דכ' אמרי שמע ישראל למאן
אמרי אלא הא תנינן יעקב אבינו לא מת וק' בה חתום ליה גו כורסיה יקריה
למהו תדיר סהר' על בנו וכדקא מיהר' סמיה דק' בה אמרי שמע ישראל
הו' סהר' עלן דאנן מיהר' סמיה דק' בה כדקא חזי בההיא סעתא נטלי ליה
ליעק' בר' גרסין פרישן לר' סטרין דעלמא וסלקין ליה קמיה מלכא קדישא עלאה
ומברך ליה בז' ברכאן פתח ואמר זכאין איהו אבא דזרעא דא אוליד בארעא
זכאין אינון בנין דקא מעטרין לאבוהון הכי בההיא סעתא כל חילי סמיה
פתחי ואמרי בשכ' מלו ויעקב מתעטור בת' יסר כהרי דאפרסמוכא דכיו' וכו'
והיחוד האמתי לכונן בסדר היחוד כמו שמכינו בהקפת המזבח והוא דרך ימין
כמ' בא לו לקרן מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית
ובתחלה אהבתו נכנסין בה בעצמה לעלות אותה לקבל ספע וברכה והיא
נקראת קרן שהיתה לראש פנה וכן דוד נמשח בקרן סאח במדה הזאת
כדכתיב זאת היתה לי כו' ועל כן נמשכה מלכותו מלכות כל עולמים כדכתיב
דוד עבדי נשאל להם לעולם ומהק' בא לו דרומית הוא ישראל סבא וזהו
שמע והוא הקרן ישראל ישראל סבא ונקרא דרומית דתוקפיה מן הדרום
מזרחית היא חכמה כי ממנה זריחת האור והוא השם הא' אלהינו הוא בינה
והיא צפונות שהיא לצד צפון וז' מה רב טובך אשר כפנת ליראיך לע"ה
צפונות מערבית ת' ומלכות והוא השם הב' ונקרא צפון שאוחז בגבורה מכד
צפון וכל הב' קצוות נכנסין בו כיון שהוא מכריע ופולה בתו'ך אוחז מזה וגם
מזה וכן מזרח מערבית היא המלכות והוא תיבת אחד וצריך לקצר קוץ
סאחרי הדלת עם הא' שהו' אחריה וזהו סה' אוחז מערבי דרומית לחזור ליחודה
עם הא' והוא העקר וכל היחוד כרמז בתיבת אחר' אלף והו' הכתר קובו של יוד
ומפני שהוא נעלם אין להאריך בו ח' מחכמה ער ח' העולמים והם שמונה
ספירות הדלת היא המלכות וצריך להאריך בה כדי להמשיך אליה כל הספירות
ולפעלות אותה הו' וזהו א' אח' ואחות ולפי שכוזה היחוד הנז' לא נתיחדה
המלכות כי אם ברמז הדלת לבד אבל עקר היחוד היה על הו' קצוות סטרין
של הזכר והם ה' אלהינו ה' אלא שכללנו אותה בתיבת אחר' מראש ועד סוף
כאשר ביארנו והיינו במחשבה אבל לא בדבור שירמז לה יחוד גמור כראוי לה
וכאשר נפשה חפצה אמרו זלזה מל' לבת מלך שהריחה צוק קדרה דהיינו
המבוסס והריח הטוב העולה מן הקדרה והנמשל אל היחוד הנזכר שלא עלה
לה ממנה אלא ריח יחוד דהיינו במחשבה ברמזות הדלת שזכרנו ונפשה אותה
לה לטעם טעם ממש מן הקדרה בפועל וזהו אותה ככללת עם האחרות והם
השלשה שמות ה' אלהינו ה' שמור' יחוד לשלשה אותיות של שמו הגדול והוא
אחרונה אשר רומזת אליה לא נזכרה כי אם ברמז על ידי רבד אחר תאמר יש

לה בגי' סכר' שמקנאה על יחוד האחרות כפי על' לה תחל' לה כער סכספה
אותה לה להתחור עמהם במלה ידועה ומורה ליה יחוד גמור משית סטרי' דילה
הביאו עכר' והם ישראל החפכים בתקוניה ובתפטיטה ומיהרין אותה יחוד
גמור בעצמה ואומרים בשכמלו וזהו הסוונה שריר' לכונן בבורך שם וכסס
סביחור שמע תקענו כונת היחוד בתפארת מהו' סווס קרנות המזבח מערב'
דרומית כך כריכין לנו בבורך שם להעלות את הסכינה מן הת' אל החכמה
במלת ברוך ששם מקור הברכו' כולם והיא יד ראשונ' של שם' ה' היא הבינה
הנקראת שם גדול שם עולם ה' ראשונ' של שם' כבוד' הוא התפארת כולל שם
קצוות מלכותו היא המלכות ה' אחרונה של שם' לעולם שיתקיי' היחוד
לע' לה באחרותו ועד' היינו אחד בהלוק' אותיות ויו' מתחלפת באלף בהלפא
ביתא ששית' סדרה כך או בה ג' כו' עין מתחלפת בחת בהלפא ביתא
ראשונה סדרה כך אל בת ג' דר הק ו' ח' כו' והל' הרי אחד וגם
בזה הביאו לה עכר' בהשאי' שאנו אומרים לשון אחד בחילוף אחו' כרי' שלא
יבינו המקטרגין וקטרגו עלינו בעוד רשע לנבד' עד שיבא משיח כדקינו
במהרה בימינו כי אז נאמר בפירוש ה' אחד ושמו אחד יבב חכיר

ואחור' לומר כונת היחוד בקצור באיזה חרו' שבע כריך לקבל עלינו
עול מלכות שמים וכך ראשי תיבות של שבע עול מלכות שמים
וכן ראשי תיבות שחרית במנה ערבית ועול מלכות שמי' היא המלכות תתנשא
ותכונן לעד ה' ומלכות ע'כוס מהרה תתקד' ותתאבד במהרה בימינו ישרא'
הם שלשה האבות המכונים בשם ישרא' כמאמר' זלזה' וכריך לחבר המלכו'
שהיא הרבל הרביעי עם האבות שהם שלמה רבלי המרכבה להיות המרכבה
שלמה אחרי זאת אנו מזכירין האדם העליון הוא שם בן ארבע האינו ה' אחד
השם הראשון הוא חכמה והיא יוד ראשונה של שם' עם הקוץ שלה והוא פרעה
ראשונה של תפילין שהיא קדש לי אלהינו בינה הוא אלהים חיים והוא הבורא
העולמות כולם ולזה אנו מכנין אותו אלהינו שיש לו כד ועין עמנו פרעה שמה
של תפילין אות מניה של שם ה' כוף האילן עץ החיים עם שבבים ענפין והיא
פרשת שמע סבתפילין אות שלישית של שם' אחד יקוד עם מלכות מחובר
בכח פרעה רביעית של תפילין אות רביעית של שם' בשכמלו לקטט הכלה
בשבע הנערות הראויות לתת להם שבע היכלות שית סטרי' דילה להעלותה
מקוטטת עם בעלה היחוד הראשון לזכר והפני' לנקבה והזנוג בשעת התפלה
קול רממה דקה ואיש א מקומו יבא בשלום כמכא' לפי זה סביחור קריאת שמע
המלכות תיחדות עם הספירות דרך כלל אבל בבורך שם היא בפרט וזה הוא
מכא' בזוהר זו כלל וזו פרט זה תורה שבכתב וזה תורה שבעל פה ויש באותיות
שמע ששה תיבות וחמשה ועשרים אותיות כנגד הסכינה שנקרא כה' כרי'
ליחוד לעולם עם הבין בכל דבר ושני פעמים שאנו תיחדים בכל יום הם

פ' חזק' ובסוף זה היחוד הרג משה את הזכרי כדא' ויפן כה וכה וזהו טו'ס
כ' כנגד כ' שער' בינה והאומ' בכל יום יש לו חלק לע' ומגדיל כח הנסמה אשר
חוכמה מתקום הב' מה ומחלים כח ה' כהר' הוא המכרי המצר לאדם בכל עת
בת זבולותיו ובתפסותיו וכך דוד לא הרג לגלית אלא בזה הכח והיו ויקחה'
חלוקי' חכמים מן הנחל הם ה' תיבות שבשמע וכך שני לון בקלע נעשו אחד
והכל הוא הו' וקלע עולה אחד בהלפא ביתא של ח' ככר' וזמ' ויחזק דוד
בקלע ובאבן אל ביתא קבה וסכינה קלע רמז לת' קול ע' קולות סגנון
לשבעים ובאבן היא הסכינה חבן מאבן הבנים ואבא רמחל לכלמא ומלאת
כל ארעא מלא כל הארץ כבודו ובידו ברוך שם שש תיבות ועשרי' וארבעה
אותיות כנגד שם קצוות דילה ועשרי' וארבעה אותיות כנגד כד' תכשיטין שריר'
לקטט הכלה בהם והם ארבעה ועשרים ספרים ו' סדרי' מסנה ובזה הנערה
באה אל המלך וזה עקר היחוד ליחד תורה שבכתב עם תורה שבעל פה
ואותיות שמע וברוך שם עולין מ'ט סכן התורה כדמשה מ'ט טהור מ'ט טמא והם
בבינה וב' יחודין כנגד ב' תפלות תפלה של ראש והיא רמז לעול העליון עולם
הזכר ותפלה של יד שהיא כנגד עולם הנקבה בתפלה של ראש ארבעה
בתי' כנגד ארבעה אותיות של שם בן ארבע יתו' ותפלה של יד בית אחת
מפני שהיא היכל ומוסב לשם בן ארבע יתו'מה שיש בזה יש בזה כי הכל אחדות
השוא ואין סנוי בין זה לזה אלא כדמיון זכר עם נקבה זה עלה וזה עלול זה
נותן וזה מקבל זה משפיע וזה מושפע ולענין זה מכנין אותם זכר ונקבה
ואהבה פרעה זו גמר היחוד שריר' היחוד ליחד באהבה גמורה שלמה בכל לב
ובכל כפס דאי לאו הכי לאו יחוד הוא ולא אהבה חקרי' ויש בפרעה הזאת רמז
לעשר הדברות כלם רמז לתורה שבכתב כנגד היחוד הראשון של שמע ויש
בה מ' תיבות רמז לשם בן מ' אשר יתקנו מצד הבורא והוא כרי' לכלול
הימין עם השמאל כמו שכתוב בזוהר במקומו ופרשת והיה אש שמע פרט
קבלת עול מצות כנגד תורה שבעל פה רמז ליחוד בבורך שם והיא מצד
הבורא ויש בה שתי' ושבעים תיבות עד ושמחת בכלל רמז שם בן ע' שהוא
מצד החסד לכלול הימין עם השמאל כי כל אחד מוסיף לחבריה ואז זה בלא זה
וזה כונת היחוד לזכר שני הקצוות זה עם זה כי אעפ' שזה ימין וזה שמאל זה
זכר וזה נקבה זה רחמים וזה דין זה מטיב וזה מריץ אין סנוי חס ושלום בין
זה לזה כי הכל אחדות גמור ואין סנוי ואין חלוק בין זה לזה חלילה ואם אנו
מזכירין ומכנין שזות תש' כים ועינים מחולקים היינו לפי קוצר דעתנו ומיטוט
השגתנו שאין אנו יכולין להשיג הענין ולהבינו כי אש בדמיון ומשל וכולי
האי' ואל' סג' הענין ממה שאנו רואין בפינו בזה העולם הגשמי אבל
למעלה אין סנוי וחלוק חלילה ולענין הזה כריך רוחב לב הרבה מאד במאד
מאד וזות השכל להבין הדבר' כאשר הם על מתהבנתם ומי שאינו מבין אותם

לך ג' אי שברא' שמקבלת על יחוד האחרות כפי על' לא תאמ' יט' לה צער מנפסה
אותה לה להתיחד עמהם במלה ידועה ומורה ליה יחוד גמור משית כטרין דילה
הביאו עבדיה והם ישראל החפכים בתקוניה ובתכסיוניה ומיהדין אותה יחוד
גמור בעצמה ואומרים בשמלו וזהו הכוונה שצריך לכונן בברוך שם וקסם
מביחוד שמע תקענו כונת היחוד בתפארת' שה' כיום קרנות המזבח מערב'
דרומית' כך צריכין לנו בברוך שם להעלות את השכינה מן התת אל ההכמה
במלת ברוך שם מקור הברכו כולם והיא יוד ראשון של שם' היא הבינה
הנקראת שם גדול שם עולם היא ראשון של שם' כבוד' הוא התפארת כולל שם
קצוות' מלכותו' היא המלכות' היא אחרונה של שם' לעולם' שיתקיים היחוד
לעולם באחרותו ועד' הוינו אחד בהלוק אותיות' ויו מתחלפת בחלף בהלפא
ביתא ששית' מסדרה כך או בה גר זה כו' עין מתחלפת בחת בחלפא ביתא
ראשונה' מסדרה כך' אל בת גס דר הק ון זק חפ כו' והל'ת הרי אחד' וגם
בזה הביאו לה עבדיה בהשאי' שאנו אומרים לשון אחד בחילוף חתון כרי שלא
יבינו המקטרגין וקטרגו עלינו בעוד רשע לנבדי עד שיבא משיח צדקינו
במהרה בימינו' כי אז נאמר בפירוש ה' אחד ושמו אחד' יבב אכיר :

ואחזור לומר כונת היחוד בקצור באזה חרום' שמע צריך לקבל עליונו
עול מלכות שמים' וכן ראשי תיבות של שמע עול מלכות שמים'
וכן ראשי תיבות שחרית מנחה ערבית ועול מלכות שמי' היא המלכות תתנשא
ותכונן לעד א' ומלכות ע'כוס מהרה תתקצר יתאבד במהרה בימינו' ישראל'
הם שלשה האבות המכונים בשם ישראל' כמאמרם ז"לה' וצריך לחבר המלכו'
מהיא הרב' הרביעי עם האבות שהם שלשה רבלי המרכבה' להיות המרכבה
שלמה' אחרי זאת אנו מזכירין האדם העליון הוא שם בן ארבע האהינו ה' אחד
השם הראשון הוא חכמה והיא יוד ראשונה של שם' עם הקוץ פלה והוא פרסה
ראשונה של תפילין שהיא קדם לי' אלהינו בינה' הוא אלהים חיים והוא הבורא
העולמות כולם' ולזה אנו מכנין אותו אלהינו שיש לו כד ועין עמנו' פרסה שניה
של תפילין' אות שניה של שם ה' כוף האילן עץ החיים עם שבטים ענפין' והיא
פרשת שמע שבתפילין' אות שלישית של שם' אחד' יכור עם מלכות מחובר
בכח' פרסה רביעית של תפילין' אות רביעית של שם' בשמלו' לקסט הכלה
בשבע הנערות הראויות לתת להם שבע היכלות' שית כטרין דילה להעלותה
מקומטת עם בעלה היחוד הראשון לזכר והפני לנקבה' והזוג בשעת התפלה
קול רממה דקה' ואיש א' תקומו יבא בשלום' כמא' לפי זה מביחוד קריאת שמע
המלכות מיוחדת עם הספירות דרך כלל' אבל בברוך שם היא בפרט' וזה הוא
מא' בזוהר זו כלל' וזו פרט' זה תורה שבכתב וזה תורה שבעל פה' ויש באותיות
שמע ששה תיבות וחמשה ועשרים אותיות' כנגד השכינה שנקרא בה כרי
לייחד לעולם שם הבנין בכל דבר' ופני פעמים שאנו מייחדים בכל יום הם

כ' חזקה' ובטח זה היחוד הרב פשה את המצרי כדא ויפן כה וכה' והם כולים
כ' כנגד כ' מערי בינה' והאות' בכל יום יש לו חלק לעה ומגדיל כח הנסמה אשר
חובבה מתקיים בה' כה ומחלים כח ה' צהר' הוא המצרי המצר לאדם בכל עת
בת זבולותיו ובמזעזעו' וכך דוד לא הרג לגלית אלא בזה הכח' וזהו ויקחה'
חלוקי חכמים מן הנחל' הם ה' תיבות שבשמע' וכך שוי לון בקלע כעשו אחר
והנחל הוא הוי' וקלע עולה אחד בחלפא ביתא של א'יק בכר' וזמם ויחזק דוד
בקלע ובאבן אל ביחוד קב' ושיכיתיה' קלע רמז לתת' קול ע' קולות שנחכבו
לשבעים ובאבן היא השכינה' חבן מאנו הכונים' ואבנא רמחת לכלמא ומלאת
כל ארעא' מלא כל הארץ כבודו' ובידו' ברוך שם שם תיבות ועשרי' וארבעה
אותיות כנגד שם קצוות דילה ועשרי' וארבעה אותיות כנגד כד תכסיטין שצריך
לקסט הכלה בהם והם ארבעה ועשרים ספרים' וזו' סדרי משנה' ובזה הנערה
באה אל המלך' וזה עקר היחוד ליחד תורה שבכתב עם תורה שבעל פה'
ואותיות שמע וברוך שם עליון מ'ט שכן התורה נדרשה מ'ט טהור מ'ט טמא והם
בבינה' וב' יחודין כנגד ב' תפלות תפלה של ראש' והיא רמז לעול' העליון עולם
הזכר' ותפלה של יד שהיא כנגד עולם הנקבה' בתפלה של ראש ארבעה
בתיס כנגד ארבעה אותיות של שם בן ארבע ית' וית' ותפלה של יד בית אחת'
מפני שהיא היכל ומושב לשם בן ארבע ית' וית' ותפלה של יד בית אחת'
הסוה' ואין סנוי בין זה לזה אלא כדמיון זכר עם נקבה' זה עלה וזה עלול זה
נותן וזה מקבל' זה משפיע וזה מושפע' ולענין זה מכנין אותם זכר ונקבה'
ואהבת פרסה זו גמר היחוד שצריך המיוחד ליחד באהבה גמורה שלמה בכל לב
ובכל כפס דאי לאו הכי לאו יחוד הוא ולא אהבה א'יקרי' ויש בפרסה הזאת רמז
לעשר הדברות כלם רמז לתורה שבכתב' כנגד היחוד הראשון של שמע' ויש
בה מ'ב תיבות רמז לשם בן מ'ב אשר יניקתו מצד הגבורה' והוא כרי לכלל
הימין עם השמאל' כמו שכתוב בזוהר במקומו' ופרשת והיה אם שמע' פרט
קבלת עול מצות' כנגד תורה שבעל פה' רמז ליחוד בברוך שם' והוא מצד
הגבורה' ויש בה שתיים ושבעים תיבות עד ושמחת בכלל רמז שם בן ע'ב שהוא
מצד החסד' לכלול הימין עם השמאל כי כל אחד מוסיף לחבריה ואז זה בלא זה
וזה כונת היחוד לזכר פני הקצוות זה עם זה' כי אעפ' שזה ימין וזה שמאל' זה
זכר וזה נקבה' זה רחמים וזה דין' זה מטיב וזה מריץ' אין סנוי חס ושלום בין
זה לזה' כי הכל אחדות גמור ואין סנוי ואין חלוק בין זה לזה חלילה' ואם אנו
מזכירין ומכנין שמות מ'כים ועינים מחולקים' היינו לפי קוצר דעתנו ומיעוט
הפגנתנו' שאין אנו יכולין להשיב הענין ולהבינו' כי אם בדמיון ימשל' וכולי
האי' יאלי' שפני' הענין ממה שאנו רואין בשינוי בזה העולם הגשמי' אבל
למעלה אין שני וחלוק חלילה' ולענין הזה צריך רוחב לב הרבה מאד במאד
מאד וזאת השכל להבין הדברי' כאשר הם על מתכונתם' ומי שאינו מבין אותם

לא יוהיה לו עסק צמחם • ולא יכרוק ויחפץ אלא עד מקום שיר שכלו מבעת ומפאת • והשאר יכיהו עד שיבא אליהו ז"ל • ומלחה הארץ דעה את ה' כמי' לים מכס' מושמתם עד ויאמר חמישים תיבות • והם רמז לעולם הבא • כ' טערי בינה • סוד היובל הקורא דרור לכל יוסבי הארץ • כי באמצעות למוד התורה ועשיית המצות נזכה להיות גאולים • ולמען ירבו ימכם וכו' • ונזכה לתחיית המתים שנאמר לתת להם :

פרשת ויאמר • ים בה כוונת מצות צדיקת והיא מבוה רבה זכר לכל המצות • והיא קלה בעשיית' ולכן עונשה מרובה וגדול במאד מאד • וים בה רמז לעניינים גדולים ועצומים במנין החושים ובמנין הקשרים • ובמנין הפוליות ובמנין הבריכות ובמנין האבציות שמורה לעמק וארבעה לגדיל וכל ענין מו' ים לו סוד ורמז לענינים עלונים כי לא בנקל יוסג היא זכר לכל המצות וסוד המקיימה גדול כל כך עד שזוכה ומשמש' לו כמה וכמה • אלא שים בה וראי רמז לענינים גדולים והמקיים אותם מקיים את העולמות • ואת כל המצות כלם • ואשרי אדם המשיג אותם ומכוין בהם כי זה יוכל להקרא אדם בשלמות מה שאין כן לעושים המצות מצות אנשים מלומדה • והם דומים כקוף בפני אדם • ועל זה בריך כל אדם לתת את לבו לעשות כל מצוה ומצוה שתבא לידו לפי המצוה אותה ולסמ' מה שהיא לשמו ולשמה • ובזה עושה דושם ובזר' מלאך א' בכל פעם שעושה המצוה וזכותו גדול במאד מאד וים שאחזים הכיבויות ביד השמאלית ומניחין כנגד לבן כל זמן ק"ט • וים לזה ראייה מהמדרש כל עמדותי תאמרה וכו' מי כמוך :

וראו • לעשות ולכוין בזה כי הנה לבנו כל מאד ומעבד לעשיית המצות • וכריך להביט בהם בפ' ויאמר בשאומר וראיתם אותנו וזכרתם ולשים כנגד פניו זכירת כל המצות כשיבאו לידו לקיימה ואחר כך ינסק אותם וישים אותם על עיניו ויחבק אותם עם לבו וכל העושה זה וכיוצא בזה להדר המצוה ולרוממה שכתוב הרבה מאד • ולא יחוש אם ילעצו עליו • כי המלעצ ילעג ממנו ואין לו ולרוע מזלו • כי כל המוסיף ביראת שמים ובקיום המצות מוסיפין לו חיו' וטובה • וים בק"ט רמז תיבות חסד שלמה ובחזרת מ"א האלהים אמת משלים הרמח כמנין איבריו של אדם • ולכן כריך סיכוך בשמיעתן מ"א ומי שאינו מכוין בהם חסדים לו אותן השלמה חסדים והוא מעוות שאינו יכול לתקן כי באומרו אלו רמח תיבות מעבד כל רמח אבריו לעבודת אלהיו • וכל אחד ים לו חלק כל אותו היום בעבודה • וכשחסר מהם ולא השלים המנין כראה כבעל מוס ולא זכו כל אבריו להשלים העבודה • ואעפ"י שאומרי' שיש תיקון אם ביום לכונן בטו' ויין של ויכב עכין וקיים וכו' פעולין תשעים עם האלף של אמת שהם ז'א כנגד השני שמונה קו"ף וא' • ובניחוד שני שמונה אלו כל האברים משתלמים • וי"א שהטו ויין הם כנגד שלשה שמונה קו"ף כל אעולה כ' וד' אותיות הריג' שלשים ונ' פעמים ל' הם

ל' הם ז' • והם כנגד השלשה תיבות שחזרו מק"ט להשלים הרמח • ואם בערב יכון בואו של ואמונה במילואה מעולה שלשה שמונה בזה האופן • וא' בחשבון קרמיי ר"ל שתחשוב עמה סכום כל האותיות הקורמות לה באלף ב"ת עולה כ"א כמנין שם הקי"ף הרי לב' ויין ב' שמונה של אק"ף • והאף שבאמצען עולה כ' כמנין קו"ף בחשבון כוריי יוד למעלה יוד למטה וא' באמצע • הרי שלשה שמונה • אפה יותר טוב לכונן במלות שהחזן מוציא מפיו • שהן מן הק"ט עצמן • וחוזר אותם לכתחלה אחר זה ובוזה משלים כונתו • ולכן כל ירא שמים כריך שישתדל לקרוא ק"ט עם הכיבו' מלה במלה ואם גמר קודם ימחין לכונן באות תיבות • ואם גמח הבבור קודם ימחר ויחוש לבמוד כדי לשמוע התיבות במקומם ואם אי אפשר לו להשיגם כי רב המקום בצידיהם • יעמוד במקומו ויסתוק וישמע לפליח כיבור • ואח"כ יעמוד • (וכל שיעיל לכוין שהוא עומד בתוך ק"ט והם הרמח עצמן :) **ויאמר** • אמת ויכב מלה במלה והוא שבח גדול וכורא וים בתהלתו טו' ויין • ואלף של אמת ליחד השני שמונה שאמרנו • והם כולם תכשיטין לבלה ליחד אותה עם בעלה • והיא מרגניתא דלית בה טימי • ושמעתי שזה הסבב של אמת ויכב פלחו בני הגולה שהיו דחוקים מירושלם ולא היו עם עזרא בבבל ושלח עזרא אחריהם ולא רצו לעלות באמרם סכין שהיו עתידין להגלות פעם אחרת ובית המקדש עתיד ליחרב למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת טוב לנו לעמוד במקומנו ולעבוד את ה' • ושמעתי שהם אנשי טוליטולה והקרובי' אליהם • וכדי שלא יחזיקו אותם באנשי רשע ומחסרי אמת חלילה כתבו להם זה הסבב הגדול וכנין השלשה גליות והגאולות הנרמזים בו • וים בו שמונה פעמים אמת שהם כנגד שמונה גאולות • ארבעה מהם נמצאו במצרים כמו שרמזו בפסוק ולקחתי וארבעה בשאר גליות • ותשלום השמונה אמת באמת ובאמונה ובאמת אשרי איש כו' והם ארבעה זכרים וארבעה בקר' • שהגאולה עתידה להיות כלה באה מכח זכר • ויהיה סיר חדש בע"ה • וכריך לסמוך גאולה לתפלה • והוא חי העולמים עם מלכות שהיא תפלה לעני' דל"ה מדרמה כלום • וכריך לסמוך אותה עם כד"ף • וה' המספיע בה ובשלמו יהיה לה פלו' ותוכל עמוד כיסוד עם הבנין דאז הבנין עומד ויכול לעמוד וכשאין לבנין יסוד אינו מתקיים ולא יוכל עמוד • ואעפ"י שהיא למטה והוא למעלה העליון כוסא את כל שלמטה הימנו והוא שאמר רז"ל בא וראה שלא כמדת בשר זרם מדת הק"ב מדת בשר זרם הוא מלמטה ומשאו מלמעלה • אבל הק"ב אינו כן הוא מלמעלה ומשאו מלמטה • והוא סכתוב קומך ה' לכל הנופלים • והם הידורים מטה • ואהרן שמיחד אלו השני שמונה גאל ישראל עם ארני ספתי כריך להמשיך הספיע העליון מן הברכה העליונה היא הבינה קסורה במה שלמעלה הימנה • והוא ופי' יגיד תהלתך • ר"ל ימשיך תהלתך שהיא הבינה הנקראת תהלה • וספתי כינוי אל הספידה שכל א' מהם כקראת מפה במנין סביבה :

ביוך הכורע כורע בברוך לעשות ההכרעה בשמים • וזהו שאמרנו הסדר
כורע והס להוריד הספס ראשונה מן המקור העליון הוא ה' יורא לה'א
ראשונה של סס וליחד אותם • שנייה להוריד הספס מן הה'א ראשונה דרך הקו
מן ה' יורא אל הה'א אחרונה • וליחד ה' יורא עם השם קמות עם ה'א אחרונה • וכמא
ארבעה אותיות של סס מקושרו ומסולבות זו עם זו יחד גמור • וכמא שני יחודין
א' חכמה ובינה אבא ואמא י' ותפא שם של כו' וה' אחר ושמו אחר וכך עולין שם
ארבעה אותיות כו' • לרמז השני יחודין א' וא' וכל הספס יביא אל ח' הפולחנים
הנקרא ברוך שהוא מקור הברכה ולחבר אותו עם הה'א אחרונה וזהו ברוך אהי
וכל הזקף זקף בשם • כריך לזקף שני פעמים כראה הה'א אחרונה עם ה' יורא •

ולחבר הה'א ראשונה עם ה' יורא עיקר הכונה להוריד הספס במלת ברוך מקומו
של יורא עד חי העולמים עם העטרה שהיא אהי ח'ה' • ולזקף העטרה מלמטה
למעלה במלת ה' אהינה ה' השם קמות • ואלהינו היא הה'א ראשונה ואלהי אבותינו
ה' יורא שהם אלהי אברהם ח'ה' ואלהי יצחק ב'ינה ואלהי יעקב כ'ת' בסוד הדעת
האל הגדול ח'ה' הגבור ג'בורה ורנודא תפארת • אל עליון גובל הכדים טובים כ'ת'
עליון ח'ב' • וזכר חסדי אבות גדולה גבורה תפארת • וכביא גואל לבני בניהם •

כח' ה' יסוד • לבטן שבו באהבה מלכות • ברוך בשני כריעות בשני היחודין
י' וה' עם אהי ה' לזקף ב' הזקפות להמשיך הספס מן החסד שהוא מגן אברהם •
וכריך המתפלל שיהיו עיניו למטה בכנסת ישראל • ועיניו למעלה להוריד הספס
והברכה ממקור הברכה • ולא יהיה חושך בינו לבין הקיר • שיסיר כל המחשבות
ולא יהיה דבר מפסיק ומבדיל בין כוונתו לתפלתו לא יהיה קרוב בשפתיו ורחוק
מכליותיו • וקיר היינו שכינ' כד'א ויסב חזקיה פניו אל הקיר שכל פניותו ומחשבתו
לא היה כי אם בקיר לחבר אותה עם היסוד לחזק ולקיים אותה כמו שאמרנו
למעלה שאם איך יסוד איך הבנין עומד • וענין זאת הברכה גדול עד מאד ועל זה
אמרנו חז'ל אם לא כיון באבות יחזור ויתפלל כי בה תלוי עין כל התפלה • ואמרנו
דז'ל כי השלמה ראשונה ה' כעבר שמסדר טבח לרבו וכריך לעמוד ביראה ואימה
והם כנגד שלמה אבות העולם הא' מגן אברהם שפראו הק' בה מאור כסדי' מכבסן
האור ומן המלכי' • בחיה המתי' כנגד יצחק שפר' נשמתו והחיהו וכן עתיד להחיל
מתיו • האל הקדוש על סס והקדישו את קדוש יעקב • והוא היה טרם הקדושה
שהיה משולם בקדושה מכח אברהם ויצחק והוא השלישי • ולזה אנו מקדשי' שם
שמים בברכה הזאת על שם שנתקדם בקדושת שלמה אבות וכולם קדשו אותו
והודיענו טבעו ושמו בעולם ומאז לא נפסק קדושתו מן העולם •

אתה חונן היא הראשונה לשאלה שזלת הדעת והחכמה בארץ • טוב ממנו
הנפל • ולכן כריך לכונן בה כראוי • וענין שאלת הדעת והבינה
להבין חוקי הדת והתורה על מתכונתם כאשר הם כי מחוסר הדעת והשכל אדם
טועה וסוגה ואינו יודע איזה הדרך יסכון אור כי איך בור ירא חטא ולא עם

הארץ

הארץ חסיד • וזה עיקר השאלה שצריך האדם לשא' מאת הבורא ית' וית' שיתן
לו סכל ודעת יסר יודע לכונן את הדרך אשר ילך בה ואינו הדרך יסכון אור וידע
למאוס ברע ולבחור בטוב • כי כמה בני אדם יש שחפצים לעשות מצוה ויש שני
דרכי' לפניו ואינו יודע איזה יבחר הזה או זה ובאיזה מהם ימא' חן בע כי ארוננו
ואיזה מהם הטוב והיסר בפניו • ויסיים בה ברוך חונן הדעת כי הוא אשר חנן
לחכמים הקודמים דעה והשכל כיוסף ברורו ומשה ברורו ושלמה ברורו ורבים
כיוצא בהם בערך דורם •

השיבנו כריך לשאלו אחר הדעת תשובה כי מתוך הדעת נותן אדם את
לבו חטאיו ועונותיו ויודע כמה הוא רע ומר עזבו את ה' אלהיו
וכריך להתעורר על זה ולכנס ולבכו לפני ית' וית' שיעשה עמו ככל נפלאותיו
ויעבור על פשעו וחל ירין אותנו כערכו אלא כערכנו כי מחומר קורכנו ויזכרנו
הרע וימר הוא הלוחם עמנו בכל עת ועונה להעבירנו ולהשליכנו מלפניו ובסבת
ערך זה איך עונשנו כל כך מרובה וראוי אנו שיקבלנו אחר התשובה ההוגנת
לו וענין כונת הברכה הזאת לבה' מאת אלהינו יכניע וישפיל גאות יזכרנו הרע
ויטעבר אותו לעבודתו וכל מה שעברנו וחטאנו בסבת תחבולותיו ומלחמותיו
יחזירנו לדעת אחרת שלא נשוב עוד לכסלה ויקבל בחמלה תשובתנו כי יתנו
פשוטה לקבל שבי' וארך אפים הוא אפילו לרשעים • ויסיים בה הרוצה בתשוב'
כאשר קבל תשובת ראובן הכריך אשר שב אל סקו ואז תעניתו ונמחל לו אותו
עון כדכתיב ויהיו בני יעקב שנים עשר •

כלח לנו אחר שאלת תשובה כריך לשאלו מחילה וסליחה כי כן דרך השב
תחלה שואל שיתקן דרך יסר לפניו ויחזירהו מן הדרך הרע אשר
בחר • ואחר שחזר בו ממה שעשה ושב ונתחרט מכל מעשיו הרעים ומפעליו
המכוערים והמקוללים שואל מחילה וסליחה עליהם שלא יזכרו ולא יפקדו ולא
יעלו על לב לעולם • וכך כתיב שובו בנים שובבי' תחלה ואח' ארפא משובותיכם •
ושואלי' אנו תחלה על החטאי' שהם הסגנות עברות הקלו' • ואח' על הפשעים
והם החמורות • וכדי שתהיה תפלתו מכוונת ומקובלת כריך שבזמן שיזכור
החטאים או המרדים כריך שיעלו על לבו החטאים או הפשעים בעצמם כולם
או מקצתם כדי שיכנס לבו הערל ויכונן יותר בתפלתו כי התפלה בלא זונה
אינה מועלת דבר אדרבא מאכז' יות' עונותיו ואנו מזכירין בה אבינו מלכנו מצד
הימין והשמאל • אבינו מצד הימין • ומלכנו מצד השמאל ואומרים כי אל טוב
ובלח אתה לומר שיגבר הימין על השמאל וימחול לנו מצד החסד הגמור שאינו
חפץ בהסקת עולם כי רחמי על כל מעשיו • ויסיים בה רצון המרבה לסלוח כי
הוא המרבה עמנו מחילה וסליחה בכל יום ואינו דן אותנו כמעללינו וכמעשינו
הרעים אלא עובר על פשע ומחיל וסולח בכל שנה ושנה ולא היה מן הראוי אחר
שאלנו מחילה על חטאי' ונכסל לנו וחזרנו לסללנו ופנינו בו פעמים שלש מיהים

מן

מן המורה שימחול עוד אותו עון ואותו פשע ועכ"ל מרבה לנו מחילה וסליח' פעם
 אח' פעם מטובו הגדול אשר מטיב עמנו ברחמי הרבי' וחמל' וחונן כרוב חסדיו:
ראה כא באולה אחר סליחה כי איך לנו כח ואפשרות ללמוד התורה ולקיים
 המצות כראוי בהיותנו מוטבעים בבזך רבלינו בתוך הגלות המר
 והנמר הזה ואיך אנו יכולין לעשו' את כל אשר איתנו נפשנו מחובר המסא ועול
 הכבד אשר הכבירו עלינו ובסבת זה החוטאים מתרבים כי לא עם הארץ חסיד
 ואיך בור ירא חטא ואיך זכות שיעמוד לנו כנגד החטא ועל זה אנו מתחננים
 ומתפללים א' בשמים יראה בעינינו ויגאלנו בקרוב מן הגלות הזה ובכך יהיה
 ארכא לשלוחנו ומוכל עמוד לעסוק בתורה ובמצו' כראוי ובכך נמא חן בעיני ל'ינו
 ולא נבוא לירי חטא ולא לירי עבירה כי בלע המות נכבד ומלאה הארץ דעה את
 ה' ומסוי' בהגוא' ישראל כי הוא אשר גא' את אבותינו ממצרי' ומן הגליו' והשעבוד'
 אחרים והוא הגואל אותנו בכל יום ויום בהיותנו בגלות מכמה צרות גדורות'
רפאנו רפואה אחר באולה מפני שכל זמן שארס עומד בגלות או בצער אינו
 עומד על צערו ועל חוליו מזרת עקר השעבוד והגלו' אבל אחר שיצא
 מאפלת השעבוד לאור חזי מרגיש החולי והמכאוב כמ' בזהר בהרבה מקומות
 ולזה אנו מתפללין לס'ת שאחר שיגאלנו בקרוב ירפא את מכותנו ואת מכאובנו
 שיהיה רפואה שלמה מכל וכל שלא נצטער משום דר לא משעבוד ולא ממכאוב
 ובהיותנו בגלות כריך להתפלל שיתן בנו כח ואזירות חיל לסבול עול הגלות
 וירפ' מכאובנו ומכותינו המחליש את כחנו ואת גבורתנו' זאת ועוד כריך לכון
 והיא עקר הכונה לבקש מאת אלהינו ירפא אותנו רפואה שלמה כדי שנהיה
 קובלים בריאים וחזקים לעסוק בתורה כראוי ולשמור כל המצות כריך וכסורה
 כי בהיותנו חולים או מרוכים ממכאוב איך בירינו לעשות המצוה כראוי ומקיים
 בה כי אל רופא רחמן ונאמן אתה להגות כי הרפואה מאתו ובירו כי בירו
 נפשות החיים והמתי' ובירו נפש כל חי ומבלעדיו איך מוחץ ורופא' (ז"ל חני ה')
 רופאך חני ולא אחר :

ברבנו פרנסה אחר רפואה שכהאדם חולה אינו מבקש על המזון אבל
 אחר שנתרפ' מבקש אחר פרנסתו לחזור להבריא גופו ונפשו וכריך
 לכונן לבקש מאת אלהינו יתן לנו פרנסתנו ומזונותינו בנחת ולא בצער בהתר
 ולא באיזור ולא נבא לירי מתנת בו שמתנתם מעטת וחרפתם מרובה אלא ליר
 ה' המלאה והרחבה כי הוא זן ומפרנס את כל העולם כליו בכללו מקרי רחמים
 ועד ביכי כינים וכן הזמין לאבותינו בהיותם במדבר ציה וערבה מן ול'ים מן
 השמים ובירו מפתח הפרנסה והמזון ולא ביר אחר כדכתיב פותח את יריך כו'
 ובתוך הפרנסה אנו מבקשים חיי' מאת הבורא ית' וית' כי עיקר המזון והפרנסה
 אינו להתנהגות מן העולם אלא כדי שנהיה לעבוד את ה' אלהינו ונעסוק בתורתו
 ונקיים מצותיו כי זה כל הארס להכין עצמנו להיותנו בריאים וחזקי' כדי שנוכל
 לעבוד

לעבוד עבודה שלמה והגונה ולא פנהיה חולים וחלשים ומתי' ברעב כי אעפ'
 פתהיה כונתנו לעבוד ואכרי הגוף שהם הכלים אשר אנו עושים בהם המלאכה
 שבורים ונפסדי' איך נוכל לעבוד ולמען זה כל מה שהארס עושה לתועלת הגוף
 ולבריאותו עם הכונה הזאת מצוה תחשב לו וכדקה ויפה הוא עישה' מלבד אם
 העכה גופו כדי לשברו ולהכניעו על עבירות מעשה וצריך מי סעוה סיסלס מה
 פעות וצריך לענות נפשו ולשבר גופו ונשמתו ואפי' יבא לירי חולי לא ימנע מפני
 זה כי יותר טוב שיחלה בעד' ויתקן מעטיו משיאכל ויפתה ויניח הכל לעה'ב
 ואעפ' שיעשה כל מצות סבעולם איך נפשו מתנכה מפני זה כי עונם העבירות
 עכ' יסא כי האומר הק'בה ויתרון ייתרון מעוהי כי הכל בצדק ובחסד ואיך סכר
 המצוה מככה עונם העבירה' ולכן ראוי לכל בעל נפש שיאקול העניינים וכפי
 ההנאה והעונם סלקח הגוף בעשיית העבירה כך כריך שיפרע ממנו בהיותו
 בעולם הזה בשבר' מתנים והכנעה וענוי נפש וס'גוף הגוף שיעלה זה כנגד זה
 כדי שיהיה כקי ומכורק לעולם הבא ויפה תענית לעביר' כאס בנעורת שמעטי'
 מעט מעט עד שמעביר אותה החטא המקטרג לפני בורא' עולם ובכך עלתה לו
 ארובה לשלותו' ואנו מתפללין שתס' על הסנה כי בהיות הסנה מבורכת וסבעה
 מכל טוב הבריות יפות ובריות מכל טוב כי כן דרך הסני' הטובות טובות מאד
 כי הגות' בעין יפה הוא כותן וזהו שתיקנו לומ' ותהי אחריה חיים ושבע כו' ומסוי'
 בה מברך השמים כאשר בריך שנתו של יצחק אע"ה מאה סערים :

תקע בסופר גדול אחר סברכנו על הסנה ועל הטובה ועל הברכה חנו
 מתפללין שימחר יחיסה חרותנו ויגיע היום שכל' בו והיה ביום ההוא
 יתקע בסופר גדול ויקבץ פזורנו מבין הגוים ונפשותינו יכנס מארבע כנפות
 הארץ ואיך ענין ברכה זו כענין ברבת ראה כא בענינו מענין אותה ברכה היא
 להתפלל שיגאלנו ישראל מזרת השעבוד בענין שנשב בנחת ולא בצער וענין
 ברכה זו על קבוץ הגליות וכנסם נדחם מד' כנפות הארץ בארצנו והיא על ביאת
 משיחנו שיגלה במהרה בימינו' והיא סמוכה לברכת השנים כי אחר מנוחת
 הגוף ממכאוביו וממכותיו והוא הכ'ב' לעצם ולבשר ואחר המנוחה של מזונות
 ופרנסה והיא גם היא כורך הגוף אבל אינו כל כך' נשאל יותר שהיא מנוחת
 השקט ובטחה בארצותנו כאשר בתחילה קרוב קרוב קודם כי המבקש מבקש
 הקל קל תחילה והדבר היותר מוכרח כחו שאחרו ר'ל ומסוי' בה בקבץ נדחי
 עמו ישראל לכונן את אשר קבץ נדחי ישראל סבא אשר בניו מפוזרים ונדחים
 ממנו אס יוסף סנאבר ממנו ונתייחס אס שמעון סבלקח במצרים אס בנימן
 סנפחד עליו כולם קבצם לו כאחר ושמה בהם סמחה גדולה כן אנו מתחננים לא
 ית' וית' שיקבץ נדחם ופזורנו אשר בכל פאות העולם ונהיה לעם אחד וישמח בנו
 אבינו ישראל ונסמח בו :

השיבה שופטנו משום שאחר קבוץ הגליות תחזור עטרה ליומנה ומצוין
 פיר היום ה א 5 I תכא

תצא תורה ויחזרו הסנהדרין למקומם כאשר בתחלה כמו שנה' ואשיבה שופטין
כבראשונה וכו' אנו מתפללים שיבא אותו זמן מהתורה תתקיי' כראוי וכדין בדיני
התורה כראוי כדן זכרונה בלי שחר ואימה וגם היועצים והם החכמי והזקני'
מכהיגי הדור והמלכות תחזור למקומה בענין שיבא לנו לכבוד ולתפארת כאשר
היה בתחלה רבתי בגוים רבתי בדעות והם ממנו יגון ואנחה הענין הוא כי
בהיותנו בגלות אינן אנו יכולים לקיים המצות ות' כראוי או מצרת הסעבור או
מצעט הלכות מרוב היגון והצרות ולכן אנו מתפללי' לש' שאל תענינו כדן
מדר' או בקיום המצות שלא קיימנו אותן כראוי שלא יאשימונו על כי אינן אדם
יתשם על צערו ואין לדין אלא מה שעינינו רואות ולא גרס לנו התקלה והעון כי
אם היות לנו יגון ואנחה מעבירות כפשונו בגלותנו אבל לעתיד יסיר ממנו יגון
ואנחה ובכך יהיו המשפטים נעשים כדת וכדן בצדק וביושר ואומ' ומליך עלינו
מהרה כי בזמן היותנו בגלות כמעט מכרונו אותנו ללכת בחוקי דתם ולעשות
כדיניהם אבל ל' שיתגלה עלינו ויראה לעיני העמים בפלאותיו ידעו הכל כי ה'
שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו ולא יאמרו עוד כי צורם מחרס וה'
הקבירים וחיותם בה מלך אורב צדקה ומשפט כי באמצעות המשפט והדין הוא
מולך עלינו כי ה' אוהב משפט :

למלשינים אחר שהתפללנו על הדין ועל המשפט אנו מתפללי' על הרשעים
והמוסרים והמבקשים עלינו רעה שיעקרו ויחברו מן העולם כי
באמצעות הדין העולם עומד על קיומו וכל זרים ועושי רעפה כלים ואובדי' וכל
עולה קפצה פיה ובכך צדיקים במפלתם יראו ותרווממה קרבות צדיק וזהו ענין
הכתוב וכל קרני רשעים אגדע תרווממה וכו' וזהו סמיכות אלו הסתי ברכות
וצדיק תפלה למפלת הרשעים כי כשיש להם לצדיקים מטעים ועושי רעפה לפניה'
ואינם יכולים להכניעם ולהכריעם מן העולם הם לסיכים בעיניהם ולכנינים
בצדיהם ואינם יכולים לעסוק בתורה כראוי שצריכים להשיב להם כפי אולתם
וכפי העולה בלבבותם ומבטלי' זמנם בדבר שלא מן הראוי והוא כרה גדולה להם
ולדת האמת ולכל מחזיקים בתורה הש' אבל בהכרתם מן העולם ובהתבטלם
כל' א' על מין זמנו יבא בשלום ועוסק בתורה ואין פוצה פה וזאת היתה כונת ר'
סתקן הברכה הזאת ביבנה עם היות שאנשי כנסת הגדולה לא תקומו לא מפני
סראה שהכרה הזאת גדולה ורבה מכל צרות תקן אותה בפי כל ישראל ואעפ'
שאותם המלשינים בטלו סוף סוף הברכה נשארה במקומה כי לעולם לא נמנע
מן העולם מעטב על ידינו לולי ה' שהיה לנו :

על הצדיקים אמר צדיקים והסידים ושארית עמך וסופריהם וגרי הצדק הם
ה' מדרגות זו למעלה מזו ואעפ' שחסידים גדולים מצדיקים
נקט ליסבא דקרא תרווממה קרבות צדיק גרי הצדק הם אשר החזיקו צדק
האמת מלב ומנפש והם חסידים משאר העם ובפרקי' ר'א אמר שהם הגרים
מכתניירו

מכתניירו צימי יונה בן אמיתי על כל אשר ראו בעיני הים ועלינו יהמו רחמיך
אעפ' שלא נהיה מהמר רבות הכו' אפ' עלינו יהמו רחמיך לחוס עלינו לראות
בצרותינו ותלאותינו ורחמינו וזה ענין יהמו רחמיך בהביט תלאותינו וצרותינו
בענין שנאמר המו מעי לנו רחם ארחמנו וכו' ואומר ותן שבר טוב לכל הבושרים כו'
אעפ' שאין מעשינו כל כך מיושרים הבטחתנו גדולה וחכמנו לעשות חפצו
ותהיה כונתנו רכו' אעפ' שאין מעשינו רצוי' ותן חלקנו עם איתם שהבטחתם
באמת ל' בהבטחה ומעשה ושים חלקנו עמם כיון שהבטחתנו גדולה וזה
ענין תרווממה קרבות צדיק ויבשו כל עברי כו' המתהללים באילנים וזהו לא
גבוש הם יבשו בהבטחתם ואנחנו לא נבוש כי בשמך הגדול נסתנו ועל חסדך
נשענו ואין כבוד לסתך שנבוש בהבטחתו חלילה כמו שאמר ולא תכל' לנכח
כל החוסים בך :

תשובין אחר שקרבות הצדיק מתרווממת בהבטחתו ויבשו כל עברי
פסל מבקשי' בנין ירושלם כי זאת שמחת הצדיק בשלמות כי צדיקות
חריב' בעינותינו אין שחוק בפינו ואנו צריכים להתאב' עליה וכל שמחתנו נהפכה
ליגון ואבל אבל כשהשכינה תשכון בתוך ירושל' והבנין יהיה שלם כראוי יהיה
שמחתנו שלמה בעה' בשלמות וזה עקר תפלתנו שתשיב השכינ' למקומה כאשר
בתחלה והצדיק יבא בעיר ויהיה העולם מתוקן על מכונו והכל יהיה שלם :
את ציבוח דוד מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייעא וא"א להו העול מלא
למעלה כראוי בשלמות אם לא יהיה מלכות בית דוד למטה
על מכונן כראוי והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת באהל דוד ויהיה השם שלם
והכסא שלם אנו חותמי' בה בצמיח קרן ישועה דמו' לרוד שכתש בקרן המשח'
ומלכותו נמשכת לדור דורים כדכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם :

שמוע קולנו ברכה כללת כל הענינים ויכול האדם לשאל בה כל צרכיו
מכל דבר שיהיה בין של יחיד בין של רבי' בין כלשון יחיד בין
כלשון רבים וצריך שיתורה בה חטאתיו ויחמ' אגא ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך
בכל' השאתי וסלח עונותי וכפר פשעי מכל אשר חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך מיום
היותי על האדמה עד היום הזה ואם יש לנו איתה עון מחורש באותו היום מחיה
אותו בתפלה הקודמת אכלו שחרית או מנחה או ערבית כי התפלה מועלת במקל'
קרוב וכו' יש תרופה למכתנו והכי איתא בזוהר פר' בלק (מצריך האר' להתורות
חטאותיו בשומע תפלה וימיל לו הרבה) וכל שאם יתורה בברכת סלח לנו
שהיא ברכת סליחת החטאים לא יפסיד לא שבברכת סלח לנו לא יתורה כי אם
על הכלל כלשון רבים ובברכת שומע תפלה אפילו כלשון יחיד ועל מה שעבר
עליו מיום היותו יכול לפרט ולהתעורר ולבקש עליו מלפני אלהיו ויבחר שומע
תפלה כי הוא שומע תפלת כל פה בין ראוי בין אינו ראוי כדכתיב קרוב ה' לכל
קוראיו וכו' ואומר ושמעתי כי חנון אני ודרכו להטיב עם כל בריתו ובפרט
למתחננים

למתחננים לפני בהכנעה וכבוד ראש ובערס אס יבכה לפני מורא לא תשוב
ריקס ואפילו יהיה מלא עבירות כי שפיר דמעה לא כנעלו ולא תשוב ריקס :
רצה היא ברכה מיוחדת לעבודה ובזמן סבית המקדש היה ק"י היו חומרים
אותה ומתחננין לפני ה' ית' ירכה בעבודתם ובאשוי ים ותכון העבוד
על מתה נתה ולא תתבטל לעולם ולא היו חומרים והשב העבודה לדביר ביהך
ועכשיו סבית המקדש חרב בעמותתו חנו מתפללים סיקבל תכלהנו במקום
עבודה והעבודה הפלמה ואשוי ישראל יחזירם מהרה למקום כאשר בתחלה ועין
בעין נחזה בשוב ה' ציון וחותם בה החזיר שבינתו לציון כי מבטחי חנו ביסועתו
סיחזור הסכינה למקומה ויכתיב לנו יסועה בקרוב ומציון חבא תורה :

מורים זאת הברכה היא הודאה לשמו הגדול על כל הטובה אשר עשה עמנו
ומפליא לעשות בכל עת ובכל שעה והחיינו לעבוד עבודתו ולהורות
לפניו כי מה אמונה חיינו שנסכה לעמוד לפניו ולהתחנן אליו ולהורות לשמו
הגדול ויתעלה על כל הטוב והגמול שהטיב עמנו ומטיב גמלנו וגמלנו ומחיל
אותנו מכל כרה וזיקה ועושה עמנו נסים ונפלאות לחלפים ולרבותות שאין חנו
מכירים בהם בכל עת ועושה וזכרנו להקיים בגלותנו כי כמה ע"כ זאבים
דובים ואריות המבקשים את כפשונו ואורבים לנו להעליל ולהתעולל עלינו לולי
ה' שהיה לנו לבטל מחשבותם ולהפיר עבתם ולהטיב גמולם בראשם וזהו ענין
סמיכות ברכת הודאה לעבודה שאעפ"י שהעבודה נתבטלה וגלינו מארצנו
בהיותנו בארץ אויבנו לא מאסנו ולא געלנו להפיר בריתו וחתנו אלא נירא בזה
לפנינו כו' ויחזיר להם בריתו חסדי ה' כילא יתנו כי לא כלו רחמינו באורך הגלות
והברות המרובות והוא המקור לאותנו בטובותיו ששם עמנו ערב ובקר ונכריים
ואומרי וכל החיים יורד סלה כי עס היות ששמה חסד עמנו להחיותנו ולהורות את
שמו הגדול אפילו הכי מחד היושר והדרך ראוי להחיותנו כי מה בכך ברמנו
ברדתנו אל שחת כי בהיותנו חיים נוכל להללך ולשבחך ולפארך ולרוממך מה
שאין כן המתים כי לא המתים יהללוהו וכו' וזהו ויהללו ויברכו כי החיים בהיותם
חיי יהללו ויברכו את שמך הגדול באמת ר"ל אעפ"י שאין תפילתם רבויה לפעמי
ואין כוונתם מצויה לפני ה' כי כל זמן שהם חיים יזכרו ויברכו באמת מתוך החסדי
והחסות שאתה עושה עמנו בכל עת ובכל שעה כי טוב האלי שיעצנו כי אין חנו
סכלים ופתאים מלהאמין גדולתך אשר הטובה שאנו רואים בעינינו ועזרתך
ויסועתך עמנו מחד כי אתה האל הטוב לא מדרקו ויתנו ויושר לבבנו לא מדר סוכך
אחרך עמנו כי טוב שמך הטוב מחד שמך הגדול אשר דרכו להטיב עס הכל
ורחמינו על כל מעשי חה חנו מורים לך ולך נאה להיות :

שיה שלום אחר שהקדמנו טבת והודאה הראויה לנו לתת לאש' במל עמנו
חסדים וטובות ומספיק לנו כל כרכיז כרחמינו וכרוב חסדך
נביא עת רכון חנו מתפללי לפני פיתמיד אהבתו עמנו וישים שלום טובה וברכ'
עלינו

עלינו ועל כל ישראל אחינו ועמנו השמיה כמה דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל
אמני אברכם : מהו ענין שאומר ברכת כהנים קודם שים שלום היא רכון והיא
שעה ראויה לברכה ומבטחים חנו בבירא עולם שיברכנו ברכ' חזלתו וי' צמח
כאשר דבר וכן חנו מתפללים פישם שלום טובה וברכה כו' ויברכנו באור פנינו
כי באור פני מלך חיי' וכשם שבאור פניך נחת לנו תורה וחיים אהבה וחסד שלמלא
כן לא היינו יכולים לעמוד כן יהי רכון שתתמיד עמנו האהבה והשלום ולא תגעל
אותנו וחותם הכבוד את עבדי ישראל בשלום כי השלום כולל הכל ובאמצעו השלום
נזכה לכל ומתברך מהכל :

ויאמר חנו מפני שהיה סוף הברכות וראוי לו לקיים כל הכתוב לעיל כשטר
מקוים טחותמים העדים בסופו פרי לקיים כל הכתוב לעיל : ומלת
אמן עולה כ"ה כמנין ב' שמות לדמות והוא אשר לא יתפרדו סניהם לעולם כי
מוכא שפיתנו הוא פס אדמות וכונת מחשבתנו הוא פס הויה ליחד ולחבר סניה'
כא' : וזה ענין כונת העונה אמן אחר המברך ולכך העונה אמן גדול יותר
מהמברך כי העונה מחבר הב' שמות במלה אח' והמברך מחבר אותם א' בדרבור
אח' במחשב' מי שאין לו מחשבה נמצא שלא עשה כלום אבל העונה במה שמוציא
בשפתיו מחברס' (ושמעתי מפי חכם אחד שמו הר' איה מרמי' ללהה מהכריעות
הס' ד' באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף שצריך לבזין בשמח' אותיות של
פס אד' והו' לשלכזה בזה לחבר את האהל להיות אח') ביצד בתחלת כריעות
בפתיחת אבות יכוין להמשיך ה"ד של פס בן ד' להביא השפע עד היסוד חיי
העולמי' ששם החיבור וכשזוקק יכוין לפלות האלף של פס אד' עד היסוד לחברה
גם ה"ד נמצא ה"ד עס האלף וכשזוקק בסוף אבות יכוין ג"כ להמשיך ה"ה של
פס בן ד' עד חיי העולמיים וכשזוקק יעלה הדל' ית של פס אד' לחברה עס ה"ה :

וכן כשזוקק בתחלת מורים ימשיך הו' עד המקום הנז' וכשזוקק יעלה ה"ו יזכר
בשכורע בסוף מורים ימשיך ה"ה וכשזוקק יעלה ה"ד נמצאות שמות אותיות
מחבורות בזה האופן ואהרונהי ית' וית' שמו המדומם והמתנשא לכל לראש והוא
מקור כל הברכו' כולם וממנו כל השפע היוצר לכל העולמות כולם והוא המחיה
לכל ואחר מיוחד היסוד הזה וחבר את האהל או' שים שלום כי בסלומה הכל יהיה
שלם והוא עת רכון שעת ברכה ומפולחת לכל אחר סגמר ברכת שים שלום
יאמר אמן ויכוין לאלו הפסי שמות שזכרנו לחבר הח' אותיות ועליהן נאמר אז
תקרא וה' יענה חו' בנ' ה' כשאדם מחבר אליו הח' אותיות אין תפלתו חוזר ריקס
גכל מה שזכר מקיימן לו אס עושה הדבר כראוי : ארד כך אומ' זה הפסו יהי
לרצון אמרי פי והו' מסובל ופס בו רמז לכמה עמית תפלתו יוד וכופו יוד תיבות
יש בו פסר עדין : ופס בו אותיות מב וס' דו סוד גדול : לכן כדי לאומ' בכחת ולכונן
בו חנו הענינים ויועיל הרבה לקבלת תפלתו שתעלה למקום הרכון המשביע
לכל ס' ית' עמך ריקס :

כינת אלהי נצור ושלש עשרה מדות

סקהזרת

בַּתֵּה אֵלֶיךָ הַנַּפְשִׁי אִשָּׁא וְנִפְּלִית אִפִּים וְאִנִּינוּ מִלִּבֵּנוּ

מעשיתי

פנאיתו הטוב בעיניך ויחדתי הדברי העליוני וקיימתי תריג מצות ברמז המצות
פנאיתו ובה כפני שלמה בתכלית השלמות הריני מוסרה בדרך באהבה שלמה
ובזה מעלה עליו כאלו כמלך נשמתו ומסר על קדושת שמו הגדול ובענין אבינו
מלכנו ראיתי כי כונת הסוד הוא כי עם היות שפנינו הטוב בעיני יושרנו
בשמירת גאולה לתפלה וקיימנו תריג מצות ברמז ויחדנו עם אלהינו הכי
איך לנו לתלות בקשתנו בזכותנו אלא ראוי לנו לשאל מלך טוב וחסדו הגדול
כמי שלא קדם לו זכות להפיק שאלתו כי כן מצונו באדון הנביאים דכתיב ביה
ואתחנן לשון חתנת חנם וכך אכחנו אומרים חננו ועננו :

ואומר אשרי בלחש וברוך לבוין בו כראוי ובפרט בפסוק פתח את ידך
כאשר כתבנו ושיקר קריאת המזמור הזה הוא אחר התפלה כי היא
פת רצון לשאל מאת הכוראית וית' שאלתינו ואם הוא יום שני או יום חמישי
אומר סליחות ותחנונים אחר תפלתו כי אלה הימים מיוחדים לסליחות ותחנונים
והם ימים ראויים לתעניות בין לכבוד בין ליחיד שהם ימים שבהם עלה משה להר
וירד והנה הימים הראשונים שהם ארבעים מאחר מתן תורה נראה שלא עלה
בהם מפני שמסקנת הגמרא היא כרבנן דבשבת ניתנה תורה ויום שני היה ר"ח
כמכא כשעלה משה למרום שהיה ז' בסיון יום א' היה וכסידר היה י"ז בתמוז וכפי
חשבון זה היה יום ו' כי כד ר"ח סיון היה יום ב' תמוז ג' וד' כמכא יום ה' י"ז בתמוז
וי"ז בתמוז ואפי' באמצעיים לא ימצא העליה כ"א הירידה שהעליה היתה יום
שבת והירידה יום ה' ערב ר"ח אלול שאלול היה יום ו' לפי החשבון וכיום ר"ח עלה
פעם ג' וירד ב"א בתשרי שנשלמו לו מ' יום בזה מלכד יום העליה ומכא יום
הירידה יום ד' ולכן לא מצאתי זה הטעם נכון מפני זה אבל נראה שיש טעם אחר
לדבר שיום ב' רומז לגבורה ובו נברא גיהנם והמחלוקת ולא נאמר בו כי טוב
ולכן הוא כבוד וקשה וראוי לבקש בו רחמים ויום ה' גם כן רומז להור' שהיה דין
יום עוד טעם אחר מפני שביתים האלו בתי דיוכי' יוסבים ויש קבוצ' בהם לעם
לקרוא בתור בכיבוד כהקנת משה רבינו ע"ה ומפני כבוד התורה העם מתאספי'
הן לשמוע הן לכבוד וכיון שהם ימים של קבוצ' תקנו בהם להתחנן כולם כאחד
בתחינות וסליחות ולכנס בהם באסיפת עם משום ברב עם הדרת מלך ואין
לשאל לתחלת דיוכא פירכא מה ראה על ככה מאע"ה לתקן קריאת התורה באלו
הימים יותר ימים אחרים כי כבר אמרו הטעם משום שלא יבאו ג' ימים בלא
תורה וממנו זה מן המקרא וילכו ג' ימים בתדבר ולא מצאו מים ואין מים אלא
תורה ולכן תקנו להם כי יום שבת הוא יום כניסיה לכל לקרוא ולדרוש בתורה
כל היום שאין להם מלאכה אחרת לפשת וביזה ב' שהוא סלישי' לשבת תקן להם
קריאה ואם תאמר יתקן להם יום ג' שהוא היום הסלישי' שלא שמשו תורה אבל
יום ב' הוא שני למיפ' שכבר שמשו יום שבת' ול' שאם היה התקן כך היה לו לתקן
יום ו' לקריאה ויום ו' אינו מן הראוי להתעכב מפני הכנת שבת לכן תקן שיהיו

סוים

סוים זה עם זה וכמו שקדוה זה לשבת כך זה ב' ימים אחר השבת וזה ב' ימים
קודם השבת והשבת בנתי' ג' לכולם ופי' שהימי האלו הם ימי סליחה ותחנוני'
ברוך כל אדם להיות ירא וחרד בהם ומי שיוכל להתענו' ויום לו כח יתענה וברקא
יחשב לו כי כן דרך תלמיד חכמים להתענות ב' זה על חלול ה' ועל חרבץ הבית
ועל אורך הגלות והסליחות שתקנו בהם יאמר אותם בכונה ובלב' נאמר ויתחנן
לפני אלהיו ית' וית' ימחול ויסלח חטאתיו ועונותיו ויתודה עליהן ושיקר הוירי
סיהיה מלב ומכפס שלא יהיה כועק בפיו חטאתי ולכו בל עמו כי אז עונסו גדול
וטוב לו שלא יתודה והוסף רשע על רשעתו וקללה תחשב לו כי מראה בעצמו
שמתנה בדבריו לומר תעלמות ית' וית' אלא בריך שיכוף ראשו כאבמו' ויטפיל
גאותו ורום ידיו וכל דבר שמוכי' מפני יכוין כפי מה שעבר עליו ויאכח על זה
ויבקש מבעל הסליחה יעבור על פשעיו ויקבל תשובתו ובזה יהיה ארכא לסלותו
וישתעבד יכרו הרע בהכניע אותו יום אחר יום ויברח ממנו כי לא ימצא ממנו
לכף רגליו ויתודה בינו לבין קונו בלחש כל אשר עבר עליו בנפרותו ואעפ' שכבר
התודה עליהם פעם או שנים לא יקוץ מלחזור להתודות כי כולי האי ואולי שימחה
חטאו ולא יזכר עוד ויבקש מאת אלהיו יסיר ממנו רוח הטומאה ורוח עושים ולא
ישוב עוד לכסלה כי זה הוא עיקר התשובה לשוב מן הדרך הרע ולא לדרוך עליו
עוד שלא יהיה כסובל ושרץ בידו ויסיר ממנו לב האבץ ויתן בו לב בשר לב סהור
וכפי מכלל סג' ויראה לו איזה הדרך יספין אור למכא חן בעיני אדוני :

ואומר והוא רחם וכתב הכלבו טעם לתקנתו ז"ל עוברא הוה בספיכתא
דיהודא וידאחא מנלותא דירושלם לאתרא דהוה תתן הנמוכא אחר
לון מנן עם אחתון אחרון ליה מנמא דיהודא אחר להון אי מיהודא אחרן בעינא
למנסה לכון כמא דמנסו חכמיה משא ועזריה בנו אחתון נורא יקדשתא אחרון ליה
הב לכא זמן תלתין יומין יהב לון זמן יתבו בתענית וכל יומא מאי דהוה בחלמא
הוה משתעי באפי קהללא כד בעו למשלם תלתין יומין הוה תתן חד סבא דרחיל
חטאין ולא הוה חכים כולי האי אחר להו אנא חזינא בחלמא דאקרו לי חד פסוק
דהוה כתיב ביה תריץ בי ותלתא ר"א ולא ידענא מאי האי אחר ליה חד סבא
חכימא לאחר האי קרא ודאי דאחזי לך מן שמיא כי תעבור במים אחר אבני
ובנהרות ר"א יסטפיד כי תלך בסו' אש ר"א תגה ולהבה ר"א תבער כך את ודאי
תיציל במורא ותשתויב דהא ודאי מן שמיא אתרחיץ כיכא עברו בטעם הנמוכא
נורא רבתא לאחר ועלה ההוא סבא דחלם ההוא חלמא בנו נורא ואיתפלג
אשתא לתלתא חלקין ואחזו דעלי בגויה תלתא כדקיי לקבולי אנפי דהבה סבא
והנהו תלתא סביב כן שבתו ואמרו והוה רחם וכו' קדמא אחר עד אנא בלך
רחם ויחנן כי תכינא אחר עד אין כשוק כו' תליתא אחר מתמן והללח ובכולה
מתחילין ברחו ומתחמין ברחו ותקנוהו לאות' בשני ובחמישי שהוא מוצא דיוכא
פכל ויש מי שאומר אותו מעומד וכך ראוי להיותו סבת הבין ומחודר :

סדר היום ו א 6 ז ואם

ואם הוא ראש חדש יקרא את ההלל אחר שמונה עשרה וקריאתו אינו אלא מנהג מפורסם שמתקיים היום וטעם שמתקיים היום שהוא נטל ללבוש מנהג אורה וכריכין אלו לשמחה בשמחתה שישראל מובין ללבנה ובשלומיהם למו שלן ועל המנהג שלא לעשות בו מלאכה כיון מנהג ואין לבטל חותו על פניו דבר בעולם כח עץ הדוחק והאונם ובהקרה וכן הנשים הכובדו שלא לעשות מלאכה בלח סכר טוב יש להן על מנהגן ואין להן לבטל חותו וכמו כן הלוכם בגדים מעולם ויפים מעל חול בלח כראש שראוי לחוש למנהג וכריך להחזיק בו וכן המנהג להרבות בו בעבודה יותר מבחול מן הטעם שכתבנו והכל לפי הכונה ח' המרבה וא' חזמטיט וכו' :

ובוציאין סת בב' ובה' מן הטעם שכתבנו וכתב הזוהר בשמות חין ההיכל ומוביחין סת יאמר בריך יהא שמייה דמרי עלמא בריך כתיב ואחרך יהא דעיתך עם עמך ישראל לעלם ופורקן ימינך אחוץ לעמך בבנין בית בקדשך וקבל צלותא ברחמי יר קדבך דתוריק לנא חין בטיבו ולי אנא פלוני עכרך עני ודך פקידא בנו צריקייא לברחמי עלי ולביטרי יתי ויתבל ד' לי וית כל די לעמך ישראל את הנא זן לכילא את הוא בפרנס לבולא את הוא שליט על בולא את הוא דשליט על בלכיה ובלכותא דילך הוא אנא עבדא דקדשא בריך הוא דכנדינא קמיה וקמיה אורייתיה לא על אנשי רחיצא ולא על בר אלהין אלא באלהא דשמייה דהוא אלהא קשוט וכסני למעבד טבין סניאן וקשוט ביה אנא רחין ול שמייה יקרא קדישא אנא אמר תושבחן יהא רעוא קידבך דתשלים משאלין דלבא ולבא דבל עמך בית ישראל לשב להיט ולשלבם עד כאן :

ובשמוגבירין ספר תורה יביטו כל העם בו וישתאו איש ממקומו אל מול התורה תמימה וכל א' יתפלל ויתחנן לפני אלהיו כפי כחו ויאמר תורת ה' תמימה וכו' עד צדקו יחדיו ואם לא אמר בריך שמייה בטענת הוכחת ספר תורה יאמר אותו בשמות חין אותו לפני העם וכן רא' תי רבים שאומרים אותו באותה פעה ובש' קורין הקורא לעלות לקרות יעקב במהרה ממקומו ויעמוד בזריזות ואזירות חיל ויעלה לקרות ויעמוד לפני ספר תורה באימה ויראה ויאמר בגבו את ה' בקול רם כרי מי שמעו הכל וישנו וכן הברכה קול רם ויברך ברכת התורה בכונה גדולה ובקול רם שישמעו כל העם ויורה וישבח לאדון הכל מסס חלקו וגורלו בדברי התורה הזאת והטוב ע' בו מכל אומה ולשון שבפולס ובחר בנו להיות לו לעם נחלה וסגולה והבטיחו תורתו הקדושה כלי חמדתו ופענשו אשר עיניו ולבו בה ובה ברא כל העולמי כולם וכזכות קריאת וקיומה מתקיימן כל בבאות מעלה ומטה ואלמלא קריאתה וסמירת מכותיה לא היה העולם בברא ואחר שנברא לא היה מתקיים בכתב אס לא בריתי יומם ולילה וכו' והוא הברית שנאמ' בו והבית בו יומם ולילה חוק ה' יום וארץ לא שמתו וחקות שמים וארץ הם מהלך הבלגלים והנהגתם וטבע המנובע בהם ברכין הבורא

הבורא ית' וית' וכן שאר כל הנבראים אשר ברא בארץ לא ישנו מנהגם וטבעם וכל זה מדר התורה אשר קבלו ישראל ועוסקים בה כיון רב למעט ואפי' יהיה א' מעסק בתורה כראוי הוא מקיים את העולם ועליו נאמר וכדיק יסוד צילס ועל זה ראוי לכל בן דעת להורות ולשבח בשעה שמכרך ברכת התורה בן שמדך על סת' ויקרא קריאתו מלה במלה בכונה ורעה בכל לבו וכפסו ואם דרך החזן להקריא את הכל יביח לחזן לקרות ולא יבזיה העולה קולו מקול החזן אלא יחתוך התיבה בשפתיו בקורא את שמע בלחש ובשעומר בקריאתו על השם הגדול מס בן ד' אותיות ירתיח עצמו מאימתו ופחדו וירגיש את כל אבריו לקדושת ה' שנכתב מס בקדושה ובהרה ויבוא בשפתיו מס ארץ ויכוין בהו' לכיון פניהם כח' כענין כונתו בתפלתו ובברכותיו ובשמותיו הקורא לקרות אזור כל העם א' ספר התורה ולא הברכות לענות אמן וידוע הוא לכל כי התורה היא מקור כל הברכות והשלום והחיים לכל העולמות כולם בכלל ובפרט והנוטה אזור לשמיע א' דבריה ולקיים אותה מקרב און הברכה והחיים והשלום והטוב ומכבד את התורה כלי חמדת ה' ומקדש מס שמים והאומם אזור משמוע מרחיק כל הטוב הכז וגם תפלתו תועבה וטוב לו שלא נברא והוא מכלל כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות כי אין לך חילול גדול מזה ואת דבר ה' בזה ולא יאמר אלו הדברים כבר שמעתי אותם וירעתי אין לי בהם שום חדוש כי כל ענין וענין מעניני התורה הוא גדול וכורא והתורה כולה שמותיו של ה' ויש תועלת בהם אס לקרותם און לשומעם ואפי' לעסוק בדברי תורה און בעסק מבוה אין לעסוק בזמן ההו' כי אין לך למוד ועם גדול מזה לשמוע בעת הזאת אשר נשמעו דבריה בתיך קהל וערה מיער והרי היא ככתובתה בסיני וכל אחר כריך שירא את כפשו ויקדש את עצמו בעת הזאת לשבת במורא ופחד לשמוע ולקבל את כל דברי התורה הזאת אבל בין גברא לגברא יכול לעסוק בלמודו בינו לבין עצמו ולא יודע לרבים שלא יקלו בכך וירמו מילתא למילתא וכל הזוכה לקרוא בתורה ביותר סכרו גדול כי כן אמרו כי הקורא מן העלף הד' פסוקים הרי זה משובח מפני שזכה יותר מחבירו להביט בה פסוק א' וכל שכן הקורא יותר כי סכרו גדול בתכאלי שיהיה לבו וכפשו עם קריאתו כאשר כתבתי שיהיה לשמור ולעשות ולקיים כי זה כל האדם :

ואחר הקריאה יאמר קדים ויענו אותו בכונה שלמה כי עניית הקדים אחר הקריאה והלמוד הוא מפולה ביותר שמתקדש השם הגדול בקריאת התורה ובזכותה יקרב קץ פדותו וימהר לגאון ויהיה השם שלם במהר בימינו ואחר הקדים יאמר אשרי בכונה מלה במלה כאשר כתבנו ואם הוא מרכין תורה לרבים ודרכו לומר להם פיסקי הלכות יאמר להם הדברי במעט ובמעט וקצור נמרץ ולא יאריך דבריו כי השומע יחדל כי מי ששומע דברים רבים וכלת בקי מעט הוא קץ בהסואין בו הגנה להבחין הדברים ולכרך וללכך הטוב והמובחר

ובמוצח וסכלו מתבלבל ואינו כשאר עמו לא זה ולא אותו ומה בצע בכל הטורח
אחר שאינו עושה פרי לכך טוב שיקח הדין כאשר הוא ויחמר חותו להם והם
יפגעו ויקבלו וכל המפלג בפסקו בשעה שאומר לרבים בראה לי שחשב לזכות
ולא זכה חרבא חטא בא על ידו כי אחר שרוב עמי הארץ חף מביטוי בפלפול
מביטין עתן ועוסקין בשיח בטלה וקלות ראש ובעשיל על ידו וראוי לו להתרחק
מזה וכיזבא ומשעם זה כריך שיעמוד במקום שיוכלו כל העם לשמוע אלו וישו
את חזקו להקטיב את דבריו ראוי לא להביא ראיה האחרת שאינם שומעים חץ להם
מה לבטות ועוסקי בשיחת חולין וכדבריו של בטלה ובורח רעה לעצמם והחכם
פיניו ברחשו לשקול כל העניני כלם ולא יבא מתחת ידו דבר של תקלה לא מעט
ולא הרבה ויחזה יחמר לבגצא בוזבד לרוד ענך ה ביום צרה וזה המזמור מסובל
לעת צרה ויחיתא במדרש תילים כי יש בו תשעה פסוקים כנגד תשעה חדשי
העבור וסבבים תיבות כנגד סבבים צירי יולדה שאינה יולדת אלא לאחר
סבבים קול וכתוב בפסר תולעת יעקב הטעם מפני שהמפתח של חיה לפני
משכבים מדרגות וכל קול וקול יורדת המפתח מדרגה אחת ובפחות משכבים
אינה יולדת ואעפ"י שאנו רואים פים אשה שיושבת על המשבר ותכף אחר ד'
וה' קולות יולדת אפס' לומר שכל צער שיבא לה מאיזה ביד או חבל והיא מרגשת
בו וכדתעת אעפ"י שלא תתן קול עליו ואעפ"י שהיה קודם ישיבתה על המשבר
בחסב מחשבון הקולו ואם יש אשה שתצטק יותר מה' קולות הכל תלוי ברכומו
ית' ובאלו הט' פסוקים יש בהם יש אותיות כנגד יש עולמות הגנוזים בחכמה
העליונה שנאמר להכחיל אוהבי יש והג' כנגד ג' עולמו' כליונו' ורמז בו בראשית
תיבות ד' פעמים יבק יענך ה ביום צרה וסבבך בני יבק קדשו בגבורות
לעם ואנחנו קמנו ונתעוררי לענו ביום קראנו ואמר ובה לכין וענין
קדושה זאת היא דבר גדול להוסיף קדושה על קדושתן של ישראל והיא קדושת
תוספת קדושה ואין ראוי לשום בר ישראל לבטל אותה כלל ועקר ואין לבטל
מבית הכנסת עד שיאמר ש"כ סדר קדושה ויאמר עזר מלה במלה כי אין רשות
ליחיד לומר כי אם תרגום הקדושה אבל הלשון הקדש אינו יכול כי אם בניגון
בקורא בתורה וכך איתא בזהר פ' תרומה וכן אותה של יצר ראו ליחיד
לאומרה כאשר כתבו וסימניך פנים מקרא וא' תרגום כל דב' שהוא מקרא כריך
רבים והתרגום א' וכל עניני התפלה כלם במספר במשקל ואין לשנות העטבע
שטבעו בהם להתחכם עליהם לא להוסיף ולא לגרוע ואין להקל בהם כלל
ונומר הענין ואומר ברוך אלהינו וכו' יהי רצון והיא תפלה מפוארה שאנו מודים
ומשבחים למי שהבדילנו מן התועים וכתן לנו תורתו ומצותיו לזכות בהם לזיו
העלם הבא ולעשות רצונו למצוא חן בעיניו ובראה לי שתקנו התפלה הזאת
במקום הזה אחר סדר קדושה מפני שהיא סוף התפלה ונמרה כי אחר זה אין
עוד ענין אחר מתקוני התפלה וכן אנו אומרי עליה שתקבל כל תפלה ופאן שהוא

סוף התפלה ונמר הענין ראוי לנו להודו ולשבח למי שזכנו לעמוד לפניו להיוטנו
הטקו ונחלתו עמו ונחן מרעיתו ונחנו מתפללים אלו והוא עונה אותנו כדכתיב כג
פ גוי גדול חסר ל' שהים וכו' בכל קראנו אלו ועוד מכורף לזה שהוא זמן סילוק
התפלה ונחנו מתפללים לא ית' וית' שנסמור חוקיו ומצותיו בעולם הזה כמו שזכנו
לשמור המצות החלו ביצית ותפילין ותפלה כן יהי רצון מלפניו שנוכה לשמור
נלקיים כל מצותיו וחוקיו ומשפטיו לזכות באמצעות זה לחיי העולם הבא וזה
דומה לתפלת בני מערבא שזיו מברכין על בליק התפילין לשמור חקיו וכן
ראיתי מדקדקין כשמצויים יהי רצון מלפניך שנגמר חקך מתחילי להסי' הרצון
מעל היר ומצותיכם עד שיאמר שליו כבוד שתקבל ומסירים תפלה של ראש
אבל לי כדאס שאין ראוי למדקדק להסיר התפילין והטלת כי אם אחר ברכו
ועלינו לשבח שהוא שבת גדול וחשוב וראוי לאומרו בטלת ותפילין ויאמר חפלה
לרוד הט' ה' אונק ענני וכו' והוא מזמור מיוחד להתחנן בו שישמע האל ית' וית'
תפלתנו ולכן תקנו אותו אחר התפלה וכריך האדם לזכור בו ולא יקל להניחו
ולא יקרא אותו ואחרבא ראוי לקרוא אותו מלה במלה ולהתחנן לאל ית' וית' יקבל
תפלתו ויטפף לפניו ויחנן ומפני שקריאתו מראה צער ושברון לב לזה תקנו שלא
לאומרו בזמן שמחה דכתיב ביום צרתי אקראך כי תענני ומתחילין בית יעקב
לכו ונלכה והוא ג' מעבין שיקבל האל תפלתנו כי אין לנו מוסיע מבלעדיו ויהיו
דברינו אשר התחננו לפניו קרובים אליו כמו דכתיב כי מי גוי גדול אשר לו
אלהים קרובים אליו כה' אלהינו ויאמר שיר המעלות לרוד לולי ה' שהיה לנו והענין
להורות שכבר קבל תפלתנו במה פעמים והושיענו מיד צרינו וקמנו ולא נתחנו
גורף לפנינו ואין אנו כופין בטובתו חלילה ויאמר סיר שהיו הלויס אומרים
על הדוכן והוא כדי לזכור חרבן בית המקדש ולראש על זה ולבקש מאת אלהינו
וחזיר עטרה גיוסנה ויחדש ימינו כקדם וכקריב לפניו קרבנות חובותינו
וראיתי מנהג שאומרים בפירוש השיר שהיו הלויס אומרים בבית המקדש ביום
א' לרוד בוזבד וכו' וכן מתחילין בשאר ימי השבוע והוא כדי להזכיר הבית כדי
לראש עליו ויאמר אין כא' הינו אין כדוננו אין כאלכנו אין כבושיענו והוא
שבת ראוי לדקדק בו וללאומרו מלה במלה ויש ד' פעמים בכל ענין וענין לרמות
לשם בך כל חת בתקומו המיוחד כענין ד' פרסיו של תפלין וכן כל ענין וענין
ראוי לכון כפי מקומו וכפי ענינו הן בענין א' ה' הן בעניני כלם כל א' וא' למעל'
מחבירו והכל ענין אחד והולך למקום א' ליחד פס אלהינו ית' שמו אשריו ואשר
חלקו של הזוכה לכך בכל יום ויום ויאמר מעשה הקטרת כלל ואחר כך פרט
בתפלה אומר הפסוקים כאשר הם כתובים בתורה וזריך לומר אותם בניגון
ובטעמים ואחכ מפרט ענין פטימתו כאשר מצאנו במראה בברכות בפרקא
קמא וזריך שיאמר כל ענינו כלם ולא יחסר אפילו א' מהם כמו שזריך שלא
יחסר המפטם א' מכל הפסוקים כי קריאתו תעלה לנו במקום הקרבתו וענין
הקטרת

הקטרת הוא ענין גדול כאשר כתבנו למעלה והוא אשר מקשר העולמות כלם
בשמו כי קשר הוא כלסוף הקדש וקטרת כלסוף תרבוש והוא מבטל המות ועוצר
המנפ' ומכלק רוח רעה וכל המקטרתין מכל העל' כאש' כתוב בזוהר במקומות
רבי' ולכן ראוי לכל בעל כעס להשתדל בכל עז לאומרה בכל יום פעמי' בבקר
ובערב ולכוין בו מלה במלה ותעלה טיח שפתותיו במקום קרבותיו ובורס
למו ברכה והכלחה והרוח' בכל מעשה ומסלח ידינו ומעשיר ואינו בא לידי עניות
הזהיר בו כאשר מבינו בכהנים המקטירים אותו שכל כהן שזכה בו פעם א' לא
הוכרך להקטיר בו פעם אחרת מפני שכתברך במעשה ידיו והיו הכהנים שלא
זהו בו מעולם מפיסים בו כדי לזכות בהקטרתו להתברך בהרוחת מזונותיהם
וכן יהיה הענין למי שמדקרק בקריאתו בכל יום כראוי בבקר ובערב יזכה
להרוח' מזונותיו בלי ספק וענין הנוסח של פטימתו לא נמצא בגמ' במקום אחר
אלא מפוזר ומפורר אם כן איך אנו הולכין לא אחר פרט מעשי' כיצד היו עושין
ואעפ' סנוסיף בו מעט איך לחוש ולכך נראה לי הנוסח כך :

הנו רבנן פטום הקטרת היתה נעשת שלש מאות וששים ושמונה מנים שלש
מאות וששים וחמשה ככנין ימות החמה בנה לכל יום פרס כשהרית
ופרס בין הערבים ושלשה מנים היתרים כחזירין אותן ערב יום הכפורים למכת שת
לקיי' בהן מצות דקה מן הדקה וכהן גדול מכניס מהם בלא הפניו ביום הכפד' להקטיר
בבית קדשי הקדשים ואחד עשר סממנים היו בידו ואלו הן הצרי והצפורן והחלבנה
והלבונה משקל שבעים שבעים מנה מרוקציעה ושיכולת נרד וכרבוש משקל ששה
עשר ששה עשר מנה הקשט שנים עשר קילופה שלשה קינמון תשעה בורית כרשינא
תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא ואם לא מצא יין קפריסין מביא
חמר חיור עתיק בלח סדומית רובע הקב מעלה עשן כל שהוא רבי' נתן הבבלי אומר
אף כיפת הירדן כל שהוא אם נתן בח רבש פסלה ואם חסר אחת מכל סממניה חייב
מיתה רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו לא חסרף הנוסף מעצי הקטף בורית
כרשינא למח היא באה כדי לשמות בה את הצפורן כדי שתהא נאה יין קפריסין למח
הוא בא כדי לשרות בו את הצפורן כדי שתהא עזה והלא מי רגלים יפין לה לא שאין
מכניסין מי רגלים בעזרה מפני הכבוד הניא ר' נתן אומר כשהוא שוחק אומר הדק
הטב הטב הדק מפני שהקול יפח לבשמים פטמה לחצאין כשרה לשליש ולרביע לא
שמענו אב' ר' יהודה זה הכלל אם כמדתה כשרה לחצאין ואם חסר א' מכל סממניה חייב
מיתה תניא בר קפרא אומר א' לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירי לחצאין
ועוד תני בר קפרא א' היה כותן בה קורטוב של רבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחח
ולכה אין מערבין בה רבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל רבש לא תקטירו
ממנו אשר לח' ה' עבאות וכו' ה' עבאות אשרי וכו' ה' השיעה המלך יעננו ביום
קראינו השיבנו ה' אליך כו' תנא ר' אליהו כו' :

ויאמר קדים עד לעילא ויתפלל על ישראל ועל רבנן דיהא להון שלם חנינא
חיסדא

חיסדא ורחמי כדי שיוכלו לעסוק בתורה כרכנו וחפנו וזה נקרא בגמרא קדים
דרבנן והוא קדים ראגרתא ועונה אחריו אמן ואומר ברכו ואעפ' שמתקומו קודם
הברכות ולא אחריה בין שאפשר מנתאחר א' מן הקהל ולא שמע ב' כו' ראוי
לחזור ולאומרו כדי שיענו כולם ברוך הדמבורך לעולם ועד ואעפ' שאותו האמר
כבר ברך ברכותיו אפי' הכי יש לו תועלת בענייתו כי לא תהא ברכת הדיוט קלה
בעיניך וכבר כתבנו מה שצריך לכוין בענייתו והו' מוריד שפע וברכה למקור
הברכות כדי שיתברכו כל העולמו' כולם והוא ענין גדול והמסכיל יבין :

ויאמר עלינו לשבח וצריך לאומרו מעומד עלינו בני' ועומד וצריך לאומ'
בכוונה גדולה ויש בו כמה סודות ורמזים וכחו גדול ויש מדרגות
שאומרים אותו בכל יום שבעה פעמי' בין ביום בין בלילה ז' ביושר וז' למפרע
פעם ישר ופעם למפרע שמתחילין עוד אין בתחת הארץ ועל וכו' ויהוה טען זה
הפכה הגדול כשכבש את יריחו ואמר ז' יס' והפך וכו' הפיל מבעה חומות
סבי' ליריחו והוא מסובל לכל דבר וענין מברה וזוקה שלא תבא ולא תהיה לומר
אותו ישר והפך וס' יהוה טען רמז בו בתחלת ענינים ומרוב ענותנותו לא רמז
סמו' בלס כי אם הוסיף ולא חתמו בסדרו אלא למפרע באופן זה ע' של עלינו ש'
שלא מצנון ואנחנו מסתתרים וכו' ה' הוא אלהינו וכו' וצריך לכוין בו קבלת
עול מלכות שמים ויחידו ולאחותו נכמו' שיש בפסוק שמע ישראל רבתי
ע' של שמע ר' של אחד לרמז שצריך להעיד על יחודו ית' וית' וכן רמז
בשכח הזה שמתחיל בעין ומסיים ברלי' עלינו לשבח וכו' אין עוד ואחר כך
יאמר על כן בקוה לך ה' אלהינו שהוא מענין מלכות להמליך יוכרנו עלינו והוא
קרוב לשבח שבעלינו לשבח ורמזה בו ג' כ' שמתחיל בעין על כן בו ומסיים
ברלי' ולעולם עד חבולך כבוד ורמז בתחילת תיבותיו ענין על כן בקוה
ואפשר שהוא כשהצריך עליו את הדין וז' שחטא ואמר בתפלתו שמוחה יעביר
גלולים מן הארץ להפנות אליך כל רשעי ארץ והענין הוא סימ' לב האבן מבטרו
אמר הוא מתענו ומכשילנו מעבודת האל ית' וית' רבא זמן שכולם יכירו וידעו
את ה' ומלא' הארץ דעה את ה' ויתן בנו לב בסר שלא נשוב עוד לכסלה ולמכסול
עון וקבל עליו עול מלכות שמים קודם מיתתו ולכן אמר לו יהוה טען שכל אותה
מיתה נתקשרו לו כל עובותיו וזכה לעולם הבא ברכתי יעכרך ה' היום הזה היום
הזה אתה עכור ואין אתה עכור לעולם הבא אחר כך יטהא מעט קודם שיבא
ולע' להם ישתדל לבא מן הראשונים ולכאף מן האחרונים ואם יכול להתעכב
עד שלא ישארו בבה' טוב לו שלא גרס הוא להרוס הבנין להסתלק הסכינה
מהריבית עכב עד שלא נסאר מקום לסכינה לבנות ועוד כי היסוד בבה' הוא
מבנה בפני עצמו כדבתי אשרי יושבי ביתך ואומ' יושבי ישראל את פניך ומכאן
במנו שצריך האדם למהות שעה אחת קודם התפלל' שעה אחת אחר התפלל' אשרי
יושבי ביתך לקודם התפלל' במט' עוד יחליך סלי' לאחר התפלל' וס' הוא אומר

צדיקים

צדיק יונו לשמן ואחרי שבו ישרים את פניו עכשיו בעונותיו מאין אנו מתעבדי
 טעה לפחות נקדים מן הקודמים ונתאחר מן המאוחרים (וכל טעה טובה רח
 לבנו קדימו וחשיכו לבנו כניסתא הוא ג' דמו לזה סיהיו מן הקודמים ומן
 המחשבים ובוזה תורכיו ומין) בשי צא אומרה' ג' דמי בצדקתך למען שורדי כו'
 ופסוקים כיוצא בו לבקש מאת האל ית' וית' ירדך אותי בדרך ישר לא יכשל בה'
 ובשיצא מ'בה אל יפשיע פסיעה גסה סכראה שיטבתה היה עליו למשא ולכן
 בורח ממנו וממנה לזאת אלא יכא בהכנעה ובכבוד ראש מתחנן לפני ל'י שלא
 תשוב תפלתו ריקס ומה טוב ומה נעי' לחברת' עס תפלה שיזכה להתהנות
 מזיו השכינה כדכתיב ולכן מחיל ל' חיל יראה ל' אהי בביתו ואם קובע עס בחקו'
 התפלה לא יפסיד מפני זה כי אצפי שאין סכר הליכה בידו וסכר לחבר
 פניהם כא' בלי פירוד ובלי הסח דעת זה טוב מאד ואם זמן הקביעות נמשך
 הרבה ולכן הלש ולא יוכל מפני חליפותו ללמוד כראוי טוב לו שיטען דבר קודם
 סילך לישב את לבו ולהכין אותו ומכוננו הלמוד כקרא כל זמן שאינו עושה אותו
 הדבר לתענוג כי אם לחזק את לבו ובפרט אם הוא חולני וירא מאחז חוליו אם
 מתעבב הרבה שוראי עבירה היא בידו אם אינו אוכל ומחזיק אבריו כי מצוה
 גדולה היא על האדם לבקש דרך להברות את גופו סיהיה חזק ובריא בלימוד
 התורה ובעשיית המצוות באיזה דר סיהיה ואצפי שיש בו דר ביטול תורה הו'
 תפלה כי לא נתנו המצוות שימית אדם עצמו ויסתלק מן העולם בחי ימיו כי מה
 בצע להרויח מאה מצוות ולהפסיד חלק או חלקים חלילה למאמץ זה והיא חסיד
 סוטה ומאבד עצמו בזה שלא כוהו עליו תורה' ולא מביא שאין לו סכר אלא
 אדרבא עתיד ליתן את הדין אחר שזיתה עליו תורה וחי בהם ולא שימות בהם
 השמר לך ושמר נפשך וכשמרתם מאד לנפשותיכם וכמה ענינים כאלו הרי שהזהר
 על זה שיסמור בריאותו בענין סיהיה בריאותו חזק סיוכל לחיות על פני האדמה
 לעסו' בתורה ולקיים המצוות ובכלל זה המתענה הרבה ולבו חלש ואין בו כח
 לעמו' ומבטל למורו ותורתו עבירה תחשב לו ולא מצוה ואם מפני שרובה לחזור
 בתשובה מעונותיו ומוכרח לו לענות נפשו לא יעשה בענין שיתקיים מצוה א' של
 תשובה ויבטל למור התורה ששקולה כנגד כל המצוות אלא יעשה בענין שזה וזה
 יתקיים בידו ולא יאכל למלא בטנו אלא דבר מועט שישיב נפשו ויוכל רוחו לעמוד
 עמו ולא יבטל למורו ותורתו ומה שאמרו ז' זאת התורה אדם כי ימות באהל
 אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה אין הכ נה לומר שיסבג עצמו
 עליו עד שיגרוס לו המצוות חלילה אלא ר' לא סלא תתקיים התורה במי שרודף אחר
 תענוגי העולם ואחר תמדותיו כי בדרפנו אחר זה וראוי לא ירדף אחר דקדוקי
 התורה וכלליה ופרטיה אלא במי מתקיימת ונראה לה מכוח במי שממית עצמו
 ל' שאינו רודף אחר המותרות אלא אוכל לשווע נפשו בענין שיוכל עמו ומסתפק
 בהכרחי וענין כזה מיתה איקרי לגבי שאר בני אדם ההולכים בחשך וירדפים
 אחר

אחר התאות והתענוגים ולא מפני זה מקרב לו מיתה אלא אדרבא יהיה כל ימיו
 בריא וחזק שאינו מטריח את גופו במאכל ובמשתה רב ואם התנא ז' לה כך
 היא דרכ' של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה כלומר אין לך לרדוף
 אחר המותרות ואחר דבר שאינו מצוי להשיג כי אם דבר נקל אשר הוא מצוי לך
 בכל טעה ודבר נקל שאינו מכביד עליך ומטריד סכלך ומלא הוא כל דבר של
 טעם ללפת בו את הפת יהיה מה סיהיה דבר נקל ומים במשור' סלא ישתה מים
 למלאות בטנו להכביד עליו וזה יהיה לו בהכרח כיון שאינו אוכל הרבה לא ישתה
 הרבה וכיון שאינו שותה הרבה לא יכבד עליו ויוכל לעסוק במורה כרצונו ומה
 שאמר וחיי כער תחיה לא סיכער עצמו לסבג גופו בענין סיבא לדי חוליו אלא
 הצער שמצער עצמו הוא סנפשו מתאוה לאכול ולשתות בתענוג' בני אדם והוא
 הצער עצמו למעט תאותו מזה אבל לא מכל וכל חלילה מן הטעם סכתבתי ובעל
 סכל כשיראה הענינים האלו יראה' סהם נכוחים למבין וישרים למוכאי דעת
 תדע שהרי מן המצוות החמורות שיש לנו בתורתנו הקדושה היא שמירת סב'ומי
 עמשמר סבת א' כהלכתו זוכה לכמה ענינים ואפי' הכי הקלו כל כך בסמירתה
 לענין פקוח נפש ולא בלבד על וראוי פקוח אלא על ספק ולא על ספק סל יס' וראוי
 אלא אפי' על ספק ישראל ספק גוי ואפי' על חיי טעה הקפידו ובטלו שמירתה
 והרי הדברים ק'ומה אם על מצוה חמורה סהיה לפנינו והיא מצות לא תעסה
 ומן החמורות שיש בה כרת וסקילה אין אנו חוששים לבטולה כדי להרויח סמור
 מצות אחרות כ'ס וכ'ס כשאין עבירה לפנינו ויש כד חוליו או חשש חוליו פראוי
 לסמור עצמו בסב ואל תעסה והענין הזה פשוט הוא אכלי אצפי שאינו מקל בו
 כל כך לעצמי וישוב ללמוד כל א' כפי ערכו וכפי הסגתו אם מקרא מקרא ואם
 משנה משנה ואם גמרא גמרא כי אין טעה ראיה ורבויה להבין ולהורות כי אם
 מחצות לילה עד הבקר ומחבקר עד חצות היום קודם שיאכל כי האברים נחים
 וסקטים והסכל מופנה מכל עסקיו ואין מי שיטריד אותו ויוכל להשכיל בעניני
 הדת כל אחד כפי ערכו והשגתו' ובשפותח בלימוד יתפלל לפני אלהיו תחלה
 סלא יארע דבר תקלה על ידו ולא יטה סכלו מדרך הטובה והישרה עד סיבא
 להבין ולהורות על הטמא ועל הטמא טמא זכך כיוצא בזה וכן אם הוא
 לומד אחרים סלא יכשנו בהבנת דבריו ויבינו הפך כונתו וזהו כוסח התפלה
 יהי רצון מלפניך אלהי ה'ואהי אבותי סלא יארע דבר תקלה על ידינו ולא נכשל בדבר
 הלכה וישבחו בנו חבירינו ולא נאמ' על טמא טמא ועל טמא טמא ולא על מותר אסור
 ולא על אסור מותר לא על כשר פסול ולא על פסול כשר ולא יכשלו חבירינו בדבר
 הלכה ונשמח בהם כי ה' יתן חכמה בפיו דעת ותבונה ג' עיני ואביטה נפלאות
 בתורתך תודיעני אורה חיים שובע שמחות את פניך געיות בימיך בצח
 ויתחיל בלמודו בנחת לאט מלה במלה כדי סלא יטה מדרך הישר ויוכל לכונן
 אל האמת כי לא נמצא הטעות והשגיהה כי אם בסביל שאינו מרדף דבריו

סדר הברכה קודה שילמוד וכדר הרמוד

וקורא במרובה ואינו שוקע בעיניו לא מתרצה ברכי כסף המוכן בתחלת העיון
וכזה אפשר לטעות שאין הכונה כך אבל המעמיק משיג כינת הענין ומגיע אל
סתכלית ותמכיל הענין כי דומה לכוחט השכול של ענבי בראשי הכבועות ויובא
מה שיוצא ומסליך הטא כי כמכא כל מה שמוציא הוא הטפל של השכול המוחל
של ענבים אבל עיקרם ותמכית' כשאר עדין בתוכ' ומי גרס לו זה ענביתו ומעוט
השתדלות לסחוט בכח בכל ידיו ואח' אין כח בידו היה לו לדרך ברבולו עד שיוצא
ממנו המבוקש ואותו יין ודאי יהיה טוב ומתוק מדבש ויוכל להתקיים כראוי
וישמו אליו האדם ואנשים מה שאין כן בעל שחושב להוציא יין והוציא האדם בלבה
ומוציא שם רע על הענבים שיינס אינו מתוק ולא חזק ומעטיו הם טגדמו שלא
ידע דרך סחיטת הענבים כיכר נעשה ומכני זה לא הועילו מעטיו כן דרך
הלומר שים הפרט דב' עכס בין המעמיק לקורא על פני המים כי זה מוציא
לאור מבוקשו ומוציא לאור משפטו להבין ולהורות חק ומשפט ותעלומה יוציא
אור ונטיש טעם הענין מדבש ונופת בוכים מה שאין כן בקור' כאלה כי הולך
בחשך ואומר לכל סכל הוא ושימים והשנים חולפים ובאים ולא ימצא אתו לא
סכל ולא ינער להוציא דבר מאפלה לאור ולעמוד על עקרון של דברים להשיג
הכונה האמיתית שלא יפסל בה זה היה המנהג שנהגו לקבוע ישיבות לפלפל
בהם סגיות ודבורים קשים ואצ"י שכראה כאבוד זמן אור שאין מוציאים ממנו
לא דין ולא משפט. מפני הענין שאמרנו כדי ללמוד להיטיב השכל כדי שידע
להעמיק הענינים כאשר יבואו לידו כדי שיוציא לאור משפט ומי שלמד בכנין
אחר בכלל במים אדירים והעלה תרם בידו ומוציא שם רע על חמדת התורה
הקדושה והעמוקה כי בראה לו שאין ענין וטעם כי אם אותה דבר שצולה
ברעיון בתחלת עיונו והוא הפסט הדומה למלכות החיובן שנותן האור על בגדית
החשובי' כדי שלא יתכלבבו ולא יראו לכל כי עקר התורה סגיותיה ורזיה הנסתרי'
והעמוקים הם בעלמ' מעיני הכל בתחלת העיון עד שמי שיש לו שכל יטה שכחו
לסכול הטורח והמשא לעיין יום אחר יום עד שיגלה הענין אשר הוא מבקש
והתקום בדרך הוא בראות טוב כונתו לידע ולהבין מבלה לו את חכמיו הכל לפי
מה שהוא אדם ועל זה באמר תפוחי זהב בתוכי כסף כי התכונת הוא זהב מומן
חשוב בתכלית אבל הוא מבוקר ומכוייר בתוכו כסף כדי להפוך ע"י שכל יראה
חשיבותו לכל ואינו מתגלה לכל אלא חורין וסרקין שיש מן הכסף אל הזהב
ומתגלה אליו כל אשר חפץ אחר העיון והעסק בה ואחר עמל' יטרח בדרך
רבות השכל מראות העינים היטב ומשלו משל לזה לבת מלכים שהיה נתינה
בתוך המגדל סגורת ועם גרתי ואין אדם אחר כבלי' כי אם הנפרדות הראו' לתת
לה העמסות לפניה ואפילו בפתח המגדל חמוס מכא כי אם אחר עמל' וטרח
למי שיחפש בה היטב ואח' בדרך לחפש אחר מפתחות ההאמות לפתוח אותן
פתח ואחר מפתח הפתח הראשון שהוא התבון עדין יטרח לפרים מחדר

וכלם

סדר הרמוד ומישר כתר תורה לבת מלך סגורה במגדר בו

וכלם סגורות היטב ועלה ברכון המלך שלא ליתן את בתו לא מפני עושר ולא
מפני יופי ולא מפני יחס ולא מפני שום דבר בעולם אלא למי שישתדל להיות הוא
סיוכל לבקש אהבת גתו שתגלה אליו מן החלון עד שתגיד אליו הפתח והיה
חכם וחריף לבקש מכתח אחר מפתח ויוכל ליכנס לפני לפנים למקום מחשב
ומשכב בתו לו תהיה לאשה ולא ימנע אותה ממנו וכנהדרין בכל מלכותו עד
שבא מקב' הארץ א המגדל ההוא רבים והיו בהם והערב סביבות המגדל
בכל מיני סירות ותוכנות כל מיני טיגין לעורר את לב הנערה אולי תחפון
באהבתו ותגלה א' חמה בחורין ובסרקין ועינה בכוס נפשו לחורב ביום ולקרח
בלילה אולי תיקר נכסו בעיניה ועם כל זה לא הועיל לו משום שלא התמיד
בענין וחשב שבמעט זמן שיבקש ימצא מבוקשו והוא לא כן ידמה כי לא ברבר
נקל תושג בת מלך לישא אותה והיא אינה חושפת לו ומקומה לא תמים
וכיון שרואה אותו האדם או אותם האנשים שהשתדלו הבא מידם ולא השיגו
תוהים על כל מה שפשו וחזורים לדרכם בפחי נפש יצפו לריק והולירו לבהלה
וכן באים אנשים אחרים מאי היס ומקנות הארץ לסמך בת המלך מיופיה
ומתכונתה ותסבבים כמו כן אותה המגדל הסכם והערב ומתעכבים שם יותר
מן הראשונים ומתקנים כלי סיר וטיגין ואמרות טהור' ופיוס ודבש לרבות
את בת המלך ולבקש אהבתה ומתחנכים אליה שלא ישובו ריקם וסיף הכל
חרס בידם וחזרים בפחי נפש לדרכם כן יום יום מתחדשים ובאים ממזרח
ומערב לראות אם יוכלו להשיג המציאה ההיא ולרבר על לב הנערה ותגלה
אליהם ויהיו לרכון אמריהם ועמדו כמו כן זמן מה וכיון שראו שלא השיגו חזרו
לאחוריהם בפחי נפש ונתייאשו מן המבוקש עד שבא פקח א' ערום ואמר
המגדל הזה ח"א שלא בנו לו פתח ליכנס ולצאת אכניאשכ מ' יום ומ' לילה עד
שאשיג את מבוקשי ואמכא איזה פתח או חלון שאוכל לראות את בת המלך או
לרבר אליה ותנתן לי נפשי בשאלתי או חמות עליה והיה כסבת האיש ההוא
באותו חסך כמרץ ימים ושנים הולך ובא סביבות המגדל עד שמכא כחין חלון
א' במגדל התחיל לחטט אחריו והיו עפר כדורות כופלים עד שגלה חורא קטן
התחיל לבטוק ולכונן יום ויום ולקרא לבת המלך בקול גדול ולהחניק א' תיקר
כא נפשו בעיני' עד שיהיו רחמיה איו בראותה סכבר התחיל למכוא מקום ונערס
ועמל לבקש אהבתה והתחילה לספר עמו ולרבר כל לבו שלא יחוש מכל המורח
אשר טרח כי סוף הכבוד לבא וישמח ויגיל ומי שטרח בעם יאכל בסבת וכיון
שהתחיל הוא יצמוד וימצא הפתח ומשכ יכנס עד שהוא בעצמו טורח חס אחר
יום עד שמכא מורת פתח בכויה בכתל התחיל לחטט אחריה עד שפתח ונכנס
אחר שנכנס התחיל לקרוא ולכשק אל בת המלך תפתח לו החדרים המצויים
להכנס אליה עד שראה בעיניו תגלתה לו תיקר' המפתח היכן הן והוא לקח מפתח
א' ופתח חדר אחד ומפתח אחר ופתח עד שמעט מעט בישוב דעתו ובהשכלת

שכלו פתח את כולם אחת אחת ובראות בת המלך חפץ האיש ההוא בה וכל
הטורח שטרח בשכילה שלח להגיד לאביו כל המאורע והמלך שמח לקראת
האיש ההוא כי פרי מעלליו יאכל ורצה להשיאו עם בתו וכלה לו מסתרים אחריו
ונתן מפתחות המגדל בידו לסגור ולפתוח כז' שירצה ונתן לו בתו לאשה והגדיל
האיש ההו' ער מאד עד שנעשה משנה למלך וכל אשר הוא גזר הוא מכלית בידו
בך הוא רמיון התורה עם האיש החפץ לעסוק בה כי אין עקרי הדת וס' דותיה
מתגלים בדבר נקל לכל לומר כי אם אחר עמל וטורח הרבה מאד לעסוק בה
יומם ולילה לאכול פת במלח ולשתות מים במסורה ולמסור נפשו עליה כדכתיב
אדם כי ימות באהל ולעולם אינו מקיח דעתו ממנה בשכבו ובקימו בשבתו
ובלכתו לאיש אשר לא לו ודאי ישיג את כל אשר יחפץ כי כמו שהוא רודף אחר
התורה ומבקש להביתה כך תרדוף היא אחריו להתגלות אליו ולמסור בידו גזיו
סתריה ורזי עמקיה כענין שנאמר תכבדך כי תחבקנה ואין לך כבוד גדול מזה
לעסוק בה תדיר וכל חפצך לא ישנו בה ולעיין היטב כל דבריה ולספור כל
תיבותיה ואותיותיה אם יש איזה תיבה או אות יתירה ומה ענין יתירת' כי לא דב'
רק הוא ואם רק הוא ממנו שאין אנו רודפי' אחריה בטורח הראוי להשיג אחריה
אחרות מהירות מזוקקות שבעתים וכן לידע כלליה ופרטיה לרקדק בהם כל
מה שאפשר ומתוך כך יבא משפטו לאור ומעקשים למיסור ויברר הענין היטב
ואם יש לו ויכוח עם אדם אחד או חבר או תלמיד יהיה הויכוח לשם שמים כדי
לברר האמת וללבן ולכרך כי מתוך הויכוח הענין נכרך ככרך כסף וכסף ממוקד
ומשפ' ואין מערער עליו אבל לא יהיה לקנאת ולהעמיד סברתו חלילה כי העושה
כן לא די שאין למידתו תחשב לו לכדקה ומכזה אלא אדרבא חטא גדול ואשמה
תחשב לו ומוטב לו להיות חופר שיחין ומערות ולא יעסוק בתורה בענין זה כי
מראה הוא בעצמו שאינו עוסק בתורה משום אהבתה במה שהוא מוכה ונתנה
לנו המקום ב"ה על ידי משה נביאו ע"ה ללמוד אותה כדי לסמור ולעשות ולקיים
כל הכתוב בה ואם הוא מעמיד סברתו ואינו חושש לסברת רבים או לסברת
האמת לקיים אותה והוא עושה תורה חדשה מלבו ומחלל תורת משה רע"ה ועליו
פאמר וכוזי יקלו ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יבא לאור העולם וכל
הקובע מקום לתורתו אויביו כופלים תחתיו והוא מדה כנגד מדה כשם שהוא
עושה משכן ומוטב לשכינה במקום א' ותמצא מנוח דברי תורתו גם לא יטריח
אותו ללכת אחרי אויביו מטולטל וכע' וכד' אלא הוא יושב במקומו ואויביו כלים
מליהם וכן הקובע עתים לתורתו מכרו גדול והוא תחלת דינו של אדם לעתיד
לבא לעולם הבא כדכתיב פוסר מים ראשית מרון כו' ועל כן כריך כל האדם
מעטל בין עני בין עשיר בין בריא בין חולה סיקבע לו שעה ידועה ביס ושעה
בלילה שינמור בה תורה כל א' כפי דעתו והשגתו א' המרבה וא' המעט ויקבע
השעה ההיא שלא יאבד אות' בשום דבר על סוס דבר בשל' אפי' יבא לו הבאה של
תאה

תאה מנה ימסיר הכל והשעה לא תפסד והו' ענין קובע סלוקח הדבר בקביע'
וחובה ולא בדרך עראי לבטל אותה על דבר שיבא כי בזה אין ניכר קביעתו כי
נראה סלומר מפני שאין לו עסק אחר לעשות אבל בבא לו איזה עסק מניח
הלמוד ועוסק בעסק ההוא אין זה כ"א אבוד התורה חלילה וכן כריך כי כשעוסק
בקביעות העת לא יפסיק למדו בדברים אחרים כארז' בגמ' הקיטפיה מלות
עליו סיח וכו' אלא ילמד קביעתו בהמשך ויגמ' את חפצו וא"ח יעסוק בעניניו
ואם יש לו תלמידים ולומר עמהם כריך ללמוד עמהם בנחת מלה במלה כל
אחד כפי ערכו והשגתו ויראה לו פנים זהובות ולא יקפיד עליהם
להתכעם על חוסר דעתם וקוצר הבנתם והשגתם כי לא כל הדעות שוות ואעפ'
סנראה לו כפי הראוי מהיה להם להבין בב' ובג' פעמי' אפשר שלא השגיח דעתם
לכך מפני קושי הענין או מפני הבנת סכלם באותה שעה שאין כל השעות שוות
אלא ידבר להם בנחת בדברי רבוי ופיזם בראשונה עד שידע בודאי מהעכוב
בא ממשום הסתכלותם ומתוך שאין משימי לב על הענין ומסיחין דעתם למקום
אחר אז ודאי ראוי לעסוק עליהם אם הם קטנים בהכאה כל אחד כפי ערכו
ואם הם גדולים לזרוק מרה בהם ולהכלימם ולביישם בדברים עד שיכינו לבם
ודעתם על הענין ואם מואלים ממנו דבר של קושי יתן להם בסבר פנים
יפות ויטב בעיניו על שאלתם ויחדד בפינימם כדי שיסאלו ויפתחו לבם
בתורה ואם מעכב בידם מלסאל ואפילו יהיה דבר שאין בו טעם פעם אחרת
יתקשה בעיניהם דבר של טעם וימנעו עצמם מלסאל וישאר בידם הדיון או
ההלכה בספק בלי טעם משפיק וידעו כשפסופי עופית אדרבא כשאין בהם
שואל לסאל דבר כהלכה יתכעם בעיניהם איך לא עלה בדעתם הקושי הזה
הנמצא בהלכה הזו וזו ויראה להם דרך כדי שיפלו מעצמם בקושיא פעם
אחרת כי כשהאדם כופל בקושיא הוא קרוב להבין הענין כי הקושיא מבי תירוץ
ובזה יעלו בלמודם ויכליתו הכלכה גדולה בעה' :

ואחר הלמוד יאמר קדים דרבנן והוא דהא עמיד כו' ונקרא קדים דאגרתא
והוא אחר מהדברים שהעולם מתקיים עליהם כמו שאמרו בגמרא
אסדרא דקדוש' ואמין יהא פמיה רבא ראגרתא עלמא מתקיימא לכן כריך סיעת
אמן יהא שמיה רבא בכונה כי אין לו להק' בה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה
וכשאומרים קדים על הלמוד ופוכין אמן כראוי בכונה עמו ית' וית' מתקדם וכב'
יכול מעכשיו בראשו ואומ' אוי לבנים שגלו מפל מולחן אביהם ולזה כריך לומר
הרבה שבזמן שפותחין ביתגדל יפנה לבו כל אחד מהחברים מכל עסקי' וחפציו
ולא יזכחו באותו זמן כי זמן תורה לחוד חמן תפלה וקדושה לחוד ועבירה היא
בידו אם מבטל קדושת ה' כל למדו אלא יתן לב לעבודת אמן יהא שמיה רבא
בכונה כריך וכסוד' כי הוא שבח גדול וכורא ותלוי בו קדושתו הגדול וגאולתו
וא"ח יסור לשל' לביתו ובטבחה' כריך ילך בסוד' ראש והכונה יקד'
סלום

סדר קדיש דרבנן ויציאת מבית המדרש ובדיקת עצמו

פלוס לכל אדם ויהיה דבורו בנח' עם הבריות ויהיה קשה לכבוס ונוח לרפות •
ולא יקבל דברי לשון הרע על חבירו בשום ענין עד שירע הדבר באמיתות הוא
בעצמו ואפילו הכי אם אפשר לרדן אותו לכף זכות ירדן אותו • ולא יעלה לו
מטמאה בלבו ויסקול הדברים כפי דעת חבירו לא כפי דעתו כי לא כל הרעות
שוות כי אעפ"י שרעותו איך לו כף זכות להכריע אפילו הכי לפי שכל חבירו וכפי
השגתו יסקול ואולי ימצא כי איך בידו עון ואשמה כי בתמימות לבו עשה מה
שעשה לא במרד ולא במשל וזה דבר גדול כדי שלא יבא אדם להתקוטט על
דברי חבירו ולא על דברי אשתו בסקול הענין הזה וזה פי' אל תרדן את חבירך
עד שתגיע למקומו ומקומו הוא ערך שכלו והשגתו כי כל אחר יש לו דר וענין
בשכלו ויש בזה מה שאין בזה ולפי זה איך לרדנו לכף חובה כפי שכלנו אלא לכף
זכות כפי שכל אחר המטה לאותו דר וכדקה יחשב לו ובמרה שאדם מודה בה
מורדן לו • ואם הגיע עת האוכל יברך עצמו קודם שיטב לאכול בין מקטנה
בין מגדולה והוא רפואה גדולה לו כמו שאמרו בגמרא האוכל וברך לנקביו
דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו שאין הפת נאפה יפה אחר סקרקעית
התנור אינו נקי לקבל החמימות כך הוא החוס טבעי כשהגוף מוקה מן העפוש
ובא המאכל לאכטומא בא החוס טבעי ומבטל אותו היטב ומתעכל יפה ומזין
כראוי אבל כשים מותרות בתוך הגוף החוס טבעי מתעסק בהם ואין מתעסק
כראוי במאכל הבא אליו ומתערב זה עם זה ומתעפש הנקי מהעפוש ומעפש
הגוף לכן בריך לברוך עצמו היטב קודם אכילה וכן אחר אכילה כי שם אמת
האכילה כרחוקה מותרות וראוי להזכיר לחן שלא יעפשו את המתעכל • ויאריך
מעט בבה"ה והוא רפואה לגוף שיתעכב שם מעט בעוד שהטבע טרוד להוציא עד
סיוביא כל מה שחפץ ולפעמים אינו יכול להוציאו בבת אחת וברך להתעכב עד
סיוביא • וכבר ארז"ל כי ג' דברים מאריכין ימיו של אדם ואחד מהם המאריך בבה"ה
והוא מן הטעם שכתבנו • ובש"ו צא מבית הכס' רחץ ידיו היטב ויברך אשר יצר
בכונה כמו שבארנו ואם רוצה לאכול ירחץ פעם אחרת בשביל נטילת האכילה
וזה יותר טוב מזה שיברך ב' ברכות על נטילה אחת משום שעושה נטילה על
האכילה לבר ולא על דבר אחר ושים המזנה לסמה ומאד מאד בריך אדם לזה
בנטילת ידיו ולרקדק בכל דבר החפץ ובכל דבר המטמא את הידים וברך
להביט בהם אם הם המים את כל היד שאם נשאר מעט מגולה מהם לא הועיל
במעשיו כלום והטומאה מצאה לה מכוח באותו מקום המעט בענין טביל גופו אם
נשאר לו מעט א' חוץ מן המים לא עלת לו טבילה כלל וע"ז ברי' לזה הרבה במאד
מאד ולא יטליך המים על הידים א' מפה וא' מפה ולא יחיש לראות אם כריכין
שפסוק הוא א' בריך מים יותר לכסות היד כי המזלזל בנטילת ידיו ח"ו נעקר מן
העולם והטעם עם המת שימירל העובר על דברי חכמים שהוא חייב חיתה יש
פעם אחר מפני שהידיים עסקניות והטומאה מוצאה בהם מקום לשנות ועל זה

גזר

סדר בדיקת עצמו קודם האכילה תטילת ידים כח

גזרו ר"ל טומאה על הידים וכשנבא לאכול בריך להעביר ממנו אותה טומאה ולא
יתן לו כח בשעת חכילתו ולא יהיה בו א' זר חי ומי שאינו חושש על זה ואוכל בידו
מסובאות כאלו אוכל לחם טמא ומתדבק בנטרא אחרת והטומאה מתפשטת
על ידיו ומצאה לה מכוח ועל כן ראוי הוא לו ליעקר מן העולם ולבא לירי עניו כיון
שנותן כח למקום העניות לכן ראוי לכל בעל נפש וירא שמים להסתכל במכזה
הזאת כי קלה היא וכעשת חמורה במכונסיה וגורם לו עושר וכבוד וכלית בכל
מעשה ידיו ולא יבטור לירי מתנות בסר ודם •
ויברך על נטילת ידיו וכבר ביארנו כונתה וברך שיברך אותה קודם כיגוב
משום עיבר לעשייתו ואע"פ שהמכונה היא הנטילה והיא בריך לברך
קודם הנטילה עכמה וכן כתב הרמב"ם ז"לה יברך ויטול ידיו אפ' הכי נהגו שלא
לברך קודם הנטילה משום ידים מזהבמות ואיך ראיות לברכה תקנו ליטול
קודם לטהר הידים אבל מכל מקום איך לנגבם קודם שח' שספק עליהם כראוי
מים ראשונים ומים שניים הרי נטהרו ואין כריכין נגוב ויכול לברך עליהם ואם
יבא מכה ואין לו מים ליטול ב' פעמי' כאשר ביארנו יטול פעם אחת על ב' הידים
שיעור רביעית וישפסק אותה ויברך אשר יצר ואח"כ יספיק מפיה מנייה ויברך
על נטילת ידיו ואח"כ ינגב ידיו היטב ואעפ"י שאמרו כל האוכל בלא נגוב ידים
כאן אוכל לחם טמא ונראה שלא נגמר הענין עד שינגב ידיו ומטמא הלחם כ"מ
ר"ל לחם טמא בגוים לחות מים מטמא ואין בריך וטומאה בידיו אפ' הכי
אין ענין זה דומה לענין זה כי לענין נטילת ידים לאכילה בריך להרחיק כל דר
וענין המביא לירי טומאה ועל זה כשהמים עדין על הידים המסקים עלול לקבל
טומאה וכשנגוב בידיו באמת דבר והוא טמא חוזר ומטמא ידיו ונמצא שלא
חובילו מעשיו כולם והרי הוא כאלו אוכל לחם טמא כיון שלא נטל ידיו אבל לענין
הברכה אין הדבר תלוי אלא מיהו הידים נקיות בלי לכלוך ואין אנו חוששין
לטומאה ומפני זה אין לחוש אם בריך קודם הנגוב ועוד כי מפני זה אנו מברכין
קודם הנגוב מפני שהנטילה לא נשלמה וספיר מקרי עיבר לעשייתו אבל יש מי
שכתב שאם ספק על הידים יותר מרביעית דלא בפינגוב • ואחר שנטל יברך
תכף ברכת המוציא כי תכף לנטילה ברכה ולא יסח דעתו מן הידי' קודם המוציא
ואין בריך לומר שלא לסיח דעתו חולין • ויברך ברכת המוציא בכונה גדולה ויחך
הפת בידיו ויגביה י' אצבעותיו למעלה והפת בניהם ויכוין ב' מצות טיט בפת
מתחלת החריטה עד שנעש פת ויברך בקול רם כדי שיפוזר כל המסובין ויעט
אמן ויגמור הברכה קודם שיברך הפת ויבצע בפ"ה יפה ולא בברכה עין כי בריך
האדם כשהוא על השלחן להראות שופע טובה וברכה כדכתיב ואכלת ושבעת
וברכת ויחלק לכל המסובין ויאכל לשבע בפ"ה ויהאב השלחן סלפני במזבח
לפניה כ"מ זה השלחן אשר לפני ה' והטעם כל כי כ"מ שהשלחן סלפני הכיזבים
מעט כל בבא השער ועולה לרית ביחנה לפני ה' כך כל איברי האדם יחזי מאות

מולחן

פולחן והנפש ים לה מזה נחת רוח • ולכן מכפר הפולחן כשאוכל אכילתו כראוי
ומחלק ממנו לכל שואל בשמחה ובטוב לבב וכריך • סיהא אימתו עליו ולא יסב
בקלו ראש ולא ידבר טיחה בטלה ואכל דבר של כבלות פה חלילה כארת ויראת
שמים לתת סבא והוראה לבורא עולם ית' וית' הנמל לחייבים טובות פגמלנו כל
טוב להזמין לנו בר ולחס ומזון להחיות את נפשונו לפסוק בתורתו הנעימה
ובמכותיו ולא יכפיר בטובתו ובתגמולו אשר גמל עמו ויתפלל אליו שכן יהיה
תמיד שלא ינטרך לבריות אלא יזכה משולחן גבוה ומידו המלאה והרחבה • ואם
יבא לו איזה עני בהיותו על השולחן יתן לו ממה שלפניו חלק ממנו לאכול וישיב
את נפשו ויש לו לשמחה שזמין לו האל ית' וית' את סמכו' הזאת בהיותו על השולחן
כדי שיזכה ויגמול חסד עם העם האומלל הזה וכזה יכנס אותו מן השמים אם
מרחם ירחמו עליו וכריך להפיק רצונו וחכמו ולדבר אליו דברים טובים וכחמים
ויפק לרעב נפשו ולא יתן לו מעות ולא דבר אחר בעת הזאת אלא יוסיבהו עמו
על השולחן מכוסו יסת' ומפתו יאכל ואי לאו בר הכי הוא לשבת עמו על שולחנו
יתן לו לברו ממה שה' אוכל וממה שה' סותה אם מעט ואם הרבה ויתן לו בסבר
פנים יפות בענין שלא יתבייש ויקוץ במאכלו • ואם העני אינו חפץ בכך סבבה
אכל או שהוא מתבייש בכך יתן לו בידו ויוליך עמו או יתן לו מעות או כל דבר
ולא ישוב דך ככלם • אבל מכל מקום כל מה שיוכל האדם להשתדל ליתן חלק
ממאכלו לעני ודל באיזה ענין סיהיה או שמגדל יתום בביתו ואוכל עמו או שיש
לו עני או עניה בטובתו משגב להם מעט ממאכלו או סגובין תמחיו לעניים
והוא • כותן להם חלקו מה טוב חלקו ומה נעים גורלו ויהיה מובטח שלא יזרק
סטן במעשה ידיו ולא יבא לדי עניות ולא לדי מתנות בסר ודכ כי כל המרחם
מרחמים עליו מן השמים וגדול סכר מלגמא לגימא מכל דבר שבפולס • בא
ולמד ממעשה דמיכה וממעשה הכרפית • וצריך לזכור בתוך סעודתו חרבין
ירחם והמקדש ויאכח על ככה ויאמר מזמור על נצרות בבל ואף על פי שאין
ראיה לדבר דרשינן סמוכי דכתיב כותן לחם לכל בסר וגו' וסמך ליה על כהרות
בבל ובינון ואנחה ואמר אם אשחך ירושלם וגו' ועלה על לבו השמחה והחרבין
סנחרב בית קדשיו ותפארתו בעונותיו וכאך גלותו כמה וכמה הרפקתי
ופרקי דצרו עלן ואין אים סס על לב והסס הגדול והקד' ית' וית' כב יכול מחולל
על ידינו ועל כן ודאי ראוי לכל בר דע להתאונן ולעורר בכו ואנקה בכל יום
ובכל לילה לעתים מזמנים על כל הרעה הזאת הבא' עלינו ולחלו' פניו ית' יסיב
סבינתו ויכח קרן משיחם במהרה בימינו אכ"ר • וכן בכל מקום שרחא האדם
את עצמו בתוך שמחה וחדוה יעלה על לבו זכרון חרבין ירושלם וגלות עם הקדש
ושם המחולל ואז יכנס לבבו הערל ולא ירחם לבו על סוס דבר בעולם ויזכה
לראות בנחמת כיון כענין סכתוב שיטו אתה משום כל המתאבלים עליה •
ובסבתות וים מאין להזכיר יגון ואנחה וזכור פקוקי נחמת כיון וירושלם ומזמור

בשגב

בשגב האת שיבת ציון ויאמין באמונה שלמה בנחמת כיון סלהינו ברחמינו ונחמת
מאכלנו ויחדש מלכותו עלינו • וזהו צבית ליפועה שראוי לאדם שלא יתייאש
מן הרחמים ואעפי שהגלות נארך בעונותיו כל זה הזמן • חסדי ה' כי לא תמח
כי לא כלו רחמינו ואם יתמהמה חסד לו כי באיבא ולא יאחר ואחר אכילתו יברך
ברכת מזון וראוי להזהר בה ולסונן בה לומר אותה מלה במלה בנחת ובקול רם
שישמעו הכל ויעשו אחריו אמן ויחנך את בני ביתו בכך ומוציא ידו חובתן
ולמדו אותם פעם אחר פעם • ואם יש לו ספר בפניו להביט בו כדי שיוכל
לסונן יותר ולא יסיר דעתו אחר עיניו בדברים אחרים מה טוב ומה נעי' ומקום
מבזה ח' של תורה כדן וכסורה וגורם ברכה לעצמו ולכל בני ביתו • ולא יאמר
אותה לא סוכב ולא מוטא ואכל כשהוא פרקדן לא יסב במקומו באימה וביראה
וכובר ראש והכנעה ויפנה לבו מכל עסקיו לברך את אלהינו יתברך הזן את כל
העולם כלו בחסדו הגדול וגמל עמו כל טוב • ואם היו שלשה סחכלו כאחד
כריכין למזן ולברך גברך שאכלנו בשלו • וצריבין לחזר אחר כוס של יין לברכ'
ואפילו למאן דאמר ברכת המזון איכה טעונה כוס היינו ביחיד אבל כשהם שלש
מודה דטעונה כוס וסימניך וכגפן שלשה סריגים • וקודם שיברך יטול ידיו
סאין מברכין בידים מזוהמות ואפילו ביחיד ואף על גב דאין מנהגו בכך ראוי
לאדם טענה עצמו בכך כדי לברך ברכת המזון בידים נקיות מכל לכלוך וכס
כשהוא מברך לאחרים ויש לו כוס של ברכה בידו שמכו' להדרו מכל הבא בידו
ואע"פ שלא כתבו רז"ל שיעור למים אחרוני' אין ראוי לתת מעט מים על ידו אחזת
פנים ולשפספס זו בזו כי אדרבא מלכלך אותם יותר אלא יתן עליהם מים כדי
סיוכל לנקות אצבעותיו כלם כל מקום שצובר עליו המאכל והכל לפי מה שהוא
אדם ולפי האכיל' אשר אכל ולפי הלכלוך אשר על ידיו באופן שיעביר כל הזוהמ'
מעל ידיו ויסארו ידיו נקיות וטהורות ויגבס היטב ויאמ' תקף ב"מ תקף לנטילה
ברכה ובד"ת מותר להפסיק וראוי הוא לאומרם כאן קודם ב"מ אם לא אמרם
בתוך המזון כי אין השולחן מתברך ולא המזון שאכל כי אם כשקורא דברי תורה
על השולחן כי השולחן שאכלו עליו ולא אמרו דת לא מתבח כפרה איקרי ולא שלחן
שלפני ה' איקרי כי העיר עליו סכל מה שעשה לצורך עצמו עשה ולתועלת גופו כי
כל דבר הנעשה בעולם לצורך הגוף בלבד ואין מעורב בו חפצי שמים הוא חלק
לכטרא אחרא ואין ברכת ה' מכוי' סס וזהו ענין בכל דרכיך דעהו כו' בכל דבר
ודבר טעונה האדם לכורכו ולתועלת גופו כריך שישי' על לבו סבאות דבר וענין
יבא ממנו הבאה גדולה לכפס ולקיום חפצי שמים ומשום אותו ענין והנא' הנפס
וקיום החפץ יעשה אותו דבר ולא לתכלית אחר ואז יקרא עבר ה' ולא עבר גופו
כי אין ראוי לאדם אשר כתן להים חכמה בלבד אחר סבא ברצונו או בע"כ לעה'
סכלו חנף ומרע ומלא תרמו' ותחבולו' להחפך בדרכו ובמנהגיו וילך במעבותיו
ואם כן הוא עושה כלל במים אדירים במקרים קשים ופגעים רבי' וכרות רעות

ורבות אשר בעולם מתרגשות ויעלה חרם בידו וטב לו שלא כבדו ורתו לו שלא
בא לעולם ויאמר ב'עולמו העלה' והנה לבן יעלה על לבו אחרית דבר מראשיתו
וישקול כל הדברים כלם במאזני דרך ויראה ויבין כי כל מחמדי העלה הם הכל
וריק ותאוותיו בל יועילו ואם יועילו למשה יבא עשר בהפסד כי אין הנחת הפסד
והתועלת המגיע אליו א' מאלף מההפסד אשר יגיע אליו באחרית הימים מלבד
שהכשים לבורא עולם וארון כל יו וכפר בטובתו אשר עשה עמו והטו לו והזכירו
לאור העולם מאפלה לאורה והסמיכו על שדי חמו ולגדלו ולרוממו בעבודתו
ובתורתו ומכמה ברות רעות ורבות מצילו בכל עת ובכל עונה ואין בעל הנס
מכיר בניהם ואת כל לא הביט והכעיס ונעשה הרע בעיניו ודאי עשמו מרובה
לפי האמת והיושר אלא שבעל הרחמים הוא ארך אפי' ורב חסדו תאריך אפו
לעובדי רצונו לתת להם מקום שישובו בתשובה שלמה כי אין חפזו במות המת
כי אם כו' ובסקלו בסקל הקדש כל אלו העניינים יהפך מעשיו ויתקן דרכיו וישוב
בתשובה שלמה להפיק רצון בורא עולם ית' ולמנוח ממנו כל תאוות עולם וחמדותיו
וכל מעשיו יהיו לשם שמי' הן באכילה הן בשתייה הן בבעילה וכיוצא ויהיה משאו
ומתנו באמונה ליהנות מיגיעו ועמלו בהתיר ולא באיבוד וברכת ה' תמצא אתו
ובכל אשר יעשה יסביל כמו שמבינו בדור ויהי דוד לכל דרכיו משכיל' (ויראה
לי שהטעם שלא אמר בכל דרכיו לא לכל דרכיו הענין שאמר שהוא בהשתדלותו
ובמעשיו הטובים עשה לררכים שיסבילו) והענין הוא שאף על פי שהתו הדרך
שהיה רובה ללכת היה חוץ מן הטבע להכליח בו מתוך שהיה כונתו לשמו' היתה
נפש' מחשבתו והיה יוצא לאו משפטו כענין שמבינו לרו' בענין הכא' הארי והרוב
והריגת גלית הפליטתי שאעפ' שמן הטבע היה נראה דבר מתמיה לעשותו ה' היה
בעזרו ועשה הוא לררכים שיכליתו וכן כיום הפ' ואמר וה' עמו ר'ל שהיה יוצא
משפטו לאור וה' עמו ובכח השגחתו היה עושה כל מה שהיה עושה' (ובן כל
אדם בידו וברשותו הוא לתקן כל דרכיו אל האמת והיושר בהיותו מכונן כל
מעשיו לשם זהו פי' בכל דרכיו רעהו והוא ישר אחרותו כי חפץ' שהדרך
שאתה הולך אינה מתישרת לפי הנרא' שהוא דבר רחוק כפי הטבע אעפ' כיון
שכונתך לשמים ולרפת כן אתה עושה הוא ישר' אחרותו וזהו לשון ישר שגוראה
שהיה מעוות ומעיקל בתחלה אלא שהוא ית' יפיה העקוב למישר וזהו רצו' בכל
דרכיו רעהו אפילו במעוקלים וכן אמרו בגמ' בהתקדש רחמנא קדו וכו' והוא
עני' ליה ואם ברשעים כך בדריקים ע'כ'ו' ד' ברכות של ב' דרך שיכונן בהם
לר' אותיות שמו' ג' של תורה וא' מ'ר'ם ה' תקן משה בהיות במדבר וזן אותם שם'
הב' יהושע כשכנס לארץ' הג' דוד ושלמה ה' תקמה כל הרג' ביתר ויש סוד
לכא' ואם מדרך בכום של ברכה דרך לקבל בשתי ידיו בלב שלם ובנפש
חפה ויכיהו ביד ימינו ויתן בכום עינו ולא יכיר דעתו ממנו כי הוא רמז לענין
גדול וטוב עין הוא יבורך ויברך עליו בורא פרי הגפן כענין כונתו ויטהר ממנו

שיצור

שיצור פי' ב'רך עליו ברכ' אחרת ומשגרו לאשתו ולבני ביתו כדי שיתברכו ממנו:
אחר' שכל שבת ויבקש אחר מזונתו או במלאכה או באיזה דבר שיהיה דרך
נקיה קרוב לשכר ורחוק להפסד שכל תורה שאין עמה מלאכה סופה
בטלה ובגדרת עון וכל מי שהוא ירא שמים ורודף דרכה' וחסד' דרך בית פרנס
מצע' ידיו ומיגיע כפיו ולא יטיל כפזו על הכבוד כי פוגם כבוד ה' וכבוד התור'
והעבודה וכבודו בעיני הבריות כלל' שפחד הרין והיושר והסברה הנכונה אין
ראוי להכתפק בממון אחרים דמיו' היות דרך' פומק טפי דלמא דמא דחברך
קומק טפי ויחשוב החדש בלבו למה אברע הוקי' משאר בני אדם כי כלם מחזרי'
אחר מזונותיהם ואני אשב בטל להתפרנס בטירח אחרים והלא בידים ורגלים
בראני בורא עולם ית' כאשר ברא לחבריו ולמה לא אבקש לי מנוח אשר יטב לי
ואעשה רצון יוצרי יתב' להתפרנס ממעשה ידי ומיגיע כפיי' ואם אמור יאמר
בטענות ותואנות איך אעשה מלאכה ואבטל למורי ועבודתי ומתי אעשה גס
אכני לביתי להשלים כפשי והתור' ארוכה מארץ מדה והיום קצר והמלאכ' מרוב'
הטענה חזקה לכאור' אבל כשתצו' בה דקוה' השכל הנה נשברה ואינה טענה
משפיק מפני שזה וזה מצויי המלך מלכו של עולם ית' הוא כזה על למוד התורה
והוא כזה על המלאכה למה נבטל כווי' זה מפני זה ושניהם כאחד טובים וקיימי'
וח' זה בלא זה אבל הענין הוא שלא יעשה מלאכתו קבע ותורתו עראי ח' אלא
המלאכה תהיה עראי כדי להשיב כפשו מדי יום ביום ואין לבקש אחר המותר
והי' מבטחו כי הוא המכין טרף ומזון לבריותיו ומ' אנו אומ' שאם אינו מדעתו
להתפרנס מאחרים ולהטריח לבריות לא שאחר' אומרי' לו אין רצונם שתתבטל
מלמודך ואפי' רב' אל' למוד תור' וכל מחבורך עלינו כענין זה כל שמותר להטריח
ואדרב' אם אינו גומ' כוונת' חטא בא על ידו כי היה יכול לזכו' עצמו ולאחר' ואינו
רוצה וכן מצוי יששכר עש' זבולון וכמה כיוצא בהן בגמרא וראוי לו לאדם כזה
להתחזק בלמודו כי מן השמים סייעוהו ושלחו את מזו' וטרפו לתוך סיני ואין
לבעוט בטובה הבא' לו מן השמים וכן ממדתך תביא לחמה וע' קומכי' החכמים
והתלמידים המקבלים הספקה ולומדים שמרוב הטוב נותנים להם ומזכים
אותם' וכשעושה מלאכתו או משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה ויחמר על לאו לאו
ועל הן הן ולא יחשוב כי בזה יבא לו הפסד ולא ירויח דבר חלילה לתאמין כך כי
אין בזה הפס' אדרב' לא ימצא מנוח ומרג' בסקר ובתחבולו' כי אין העושר והנכס'
מכח החריפות וההשתדלות כי רבים עשו ולא הועילו כי אעפ' שאנו רואין כמה
אנשי' שמצליחין סופה להתבטל ולא תתקיי' אותו עושר מאב לבנו אבל מי שנושא
ובותן באמונה אותן מעט שמזמין לידו הק' בה מתברך' מאליו ונתקיים ולא יבטור
לבריו' כי אין העושר והנכס' אלא למי שהעושר שלו והוא הש' כדכתיב לי הכסף
ולי הזהב' אמר ה' כבאות ואמר לי ל' ב' פעמים רומז לב' פעמים העניות והדלות
כי יש אדם שאינו משיג בידו דינר זהב אלא בסורח גדול וכולי הא' ואולי יש

סדר עסקיו ועסקי שמים ושינת היום ותפלת המנהגה

אדם שהזהב אינו נחשב לו למאומה והכל הוא מאתו ית' וית' למאן דהוא כבי הוא
מרים ולמאן דהוא כבי הוא מעשיו והכל במאזני צדק ובמשקל שקל הקדש כאשר
ידוע לפני תמי' רעים ובהיות האדם נוסף ונותן באמונה ורבונו בנח' מה הבריו'
דבר אין לו עם אדם ואין מתרעמים ממנו המוס' דבר כי כל דרכיו צדק ואמת
אותה המלאכה' שעושה היא לו לעטרה על ראשו ואשריו ואשריו ילדתי רכיון דרוח
הבריות נוחה הימנו ומתקדש שם במעשיו ודאי דרוח המקום נוחה הימנו ונמצא
כי מלאכתו ופעולתו תחשב לו לצדקה וימצא בה חן בעיני הבורא ית' וית' והרי
נחשב לו כעובד בתורה ובמצוה אבל אם בתחבולות יחשוב האדם לאסוף
ולכנס חן ולא יחוש אם יהיה בגזל ובגנבה או בעסק שבר סכר מלכד שמחלל
את ה' הנכבד והבורא בקלקול מעשיו וכבודו בקלון הומר והו' רע לשמים ורע
לבריו' ודאי לא יכליח במעשיו וסוף סוף הכל לא יצליח ולמהו' ושממה כי בהכל
בא ובחשך ילך והנה גם הוא אחריו' לכן כל בעל נפש יחיה על נפשו ועל מעשה
ידיו ויתקנה כדן וכפורה בכל עניינו ולמה יאבד עמלו לרעת בטענות יצהר אין
טוב לאדם וי' אם להתפרנס בהכרחי ויבקש רחמים ממי שהעושר והנכס' שלו
סומין לו פרינסתו בהתר ולא באיבוד' ויזדקק מעטק במה שזכנו הו' למחיתו
ולפרנסת ביתו יחזור לקבוע זמן ללמוד כי הוא הפיקר אשר כל העולמות תלוי
בו ומתקיימים על ידו ושאר כל הדברים שבטולס טכילין לו ואם הוא אדם חלוש
וא"ל לו ללמוד כראוי אם לא יישן מעט יטה ראשו וישן ולא יאריך אלא יקצר כוח
סיוכו ראשו מעט לחזקו ללמוד ומצרכי הלמוד הוא ואין ראוי לבטלו והכל לפי
מה שהוא אדם' וכבר ארז'ל אסור ליטן ביום יותר משנת השם וכל המרבה
בשינה סיכה טורדתו ולא יעשה כונתו ומעשיו נכשלו ויבטי' :

וברהגיע זמן מנחה יקום בזריזות ממלאכתו או מעסק תורתו ולא יבטל אית'
על שום דבר בעולם ולא יאח' העוסק במצוה פטור מן המצוה והרי
אני לומר למה אבטל למורי אין זו טענה כלל דאין עסק תורתיו קרוי עסק
כראוי כי כמה ימים ושבי' אנו מצטלים קריאתנו ולמוד תורתנו כש' וק' על עסקי
שמים כי בגלותינו זה אין לו להק' בה בעולמו אלא ד' אחית של תפלה בבה' והוא
במקום ב' והתפללות במקום הקרבות וכו' ויהיה לו לריו' כיוון ריו' העולה
מן הקרבן כך הוא לו הכל הוצא מפי צמיו' שר' בתפלותיהם כמפ'ל סמק' בבי'
כל התפללות וכעשות עטרה לראש צדיק וכי יכול הוא שמח בהן הרבה מהר
באשר הם כראוי וכפורה ואעפ' שיש מהם שאינם כראוי טפלי' הם לגבי הכשר'
ומתקבלים כלם כאחד ואדרבה תקנתו קלקלתו כמפ'ל כל תפלה שאין בה
מפושט ישראל אינה תפלה כמלכנה בקשרת' והמעט הוא מפני שאין האור
כיכר לא מתוך החשך והמשכיל יבין וצריך האדם לזהר בתפלת המנחה הרבה
מהר כמפ'ל שזכנו שלא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה והוא בכונה המתין
לאותה ענה כמו שמשו' מפ' והתל' בהם אליהו וכו' ברמ' שאותה ענה ראוי
לעניים

הנרצת האדם בתפלת המנחה ועליו לשבח לא

לעניינה משעה אחרת והטעם מפני שאותה טעה מתחלת לסלוט מ'ה ומי שיוכל
לסלוט שיתגברו הרחמי' על הדון כחו גדול ומפיקים לו רכוכו וחכמו כיון שהפיק
רכון שמים בהתחננו לו ולעורר רחמים בזמן הדון ומלא' כל סאותיו ונענה'
לבן' צריך לכונן כראוי ולהיותו לאיש למבר מעילין ולבטל כל כחות הטומא'
אשר התחילו להתעורר בזמן ההוא ואח' אם כן אפי' תפלת ערבית היא
טעה ראוי יותר ויותר מכ' מכבר פלטו כל כחות הטומאה וכ' ואח' עומד על
תפלתו ומי שמעבר תוקפם וחזקם יחשב אים וגבור חיל וראוי שתפלתו תהא
נענית על כל פנים' יל' ממקום מבח' משום מכבר גברה ממעלתם ותקפה ידם
אין לו כח להכיל ולמבר את אשר כבר עשוהו ואין לחסום סור בדימו' וזה הוא
טעם הנמנעים לומר יג' מדות של רחמים בתפלת הלילה מפני שהוא מבקש
רחמי' בחזקה ומבטל מפני זה רשות כטרא אחרא ואין ראוי מאחר שנכנה להם
ממעלתם ברצון הבורא יתברך ויתעלה כי גם את זה לעומת זה עשה' האלים
ושניהם באחד טובים כאשר גזר בחכמתו רבון העולמים כלס ית' ויתעלה'
עוד טעם לעניינת תפלת מנחה מפני שהוא סכל העולם עוסקי' במלאכת'
וכל אחד טרוד בענייניו ובחפצו' ומי שמניח כל חפציו ופעולותיו ורודף אחר
חפצי שמים ומתפלל ומתחנן לפני ארון העולם ומכיר אדנותו וגדולתו והוא
כעבד הנרכש לו לעבוד עבודתו ראוי להביט אל העני הלזה החרד אל דבר ה'
ואם הוא אדם ראוי והגון ראוי שיתעטף בציצית ויכוח תפילין גם במנחה כי
באן שמן חלקו ותפלתו בריאה בכונה יתירה מפני שהם הממשיכי' לו' הכנעת
הלב וכבוד ראש ותהיה יראת ה' על פניו לבלתי יביט מפה ומפה ויכונן באמרי
כיו' ואין טענה לומר דכיון דאין ק' במנחה למה נכוח תפילין ויתעט' בציצית'
פאין הענין של שחרית אלא לעכב שאין ראוי לאדם שיאח' וקשרת' והוא לא הכי'
תפילין והיה לכה לציצית והוא לא הקטף בציצית וכמכא שהוא מעיד עדות סקר
על עמלו שהוא כזה דורש ולא כזה מקיים' אבל למכא זה וזה שוים לקבל' עליו
עול מלכות שמים ולמה חגרת תפלת המנחה להיותה בטעה ראוייה להתפלל
ולתקבל כמנ' שאמרנו להתפלל אותה דרך עראי שלא בהכנעה ובכבוד ראש'
ודאי אין כברה זו כברה של סכל ובעל נפש' והירא את ה' והורד על רכרו מבקש
מקום להתבודד וענין ליטב חת דעתו ולהביח את לבו לחביו' שבשמים כמ' תכין
לבס תקשיב אזנך שאם אין הבנת הלב אין הקשבת האוזן' ולא יאמר איך אעשה
דבר שאין כל הקהל עושים אותה וילעגו עלי' והוא יתברא' ונסות הרוח כי אין
מהרא' ונסות הרוח בעפיות המכות ואם אנו חושבים לכן אין לרבר' ס' אלא
המכוס תעשה ויהיה מה שיהיה וכל הסותק' יסחק לו ועל כיוצא בזה ח' התנא'
ע'ה הו' עז כנמר לעשות רכון אביך שבשמים :

אחר שהתפלל יסעה מעט בבה' קוד' שיכא ולא יח' הפלתו כלל כמ' וממה'
להמלט ממנה במרובה בתבונ' היוצ' מבית האבורין ואח' יבא בכבוד
ראש

ראש ויאמר ה' נחמי בבריתך וכו' ור' ענין לומר עלינו לשבח יש מי שאינו
אומר אותו ואומר שאחר שאין ק"ט בתפלת המנחה אין מקום לומר עלינו לשבח
כי במקום שיחדנו שם להיותו לנו מעבדיו אותנו שאין עוד מבלעדיו לאמת היחוד
ולקיימו אבל במקום שאין יחוד בפועל אין מקום לזה השבח. אבל אין הטעם
הזה מספיק כי לא יגרע מענין שלא יחדנו שם להיותו לו ביחוד ק"ט הסתו בתורה
שלא יחד אותנו בענין יחוד והלכות שיהיה האדם מיוחד שם להיותו לו כל היום כולו
באיונה כד וענין שיהיה וברק יחשב לו ויחזו רבתי ולמה נמנע עצמנו מלומר השבח
הגדול הזה שמצאנו מת קן וטוב ויפה והלואי שיאמר האדם אותו כל היום כלו
ולא עיר אלא שכל עצמה של תפלה הוא קרוב ליחוד בכח ובפועל שאנו מבקשים
ממנו כל ברכיו וידענו שאין אחר חלתו ובלתו יכול להפיק דוכנו מבלעדיו
ומידים אחרים בו שהוא אלהינו שחיינו מסורים בידו וכשמותינו פקודות לו והוא
המצית והמחיה ואין לך יחוד גדול מזה. ובחזרת שבת התפלה אנו עושים אותו
ליחד הב' שמות כמו שכתבנו למעלה. ויש מכוונים ליה' בענין אמן הב' שמות
הקדושים אלה הו' אד' ורמז לזה דאחר א' ב' ואחר מ' כ' ואחר כ' ו' ועלין אלו הב'
אוריות ב' כ' ב' י' ב' הילכך טוב ויפה לאומרו וכל הנמנע מלאומרו לא מרוח
יתירא דאית ביה כח נפשו ממנו לשבח לארץ הכל ומה הפסיד באומרו ואדרבא
תועלת היא לו וקבלת עול מלכותו ולבקש יראתו על פניו נבילתי נחטא וכן
דאיתי רבים וכסבדים אומרים אותו וכן ראוי. עוד טעם אחר לאומרו כי ענין
עלינו לשבח הוא הבטחה גדולה לאומת ישראל שלא תשוב תפלתנו ריק' מפני
שאין חלקנו במה ולא גורלנו בהם שכל מה שהם מתפללים הולך לשוא ולסקר
הפני שהם משתחווים להבל וריק ומה פלאים אל אל לא יושע וכמהם יהיו שוים
לאל ישראל בשתחווים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ועמו החסד והרחמים לרחם
ולחנן אל כל המתפלל אליו. ואם כן בכל תפלה שאדם מתפלל ראוי לו לאומרו
להבטיח נפשו הבטחה שלמה שלא תשוב תפלתו ריקס. ויאמר על כן נקוה לך
אחר כך וישהה מעט ואם יש לו עת לקבוע למוד אחר תפלת המנחה מה טוב
ומה נעים חלקו לקיים ולכו מחיל אל חיל כמו בתפלת שחרית לחבר זה עם זה
ואם לאו בר הכי הוא אומ' אל לו לקבוע באותו זמן כי מאבד פרנסתו או משאו
ומתנו ילך ויעסוק במלאכתו להחיות נפשו וכפס בכיו ובני ביתו ולא יתעכב
בענין שיוכל לקבוע למוד קודם תפלת ערבית כל אדם כפי ערכו והשגתו וכפי
יכולתו וישוב בה עד שיגיע זמן ערבית. ובהגיע זמן ערבית והוא אחר שקיעת
החמה אין לו לעשות שום מלאכה ולא שום ענין קודם שיתפלל ויקרא ק"ט כמו
שמכינו בברכו פירקא קמא כשבא אדם מן השדה בערב לא יאמר אוכל קמחא
ואשתה קמחא ואינן קמחא ואח' כך התפלל ואקרא קריאת שמע ונמכא חטפתו
סיכה אלא בא מן השדה בערב אס' דגיל לקרות קורא אס' לשנו' סוכה עד שיגיע
זמן ק"ט ויתפלל. חנה שאפי' לאכול ולשתות אין מרחץ אותו ואין לומר דהיינו
כשבא

כשבא בערב והוא לילה סכר התחיל זמן ק"ט ואין יוכל לעשו' דבר עד שיקרא
זה אינו ראוי כן אמאי נקט בא מן השדה בערב הילל בלילה. ועוד שאין דרך
לבא מן השדה בלילה אלא סמוך לשקיעת החמה. ועוד ראוי כן למה ליה לומר
אס' דגיל לקרא קורא וכו' יקרא תכף ויתפלל אס' וראי שמע מינה דא"ע דעדיין
לא הגיע זמן ק"ט שהיא יציאת הכוכבים כיון ששקעה החמה והוא זמן לתפלת
ערבית אין לו לעסוק בשום מלאכה עד שיתפלל וכן ראוי לכל בעל נפש להזהר
מזה ואחר שקיעת החמה לא יעסוק כי אס' בשירות ותושבחות ותהלות ה' ב"ה
להמנות מ' הראשונים ושכרו גדול כמו שביארנו גורל סכר המקדים והאחר
ב' הראשונים וכל שגורל סכר המקדי' בערב מן המעשים בבקר מפני שבבקר אין
לו שום עסק משא ומתן ומלאכה לעשות ואין לו דרך אחר לא לבא לבית הסוכה
ולתחנן לפני אלהיו יתברך אבל בערב שהוא עסוק במלאכתו ודרך לגמור
עניניו וכל חפציו ומניח הכל ובא לבה לבקש חפציו שמי' שכרו גדול כסול ומכסל
ובפרט אס' הקדים לבא משקיעת החמה ואילך והוא ב"ה יחיד מנפה ומקנה
שיבאו העם להתפלל שהוא חשוב בעיני המלך הרבה מאד וגבור יקרא לו אחר
שכבש את יצרו לבטול עצמו מכל עסק ורץ כבדי לראש והוא יו' יסלם לו שכרו
בעולם הזה וב' עה' ובה יאריך ימיו ושנותיו כמו שמכינו בכוונת ר' את בני
קדימו וחשיכו בבי כנישתא כי היכי דתוריכו חיי. וכן המאמר הזה אפשר
לרקוק כי הקדמת הערב היא העיקר כי דא אקדימו ואחשיכו והיא על הקדמת
הערב בלבד ולא אחר אקדימו על השכמת הבקר ואחשיכו על הערב דא"ס מה
ענין אחשיכו לבד על הערב והלא כל העולם מחשיכין להתפלל תפלת ערבית
ומה היתה הכוונה יתירה על כל אדם והלא אין כמנעים מכך כל העולם לא וראי
דכוונה היתה שיקדימו לכל אדם וימנו מי' ראשונים וא"כ היה לו לומר אקדימו
בצפרא ובדמסא כי וכו' ומדלא הזכיר הקדמת הבקר נראה שהקדמה הזו
לערב והענין א' הוא ולא קאי אבקר וערב אלא אערב לחודיה ומ"כ בקר ולא
הזכיר להזהירם עליו. אבל אפשר לו דלעולם הם ב' ענינים ואקדימו קאי
אבקר ואחשיכו קאי אערב ושייך לומר לשון הקדמה אבקר כי עדין לא נכנס
אדם שם וכל הלילה כגור ובה אותם וזרזם על זה שיהיו הם הקודמין לכל אדם.
אבל בערב לא שייך לשון הקדמה שיקרית כיון שכבר באו אנשים ונכנסו שם
כל היום אבל לשון אחשיכו שייך שיקו' שם לחשך ולא יקדים החשך לביאתם
לבה. ע' דאפשר לו דאקדימו ואחשיכו על שניהם כא' קאמר ראבי' על הקדמת
הבקר שייך אחשיכו משום דכריך לבא בעוד שהחשך בעולם קודם אור הבק'.
ולא אחר אחשיכו לבד משום דתפל' ערבית כריך הקדמה קודם החשך ולא כג'
בהחשך לבד ויהיה פירוש הדברים כך בבקר אקדימן בענין שתחשיכו סיהיה
קודם אור הבקר. ובערב אקדימו בענין שתחשיכו אתם אחר הקדמתכם ולא
שכבר הוא חשך וכל ענין נדרש כפי ענינו כשהחשך מוקדם לאור ההקדמ' הוא
החשך

החשך וכשהחשך מאוחר ההקדמה היא קודם החשך ולעולם הוא נמצא בשתי
החם כית וזה הטעם הוא יותר כירק מפני שנמצא שמכזה על הב' עיניו ולא על
הא' לבדו ועל הענין שכתבתי הטע' הראשון מספיק עור טעם אחר שראוי
להזהר בהקדמת תפלה ערבי מפני שתחל' היום הוא הערב כי היום הולך אחר
הלילה הילכ' דרך להקרי' קודם שיכנס היום שימצא ב'ה מורה ומשב' לארון הכל
יו' ויעיר עליו אותו היום איך הוא עבר כאמ' לומר בראשית יו' ועובר מאהבה
ובכפף חפצה וסיק' על דלתותיו וס' יוס' ר'ל' שתפס מיום זה ומיום זה ושמיחי
כל עסקיו וכל חפציו ובא' לנגמור ולקיים חפציו שמי' וראי' שברו גרול ועבודה
גרולה עבודתו.

ובשהגיע זמן ק'ם של ערבית והוא יציאת הכוכבים יתפללו הקהל ערבית
ויתפלל עמהם ולעולם ישתדל אדם להתפלל תפלתו עם הצבור
וטובה היא לו הרבה מאד שאין מרקרקין בעיון תפלתו אלא מתערבת עם
תפלת הצבור ואינה חוזרת ריקס ואם הקהל מקרימים להתפלל קודם זמן
ק'ם לא יתאחר מפני כך אלא יתפלל ויקרא עמהם שאין לפרוש עצמו מן הצבור
בשום ענין ולא יקרא אותה ק'ם לשם חובה אלא כקורא בתורה כדי שלא לפרו'
עצמו מן הצבור וכדי לסמוך גאולה לתפלה ואחר יציאת הכוכבים יקרא ק'ם
פעם אחרת בעונתה לצאת ידי חובתו ולקיים מצות אלהיו עליו כתקנה ולא
יאמר שום ברכה כלל ולא אם ירצה יאמר ברכת ואהבת עולם הסמוכה לה
וחותם בה בלא הזכרת שם ומלכות ודי לו בזה ולא יכנס עצמו בספק והוא עקר
היראה להתרחק האדם בכל עניניו מן הספקות כדי שלא יבא לידי מכשול עני'
ובן בתפלת ערבי של שבת שמקרימים הקהל להתפלל בעוד היום יתפלל עמהם
ואחר כך יקרא ק'ם בזמנה ואחר כך יקרא על היום ואין לקרס קודם הק'ם
דתדיר תדיר קודם ויכוין בברכותיו כראוי והם ד' ברכות ב' לפניה וב' אחר'
וזריך לכיון בכל א' מהן בראוי לה יבפרט ברכת ואמונה שמספ' ביציא' מצרים
ובגאול' שזריך לכיון בה לתת שבח והודאה לשמו יו' על כל הטוב שהטיב עמו
והגמול שגמלו להוציא אותנו מעבדות לחרות והיא מצוה לספר ביציאת מצרי'
ביום ובלילה כמו שדרשה בן זומא מפסוק כל ימי חייו וכן בהשגיבנו שהיא
כגאולה אריכתא להתחנן לפני הש"ת שכתו שגאלנו ממצרים והגילנו מכתה
מקרים ופגעים רעים כן ישמרנו מכל דבר רע ומפחד לילה וחיות שומר עמו
ישראל והוא כפי' גאל ישראל יאמר קדים ולא הוי הפסק בין גאולה לתפלה
כי הקדים מעין גאולה הוא שיתקדם שמה רבא במהרה בימינו ויב' פורקני'
ויסמוך גאולה לתפלה כי כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל אותו היום
ושברו גרול כמו שמצינו בחזקי' מלך יהוד' ששבח את עצמו והטוב בעיניך עשיתי
ואמר חז'ל' סמך גאולה לתפלה ולא שבח בבקר לא שבח בערב זריך לסמוך
וענין הסמיכו הוא שיש לו בטחון בהש' על כל אשר עשה ביציא' מצרי' לאבותינו
ולנו

ולנו ומאמין אמונה סלמה שבירו הכח והיכולת לעשות כזה וכזה ובידו להפיק
ולגמור כל דרכי דבריו ולכן הוא סומך תפלתו להבטחה הזאת להורות שהוא
סואל ממנו כל דרכיו וכל עניניו ומבלעדיו אין סומך ואין עוזר ובהיות כונתו
סלמה בענין הזה ומתפלל אליו בכל לבו ומקבל אותו לארון ולפטרון והוא
כעבד המבקש פרס מרבו להחיותו כי זולתו אין לו חיים וראי' שברו גרול
וכדקה יחשב לו בהאמנה הזאת וכל אותו היום לא יאונה אליו כל רע ולא יארע
דבר תקלה על ידו יען כי נשען על הצור ב'ה והיה ה' מבטחו:

וענין חזקיה לא היה משתבח על פעם אחד סמך ולא פעמים שלש
אלא שהוא היה מוחזק בזה כל ימיו מגדל הבטחתו והאמתו
הגרולה:

ויתפלל תפלתו בסונה ראוייה כשאר התפלות ולא יחשוב בלבו לאמר
אחר שכבר אמרתי זאת התפלה וזה הנוסח בבקר ואחר כך
במנחה והנני מתפלל אותה בערב וכן למחר וכן למחרתו איך יהיה לו
סונה בדבר מורגל ושגור ככ' בפיו אלא לכונן כי כל דבר מנתישן פעם אחר
פעם בעיני האדם הנה הוא לנ' למשא כבר ולא שת לבו עליו וכן בק'ם שאומר
אותה פעמים בכל יום בבקר ובערב ואין יוכל לכונן בה לז' אלא אשר אנכי
מצוה היום על לבך יהיו כחשבים בעיניך כאלו היום נקנו והוא כדיוטגמא
חדשה הבאה מאת המלך שאזני כל העם לשמוע פתגם המלך ומה גוזר בתוכ'
כדי לגמור ולקיים עליהם כן ראוי לכל אדם שיחשוב אליו הדברים שהם
חדשים מקרוב באו ויכוין בהם כראוי לגמור ולקיים מאמר המלך ממ' ה' ב'ה
ובן בענין תפלותיו כשבא להתפלל תפלתו לא יחשוב כל תפלות שהתפלל
אלא יחשוב שמעתה נכנס להתירב ולהתפלל לפני מלכו ש' ע' יו':

וצריך שיעמוד בפחד ורעדה גרולה לשאל ממנו כל הדברים הצריכים לו
ולהתחנן בכל תחנה כל בקשה כעבד העומד בפני רבו ומבקש ממנו דרכיו
ושופך את נפשו לפניו שלא ישיב את פניו ריקס ועוד שאם הוא מואס
בתפלותיו לומר אותם פעם אחר פעם גם הק'בה ימאס בהם ולא יפיק רצונו
למלאכת לו שאלתו להכין לו בבקר ובערב ובצהרים וכיון שהם לזרכו שזריך
להם בכל עת ובכל שעה וכולי האי ואולי למה ק'ץ נפשו בהם ומאס עצמו לרע'
ואסור לרחם עליו וכן ארז'ל על פ' מסיר אצו משמוע תורה וגו' לומר כי האומר
על דבר שכבר למד או שכבר שמע למה לחזור ללמוד או לשמוע והרי למדתי
או שמעתי כמה פעמים ועל כן מסיר אצו משמוע תורה גם תפלתו תועבה
כי בתפלות שהוא מתפלל לפני מי שאמר והיה העולם בכל יום ג' והוא שומע
ועונה ומכין לו טרף ומזון לכל יום ויום ואינו מואס בתפלותיו גם הוא לא ימאס
בתורתו אבל אם הוא מואס בתורתו כך גם הוא יחשוב תפלותיו לתועבה
ולא יענה אותן ונעלה נפשו אליו כיון שהוא גועל בתורתו וכל מה שפושע

אשר חלל להנחתו ולתועלתו • וטוב לאדם לכונן בברכותיו ולמנות אותם מתחלת הלילה ח' לא' למבוא חשבון למען דעת כמה ברכות הוא מברך שלא יפסות מק' בכל יום וכל המוסף מוסיף לו • ובפני שתפלת ערבית בתחלת הלילה והיא התחלת היום שהיום הולך אחר הלילה צריך להתחיל ולמנוח מתפל' ערבית ויהי ברכות ראויות להמנות שיברך אותם בכונה ראויה דאי לאו הכי ברכות פסולות איקרו ואינן ראויות למנין אדרבה לחטא יחשב לו ח' ומה טוב חלקו ומה בעים גורלו אם יוכל למנות אותם כולם בכונה כי ודאי עשה דומם למעלה ומברכותיו יבורכו עליונים ותחתונים • כי ענין סוד מאה ברכות הוא ענין נסבב עד מאד ונורא כי לא על חנם חזל מה ה' צריך שואל מעמך ח' מה חלל מאה וכיון שה' אינו שואל מעמך כ' הדבר הזה בלבד דבר גדול הוא • והענין הוא כי כל העולמות אינן מתקיימים כ' מצד הפעולות הטובות הנעשו למטה כי צריך יסוד עולם ואם אין צריך אין עולם מתקיים ומברכותיו יבורכו כל כבא השמים מרום רקיעא עד תהומא • ואם כשהאדם השפל משיג עליו ומתבונן בברכותיו לומר אותם כראוי הבל אותם הברכות עולה ובוקע כל האוירים עד שמגיע לפני כבא כבודו והק' כ' יכול מתעבר בו וסמך שמחה גדולה באותו שבת הפולה מאת אדם נבזר מאדמה כי מחומר קורץ ומתעלה בו ומכין לו מחיה ומזון ונותן טרף לביתו פותח את ידיו ומשביע לכל חי רבון • אבל פחו' מק' אין הדבר נבזר כאשר ידוע ליודעי חן • ויום השבת שממנעים ממנו כמה ברכות יב' בכל תפלה צריך בעל כפס להזהר כדי להשלים ולכונן בכל ברכות העול' לקרוא בתור' וב' ברכות של מפתיר ויעלו לו • ואם הוא המפטיר בעצמו מה טוב ומה בעים גורלו כי מברך ב' ברכות כחתן בתוך חופתו ואם לא בא לידו כדי להשלים כבר אמרנו במד' ממלי להו באספר מקי ומגדי וכן ב' אב' ב' הוא טורח גדול למכוא דר להשלים כי כשאנו מונין אין אנו מוכיאים אפי' שמונים כי כר התפלות ל' ברכות ברכות הבקר עד ברכת התורה יט ברכות ב' טל ברוך שאמר וחתימת ב' ברכות דק' הט' כח' ול' הרי כ' ו' טל ספטרות הם ע' הרי חסדים מהמנין כ' • ואם באמר שיכניס לברכות הקוראים בתורה מי הוא המכניס בהם • ולכן ראיתי טוב ליקח עמי מעט בשמים או הדם ומשע' לשעה יריח בה ויברך ולא מבאחי תקון אחר קרוב מזה אחר שאינו יוצא מבה' והחכם עיניו בראשו להבין ולהשכיל כל הענינים על מחשבותיו ואין אנו מאשפין אם הוא נוהג בכך להריח בפניו בשמים כל שעה ולא עוד אלא שאנחנו מבקשים ביו' הזה כל דבר עינינו ואין יעשה ההפך • דכיון שעושה הדבר לשם אין לחוש ודי לנו מה שאסרה תור' וגדר סגדרו חכמי עלינו וכו' דתענוג נשת' הוא זה ולא תענוג' דגוף כ' כל הנש' תהלה יה' אית' דב' הוא שהנש' נהנ' ממנו ולא הגוף זהו הריח ואם אין חשש לתענוג הנפש ואע"פ דכתי' כי כל הנפש אשר לא תענוג סיינו נפש הבהמי הנקשר עם הגוף אבל הנש' אין לה ענין מזה וכן הוא

הוא ענין וכפ' עליו מאשר חטא על הנפ' שציער עצמו מהדברים שהנפש מתהבב מהם ואין לנו עסק בדרוש הזה כי אין זה מקומו ואחר שהתפלל תפלת ערבית צריך לקביע עתים לתורה כאשר עשה בבקר כ' והגית בו וגו' • וכדרך שהיה קודם אכילה כי מקשר התפלה עם תלמוד תורה והיא מצוה רבה ומקיים ילכו מחיל אל חיל ויזכה לראות פני משינה כמו שדרשו ז"לה • ועוד שאין ראוי לאכול קודם אחר שזה תענוג הנפש ומזונה וזה תענוג הגוף ומזונו ראוי לו להקדים מזון הנפש למזון הגוף • ועוד כי האכילה מביאה את השינה ולא יהיה לו אפשרות לתלמוד מן השינה שבעיניו ותנימה שבעפפיו • ואם הוא רעב וצמא ואין לבו פנוי לתלמוד • יטעום מעט ליטב את לבו ויעסוק בתורה ואחר כך יבא לתלמוד • כעדותו בראיון לאמר הקום באשמורת הבקר ואקבע למוד כראוי ולמה לי לקבוע קודם אכילה ולא אחר אכילה זו אינה טענה שאין לו להניח הוראי מפני הספק מי יודע אם יתגבר עליו סנתו או איזה דבר יעבור ולא יוכל לקביע למודו ולזה אין להחמיר את המצוה הזאת ואם מתבטל מן התורה יש ביגלים הרבה כנגדו לכך כל בעל כפס צריך שתהיה לו שעה קבועה בלילה לתלמוד קודם שיטעם אם אפשר קודם שיאכל מה טוב ומה נעים ואם לא לו לעכב סעודתו יקבע אחר הסעודה ולא יבטל אותן קביעות על שום דבר שבעולם כמו שביארנו בקביעות היום וצריך שילמוד תורה נביאים וכתובים ומשנה וגמרא ולא יעבור מזה ביום ובלילה ובנקל יכול האדם לקבוע כל זה כמו שביארנו ואם יש עמו בן אי תלמיד ילמוד עמו כדי לקיים מצות ושכנתם לבניך וכל מצוה שהיכולת ביד האדם לקיים ביו' ובלילה לא יעבור עליה וזה מן החמ' שיכול האדם לקיים כל יום ויום ואע"פ שאין לו בנים ולא תלמידים או שאינו בר הכי לפחות יתחבר עם חבירו להתוכח על איזה דבר אי ענין ועל כל פנים יצא מביניה תועלת שילמדו זה מזה איזה דבר או ענין • ואם אפשר לו להתחבר עם חברה לקבוע למוד בלילה מאיזה למוד שיהיה אם מקרא מקרא ואם משל משנה ויאמרו קדים על קריאתם הנה מה טוב ומה נעים וכן ראוי לכל בעל כפס להתחבר עם העוסקים בתלמוד בין ביום בין בלילה כדי שימנה מהם ויש לו סכר וזכות עמהם :

ואחר שיגיע עת האוכל יטול ידיו כראוי ויברך בכונ' ויסמוך כטילה לברכה ולא יזיק כל אות' סעודה ויאכל מאכלו בכושר ראש ויהי כונתו להבדיל גופו לעבוד' אלהיו ית' וית' ולא תהי' הכונה להתענג באותו שעה ולמלא' גרונו כי זה דרך עמי הארץ והסכלים אשר לא שתו לנגד' עוד אבל מי שהוא בעל כפס וירא שמים אין לו להתהנות מן העולם הזה בשום דבר כי אם על דבר הכנת בריאות אבריו ולהשלים חפצי שמים כ' למעלה על פסוק בכל דרכיך דעהו והוא עקר גדול להכניע ה' צהר מבפניו של אדם ויתרבה בטהרה ובקדושה ולא ידע דבר רע ולא יבא שום תקלה ע' וחסד' בידו יכלת ואחר אכילה אם יש לו לעסק

לעבוק בשום מלאכה יעבוק בה קודם שיטען כדי שיניח מקום באשמורת לעסוק בתורה כי היא שעה פנויה ראויה ללמוד ואם לאו יהזור ללמוד בעוד שהוא כעור עד שיכביר עליו השינוי ויברך ברכת המפיל חבלי שינה על עיניו (וכל שהברכה הזאת אינן לברכה בכל שעה שרובה לשכב עד שיראה הוא בעצמו שהשינוי באה עליו ועפעפי עיניו כאחזות ליטען כי איך יברך המפיל שינה ועדין השינה לא באה ולא שהוא מכין לה מקום שתבוא ודאי ברכה לבטלה היא) ולפי שהייתי הרבה בני אדם טועים בזה הענין ובכל עת וזמן שמבקשין לשכב על מטותיהם מברכין כתבתי זה כי ראוי לכל ירא שמים להזהר מזה ואלא יברך אותה כ"א בשעה הראויה לה והוא טעם נכון . ואחריה יקרא ק"ט עד פ' והיה אם שמוע ואף על פי שקריאתה להגן היא גם כן מכוה לקבל עליו עול מלכות שמי' קמור למטותו והטעם משום דשינה א' מכ' במיתה וקודם שיפטר מן העולם ראוי לו לקבל עול מלכות שמים עליו ואהבתו ויראתו ועל ענין זה נוהגים לומר וידוי מ"ו ויפה הם עושים כי אינן האדם יודע את פתו וכמה אנשים ראוינו ששכבו על מטתם ולא קמו ממנה ומה תהיה מן הנשמה ההולכת כך פתאום לפני אדוניה ולא הביאה דבר מה צידה ועל כן ראוי להתודות וידוי כללי ופרטי מכל מה שעבר עליו אותו היום . וישאל מחילה מכל מי שציער אותו או דבר כנגדו . ואם אחרים ציערו אותו ודברו כנגדו ימחול להם מחילה גמורה מלב ומכפס מחילה החלטית וכך מצינו חסידים הראשונים שהיו עושים כן קודם שיכבדו על מטתם ואומרים שרי ליה מריה לפלוגי מעשה לי כך וכך וכך ראוי לכל בעל כפס וזרע הקדש לעשות ואף על פי שהחטא הוא גדול שהלבין פניו ברבים אפי' יעבור על פסע כמו שמצינו בש' רס על כל רמים שעובר על כל פשעינו כמה וכמה פעמים ואינו מבקש אחריו ואיך אכחנו יתושים אפלים שפלים מבקשים אחר אנשים אחים כולנו בני איש אחד ואולי גדולים וטובים ממנו להקסם על פשעיהם ולנטור חיבה הלילה חלילה לזרע אברהם אב הרחמים לעשות כדבר הזה וכך דוד העה בעשר דרכו היה מבחב עמו על המדה הגדולה הזאת ואמר אם גמלתי שולמי רע וכו' . ואחר כך יאמר פסוקי דרחמי כל א' כפי דרכו וכל המוסף הרי זה משבח ושומר מצוות כפשו וישתדל שלא יסקע בשינה אלא מתוך דת כדי שתתראה נשמתו לפני בורא עולם וז' מתוך דת וכן יתחול עליו בכל הפקדון להחזיר לו נשמתו מחודשת מכל טוב כמו שנאמר חרשים לבקרים רבה אמונתך . וענין הפסוק הוא לומר לנו שאין באמונתו יתברך וית' כנאמנות של נאמני בשר ודם כי נאמני "בו כשחוזרים פקדונם הלואי יחזרו אותה כאשר נתנה להם מבלי תוספת ובלי מגרעת והוא דבר בלתי אפשר בידם לעשות כי פ"כ כל יום ויום המתחדש על איזה דבר שיהיה כלה ואבר כי כל דבר הווה ונפקד . אבל נאמנות ה' יתברך נית' חזר הפקדון המופקר אכלו בתוספת טובה ומחוד' ממה שהיה בספקידו אכלו .

אכלו . וזהו ענין רבה אמונתך גדולה ורב' היא אמונתך עד מאד שלא כדרך האמונות והיא לפנים משורת הדין ומפני שהאמינו בו ובטחו בישועתו ואינו דן את האדם לפי מעשיו ולהתפרע ממנו בזמן שהפקדון בידו מפני אמונתו הגדול וכך ראוי לכל אדם ללמד מררכי קונות וית' וכל זמן שחבירו בטח בו למסור בידו איזה דבר או ענין וכמא' שיש לו אכלו איזה טענה או תביעה לא יעכב פקדונו מפני כך לא יחזור לו את שלו ויתבע אותו לדין ואעפ' שיהיה חמסן או לא יעשה הוא את שלו והוא את שלו והרבה פתחי למקום לפתחו להולך בדרכיו ואינו מקפח סכר טוב בריה כמ"ס דהפ"ה אשרי איש ירא את ה' בו :
ואם היה נשוי אשה יקדש עצמו במותר לו וכבר דברנו אחרי' בזה כל הצורך איך יתנהג האדם עם אשתו בשעת תשמיש והכלל העולה הוא שיעשה אותו מעשה באהבה וחבה ברבונה ומחשבתו בה וכונתו לקיי' המצוה ולא ירבה דברים עמה כמ"ס מגיד לאדם מה שיחז' אפי' שיחה קלה שבין איש ואשתו שלא לצורך תובעין אותו לדין עליה וז"ל פירוש באשתו אמרו ק"ו באשת חבירו על זה הענין דהיה נרא' פטור ומותר עליו ביון שכתן לו רשות מה לי מעט מה לי הרבה אפי' הכי הקפידה תורה עליה והסתא כיחא דקאמר באשתו אמרו דהיכין אמרו ואם הענין הוא תקב' שתקנו לא מצאנו בשום מקום שאסרו חז"ל לדבר איש עם אשתו כדי שיבא על זה ק"ו באשת חבירו אבל עכשיו שמצאנו פסוק מפורש מגיד לאדם מה שיחז' ופירשו בקבלה אפי' שיחה קלה שבין איש ואשתו יבא הקו כראוי לאסור כל דבר באשת חבירו שנאמר עליו ואם כן ראוי לאדם שלא להשתמש באשתו קודם שיטען כמין למסיבתם כי מתוך שהם נעורים הם מתלהבי' בזהר וא"א שאלותיו ויהיה קדוש לגמרי אם מבר ענינם אם מזד' שאפס' שהוא או היא הרהרו בדבר אחר ביום ואין המחשבה נקיה . זאת ועוד כי אינן ראוי להסיח דעתו מקדושת הש' אשר קבל עול מלכותו עליו להפטר מן העה"ז כאשר כתבנו מצריך שישקע בשינה מתוך דת וקדושה אבל אחר שכבר נדרמו מניהם וישנו כבר כתבנו קצת היכר הרע שלהם וכל העולם שקטו והמחשבה נקיה וטהורה אז ודאי הוא שעת רצון ועונה ראויה לעונה ואעפ' שאמרו שהעונה צריכה להיות אחר חצות הלילה מי שיכול לכני' טוב הוא מפני שכל כחות הטומאה מתמעטים והולכים וה"ה משתעשע עם הצדיקים בנ"ע והנשמה הכחזבת בזמן ההוא אינן דע יורד עמה בפרט כשהיא בליל שבת אחר חצות שהוא טוב מכל כדדיו ומי זמי זוכה לזה ולזה אמרו עובתן של תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת שהם יודעים לכני' כדראוי . ואם תאמר אחר שהוא כן הנה ראוי שיהיו בניהם של ת"ח שלמים וחכמים ומלאים דעת ויראת ה' והרי ראוי כמה וכמה יוצאים לתרבות דעה . וכמה בני עמי הארץ רובם ת"ח ז"ל הנהרו בבני עמי הארץ שמהם תורה יוצאת ואם כן מה תועלת בכונה ובשעה הראויה . הק' היא נראת חזקה יקשה עד מאד אבל כבר תרבו לזה שה"ה מבקש ומקבב סבות וחשב מחשבו לבדתי

לבלתי ירח ממנו נרח ושוקל כל הענינים כולם במאזני דרך ואמת וכשיש איתו
 נשמה שלא נשלמה שהיתה רעה וחטאה ואותו ת"ח מכיון ברעתו להביא נפש
 לעבודת אלהיו ו' והוא י' שולח על ידו אותו נפש של אותו רשע כדי להזדכך עם
 נשמתו הטהורה ויפיל לו להסיר ממנו כל החלודה אשר עליו וזוכה בזה אותו
 צדיק שמביא לעולם קיום נפש א' להשיבו אל אביו ומי יתן טהור מטמא וזאת
 סברת רז"ל ואעפ"י שסוף סוף אינו משתלם אפ"ה השלמות היא בערכה בערך
 מה שהיתה ואם הנפש הזאת היתה משתלם ע"י אחר ובמקום אחר שאינו הגוף
 לא היתה לה רפואה תעלה למכותיה ותאבד הנפש ההוא לגמרי זאת היא כמדות
 לי ששמעתי אבל אינו מרזה את הצמא ואפשר לומר טעם אחר שהרי לא מבינו
 כל בנייהם של ת"ח שאינם זוכים לא ים מהם כך וכך ובבני עמי הארץ יש ויש
 ואין התימה אלא איך אפשר להיות שכל עמי הארץ יצאו לאור ובני ת"ח לא כן
 ומש"ל הזהירו בבני ע"ה שיבא מהם תורה לא שללו שמבני ת"ח אינו יוצא ח"י אלא
 לומר שלא יאמר אדם כיון שבן ע"ה הוא זה איך לטרוח עמו ולהשגיח עליו ללמדו
 תורה כיון שאביו ע"ה היה מעשה אבות יעשו בניו ולא יכלו בלמודו אלא צריך
 להזהר בהם כי ראויים הם לזאת מהם תורה כש"ל מים מדליו כו' כי לפעמים
 באפרקסותו של עני מרגיזתו נמצאת והכל כאשר יורע רבון הכל ית' ויתר
 חכמים לזה למה ראויים בני עמי הארץ לזאת מהם תורה יותר מת"ח מפני שאין
 מברכין על התורה תחלה והענין הוא שהת"ח שתורתו אומנותו צריך להזהר
 בכבוד תורתו בכל עניניה ובפרט לברך עליה קודם הלמוד בכל פעם שצריך
 לברך ולברך בכונה שלמה לשבח לאדון הכל י' חלקו בתורתו ולפעמים התח
 משתדל מזה בברכה שאינו מדקדק בה לאומרה ותולה שאינו צריך לאומרה
 סבבה בדרך ואם היה מדקדק על זה נמצא מחוייב לברך והרי נתרשל לברכה
 ולפעמים אינו מדקדק בכונת התיבה וגם כן מזה שאינו חושש לכבוד תורתו
 כדון וכסדרה ואם כן מודדיו לו מכ"מ ואין מחילין אותה לבנו אבל ע"ה לא שייך
 ביה זה הטעם ולא זה העונש לכן ראויים הם שתבא תורה מהם עוד קרוב לזה
 הטעם אפשר לומר טעם אחר ואף על פי שצמא שכל עמי הארץ ראוי יותר מבני
 ת"ח מפני שפעם הזיווג צריך לטוץ בה כונה ראויה ולכן ת"ח שראויים לכוין בה
 כראוי מדקדקין עמהם כחוט השערה ואם נמצא ברבר מה שלא ראוי כפסלה
 כונתו והרי הוא כמי שאינה וההעדר טוב ממציאות רעוע וחסר ועל זה אינו יוצא
 אותו הפרי נבמר כראוי אחר שאין לו יסוד שהיה ראוי להיות לו אבל העם הארץ
 אינו יורע כלום שום כונה לא כס"ס כפרד אין הבין וכו' צמא שכל ראוי לכוין
 אפשר שיעשו ממנו דבר חשוב ונחמד והוא טעם דק צריך למשמע בו בשכל
 עם היות שלפי האמת כל ג' הטעמים אמת והכל לפי מה שהוא אדם וזוה לא
 נשאר לנו ספק כלל ועקר והרבה גדר פרישות צריך אדם לגדור עצמו בשעת
 תשמיש וכל מקום שיש בו גדר פרישות וטהרה אמרו בזהר אל

תהיו

תהיו כסוס כפרד אין הבין אלו הם שאין מדקדקים בעצמם בפעולת תשמיש
 בבשת פני וביראה אלא מנהיגים עצמם כבהמה שאין לה בושת פנים משום
 דבר אלא עושים מעשיהם ויבא מה שיבא ואינם חוששים לכבוד ה' ית' וית' אשר
 הוא טהור ומשרתיו טהורים וזוה לנו קדושי' תהיו כי קדוש אני ואז"ל הוון פרושים
 מן העריות והיינו יותר ממה שכותה תורה לנו לגדור עצמינו שלא לבא לירי
 טומאה וכך אמרו והייתם קדושים לאלהיכם קדש עצמך במותר לך וזהו הראוי
 להקרא קדוש שמקדש עצמו על קדושתו דאם ענין הקדוש הוא על קיום המצות
 לא שייך לומר קדושים תהיו והייתם קדושים שהרי קדושים ועומדים הם בקבל
 המצות שכבשו אלא ודאי זו היא קדושה יתירה שמקדש אדם עצמו על קדושתו
 להיות פרוש וגדור מן הערוע כדי שלא יבא לירי טומאה וכך אמרו ברבינו
 הקדוש שנקרא כך על שלא הושיט ידו מטיבבורו ולמטה וכל הרודף אחר התאו'
 והחמרה ועצות ה' צהר ותחבולותיו כמו מכחישי ה' שמבקשים דבר מה
 להרבות יצרם ותאותם ועושים מעשה על ככה הן מאכילות זנותיות או סיכות
 והם מסטרא דמסאבא אשר מטמא כל הנוגע בה ואין להם חלק באלהי ישראל
 הקדוש והטהור יתברך וית' ואנחנו עמו ונאחז מרעיותו חלקו ונחלתו כריכין אנו
 להתקדש בקדושתו ולא להבה וליראה אותו ואין אדם זוכה ליראה אלא על ידי
 הפרישות והקדושה שגדור עצמו בכל דבריו ועניניו ובפרט בענין אור ברית
 קדש שצריך לזהר הרבה במאד מאד בשמירתו מפני כי הוא מקו' מוכן מסבב
 ומושב של יצר הרע ולא מצא מקום קמאל להתגבר על יעקב כי אם באותו
 מקום שנבדע עם ויכול לו ותקע כף ירך יעקב ומפני תוספת קדושה שבו ים לו
 אחיזה עם כי כן דרכיו של שטן להתחבר במקו' היותר קדוש ופרוש כדי להעביל
 הקדושה משם ולהביא לו מקום לכך רגלו חה הטעם הוא נטהמת מטמא בכל
 דבר משום שהטמא אחר מביקש לו מנוח לנפש באותו גוף הקדוש אשר הוא
 משכן ומושב לנשמה הקדושה והטהורה ובעוד שהיא בקרבו אינו יכול לנח
 ובהתפירה מן הגוף אז מצא לו מנוח ושלט בו כרכונו מה שאין כן במכחישי
 ה' כי בחיים קדושים מתים ומה לי חיים מה לי מתים לעולם הם במצב אח' ומפני
 שאין אבר בגוף האדם אשר מבדיל בין קדש לחול כזה וכי הוא המבדיל בין
 ישראל לעמים וכמאמר הנביא כי כל הגוים ערלים והטומא היתה רבה עליהם
 ולשראל כזה הקב"ה להסיר אותה ערלה וקליפתה להחליט אותו כח שלא יוכל
 עמהם מכל וכל ומ"מ ים לו בגבורה וממשלה יותר ממקו' אחר ולא נקרא גבור
 שלם כראוי אלא מי שמתגבר על יצריו במקו' הזה וכובש אותו תחת ידו ומעלתו
 גדולה עד מאד עד כי מפני זה נקרא צדיק והוא יסוד עולם וכך מבינו ביוסף
 שלא זכה להקרא יוסף הצדיק יותר מכל אחיו אלא מפני מעשה שבא לידו וכבש
 את יצריו וכך בנימין נקרא צדיק מפני שכבש מעיניו כל אותם שנים מפני צרת
 אחיו יוסף ואין ביצר מעלת האדם וקדושתו ופרישותו אלא בענין האבר הזה
 וכל

וכל הענינים האחרים לכבדו כאין ומ' חזל כל הגדול מחבירו יכרו גדול ממנו
לא אמרו אלא בענין האבר הזה שאם באמר על שאר עבירות גזל וגנבה וחלב
ודם הרי אנו רואים שאין לגדולים תאוה בהם כלל לא מעט ולא הרבה ויזרם
כבודם וחלל בקרבם בענין זה אלא ודאי לא באמר אלא על הדבר הזה שכל מי
שהוא בקדושה ובפרישות יכרו מתגבר עליו להעבירו כמו שמצינו כמה מעשי'
בגמרא בענין זה ואנו רואים בעינינו התגברות יפה על דבר זה ולולי ה'
שהיה לנו להתגבר עליו כמעט כפרוס היינו לעזרה דמינו וזהו שאמרו תורת
מכחישי ה' עריות כלומר שהדבר של הערוה הוא להם כטבע מוטבע בהם שהם
אחוזים בסטרא אחרת ומצא מיץ את מינו וטמא טמא יקרא אבל ישראל קדוש'
מובדלי מהם כדי להתרחק מהטמא כל האפשר וכריך כח גדול וחזק וגדולי
גדולים שיוכל להמלט ממנו כי כל מצודיו וחרמיו רובם בענין זה ואינו מבקש
מן האדם אלא שיכנס מעט כי הוא יכניסוהו הרבה ואחר כך יוציאוהו מן העול'
וכן אחזל אבר קטן יש באר' משביעו רעב מרעיבו שבע והענין הוא לפי דרכנו
כי האבר הזה הוא קטן בכמות אבל גדול באיכות שאם האדם משביעו רובה
לומר להסלים תאוותיו וחקו למה שהוא ואפילו היה במוהר לו אין לו תקנה אח'כ
א"כ יבקש לו לעולם כדי להשביעו ומן המותר ידחמו לו האסור ולא ימאז מנות
לכף רגלו עד שיטרידהו מעט מעט מן העה ומזה וכן אמרו חכמי הרופאים א'
מאלף מת ממיתת עצמו והשאר מרוב תשמים שמביא עליו חלאים רבים ורע'
אבל מי שיש לו שכל להרעיבו ולא ימלא לו כל תאוותיו אלא פעם רחוק מפע' כגון
מליל שבת לליל שבת יחלים כחו והוא מעצמו יתבטל ממנו ולא ירדוף אחריו
וזה הפירוש ראוי מכד עצמו והוא אמת ממה שאנו רואים בעינינו עם היות שיש
פירוש אחר הבלל העולה בידיו הוא שצריך האדם להזהר הרב מאד בענין
זה ויגדור עצמו בגדרים וסייגים בטל ובחכמה להתרחק מן החטא והוא
שלא יוסיט ידו למטה מטיבורו אם אינו כשוי בין שהוא ילד בין כער בין בחו' בין
עם הארץ בין תלמיד חכם כי אין אפטרופוס לעריות אדרבה הוא מעוקר
לחטא יותר כמו שביארכו ואמרו ז"ל במ'דה אחר עולא ישב לו קוץ בכרסו
והוא המקום למטה אצל הערוה וכריך למשמש עם כדי להוציאו תבקע כרסו
ולא יעשה רשע לפני המקום או לאזנים טככה שומעות ולעינים שכן רואות עד
היכף הגיע קדושת ישראל לבין אביהם שבשמים והרואה והשומע' זה איך לא
יהיה נזוף כל ימיו לפני המקום כי כמה וכמה פעמים עבר על זה ומי הוא אשר
כקה מזה ויותר ויותר מזה ויוכל כל אדם להקרא רשע מורשע לפני המקום בפה
מלא כיון שעבר על זה כמה פעמים ואין צריך לומר אם הוסיט ידו למט' לחכך
עצמו ומן החכך בא לירי חמוס ומן החמוס גרם החטא להוציא שכתב זרע
לבטלה ואין צריך לומר אם הוסיט ידו לרצונו בלי סבה גורמת ואין צריך לומר
אם הקסה עצמו לדעת שהוא חייב כדיו ולדעת אחרת הוא בכדיו ואין צריך לומר
אם

אם הוציא בידו זרע בכונה למלאות תאוותו שהוא פנוי מרוחק לפני המ'בה ואינו
זוכה לראות פני שכינה כדכתיב לא יגורך רע ואין רע אלא העושה המעשי' הא'
שהוא רע פתם לשמים ולבריות משחית למעלה ומשחית למטה פוגם למעלה
ופוגם למטה או לו אוי לכפשו אוי לרוע מזלו דנוח לו שלא כבדו כוח לו שנהפכה
פליתו על פניו ולא יבא לאויר העולם כוח לו שיכרתו ידיו ולא היה עושה המעשה
הרע הזה מה כפרה יש לו מה תשובה יש לו כמעט שנכעלו ממנו מערי תשובה
ושערי כפרה ובהפרט אם התמיד עצמו בזה ימים ושנים עד שהורגל בזה גדול
עונו משאוי אלו הם המביאים חרון אף לעולם הם המביאים המגפות והמיתות
לעולם ובהפרט אם השיאו יכרו הרע ועשה הדבר הרע הזה בפני אנשים או
חברים או גרם לצנות לאחר' שחלל את ה' וחטא והחטא שכתב גדל עונו במאד
מאד עד לשמים הגיע ובהפרט אם לא הרזה צמאו בזה עד שבא על הזכור או
שבא על הערוה כי הוא זמה והוא עון פלילי תועב' לפני ה' כיכר ירים ראשו כיכר
ואכל וישתה כיכר ילבש בגדים כאים והבגדים הכואים אשר עליו לכלכו כפשו
רוחו וכשמתו ער שהרחיקוהו מלפני ארון כל הארץ ובת מלך הכבוד יו כבוד
וי' טכפיה ועשו עמה כא' הנבלות כיכר ישמח ויגיל כיכר ימלא שחוק
פיו כיכר יראה בשחוק אחרים ודאי אין תקנתו כי אם קלקלתו וילבש
שחורים ויתעטף שחורים ויעכה בצום כפשו יום אחר יום עד שהוא בעצמו
יראה אותנו ככנע וכעבר וכענה וכאכל חלבו ודמו וכתמעט תאוותו והנחתו ואות'
שלא ישוב אל הנאצות הגדולות האלה וילבש שק וישב על האפר וילקה בכל יום
עד יסקוף וירא ה' משמים כי חנון ורחום אלהינו ומרבה להטיב ואינו חפץ
במות המת כי אם בשובו וכו' ואין לך דבר שעומד בפני התשובה השלמה כי
ימינו פשוטה לקבל טובים הבאים בכל לב ובכל כפש ומתחרטים מעוונותיהם
ולבם מר וכאנח סר ונצף על כל מה טענר עליהם ולא ישובו עוד לכסלה ואם
היה כשוי התירו לו דברים כאלה לאחוז באמה ולהשתין מפני שהוא טרוד
במעשיו ודברים כאלה שאין אנו חוששים שיתגב' יכרו עליו כל כך אחרי שיש
לו פת בכלו אבר להוסיט ידו שם שלא לצורך ואפילו לצורך שהוא רוצה לחכך
אסור להוסיט ידו להביא על הערוה כי מן החכך יבא החמוס בקל אלא יחכך
מעט מעל חלוקו ואין צריך לומר שאסור לו להסתפ' זהו רואה ומסתכל במילתו
שהוא עון גדול מלבד הספור שיש לירי קשוי ולירי חמוס וכן אם יש לו ספרות
הרבה ורובה לקריק שם במסרק אסור וראוי שלא להעביר שער הערוה לא
במספרים ולא בתער כי על כל פנים יעשה רשע לפני המקום ורבים מדרקדקי'
בזה לקדש עצמ' ואין מעבירי' אפי' ע' ס' זה הכלל כל דבר שהוא רחוק מן
השכר וקרוב להפסד אפילו לכשו' אסור מפני שחומרת הוצאת שבת זרע
לבטלה גדולה עד מאד וכריך אדם להזהר ממנה הרבה ורענין לרחוק אותו
מקום דרך העבר' עם שאר הנוף כל דמות אכל להתעב' ברחיצת אותו מקום
כד היום I IO א

אסור יואם בכל הדברים המותרים רואה האדם פבא לירי קסוי וחמס יסלק
ידו מיד עד יעבור זמם ואם היה נר בבית אסור לו לשמש מטתו באותו בית עד
ש' יצא הכר ממנה לבית אחר או עד שיכפה עליו בלי והטעם מפני שנראה
כעזות פנים לבעול בהדיא לעיני בריה ואפי' שהיה אשתו סכך דרך הבהמות
אבל מי שהוא איש וירא את ה' בריך שיעשה מעשה בהכנע גדול כמי שכתבא סד
כמ' באמא פלוג דביתו דרבי אליעזר זל עוד סלא להרבות תאותו ויתבבר
יברו עליו ונמצא מעשה הדבר לרעות כמאן לבר ולא לסס המבזה המוטלת עליו
אבל כשאין אור בבית אין התאווה מתרבה עליו כל כך דאח' שאין ראויית העיני'
אין חמוד הלב כל כך דלכא ועינא תרי פרסורי דעביר' ביכהו העין רואה והלב
חומר וכלי המעשה גומרים עוד אמרו זל טעם אחר משום דשמא יראה בה
דבר שאינו הגון ותתננה בעיניו והם זל סתמו הענין משום תקנה והמסכיל
יבין ולענין אם הכר בבית אחד וחלון או פתח מאותו הבית לבית זה והאור
בכנסת אם האור נכנס להדיא דרך יסר והאי אסור שאעפ' שהכר בבית אחד
הרי האו' עושה פעולתו ומה לך בבית הזה מה לי בבית אחרת אבל אם האור
אינו נכנס ובא בדרך יסר להאיר היטב אלא שמכח הכאת האור הנכנס מאיר
אל עבר הבית מצד אחר והאורה מועטת כל דמותה ולענין מחיצות שנותנים
סביב המטה במו בילה או קורט' נאש' אסור מאיר אל עבר פניהם הטב כל
דאסור שהרי לא הועילו חכמים בתקנתם וכל הטעמים שאמרו שייכי עם אלו
המחיצות ואעפ' שכאמר דהמחיצות מחיצות איקרו דיוכלו לעמוד ברוח מצויה
אפה לכד לא בני במחיצות לכד לא כריכין אנו החשכת האור משום הטעמים
סכתבנו אבל אם היריעות עבות וכבדות ומחסיכין האור אעפ' דלא מחסיכין
לבמרי כל דמותה משום דאיכא תרתי לטובותא חדא דהנר במקום ח' והוא
במקום אחר ועוד שהרי אור הכר אינו משמש אורו שהרי התשיך ואם אין
מחיצות סביבותיו אסור לו לשמש ואפי' לו שפי הגר מהופך לכד האחר ואינו מאיר
כל כך או שהוא עומד בתוך לינט' נא דסוף סוף הרי הגר בתוך הבית ואפילו
שיאמר הריני מפיל בטלתי ומשמש אסור לו לשמש דלא התירו אפלט טלית לא
ביום ולתח' והטעם שהוא יודע שהעצה כריכה לכך ולא יבא לעשות לכתחילה
דאסור לשמש מטה ביום אבל בלילה דדרך תס' ז' ו' ותו בלילה אם היינו
מתירים לו בהאפלט טלית יבא להקל בכך ויבא לשמש לאור הכר בהדיא כי
אינו עומד ברשותו אחר שיכרו מתבבר עליו ואין אפטריופום לעריות אסור מכל
וכל ואפילו ע' האפלט הטלית וטעמא דמתבבר הוא ולענין אור הלבנה כל
דאסור גם כן אם האור בא איהם להדיא דלא גרע מאור הכר אור הלבנה אבל
אם נכנס האור דרך החלון ומאיר לבית אין חשש משום שאין אור הלבנה כל
כך מבהיק למי שאינו עומד תחת' ממש עד שכחוס עליה אבל אם עומד תחת
אור השמים אעפ' שאין אור הלבנה עליו ממש אלא יושב בכלה אפה אסור

מכיון

סביון מהוא יושב תחת אור השמים האור מבהיק ולענין אור הככבים כל
דמותה דלאו אור איקרי ואפילו אור ככב כינה שמאיר יותר משאר הככב' ויוצא
קרוב לאור הבקר לא חיישינן ליה ואפשר שאם האור מאיר עליהם היטב פיס
להמכ' ושמעת' כיום מדרגות ועתי מיוחד' להזדונ האדם עם אשתו וכל
א' מהן מעולה מחבורתה המדרג' הא' שזדונ עם אשתו בלילה ולא ביום ב' ש'
שתהיה לילה מתוספת הלבנה ולא מחסרונה ב' שתהיה ליל שבת ד' שתהיה
מחצי הלילה ואילך בזמן שרוח כפון מנשבת ורמז לזה וכפונך תמלא בטנס
שבעו בנים ואפשר שזהו ענין הכותן מטתו בין כפון לדרוס הוי' ליה בנים
זכרים כי רוח כפון בחצי הלילה ורוח דרוס בחצי היום והזיווג צריך להיות כפון
מהוא אחר חצות הלילה לדרוס מהוא הבקר ומפני שכשרוח כפון מנשבת
עולם הזכר מעורר רחמים בעולם וכל כחות הטומאה והמקטרגים מתמעטים
והולכים היא מעה ראוייה להביא נפש מעולם הזכר והוי' לו בנים זכרים וכל
זה אנו אומרים למי שרוצה לדרק על עצמו בשעת הריון אשתו שיהיה דבר
כזה ומתקבל ויבא לאור משפטו ויבא פרי צדיק עץ חיים ובענין אחר גס בלא
דעת נפש לא טוב אבל אם האדם רואה שיכדו מתבבר עליו ובא לו לירי חמס
או מחסבה ויבא לירי חטא אין להסגית בכל הזמנים האלו ובכל העינים האו'
אלא יעשה מעשהו בסתר בהכנע לכת וכל מה דאפשר לסמך יסכה ולזכות
יחשב לו כי לטובה מתכוין להנצל מלבא לירי חטא אחר גדול מזה והכל לפי מה
שהוא אדם לשקול כל העינים בשקל הקדש וגם את זה לעומת זה להעלותם
במאזני צדק לכלכל דבריו במשפט ולעולם לא ימוציא סדר היום והלילה לימי
השבוע אבל שבתות ו' יט' י' להם סדר אחר כל א' כפי עיניו וכפי מקומו כאשר
נבאר בעה' ונתחיל ביום השבת כי הוא הקודם לכל המועדים וקודם
סככס בבואוריו ובקדר מעשיו כסדר סדר יום ה' כיצד יתנהג אדם בו כרי
לכבד את השבת ולתקן כל מעשיו יום הששי בבקר אחר שיאמר תפלתו
כראוי אין לו לקבוע למור כשאר הימים כדי למהר ללכת להכין צרכי שבת כמו
סדרשו זל והיה ביו' הששי והכינו כו' מצריך למהר בבקר להכין והוציאו הענין
מכח יתור הפסוק שהיה לו לו' והי' בששי והכינו אמאי קקט ביום אלא בבאו הו'
והוא בבקר צריך להכין וכך בכל מקום שאומר ביו' פלוגי י' לנו מצותי בבקר
וזריזין מקדימין למצות ואעפ' שהעוסק במצוה פטור מן המצוה בפרט מצות
ת' שהיא שקולה כנגד כל המצות כולם אפה אין כאן מקומה וראויה היא
להתבטל מעה א' מפני כבוד השבת מפני שהיא מצוה עובר' והיא מתבטלת מפני
הלמוד וא' להעשות ע' אחרי כי כל אדם חובה עליו לכבד השבת הוא בעצמו
ולכבד אותה כפי יכולתו ואפי' יהיו לו עבדים ומשרתים כמה וכמה כבודו הוא
לכבד הוא בעצמו את יום השבת ולהכין צרכי אס לא כולם מקצת' כמו שמכינו
בחכמי הראשונים שכל א' מהם היה מיוחד לו מלאכה לעשו בעצמו ואעפ' שהיו להם

אסור ינאם בכל הדברים המותרים רואה האדם שבא לדיקסו ונחמם יפלק ידו מיד עד יעבור זעם ואם היה נר בבית אסור לו לשמש מטתו באותו בית עד ש יצא הנר ממנה לבית אחר או עד שיכבה עליו בלי והטעם מפני שנראה כעזות פנים לבטל בהדוא לעיני בריה ואפי' שהיא אשתו סכך דרך הבהמות אבל מי שהוא איש וירא את ה' בריך מעשה מעשה בהבנה גדול כמי שכתבא סד כלם באמא פלגם דביתו דרבי אליעזר זל עוד סלא להרבות תאותו ויתגבר יצרו עליו ובמבא מעשה הדבר לרעות במאן לבד ולא לשם המבזה המוטלת עליו אבל כשאין אור בבית אין התאווה מתרבה עליו כל כך דאח' שאין ראית העיני' אין חמוד הלב כל כך דלכא ועינא תרי בראורי דעביר' ביניהו העין רואה והלב חומר וכלי המעשה גומרי' עוד אמרו זל טעם אחר משום דשמא יראה בה דבר שאינו הגון ותתבנה ב' עיניו והם זל סתמו הענין משום תקנה והמסכיל יבין וילענין אם הנר בבית אחר וסלון או פתח מאותו הבית לבית זה והאור בכנסת אם האור בכנסת להדיא דרך ישר וראי אסור שאעפ' שהנר בבית אחר הרי הא' עומד בעולתו ומה ל' בבית הזה מה לי בבית אחרת אבל אם האור אינו בכנסת ובא בדרך ישר להאיר היטב אלא שמכח הכאת האור הכנסת מאיר אל עבר הבית מצד אחר והאורה מועטת בל דמות' ולענין מחיצות סנוקיים סביב המטה כמו בילה או קורט' כאש אסור מאיר אל עבר פניהם הטוב כל דאסור שהרי לא הועילו חכמים בתקנתם וכל הטעמים שאמרו פייכי עם אלו המחיצות ואעפ' שנאמר דהמחיצות מחיצות איקרו דיוכלו לעמוד ברוח מצויה אפה לזר לא סגי במחיצות לבד לא בריכין אלו החשכת האור משום הטעמים סכתבנו אבל אם היריעות עבות וכבדות ומחשיכין האור אעפ' דלא מחשיכין לבמרי כל דמות' משום דאיכא תרתי לטיבותא חדא דהנר במקום א' והוא במקום אחר ועוד מהרי' אור הנר אינו משמש אורו שהרי התפך ואם אין מחיצות סביבותיו אסור לו לשמש ואפי' לפי הבר מהופך לזר האחר ואינו מאיר כל כך או שהוא עומד בתוך לינט' רכא דסוף סוף הרי הבר בתוך הבית ואפילו שיאמר הריני מאפיל בטלתי ומשמש אסור לי לשמש דלא התירו אפלט טלית לא ביום ולת' והטעם שהוא יודע מהשעה בריכה לכך ולא בא לעשות לכתחילה דאסור לשמש מטה ביום אבל בלילה דדרך תש' סל' ותו בלילה אם היינו מתירים לו בהאפלט טלית יבא להקל בכך ויבא לשמש לאור הנר בהדיא אינו עומד ברשותו אחר שיצרו מתגבר עליו ואין אפטרופוס לעריות אסור מכל וכל ואפילו ע' האפלט הטלת וטעמא דמתגבר הוא ולענין א' ר' הלכה כל דאסור בס' אם האור בא אליהם להדיא דלא גרע מאור הנר אור הלכה אבל אם בכנסת האור דרך סלון ומאיר לבית אין משמש משום שאין אור הלכה כל כך מבהיק למי שאינו עומד תחת' ממש עד שנחוש עליה אבל אם עומד תחת אור השמים אעפ' שאין אור הלכה עליו משם אלא נוסב בלילה אפה אסור סכין

סכין שהוא יושב תחת אור השמים האור מבהיק' ולענין אור הכסבים כל דמות' דלאו אור איקרי ואפי' לאר ככב כינה שמה' יותר משאר הכסבים ויבא קרוב לאור הבקר לא חייסין ליה ואפשר שאם האור מאיר עליהם היטב מים להמכ' ושמעת' כי יש מדרגות ועתי מיוחד' להזרוב הארס עם אשתו וכל א' מהן מעולה מחבירתה המדרג' הא' שזרוב עם אשתו בלילה ולא ביום ב' שתהיה לילה מתוספת הלכה ולא מחסרונה ב' שתהיה ליל שבת ד' שתהיה מחצי הלילה ואילך בזמן שרוח כפון מכשבת ורמז לזה וכפוך תמלא בטנם ישבעו בנים ואפשר שזהו ענין הכותן מטתו בין כפון לדרוס הויין ליה בנים זכרים כי רוח כפון בחצי הלילה ורוח דרוס בחצי היום והיונו דריך להיות מכפון סהוא אחר חצות הלילה לדרוס שהוא הבקר ומפני שכשרח כפון מכשבת עולם הזכר מעורר רחמים בעולם וכל כחות הטומאה והמקטרגים מתמעטים והולכים היא' שעה ראויה להביא נפש מעלם הזכר והויין לו בנים זכרים וכל זה אנו אומרים למי שרוצה לדרק' על עצמו בשעת הדין אשתו סיהיה דבר כאה ומתקבל ויבא לאור משפטו ויבא פרי דריק עץ חיים ובענין אחר גס בלא דעת נפש לא טוב אבל אם הארס יראה שיצרו מתגבר עליו ויבא לו לירי חמוש או מחשבה ויבא לירי חטא אין להסגית בכל הזמנים האלו ובכל הענינים האלו אלא יעשה מעשהו בסתר בהכנה לכת וכל מה דאפשר לשמח יסנה ולזכות יחשב לו כי לטובה מתכוין להנצל מלבא לירי חטא אחר גדול מזה והכל לפי מה שהוא אדם לסקול כל הענינים בסקל הקדש וגם את זה לעומת זה להעלותם במאזני דרך לכלכל דבריו במשפט ולעולם לא ימוציא סדר היסוד והלילה לימי השבוע אבל סבתות ו'ט' י' להם סדר אחר כל א' כפי ענינו וכפי מקומו כאשר נבאר בעה' ונתחיל ביום השבת כי הוא הקודם לכל המועדים וקודם שנכנס בביתאוריו ובסדר מעשיו נסדר סדר חס הו' כיצד יתנהג אדם בוכדי לכבד את השבת ולתקן כל מעשיו יום הששי בבקר אחר שיאמר תפלתו כדאוי אין לו לקבוע למור כשאר הימים כדי למהר ללכת להסין דרכי שבת כמו סדרשו זל והיה ביו' הששי והכינו כו' סדרין למהר בבקר להסין והוציאו הענין מכח יתור הפסוק שהיה לו לו' והי' בששי והכינו אמאי נקט ביום אלא בבא' הו' והוא בבקר דריך להסין וכך בכל מקום שאומר ביו' פלוני יש לנו מצותי בבקר וזריון מקדימין למכות ואעפ' שהעוסק במצוה פטור מן המצוה בפרט מכות ת' שהיא סקולה כנגד כל המצות כולם אפה אין כאן מקומה וראויה היא להתבטל שעה א' מפני כבוד השבת מפני שהיא מצוה עובר' והיא מתבטלת מפני הלמוד וא' להעשות ע' אחרי' כי כל אדם חובה עליו לכבד השבת הוא בעצמו ולכבד אותה כפי יכולתו ואפי' יהיו לו עבדים ומשרתים כמה וכמה כבודו הוא לכבד הוא בעצמו את יום השבת ולהסין דרכי אס לא כולם מקצת כמו שמצינו בחכמי הראשונים שכל א' מהם היה מיוחד לו מלאכ לעשו בעצמו ואעפ' שהיו להם משמשים

העמשים ואנשי בית רבי שיכולי להכין לא היו מתרשלי'ם למפני כך לא חוזרים
מתניהם כגבר כל א' לעשות מלאכתו כמו שמתפרש בסנהדרין פרק כל כתבי ואם
כן איך ראוי להשתדל בת' ולהשכיח הענין הזה מפניו כי הוא מצוה גדולה
שהתורה עברה הקפידה עליה ומה מועיל לתר התורה בביטול כונתה איך
להתחבר על ככה אכל אס' הלמוד הוא ענין שיש לו קצבה ולא יתעכב בו
יכול לתת חלק לזה וגם מזה לא יניח ידו כי וראוי דבר גדול הוא לקבוע למוד
אחר התפלה כמו שביארנו משום שכל ילכו מחיל חל' חל' לא שלא כל השעות שוות
דעת לקבוע ועל לבטל קבוע אכל אס' הוא קבוע למוד עס' רבי וראוי שאין ראוי
לבטל למוד רבי כי חסון הוא ער מאד ואין שום מצוה עובר חשובה לשני בפרט
במה שאינה עוברת לגמרי שאם לא ילך עתה להכין ילך אחר כך ואם לא יהיה
כולו יהיה מקצתו ויתקיים זה וזה וכן מי שנהג לקרוא הפרשה שנים מקרא
אחד תרגום מיר אחר התפלה יוכל לקרוא ולא יתעכב כי מצד רבי היום הוא
ומצוה היא בידו לקרוא אותה קודם אכל' ביום ששי ואפשר שחם יתבטל
השעה הזאת מלקרות אחר כך יעסוק בדבריה אחר' ויבטל קריאתה לכן טוב
הוא לקרותה המקרא והתרגום לבד עס' ההפטרות ואח' יעסוק בפירושי' כמו
פירכה ועכ' צריך שירע שימאח' מבוקשו אח' ויכול להכין ברכי שבת אכל אס'
דרך אנשי אותו המקום למכור ברכי האכילה מיר בבקר ואחר שעה השמש
לא ימאח' דבר לקנות איך ראוי לקבוע שום למוד אלא ילך להכין ברכי שבת מיר
ואחר כך יחזור ללמוד ויש לו זה וזה בידו וזה בהנהגה וזה אינו חסר ואם רגילים
למכור קודם זמן התפלה ואחר התפלה איך נמצאת דבר כל שראוי לקנות ברכי
שבת קודם שיתפלל שזו מצוה דרבנן וזו מצוה דאורייתא וזו זמנה עוברת וזו
איך זמנה עוברת ובלבד שיקרא ק"ט קודם בהגיע זמנה ואם הקהל מתפללים
איך ליחיד להתחסר יותר מהם לא יתפלל עמהם ואח' כך יעשה הוא מה שיעשה
הכבוד כי כל מה שיעשה הכבוד הקדוש ברוך הוא חפץ בהם ואין ערך ליחיד
העושה מצוה בפני עצמו לכשעושה אותה עס' הכבוד כי מתעלה במעלה גדולה
הרבה מאד ואם באולי הכין ברכי שבת מיום ה' ולא נשא' לו מה יכין ביום הששי
יכול לישב וללמוד כדמנו אכל כל דבין דקפיד קרא ההב' ביום ו' נר דעקר
המכו' והשתדלו צריך להיות ביום ו' והמכין מיום ה' לא קיים מצות ההכ' כדראוי
והטעם כי דרך המכנים להכין מיום להבירו והרואה שמכין דבר מב' ימים
קודם איך ההכנה נכרת ככשהיא לשבת שיאמרו לכך הוא צריך לא לחיזה ענין
אחר וכריכין אנו להודיע לכל שכל הבנתינו וטרחנו הוא ליום ההכבוד הבא
עלינו ובזה כבודו מודעת לכל ונעשה והיה ביום הששי ואין ויהיה חל' לשון המיה
נקיים סבך צריך להיות ואין ראוי לשנות ואעפ' שארז'ל במיום ה' מבבבין לכבו'
השבת וכן מסתפדין ועיני אחרים וכבוד השבת חיקרי' היינו לעיני שחשם
מצד רבי האכילה וההכנה ליום עצמו לא דברי' להכין עצמו ליום ואינו דומה זה
לזה

לזה ואררבה הקדומו הכנת הגוף קודם כדי להניח מקום להכנת היום למס' ו'
עצמו והטעם שכל דבר של אוכל צריך לעשות אותה בשעתה משום שתהיה
מוטעמת לאכול ולא יק' בעיני האוכל ומפני זה הטעם עצמו נדחה כבוד י'
והותר בו אוכל נפש כדי שיאכל בשמחה ובטעם דבר מתוק לחמו בשבת שח' א'
לעשות כן מפני חומרתו לפחו יכינו כל עניניו קרוב לו כל האפשר וזהו כבודו
ואפי' עשיית הלחם ותיקונו איך ראוי לעשות אותו מיום ה' מפני שמכונן הרב
ואין כשאר בו טעם כ' אכל ארז'ל שתהא אשה משכמת ואופה משום שהיא מן
המחללות הנעשות ביום ו' וראוי להקדים אותה בתחלת הכל שלא תבוא אח' ל'
לידי חילול שבת ועוד שיהיה לה מזון מתוקן ליתן לעניים המבקשים לשבת עס'
היות שאין טעמו כפנס כ' משום הקדמתו זאת אכל קניית הבשר והירק וכל
דבר הצריכה תקון בשעתו והוא מוטע' יותר מפני כך ראוי להניח הכנת' ליום
הו' ונעשה המצוה כהקנה ואינו חסר דבר אררבה הנאה גדולה מני' לו ומכבוד
את יום השבת בהנחתו ותועלתו וכך ראוי לעשות ואין לומר ביום ו' יס' לי טורח
גדול לבקש הענינים מפני רוב המבקשים וביום ה' אני מוצא הכל מתוקן וקיי'
אני כדבני ואין מוחה בירי אינה טענה זו כי הכל לפי רוב המעשה ולפי כשרא'
אנרא' ולפי הטורח וכיון שאנו רואים שכבוד שבת הוא ליקח כל הדבר' ביום ו'
בדי' שיהיו מוטעמים ומתוקנים בראוי וגבר כבוד השבת הבא לקראתנו למה
בחדל מפני קלות טרחנו ומ' וזו ובמה ידע איפה היתנו דורפים אחר המצות
ולעשו אותם כהקנן אס' לא לרקרק בכל העני' ההכריזין לקיים המצות ויהיה
מה שיהיה ולא יחוש לטורח הגוף ובמשאלו במקום שאנו רואים שעושי' חפץ ורצון
בזרחנו יו' בראוי וכו' שבררנו שהכנת יום הששי ראוי מפני כמה טעמים
נמנו איך ראוי לבטל מפני טורח ומשא' א' אכל אנו נמצא הענין אשר הוא צריך
ביום ו' ונמצא אותו ביום ה' וראוי יקח אותו מן ה' ולא מבני' שאינו במצ' בודאי
אכל אפי' הוא בפק ימצא בפק לא ימצא ובי' ה' וראוי נמצא יראה הספק מפני
הורא' כי כבוד השבת להזמין לו מנה יפה ואפי' מיו' א' כמו שמצינו בשמאי הזקן
מחד לשב'ך לשבתך וכן ראוי לכל ירא שמי' לעשות כשרואה דבר בתוך הסכוב
יפה וראוי והוא דבר הכרחי אותו לשבת ויש ספק אם ימצא לכבוד שבת אס' לאו
יקנה אותו ויסמך אותו לשבת כי ראוי היא שבת לכל הכבוד הזה ולהשתדל
בכבודה בכל שעת ופי' המעשה בזה האופן ויכולה היא שיתרחם עליו להמצי'
לו בשופע מזונותיו כי באשר יפקח ידיו לכבוד השב' כן יפתחו לו מן השמי' לתת
לו די מחסורו ובפרט בענין קני' הקמת לבורך השב' צריך להשתדל עליה מיום
א' איזה יפה והגון לכבוד השבת ולא ימתין עצמו לקני' יום ה' ואכל ביום ה'
שמא לא ימצא אותו ואם ימצא חולי' לא תהיה בראוי כי עקר הסלחן הוא הלחם
בטוב ויפה ואחר הקמת צריך להשתדל בפניו הבשר כי הוא עקר כבוד השבת
ושמחתו ויקנה אותו מן הטוב ואם אפשר למכור אותו ביום ו' כמה הוא טוב
והדר

והדור מאינו דומה טעם בשר הנשחט היו' סכל לחותו ותועלתו עמו' לטעם בשר
הנשחט מאתמול שנתבסם כבר לחותו ולכן צריך להשתדל בקנין הבשר ביום ו'
ואעפ' שמוכ' אותו קוד' לכן יבא סכרו בהפסדו אבל אם ירא שלא ימכא או שלא
יוכל ליקח אותה ביום ששי יקח אותה מת' ה' ולא יכניס עמו בספק כבוד הסבת'
ואם מכה המקו' לשחוט כל הכהמות ביום ה' איך לנו תועלת בזמנה למחר אלא
יודע שיוכל ליקח אותה שמן וטוב כרצונו ודאי ימתיק משום דעקר ההכנה מיום
ו' לשבת כמו שהוכחנו מכא' הפ' אבל אם יש לו איזה דר ספק בהמתקו' למחר
לא ימתיק אלא יקח אותו מיום ה' ויסתלק מן הספק' ובלבד שימכא אותו ביום ה'
שמן וטוב אבל אם אינו מוכא ביום ה' לא כחוש ורזה ויש לו ספק שמא ימכא אותו
ביום ששי שמן וטוב ימתיק לחם ששי ואעפ' שהו' ספק ואם ספק בידו ליקח מיום
ה' הכחוש על סמך שאם ימכא ביום ה' יפה וטוב יקח אותו ויכח הכחוש הדי
טוב ויפה ליקח אותו ולא יתבטל כבוד סבת' לגמרי' שיה' לא יוכל ליקח יום ו'
ואפ' כמות זה והוא קרוב למעלת סמאי' והמקום ימלא חסרונו אם יפסיד הבשר
הכחוש מפני שלא יבטל לו והק' בה אומר עליו לו' עלי ואני פורע' חג' צריך
להשתדל בשמן זך וטוב אם שמן זית להדלקה שיאיר היטב אם שמן לאכילה כי
תקון המאכלים הוא השמן אם מעט ואם הדבה ואם השמן מתוק וטוב המאכל'
טובים ומתוקים וכן השמן לכו' אם השמן זך ונקי נמשך כראוי אחר הפתילה
ומושך אורו ואינו נכבה אבל אם הוא עכור ובעל שמרי' אינו נמשך היטב ומאפיל
אורו ושמחתו כהפך לתועלת ומכריע ענב סבת' לאכול לאחר הכר וחובה עליו לבקש
שמן לכו' ואפ' ומכור המלכו' מעליו מפני כבוד סבת' ומפני פלוג' הבית וכן צריך
להשתדל בפתילות' שיהיו מוכנות לקבל אור הכר' יפה וימשך האור בהם ונאחז
היטב ולא שיקתבך בהם באופן שלא יתקיי' אורם ויבא לדי' כבוי כחש חזל בפר'
במה מרליקין בענין השמן ובענין הפתילות' הד' לבקש יין לקדוש וצריך
סיבוקם אותו כל מה שיוכל למכור טוב וחשוב ויהיה מתוק לחכו הכל לפי מה
שהוא ארס סתהכה ממנו ויתענב ולא סיבא לו ממנו הזק ובפרט לקידוש היום
צריך סיבוק טוב ויפה ואעפ' שהוא אינו אוהב אותו הד' לבקש צרכי' ובטיל
כירקו' ותבלין וכיוצא בהן לתכל הקדרה ולמתקה כל' א' כפי רצונו וטעם חכו
שיאכל מאכלו לתיאבון ואעפ' שאין דרכו בחול ליתן פלפלין וכח' לתוך התבטיל
בשב' צריך להכין כל מה שדרך ארס חשוב רגיל לתקן תבטילו כרי' סיבא מוטע'
וריהו כורך וזהו ענין גדול לאכילה קטן הכמות ורב האיכות והסבת' יתר על
ההוצאה הלכך כל ארס צריך להזה' בו ולהביא לביתו תקוני התבטיל וכל צרכיו
בלי שישאלו לו אנשי' ביתו הד' לקנות פירות או מיני מתיקה לקדוש סעוד' כל
א' כפי ערכו וכפי הסבתו ואעפ' שאין דרכו בכך בהול' יתנהג בשבת כשר
וחשוב ואפ' כבדי מלכים אם יוכל וכל המוסף מוסיפין לו כי אין ערך וקצבה
לענב סבת' אלא יעשה כל ארס כל הבא מידו לענב עמו' ובני' ביתו עם עניים
קרובים

קרובים אליו כי אין טוב לארס שיאכל ויסתה ואחיו בני ישראל העניים והאביוני'
מוטלים ברעב ובחוסר כל כי אינו מדרך הישר ולא דרך רחמים וגומלי חסדים
כזרע אברהם אבינו ע"ה אלא יתענב עמו ואחרים עמו אם מעט ואם הרבה
ולענין זה נהגו בקצת מקומו' לגבות תמחוי מכל בית ובית לתת חלק מהתבטיל
המוכן אכלו ובנותנים לעניים ובזה יבאו ידי חובתן ומי שאינו מותן תבטיל מותן
כשר לחם לחלק לעניים ואם אינו מותן לחם מותן מצות ליד הגזבר והגזבר מותן
לכל עני ועני' שיקנה בהם צרכיו' אבל היותר טוב ליתן חלק מהמוכן אכלו כדי
מיהיו שנים באכילה הוא והעני בלי תוספת וברעון וכדקה יחשב לו שלא להטריח
את העני לחזר לבקש צרכיו ומי יודע אם ימכא או לא ימכא אחר שאין בידו אלא
מעט מעות ובמה יוכיא אותם תחלה אם בלחם אם בבשר אם ביין אם בפירות
כי הוא תאב לכל דבר ולא יוכל למלאה תאותו מכל הצורך ואולי יסמור המעות
כדי להיות בידו לעת הצורך בימי החול והסבת' יעשה אותו כחול כדי שלא
להצטרך לצרכיו וכמכא זה שלא הועילו מעשיו והרי הוא אובד' לפסו מעונב
ומפונק והעני והאביון חסדים מכל טוב לכן כל בעל נפש וירא שמי' לא יאכל ליל
מבית עד שיתן ויפריש חלק א' ממאכלו המוכן אכלו ויפלה או יתן לעני הסמוך
אליו אם על סולחנו אם לבית העני וישמח אותם בדברים טובים ונחומים כחם
ותפק לרעב נפשו' ובזה במכא שמטיב נפשו ורוחו ומחיה אותו עני ושכרו גדול
לפני בורא עולם ית' וית' ולא יאמר ארס איך אקח משלי וטבחתיו ואתן לאנשים
זרים אשר לא ידעתי ואניח חכמי' ביתי הרי אמרו ז"ל עניך ועניי עירך עניך
קרומי' שאין הענין שיקח חכו תבטילו או מאכלו ויתן אותו לעני' באופן שיאמר
מוטל ברעב הוא ואנשי' ביתו אלא הענין הוא שיקח חלק מה מהתבטיל המוכן
אכלו ואפ' מיהיה א' ממ' ואותו המעט יפלה אותו או יתן אותו לעני' להסי' כפס כיון
שהוא עני יותר ממנו עסיר איקרי' איהו לגביה וכן ה' עסיר ממנו עני איקרי'
איהו לגביה ובכזה מעל גבוה שומר וגבוה' עליה וכן במכא כל ישראל מרוחמי'
ומחובבים מזה לזה וכולם שלום ושלום ביום הסבת' מזה לזה ומזה לזה והק' בה
על הכל שהוא אב הרחמן המרח' בכל עת ובכל שעה ית' וית' השביעי דג' אם
אפט' לו להשיג בין רב למעט הוי ענב סבת' לעשות מהם תבטיל מיוחד כוסף על
תבטיל הבשר מתקן ומבינו מהדג' הוא שמחה בסעודה כמו שמצינו בכמה
מקומות אם בסעודה העתידה להיות למדיקים פים להם דג מתוקן לסעודה אם
מתעשה אותו חייט שהעלה אותו דג לכמה זהובי' צראה מצור' הסעודה ושמחתה
הוי דגים ואפ' כהיה דבר מועט לפחות פס דג איקרי' וכן אמרו ז"ל במרחא שמי
שאין בידו יכולת לעיב את הסבת' כראוי מקד' ידו ואינו מטיב לענב אותו כראוי
יעשה דבר מועט לבבד סבת' ומאי' כיהו כסא דהרבנא ועי' מהם דגים קטנים
שמוכני' בתוך המחבת בקמח כראה מהדג' הם מראים שמחה וענב וכן אמרו
במקום אחר במה מכברו בדגים גדולים וראשי' שומים והכל לפי מה שהוא ארס
והיכולת

והיכולת שיש בידו לעשות וכינתו שלמה כי א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ומי שאין ידו מסגת לקנות כל הכתוב לעיל ולענב את השבת כראוי להאזין לו להטריח עצמו מעני כך לעשות מה שאין ידו מסגת כדי לענב השבת וא' להסגת לבד ומה שכתבנו ז"ל עשה סבתך חול ואל תכטרך לבריות כונתם לומר שלא יאמר אדם וקח בהלוואה עתה וירחם ה' עלי ויזמין לירי ד' מה לפרוע כמ"ס ז"ל לוי עלי ואני פורע כי אינה סברה ולא נאמר זה הענין כא' על מי שיכול ואין בידו כסף שראוי לו שיבקש ואפי' בהלוואה כי המקום יזמין לו כדי לפרוע אבל מי שאין ידו מסגת וחזן מן הטבע הוא למכור אין ראוי לו לסמוך על הנהגתו ולסגת עצמו על הכבוד כדי לענב את השבתות והימי טובים כי ענב גדול היא שיחבל משלו ואפי' יהיה פת חריבה ובכל עמה ממה שיאכל משמנו וממתקיו זהו חול אצל ממון אחרים כי הדבר הזה אינו תפארת לעושה ולא תפארת לו מן האדם וכן אצל גדול הנהגה מביעו יותר מירא שמים ולא יאמר אדם איך אבטל עונב שבת מפני קוצר ידי כי לא ככונה בענב שבת אלא מי שידו מסגת ויכול לענבו ולכבדו אבל מי שאינו יכול אין בידו חטא ואשמה אדרבה יסורין ממרקקין עון יחשב לו כי כל העולם בכח ובשמחה והוא ביון ואכזה והוא י"ו שוקל כל העניני ויודע כל תכלותיו ולטובתו תחשב לו דרקה לפקודת ממנו חטאות ואשמות וסוף סוף אינו מבטל המכונה לבגדו כי יכול הוא לקיי' ואפי' עני שבכניס בעשותו דבר מה מוסף על דרכו בחול יהיה מה שיהיה וכיין שמענה שום סנוי כחשב לו לכבוד שבת ולענב ואפילו יהיה תבטיל של תרדין או של כרוב ואפי' סדרכו לאכלו בחול ימים בו מעט בשר או יוסף בו מעט מן ממה שרגיל ליהן בחול או תבלין להענינו ולבגדו ונקרא ענב שבת כי הכל לפי דרכו של איש וה' יראה ללבב ומה לעשות לו לטבתו ולא עשה אדרבה חביבה שבת זו לפני בירא עולם י"ו יותר ממי שמענב אותו במאכלים רבים כי זה הביא מנחה מן הבא בידו וספק את כפשו לפני ה' והגדיל העולה לנו מכל זה שאין לו לאדם להטריח עצמו במה שאין לו לא בידו ולא חוץ מידו והמטריח עצמו חסיד מוטה ונקרא כא' ולמד מצווי הקרבנות :

ואחר . מהכין האדם צרכי שבת ביו' ואם הגיע זמנו לאכול ולא כסאד הימים שאוכל לשונו אלא ימעט מעט מכרי שבעו כדי לתת מקום לסעודת שבת שיאכל אותה לתיאבון והוא מכלל ענב שבת שיאכל מאכלו בטעם ובתאוה כי אין ריבוי במאכל והשתיה ענב כי אין לאוכל תאוה לאכלס העקר הוא לאכלס בנפש רעבה ותאוה לאותם מאכלי ואוכל אותם לכבוד היום וכמאד מענב גופו וכפשו כא' ודרק יחשב לו וכן מצינו בחסידיו ואנשי מעשה שמרעבים עצמם ביום ו' ומהם שמתעמים כדי לאכול ליל שבת לתיאבון וכן ראוי לכל אדם להתנהג בדרך הזה ואם לא כולה מקצתה . ואחר שיאכל אס כסאד לו איזה צורך שבת יגמור ויעשה כל מעשה ועניניו מבעוד יום ואם יש לו איזה מלאכה לעשות

לעשות יגמור אותה קודם חצות שאין לו לעשות מלאכה אחר חצות (ושמעתי על ענין זה כי צריך האדם לקדם לא' שעות לשבתות וי"ט כיצד ו' של הערב וכד' של היום עצמו ושעה א' ביציאתו וכימניך כל מלכי' שלמים ואחר וכן אמרו אל מלך יושב כמנין אל מלך יושב) מסבר נכנס קדושת שבת וצריך להכין עצמו במלבושיו ובעניניו כולם כדי שימאכל הכל מוכן ומזומן לקבל שבת מבעוד יום . ואם איש עני הוא וצריך למעשה ידיו כדי לקנות צרכי שבת ודאי מותר לו לעשות מלאכתו וליקח אותם מעות לקנות צרכי שבת עד שיגיע זמן מנחה קטנה ואחר כך יקום בזריזות ויסתדל לגמור כל עניניו כולם ויעזור ויסייע לאנשי ביתו כדי שיגמרו כל עניניהם וצרכי שבת בעוד היום כדי שיקבלו שבת קודם שתסקע החמה . ואם הוא אדם שאין לו מלאכה אחר שהכין צרכי השבת יסב על למודו ויעסוק בענין פירושי הפרש' של הסבוע במדרש רבה וספר' וספרי ומכילתא או לפחות פרש' ז"ל כא' כפי ערכו והשגתו בענין סיבין הפרש' כשיקרא אותה החזן והוא שומע ולא יהיה שמיעה בלא הבנה ואם לא עבר הפרש' בבקר ב' מקרא וא' תרגום יסב לעבור אותה אחר' סיבין צרכי שבת ויקרא אותה בכח ובזמרה מלה במלה ואם אפשר לו שלא יפסיק בה על מוס דבר הוא טוב ויפה וכן ראיתי מרקדקים עושים כן וכן ראוי לכל בעל כפס לעשות כדי שתהא קריאתה בקבע ולא בעראי ויקרא המקרא ב' פעמים קודם ואחר התרגום ולא יעשה בהפך לקרוא התרגום תחלה ואחר כך המקרא ואפי' פסוק שאין בו תרגום יאמר אותו שלשה פעמים ב' לשם מקרא וא' לשם תרגום ואין הענין משום ההבנה בלבד אלא רמז וסוד יש בענין וכן מצינו שהקפידו חכמים שאין לעבור בסוף הפרשה ואח' לחזור לתחלתה ואפי' פסוק המאחר לקרוא אותו קודם הפסוק הקודם אינו יכול כראי שאין הענין משום ההבנה בלבד . ועוד דאם היה משום ההבנה למה יחזור ראובן שמעון לוי' ג' פעמי' . ועוד כשאין בו תרגום אנהלום למה לנו לבקש לו תרגום ממקום אחר ולומר אותו בלי הבנה והסכלה כמו תרגום של עטרות וריבון מהוא שכללתא וכו' . אלא ודאי כראי שהוא רמז לרבר אחר ומהא אני אומר שמי שאין לו תרגום לפניו כי אס המקר' לבד אעפ' שיש לרנן ולהורות שיכול לעבור עליו כל הפרשה שני פעמים ואח' כשיזדמן לו תרגום יעבור עליו פעם אחת דמה לי פסוק א' מה לי הפרשה כולה אפי' הכי כראי לי שאין לעשו' כך אלא כל פסוק ופסוק יעבור עליו המקרא קודם ואח' התרגום מפני הרמז והסוד שיש בו . ואפי' בדרך הפשט צריך לומר שאינו רומה זה לזה שכשאמרו לקרוא ב' מקרא וא' תרגום בפסוק א' יודע ההפרש שיש בין זה וזה ומבין הבנת הפסוק מקרא מקרא בפירוש התרגום מקרא תכף סמוך לו וכמאד שיש בידו הבנת אותו פסוק וכן קורא אחר אחריו עד סגומה כל הפרשה וכמאד פיודע פירוש הבנת הפרשה מתוך התרגום אבל כמקרא כל הפרשה כולה פעם או פעמים ולא עלתה בידו שום הבנה כשאחר וקורא אותה תרגום פעם ג' אינו יכול

יכול לבזק פירוש הענין של המלות של תרבים על איזה מלה של מקרא הוא ואם
כן כמכא שלא עלה בידו הנגה הענין בשלימות והוא טעם נכון לפסוק ולכך אין
להקל בכך אבל אם הוא טעם הדחק או מה' הולך בדרך דרך יס או דרך יעשה
ואין בידו ספר לקרוא תרבים יקרא המקרא ב פערס ואחר כך כשיגיע ליעד
יקרא התרבים פעם ח' וברולה מזו אחרו סיקרא לפסוק לפעו במקום התרבים אבל
אין להקל חלף עד שימכא ספר תרבים ואף עפי' שאחר טעבר הסבוע הרב עבר
זמנה של פרשה ומה תועלת יס לו שהרי לא השלים פרשה עם הכבוד כיון ס' פ'
כל האסור לתקן יתקן ואנוס רחמנא פטריה אבל מי שהוא בעל כסף אין לשאת
מביתו בלתי ספר עמו ממקרא ותרגום כדי להשלים פרשיותיו עם הכבוד מדי
שבת בשבתו וסכרו גדול כמא' בגמרא מאריכין לו ימיו ושנותיו :

אחר טעמה כל מעשיו וזכריו והכין כל עניניו והתפלל מנחה וכבר נטה
השמש לערוב ייחס לו יורה של מים חמי' שירחוק בהם פניו ידיו ורגליו
והוא כבוד להדר עמו כדי להקביל פני הכלה בפנים מאירות ונקיות וטהרה
ואם אפשר לו לטבול כל גופו בארבעים סאה בענין שלא יבא לו טום נזק כמה
יעה ונעים כאשר היו עושים חסידים הראשונים שהיו יורדין לנהר לטבול ואחר
כך יוצאין לקראת כלה ומקבלין עליהם אותה נשמה יתירה בטהרה וקדושה
וכן מכינו בחסידים הראשונים שהיו טובלין עם נשותיהם כדי ליחד את לבם
למקום א' ואחר פעלה ונסתפר או רחץ פניו ידיו ורגליו וילבש בגדי הניווחרו'
לו לשבת כל א' כפי השגתו ואם אין לו בגדים להחליף יעשה איזה שבו או ינקה
אותם היטב או יהפך אותם או ישלש אותם כל א' כפי מנהגו כוף הענין יעשה
דבר וענין שיוכר שהוא מהדר עמו לקבל שבת הבאה חליו בשמחה וטוב לבב
ולפחו' יחליף מכפפת שעל ראשו והאזור שעל מתניו ואחר שלבש אס השמש באה
להסתקע יבא לקבל פני הכלה ואפילו ד' חמות חוץ לביתו כפי ואם אין לו טורח
לשאת חוץ לעיר יבא והוא יותר טוב סכך דרך המקבילים לשאת חובה להקביל
ואם עדין לא הגיע הזמן להקביל ישב במקום א' לומר ומתחין עד שיגיע הזמן
ויבא ויבזה לביתו להדליק הנרות בזמנן והוא כשהשמש מתחיל לשקוע ברקיע
ואין ראוי לאחר ולא להקדים : וכן ישאל לאכסני הבית על ענין הפרשת חלה
אם הפרישו שיש חיוב מיתה בענין וצריך לשאת מדי בפק כי אפשר שסכחו
הענין מרוב הדוחק ומהיות טוב אל תקרי רע : גם ישתדל לעשות עירובי
חבירות אם הוא צריך לכך קודם שיסקע החמה ואם סכח ולא עשה יכול לעשות
אעפי' שסקע החמה כל זמן שהוא בין השמשו' שהלכה כר' שכל דבר שהוא משו'
סבו' לא גזירו בין השמשות אבל עירובי תחומין צריך שייעשה אותו קודם שקיעת
החמה : וכן יזהיר כל שכניו על ענין להטמין את החמין ולהדליק את הנרות :
וכן ישתדל שיטמין את החמין וכל דבר הצריך לשבת ויכמו כל דבר הצריך
כמוי ויביר מעל האש כל דבר הצריך להקיר : ובשינוא לקבל שבת אם יס
עמו

עמו : חבר או תלמיד שיבא עמו סיהיו ב' אונ' הוא טוב ויפ' וכרב עם הדרת מלך
ואם לאו הו' לברו יעשה אותו ואעפ' שלא הדליקו נרות בבית ויבא לקבל שבת
ואח' באלו להדליק אין בכך כל' ואיסור כיון שכונתו לכך וההדלק' לכבוד שבת
עמו אין לחוש אבל ענין אחר אין ראוי לעשות אחר ההקבלה וחכמי הראשונים'
היו אומרים זה לזה או לתלמידים באו וכא' לקראת כלה וכן ראוי לומר כשינוא
כדי להוכיח בשפתיו ובאמרו באו וכא' משמע שהיו יוצאים למקום אחר והענין
הוא לשאת נגד ביתם למקום אחר א הגז' או א החבר מקום פניו וראוי להקבלה
אבל לא שיחוייב לשאת חוץ לעיר והכל לפי הארס ולפי המקום : ומנהגנו כשאלו
הולכים לקבל שבת לומר אלנו המזמורים לכו ברגנא לה' וכו' : שירו לה שיר חדש
וכו' ה' מלך תגל הארץ וכו' : מזמור שירו לה' שיר חדש וכו' : ה' מלך ירגז עמים כו' :
הבו לה' בני אלים וכו' : ואח' נאמר פזמוק א' או ב' ואלו הם : לכה דודי לקראת כלה
פני שבת נקבלה : זכור ושבור בדיבור אחר : נתן לנו המלך המיוחד ה' אחד ושמו אחד :
לשם ולתפארת ולתפלה : לכה דודי כו' : קדושת שבת הנחלתנו ועל הר סיני קרבנו :
בתורה ומצות עשרתנו : וקראתנו עם סגולה : לכה דודי : נודה לך אהינו כי במצרים
הוצאתנו : ומבית עבדי פדיתנו : בכך ירך הגדולה : לכה דודי : בתוך יס ס' הדרכתנו :
ובנפול אויב שמחתנו : חיים וחסד עשית עמנו : להעבירנו במצולה : לכה דודי :
אתה אלהי האלים ומי כחך באלים : משפיל גאים המגדילים : וברים אביון לגדולה :
לכה דודי : בואי בשלום עשרת בעלה : יונם בשמחה ובצחלה : תוך אמוני עם סגולה :
בואי כלה בואי כלה : בואי כלה בואי כלה : בואי לשלום שבת מלכתא : ויאמר בזמור
שיר ליום השבת וכו' : אתה האל עושה פלא הוצאתנו מבית כלא : הורשתנו בית בלא :
ארץ צבי מהוללה : לכה דודי : ויש מן שאומר מו' פעמי' בואי כלה עולה במ' כמנין
מכינה' ומתפלל שלא יזוז שכינתו מעלינו ומעל עמו ישראל ואעפ' שאין אנו כדאים
הוא סוכן בתוך עמו ישראל ואח' יבא לב' להתפלל ערבית כי מצות ערבית ערב
שבת להתפלל מבעוד יום ואעפ' שעדין לא יבאו הכוכבים אין לחוש כדי לקבל
שבת כל הקהל מבעוד יום אלא סק' צריך לאומרה אחר ערבית בעונתה אחר
סיכא הכוכבים ואין צריך לברך ברכותיה עמה כיון שבירך וקרא עם הכבוד
ואעפ' שאותה קריאה לא היתה לשם חובה אלא לעמוד להתפלל מתק' דת' ומשום
שלא לפרוש מן הכבוד אפי' הכי אין צריך לחזור ולברך אותם פענין כל ברכה
יש לה יחס מה לאומ' ואפי' קודם זמן הקריאה ואכ' לאו לבטלה נאמרו אלא לצורך
נאמרו ואכ' לא חסר לנו בזה אלא דקדוק הזמן לכד והמדקדק ידקדק בזמן לכד
לענין הקריאה ומספיק : וכן כל סברה נכונה בין בליל שבת בין בבל לילה
שמקדימים הכבוד שאין לו לברך אח' סוס ברכה מהם אלא ק' לכד וא' ומפט
בעיני קריאתו עם הכבוד ולהניח הקריאה עם הכבוד לקרוא ביחיד כי התחברו
הרבי' הוא דבר גדול ואעפ' שיכאז מעט מן הדריך הן א כביר לא ימאס : ולעולם
ישתתף ארס עם הכבוד בכל דבר מה' כענין זה ולא יפסיד ארבה ירוח הרבה

מאד וזה כלל גדול ביראת שמי' שלא להקל בכבוד הרבי' בין בעיני' בין במנהג' אחרי רבי' להטות זולת כשהו' הסך הדין והסך הסוד' מכל וכל' וצריך לומר ערבית בבינו' וקול זמרה לשמחת הכלה הבאה לינו' נפש יתירה וראוי לשמ' אותה ואותנו בכל דבר הבא על ירינו ואם יש לו קטטה עם חבירו או עם אנשי ביתו יעבור על כל פשע ולא יזכור שום עון ביום השבת אלא אהבה וחבה שלום ורעות ולא יחלל השבת הקדוש בכל דבר שהוא חול כי פוגם בזה קדושתו ומעלתו כי קדושת השבת רומז לענין גדול אשר אין שם אלא מנוחה והשקט וכל קטטות ומריבות ספו תמו וכל עולתה קפצה פיה' לכן ראוי לכל בעל נפש להתנהג בו כפי מדרתו ולשמ' אותו כדיו וכדת ולהרחיק ממנו כל יגון ואכזה ביום השבת זולת אם ראה חלום ובפשו עבומה שראוי להתענות בו ומותר לו להיות עצב ובעל מחשב' ותהיה בזה ארוכה לשלוחו כי לא ברע מעוט השמחה מעניו נפש בשר מתענה בו' וכיון שהתירו לו להתענית לתועלת נפשו וקיים גופו כי בעבור זה ימנע דרקה חיים וכבוד גם כפיושב בדר' וירוס סר וזעף על חטאתיו או על עניניו לא יפסיד בזה ויקרעו לו גזר דין של סבי' סנה בחמול' על עניו ועל אהבתו ביום שכל העולם בנח' והוא בצער וכמנח' שהאנחה מנוחה לו' וליכרה' שאעפ' שיתחנן לפני מלכו ויתורה בלבבו בפה מלא לאמר חטאתי עויתי פשעתי העבר חטאתי ולא אמות ממותר לו ביו' השבת מפני שהוא פקוח נפש וכמו שהתירו להתענות מפני חשם פקוח נפש שמה כגזרה עליו איזה גזרה וצריך הוא לבטלה ואפי' בשבת מזה הטעם עצמו מותר להתענות ולומר' חטאתי עויתי פשעתי ודרקה יחשב לו לשוב' אלהיו מאיזה עון שביראו ולא יעבור עליו כי לא ידע האדם את עתו ומזה הטעם כל' להטיב את החלום בשב' ואעפ' ששוא' אדם ברכיו בשבת ואומר' רחמנא לטויה לטוב שבע זמניו יגזרון עליה מן שמי' אין לחוס מפני כך שעל פקוח נפש ואפי' על ספק דוחין את השבת להדיח כל שכן באין שאין הדחוי' כל כך' מצוה הוא להמנח' עם הנ' להטיב מפני שמשיב נפש המתענה' או החולם בהטבה ההיא' והמתענה בשב' צריך שלא יאמר הוי' בהכל וריק לא יסבור עצמו בב' או בבית המדר' או במקום כנוע ויקרא או ישנה כל א' כשיערכו ויבקש מאת אלהיו יקבל תעניתו ויבטל מעליו כל גזרה רעה ולא ישב בין האוכלים ולא בין המשחקים וירחיק מעליו העונב כל היום כולו ובכך יתמלאו עליו רחמים מן השמים ויתקבל תחנתו ובקשתו : ויזהר שיאמ' ערבי לא יתעבב הרבה בב' מפני שמנוה עליו להקדי' לקדש היו' וכל הזריז הרי זה משובח ותקף הכנסו בביתו ויקדש מיד ולא יתעבב וצריך שיהיה ביתו מתוקן כראוי ויציע בו מכפות כאות וכלי יקר שיש לו ונרות דולקות כפי כחו וכפי ערכו המי שמזמין בית וכלים לקרא אורח שר וחשוב מוראיו חושם לכבודו ומזכיר כל כלי ביתו ויקר תפארת גדולתו לכבוד האורה הה' כל מכן לקראת הכלה הכלולה הבאה אל בית כל עני ועני שבישרא שצריך כל אחד לתקן לה מטה ושלחן וכסא ומכור' כפי השגתו בין רב למעט' וצריך לית' הדבה

הדבה

הרבה בזה שלא לחלל כבוד השבת ח' במה שאינו חושם לכבודו להבדילו ולהקדישו יותר משאר ימי החול ככל הבא מידו ואפשר לו לעשותו והמזרז עצמו ומשתדל בכל עני מאמצי כחו ויכלתו להרבו ביקר כבוד השב' מוסיפין לו כבוד ועושר ומספיקים בידו לעבדו מעושר ומשלימין לו תאותו וחפצו ומנוה בנדרת מנוה ובמרה שאדם מודר בה מודרין לו וכך אמרו בגמרא פ' במה מדליקין ב' מלאכים מלוים לו לאדם מ'בה לביתו א' טוב וא' רע ואם נמנחה ביתו מתוקנת כראוי לו כפי ערכו די השגת ידו ומאזן מלאך טוב אומר יהי רצון שיהיה כן לשבת הבאה ובכל שבת ושבת ומלאך רע עוכה אמן בע"כ ואם ח' בהפך מלאך רע מבשר רע ח' ומלאך טוב וכו' לכן כל בעל נפש ישתדל בזה ויזכה את בני ביתו ויזרזם לתקן עניני הבית להביע המיטה והבית בכלים נאים ולהרבו בגרות כפי כחו ולהטיבם שיהיה אורם מבהיק כדי ששביבא מ'בה ימנח הבית מתוקן ומאודר כראוי ובדבר נקל אפשר לעשות זה והוא ענין רב : ואסור לטעום שום דבר קודם שיקדש קדוש היום אפי' טעמת דבר מה לא אכילה ולא שתיה ואם עבר וטעם אפי' הכי יקדש א"כ כי הקדוש מצות עשה של תורה סכ' זכור את יום השבת לקדשו' ומדברי סופרים לקדש על היין ומתחיל ויכולו ונהגו לאומרו מעומד מפני שהוא עדות שבור' עולם ברא את עולמו בששת ימים ובשביעי בלה כל מעשיו והשלים כל מלאכתו ומפני זה צריך לאומרו מעומד בדרך כל עדות שנאמר ועמדו שני האנשים והם העדים וצריך להאמין באמו' שלמה בחרום העולם ויהיו פיו ולבו שוין ויכוין במה שמוצי' בשפתיו ענין החרום לאפוקי מרע' האפיקורוסים והכופרים שאומרים שהעולם קדמון והוא כמנהגו כוהן תפח רוחנו שאין להם השכלה להבין ולהפכיל הענין כמו שהו' א"כ רואין אותו בעיניהם וכיון שאין להם מופת חוץ כפי שכלם הטעם אין מאמיני' בענין אבל אנו מעידים על חרום העולם ומאמינים בו אמו' שלמה ואם אין לנו ראיה למראית העין באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו וקבלנו מפי השמוע' ומתורתנו הקדושה והטהורה עדות ה' נאמנה את כל אשר הפליאה לעשות עמנו יו' אותות ומופתים ונפלאות גדולות ובפרט ביציאת מצרים ששרד כל מערכות השמים ומהיום עשה לילה ומלילה עשה יום ושנה סדרי בראשית וכל המערכות ועשה כרצונו והגדיל הקטן והשפיל הגבו' והגביה השפל ואם עולם כמנהגו כוהן א"כ בשבוע ינהג פעמים כך ופעמים כך אלא וראוי יש מנהג לעולם והוא בדר כל המערכות כולם וברצונו לשנות אותם כפי חפצו ורצונו פעמים לטוב פעמים להפכו והוא אשר חרם אותם בזמן אשר עלה ברכונו והוא עתיד לסתור את בדרם בזמן אשר יעלה בחפצו שנאמר ונבלו כספר השמים וכל כבאם יבול' ואומר כי שמים כענן כמלחו והארץ ככנר תבלה יאהב בונה עולמות ומחריבן ומשפיל ומרים ואין מי יאמר לו מה תפשה' זה ענין כונת הקדוש ליל שבת ואנו מזכירים בה זכר ליציאת מצרים לכוין את הענין אשר ביארתי וכן בכל קדושי שמועדות

שמועדות

בנות קדוש ויכלו בשבת וקדוש יביכי טובים

המועדות אלו מזכירין יציאת מצרים מפני הענין וכן בתפלות אלו אומרים זכר
ליציאת מצרים מפני יציאת מצרים היא פנה עיקרית להאמץ הדת וכל עמיניה
עקרית ועל כן צריך כל אדם שיקדש בכח מלה במלה ויכוין במה שמוציא
בשפתיו ויאמין בו ויש לזה תיבות בפרשת ויכלו וכן לזה תיבות במוסח הקדוש
והם עולין ע"פ ע"פ ב' תיבות של סברי מרכן רמז לשם בן ע"פ שהוא אשר הפליא
לעשות עמו ביציאת מצרים ובכחור דגה הים ויש מתחילין יום הששי
ויכלו השמים כדי להשלים שם בן ד' אותיות יתברך וית' שמו ולהתחיל בו
ובאמונתו וכדי להשלים הע"פ תיבות באלו הב' וכן מנהגנו ושמירת שבת ועשי'
הרגלים הם זכר שזכיר יציאת מצרים ומתוך כך באים אנו להכיר גדולתו
ומעלתו וכח מעשיו ואין עושה בעולמו לא כרצונו ואין מי יאמ' לו מה תעשה ומה
תפעל : ביצד המועדות הם זכר ליציאת מצרים : הפסח כמשמעו מפסח
המקוט על בתי אבותינו והפליא לעשות באותם הימים נסים ונפלאות עד
שמוציאנו יום ט"ו בניסן : שבועות על פס שבועה שבועות שמינו אחר שיצאנו
מצרים לספור שנים יום כדי לקבל התורה דלענין זה היתה יציאתנו כמו ש'
בהוצאת את העם תעבדון את האלהים על ההר הזה והיינו קבלת התורה :
סוכות על פס עכני כבוד שפרם עלינו והקיפנו בהם כשיצאנו מצרים :
בשבת כאמר זכר למעשה בראשית שבאמצעות השבת אנו מזכירין חרות
העולם ומאמינים אנו בו מן הטעם שכתבתי : ואעפ"י שאנו אומרים בו זכר
ליציאת מצרים אפשר לומר שאינו חוזר על השבת אלא למקראי קדש שהשבת
תחלה למקראי קדש שהם זכר ליציאת מצרים אבל השבת אינו לא זכר למעשה
בראשית : ואפשר לומר שגם השבת היא זכר ליציאת מצרים בכך מה על דרך
שאמרו בענין ישמח משה במוצאת חלקו כי משה שאל מפרעה יום אחד שינחונו בו
ישראל מעבודתם והודה לו פרעה ובחר להם יום למנוחה וכשבאו במעמד הר
סיני וכבטוה מפי הקב"ה זכור את יום השבת לקדשו והתחיל אותו להם ליום מנוח'
לעולמים שמח משה באותה מתנה שניתן לו אותו יום למנוחה והיה חפץ בעיני
הבורא בו מיום אחר וחננו האל ית' וית' מיטב בעיני פרעה לתת לו אותו היום
ולא יעכב ואעפ"י שמשפת ימי בראשית יום ז' שבת איקרי והיה יודע בו משה
עכמו' אפי' הכי שמח משה באותה מתנה דכיון שלא נתנה תור' עדין והיו עבדי'
בעבודת ערך איזה יום שעולה ברכונו של פרעה לתת היו כוונתו ושמח' עליו
יהיה מה שיהיה אבל עתה שנתן להם המנוחה למח מעבודתם וביום מנוחה
ברצון הבורא ית' וית' וראוי היה שמחה על שמחה וכתבנו לזכות ע' זכאי ליום
זכאי ועל כן שמח : ולענין זה אפשר לומר כי השבת הוא זכר ליציאת מצרים
כי בזכרנו השבת ובשמרנו יום זה אנו זוכרים יציאת מצרים מפני תקיע' השופר
לנו פס למנוח' על ידי מרעה ור"ה ג"כ הוא זכר ליציאת מצרים מפני תקיע' השופר
והשופר הוא זכר ליוגל והיוכל ליציאת מצרים שיצאו מעבודת לחירות ו"ה ג"כ
זכר

סדר דנשילה ודאבילה וברכת המזון מר

זכר ליציאת מצרים מפני שהטעם מה הוקבע יום מחילה וסליחה לדרווח מפני
שבאותו יום נתרצה הקב"ה למשה לכתוב להם לוחות אחרונות ונתרצה לישראל
ונתפיים עמהם על מעשה העגל ואמר סלחתי כדברך על ידי כך הוקבע לנו
היום הזה לסליחה וזוכרים אנו את אשר חטאנו כשיצאנו מצרים ומתוך כך אנו
זוכרים היציאה עצמה וענינו וכפלאותיו אשר עשה :
אחר סיקרם יטול ידיו לאכילה אבל לא יטול ידיו קודם הקדוש דהוי הפסק
אע"פ דהקדוש הוא מצרכי סעודה א"פ הוי הפסק כיון שיכול לקדש
בפת ויטול ידיו תחלה ויברך ויתחיל יום הששי כו' ויאמר ברכת המוציא וברכת
אשר קדשנו ומסיים מקדש השבת ובוצע ואוכל : ובעוד שמקדש ימים שתי
ידיו על השתי ככרות ויכוין כשמברך ברכת המוציא מקום מיוחד בפת שיבצע
בו אחר כך כדי שידע על מה הוא מברך וכן הדין בכל דבר שמברכין עליו
צריך שיומין ויסיים הדבר תחלה קודם שמברכין עליו דאי לאו הכי הוי ברכה
לבטלה ואעפ"י שהקדוש על הפת לא ימצא בו תיבות להשלים חשבון עב אלא
הו' בייץ אין לחוש כיון שפיקר הקדוש לא בתקן אלא על היין : ואחר כך יסדר
פולחנו כפי כחו ויאכל בשמחה בטוב לבב וירחיק ממנו ומבני ביתו כל קטטה
ומריבה ויגזן ואכחה כמו שביארנו ויבקש שלום ויארץ על סלחנו כדרך בני
מלכים ושדים בכחת והפקט ושלוה להראו' ענג בעצמו ויתן חלק מה מאכילתו
לעניים הן רב הן מעט כי זהו עיקר הענג והשמחה לשמח לב האמללי והרלים
ולא יהיה אכילתו ושמחתו מיביה וביה לאכול ולשתות ולמלא בטנו כי צריך אוכל
לשובע כפשוטו ונותן חלק למירי יום כדי שישמחו כולם ביו' הקדוש הזה וליוחשב
לצדקה ואחר שאל ושתה כרצונו יברך ברכת המזון מלה במלה ויזכיר בה של
שבת ויברך על היין אח' המזון ואפי' שאין דרכו בחול לברך על היין צריך לברך
ביו' השבת עליו מפני כבוד ה' וזכר' להרבות בברכות כדי להשלי' המא' ברכות :
אחר האכילה ילמד מעט בחברה עם חבר אס יס' לו ואס אין עמו חבר
ישים עליו סומר וילמד כדי שלא יבא להטות הנר אלא הוא אדם
חשוב ואס אין עמו חבר ולא סומר לא ילמד : בספר כלל ולא יעבור על דברי
חכמים אלא ילמד איזה דבר ע"פ ממה שחננו האל הן מקרא הן משנה או פרק
במה מדליקין עם פירושו עד שיסכב עצמו בסיני וילך לשכב ויקרא ק"ט עם
הסדר : ובאש שירת הבקר ישכים כמנהגו וילמוד מה שחננו האל יו' ואע"פ
דאינו יכול ללמוד לאור הנר לא ימנע מפני כך לקום אלא ילמוד ב"פ משנה או
תילים או מה שיקבע בין רב בין מעט או ישמע מפי אחרים הלומדים וישכים
לבית הכנסת להלל ולשבח לבורא עולם ויש בזמירות ובקשות כל א' כפי כחו :
ויברך ברכותיו מלה במלה כל א' לפי מה שהוא בכונה שלמה כי עקר הברכה
היא כונת הלב לא ההוצאה בשפתיים וע"ז הפ' בפיו ובשפתיו כדרכו ולבו
רחק ממני ולכן כל בעל כפס החפץ בעבודת אלדיו ויראתו וחרד על דברו צריך
לכוין

לכונן בבל ברכותיו ולא יאבד א' מהם בלא כונה כי זה עיקר גדול בירא' ויטבח
 לבורא עולם ויטהחזיר לו נשמתו בחמלה וכתן לו בינה והשכל להבין להשכיל
 למאוס ברע ולבחור בטוב כמו שנתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כן
 יהי רצון מלפניו שיכין את שכלו ואת תבונתו לבחור בכל דבר טוב ובדרך החי'
 ולהרחיק מעליו כל דבר רע ודרך המות לקיים הכתוב ובחרת בחיים ופקח
 את עיניו לראות לעשות את כל דרכיו מתוקנים ומיושרים כדת וכטורה כן יהיה
 רצון שיפקח עיניו בין עיני השכל בין עיני הראות לראות את כל דבר הנאות
 לו לראות ויעביר עיניו מראות ברע והוא מתיר אסורים שהתיר מאכרו מוסכב
 מוטל על פרשו חסוב כמתמקד ביד הטומאה השולטת עליו כן יתיר מאכרו
 אשר הוא אכור בזיקים ביד יצרו הרע המבקש ממנו טענות ותואנו לעבור על
 רצון קונו: והלביש ערומים להלביש אותנו בגדי יסע אמונת תורתו התמימה
 כן יהיה רצון שלא נמוש מאמונתו כל ימינו ויסי' מעלינו הבגד' המוא' ממחשבו'
 רעות והרהורים קשים שכלך לפניו בלבושים נאים ומתוקנים שלא ירחיק אותנו
 מאת פניו והוא הזקק כפופים משפיל ומרים הוא יזקק כפיפת קומתו בין
 פרס וישמעאל וירם אותו במעלת תורתו וקיום מצותיו ויתקדש שמו בעולם:
 ורקע הארץ על חמים שיכול האדם לעשות את כל דרכיו בקיום הדת ומשפטיה
 כן נזכה ללכת בהם להפיק רצונו וחפצו להתהלך לפני ה' בארצות החיים והבין
 מצעדי גבר לילך בדרך אשר ירצה כי הבחירה בידו הוא יכין בעדנו לטוב ללכת
 בדרך לא נכסל בהיעשה לו כל צרכיו שכל העניני הצריכין לאדם כד' להשיג
 בהם מבוקשו מכל אשר יעלה על לבו לעשות ימצא בעולם ולא ישוב מפני כל
 והוא כענין שאמרנו בברכת בורא נפשות רבות וחסרונן שלא חסר מהם כלום
 מכל אשר האדם תאב וחומר ואף על פי שאין הענין מוכרח לקיומו מלבד על
 כל אשר ברא להחיות בהם נפש כל חי שאף לחיות האדם זולתם ונתן כח ליעף
 שאעפ' שהאדם יעף ויגע בין במלאכת שמים ועסק התורה שבקראת תוסיה
 שמתשת כחו של אדם בין במלאכתו לפרנס בני ביתו הק' בהרחמיו מחדש
 כחו ורוחו בכל בקר כאלו לא היה בו שום חלישות חיל ויגיעה כ'מס וקויה'
 והליפו כח וכענין שנאמר חדשי לבקרים רבה אמונתך וכך אנו מתפללי' לפניו
 שיתן בנו כח ואזירות חיל לעסוק בחורו ובמזוה כדת וכטורה ולא נעבור חיל
 מעשות כל הבא מירינו להפיק רצון שמים ואעפ' שזאת הברכה יש' כמנעים
 מלבדך אותה משום שלא מצאנוה בגמר' בסדר הברכות של שחרית והיא תקנת
 הגאונים ז"לה להיות מראות שנות הכח' שנתרבה בעולם וראו שהיה יפה להם
 לברך זאת הברכה על הבמול הטוב שבמול עמנו בכל יום המיד לחדש כחנו
 ורוחנו ולהחליף בנו כח לעשות מלאכתנו מלאכת שמים ולעבוד עבודתו אלא
 שאמרנו האחרונים שאין כח ביד שום בית דין אחר הנמרא לחדש שום כוח
 ברכה לא קטנה ולא גדולה וכדי שלא להקל בברכות ראוי לחוש להם ומכל
 מקום

מקום אין למחות ביד האומרה ולענות אמן אחריו ולכונן לכאן בה יח: ואז
 אותנו בגבורה ואין גבורה לא התורה שנתנה לנו מצד הגבורה כדכתיב אש דת
 והיא היא המחזקת אותנו בגלותינו ואלמלא היא לא נשאר לנו שריר ופליט וכת
 לעמר בפני כל הכרות אשר עברו עלינו ועוברים בכל עת ובכל טעה והקדש
 ברוך הוא מכלנו מידם ועזרנו להיות לנו שארית בארץ: ועשר אותנו בחפאדר
 היא עטרת המכות והחקים והמשפטים אשר בהם אכחנו כעטרים עטר' תפאר'
 מכל מכחישי התורה היה מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה
 כן לכל גוי וזהו שאנו מכרכין אחר ברכה זאת שלא עשנו במכחישי התורה כי
 הבל המה מעשה תענועים וכל מעשיהם בל יועילו משתחוים להבל וריק
 ומתפללים לאל לא יושיע אבל עשאנו מעמו ונחלתו והבדילנו מכל עמי הארץ
 לחלקו כענין שנאמר כי חלקה' עמו: וכך הוא משבח אליו שלא עשאנו עבד
 ולא מבעיא ממנו שיבא מן הכלל ואין לו כד מה במכות ולא אפי' עבד אשר ישנו
 בכלל מכות שהאשה חייבת בהן לא שם חלקנו בהם שים רשות אחרים עליהם
 ולא באו עדין לכלל ישראל ולא מבעיא עבד שלא בא לכלל ישראל אלא חפילו
 אשה שהיא מכלל ישראל כיון שהיא פטורה מכמה מכות מצד שרשות אחרים
 עליה ראוי לו לשבח על ככה: וזהו סדר אלו הברכות זו אחר זו וכונתן הראויה
 להם ואף על פי שזו הכונה לא כל אדם יכול לכונן בה כל יום ויום והלואי שיכונן
 הדברים כפשוטן א' מה מזמן לזמן כמו בסבת ראוי לו לכונן באלו הדברים אשר
 בארנו וטוב לו: ואחר כך מברך המעביר חבלי שינה מעיניו להודות לאל ית'
 וית' שהסיר תנומת מחשבותיו ורעיוניו שהיו לו בהיותו על מטתו והשכיל אותה
 שכל טוב להבין ולהשכיל תורתו ויתפלל לפניו שידביקו ביצר טוב וילמד תורתו
 התמימה בענין שלא יבא לדבר תקלה על ידו ולא יכשל בדבר עבירה ולא
 בדבר הלכה ולא יבא לידי גסיון וירחיק מעליו יצהר בענין שלא נעשה הרע
 בעיניו ויתבנו לחן ולחסד בעיני כל רואיו כדי שלא יבא לא לידי קטטה ולא לידי
 קנאה ולא לידי שנאה עם פוס בריה ויגמלו חסדים טובי מחסדו הגדולה וטובו
 עם בריותיו ברוך הגמול חסדי טובי יהי רצון מלפניך יא' שתצילני היו' בכל יום
 ויום מעצות פנים מחמת עצמי שלא אעז פני עם אחרים ואבא לידי תקלה ח' ו
 ומעזי פנים שלא יעזו פנים אחרים כנגדי ויבאו לידי תקלה על ידי ח' והצילני
 מאדם רע ובליעל בעל מרמות ותחבולות שלא אוכל להנצל ממנו: ומאשה רעה
 שלא תעליל עלי עלילות ותואמות לבקש את נפשי: ולא יצור ולא עין הרע ולא
 לשון הרע שכל אלו פנעים רעים וקשים ולא ינקה כל הפוגע בהם: מדין קשה
 טהדין עצמו שביני לבין חברי הוא קשה מצד עצמו ומטריח לבר שאין יכולים
 לבררו כראוי: ומבעל דין קשה שאף על פי שהדין אינו קשה מצד עצמו הבער
 הוא קשה עקש ופתלתול ולא כמת לדינא: בין שהוא בן ברית כמוני שהוא ישראל
 בין שאינו בן ברית שהוא גוי ואפשר לבא לידי תלול' ח' וואעכס עלי' ומדינא

על גירונם לרבות כל דר עין ואשמה המחייב עליו דין גיהנם. הבלל העולם
מל שאתנו בכל בקר ובקר לבקש מאת אלהינו. אל יתן למנו רבלינו מדרך
קטוב והישר לא שנוכל להפיק רצונו וחפצו כל ימינו על ארמנו ולא יחרש שום
דבר תקלה על ידינו. ואז"ל רבו מברכין ברכת התורה וכבר ביארנו ענינה
בסדר הבקר.

ויאמר אחר ברכת התורה ברכת כהני להחיל תחלת למודנו בדבר טוב
ובברכ' כרי סכת בך מהש' בברכ' שלמה כדי שנוכל לעסוק בתורה
כדין וכסוד בלי טרדה וכלי מחשבה. ויתחיל הזמיר בנחת ובקול זמיר יותר
מבימי החול ויתחיל בפר' העקידה מפני שאין לנו סוף על מה לבקש אלא על
זכות אבותנו הקדמוני והוא המקור לזכותנו בגלותינו. ומפני שענין העקידה היה
גדול במאד מרד בין מצד העוקר בין מצד הנשקד עד שהקבה הבטיח לישראל
שביום הרין שישר עומדי בצער מפני המקטרגי והמבקשי עלינו רעה שנזכר
עקדת יצחק ובה לא נפחד מפני ענין ואפילו ענין העקידה אין צורך לזכור
לא שנתקע בשופר ומתוך אותו שופר יזכור לשופר של איל ומהאיל יזכור ליצחק
ומיצחק הרי העקידה ומתמלא רחמים בזה על כל עם ישראל אין סוף ואין פגע
רע שיוכל עם ישראל ואם כן ראוי הוא לזכור ענין העקידה כל יום ויום קודם
שנסדר תפלתנו כדי שיתמלא עלינו רחמים אלהינו שבשמים ויקבל תפלתנו
ותחתינו בחמלה. ובעל גפס לא יבעל אותה בשום ענין וגורם טובה גדולה לו
ולכל ישראל וכתב הרמב"ם ז"ל בפר' הזהר וז"ל לא חית מאן דמבטל מתנא
מן בני אנשא כקרבן וקידת יצחק דכתיב ביה ויעקד את יצחק בנו אתקשר
מרת הדין ואתקשר לעילא ולא הוה ליה רעו לקבלא גבית דין דברבא דחיהו
גבורה ועקדת יצחק מעליא ליה לישראל לאדכרח ליה בכל יומא בגלות דתנין
עליהון מכל מערעין ביסין וקלא נפיק ואמ' א תעש לו מחומה וזכות אבותיו יגן
עליהון מערעין ביסין עכל. עוד טעם אחר לאמרו בכל יום מפני שבזכות
העקידה בשבע ית' לזכות אבותינו כי בשבעה יבא ה' וירם זרעך את שער
סוכתו ואנו מבקשים מאת המלכה שיקבץ נפשותינו ומאדבע נפשות הארץ
ויפקדנו בפקודת יסועה ורחמי' שלא יפלטנו בנו סוכתנו לא שנפלט בהם ונקח
מהם נקמתנו על כל הרעה אשר הרעו לנו כי הוא קצף מפני והם עזרו לרעה.
ואחר העקידה כתפלל לפני אלהינו שכל אברהם רחמי' לעשות רצונו כן
יכבדו רחמי' את כעסו ואל ירין אותנו באשמתנו וכפרי מעללנו לפי פורת הדין
לא שיכנס לפנים מפורת הדין להתנהג בחסד וברחמי' גדולים בזכות אבותינו
הקדושי וישוב חרון אפו מעלינו ורעל ארצנו ומכל מקדשנו ויזכור לנו ההבטח'
שבטיחנו ע' משה באמץ ביתו לזכור את ברית אבותינו כד כתיב וזכרתי את
בריתי יצחק כו' ואעפ' שיש אומרי' שאף גם זו מן התוכחות אפי' הכי דוק לאידך
גמא ויהי בחמת' הבטיחנו שיעש' עמנו למען שמו כמו שבאף גם זאת בהיות'
בארץ

בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכולתם להפך בריתי איתם אני ה'
אלהיהם. גם הבטיחנו שיקבץ נפשותינו ויטיב נפשות גלותינו כמו שנאמר
ושב ה' אליהם את שבותך ורחמך וכב' וקבצך מכל העמים אשר הפיך
ה' אליהם שמה אם יהיה נרחק וכו'. והבטיחנו להביאנו לארץ ישראל
כמו שנאמר והביאך ה' אליהם את הארץ אשר ירשו אבותיך כו' וכתוב והביאותי'
אלהם קודמי וכו' :

ויאמר ברית' של אלו דברי שאדם אוכל פירותיהן בעול' הזה והקדן קיימת לו דעה.
שכל אלו המצות ישר' הקדושי והרחמני' וגומלי חסדים זהירים בהי'
ומבקשי' אנו מאת המלכה שנוכל לו הדבר' שמקיימי' ישראל' אותנו מזרתינו
ונקט' לו הדבר' התנא משו' אהם מעוטי הכמו' ורבי האיות שכל אדם בנקל יכול
לעשות אותם ולא בא לשלול מאר המצות שכל מצוה שטובה האדם כראוי אוכל
פירותיה בעולם הזה והקדן קיימת לעולם הבא לא חרום השמי' עני' בלא אעפ'
מהם דבר בקל לעשות. עוד נראה לי טעם אחר שאפי' אלו מהם מצות תלויות
בין אדם לחבירו ומצוה בהם לתשלום גמול והיינו אומר שאין שכלו ככ גדול
מהם' השמי' עני' אפי' לו הדבר' אוכל פירותיהם והקדן קיים לו. וכש' כשעשה
המצוה לשלם לזכר שאינו מצפה בהם גמול של בו עוד נר' טעם להפך לרקדק
או דברים דמסמך שפוסל את אחרים מפני שאו הדבר' אדם עוסק בהם בכל
אבריו כולם שאין אדם יכול לעשו' מצוה מאו בשלמו' אם לא שיעסוק בה בכל גופו
ואבריו מ'ש' בשאר כל המצו' שיכול האדם לשבת במקומו ולקיי' המצוה ואם ראוי
לו לתת חלק לגוף שעסק בהם ויאלץ פירותיה בעה' ויהנה גופו ואבריו. ואעפ'
שתמצ' מצו' אחר' וזולת אלו שראויים לעסוק בהם בכל אבריו אפי' בכלל גוף' הם.
והתחיל בכבוד אב ואם מפני שהיא מצוה גדולה לשמים ולבריו' מדרך השכל
ומדרך המוסר והיא להי' לו לאד' השתדלו' לכבד את אביו ואת אמו הן להאכילם
הן להסקותם בכל אשר יצטרך כי אחר שהוציאו לאור העולם וזולתו לא היה לו
קיום והעמדה א"כ נמצא שכל מי שעושה הוא וטורח ומכלה גרמא' מאביו ואמו
הוא א"כ מידו הוא נותן לו וזו סברא ככונ' להכריח האדם בהכרח להשתדל במצו'
הזאת ובכל אופני כראוי וכל המוסר' משוכ' הוא מצד' אהר' אבל מחוי' הוא מצד
הדין והיושר וכמא' כבוד אב ואם ג' מהם' כדד' ג' לו לכפשו שמקיים מצות
הש' ג' לקיים מצות המביא לחיי העה' ג' למי שגמל עמו חסד גדול עד
שהעמידו על עמדו ואין ראוי להיות כפוי טובה ג' לבריות ועו' כדקה עמהם
ומפני היות הענין ככ גדול במאד מאד לא ככלל בכלל ג' וגמילות חסדים
היא מצוה גדולה כמא' גדולה מן הכדקה שז' בגופו וזו במחשבו וכו'. והיא
כוללת מצות הרבה כלל הענין לעשו' הסד' עם כל בריה בין גדולה בין קטנה בין
עשה עמו בין לא עשה עמו להכיל עמוק מיד עוסקו ולא להכסיל את העו' להטו'
חבירו מדרך טובה לדרך רעה להשיא אותו מכה ההונ' לו וכך כל כיוצא בזה.

וביקור חו"ל אעפ"י שהיא ג"כ ח"ל היא ג"כ גדולת הערך כאח"ל ביקור חו"ל
אין לו מיעוט והענין הוא כי גומל חסד עם הגוף ועם הנפש סלפעים משיב
נפשו של אותו חולה בטוב טע' ארבע דבריו דברי פיוס ורצון וחזק לסמוכו
על ערס דיוגבינימו אכזרואים הענין הזה כי לפעמים אדם נכנס לבקר את
החולה ויושב עמו שעה א' או ב' ואומר החולה עמנו נחמתי נחמתי החזרת
נשמתי כי ואנו רואין שהקל מעליו חליו וכן אח"ל הנכנס לבקר את החולה נוטל
א' מ' מחליו ואמר רוקא בבן גילו הנה נראה בפי' שמטיב נפש החולה בבקרו
אותו וא"כ הוא ענין גדול מנה אחר מהו מ' למעלה ודכנסת אורח' ג"כ עם היות
סכנס בכלל ג"כ הוא מכו' גדול וראוי להמנו בפני עצמ' מפני שהמכנים אודתו'
בתוך ביתו וממציא להם מקו' ומושב מישבו ויכוחו מיניעת הדרך וטרחו עושה
עמו כמה טובות הא' לבנות גופו ואבריו השני להמציא' לו מה לאכול ולשתות שיחזו'
נפשו איו' ג' שמובע ממנו ביטת וכלית' בהיותו גר בארץ ללכת לחצר אחר בית
ומושב סיוכל לפכת ואין מכיר אליו' הד' לעשות טובה עם מי שלא עשה עמו
טובה ולא הכיר בו מעולם ומכניסו בביתו ומאכילו ומשקהו ועשה עמו כל
הדרך אליו סכרו גדול כפול ומכופל פעוטה הדבר לטם המכונה עצמה וראוי
הוא לכל סכר בעולם' ה' א"ס מתנהג עמו כמו שהיה מתנהג א"כ ע"ה עם
האורחים למאול להם מה עניב ומה טיבם ולהמשיך אותם תחת כנפי השכינה
בן ימסוך אותם בדבריו לעבודת שמי הכל לפי מה שהו' אדם ונמכ' מהנהגו הנחת
הגוף והנחת הנפש כמו המכונה של ביקור חולים או קרוב לה וכל א' יש לה ערך
בפני עצמה' והשכמת בית הנכנס' זה הענין עם היות שגדלה פאיונו מנ' ח
פאיונו דבר בין אדם לחבירו אפי' הכי הוא גמיל' חסדו כ"כ יכול עם הבורא ית'
וית' להשגי' בביתו בבקר ובער וכיון שהשכינה בגלו' בזמן הזה אין לה נחת רוח
לא בארבעה אמות של תפלה וכל המשכים לבית הכנסת כאלו משכים לתת
מלום לשכינה ולטל בשלומה והיא מתנחמת ומשתעשעת עם האיש ההוא וטול'
בשלומה כפאיונו באמן הראשונים המשל' על פסקי מי בכס ירא ה' יכו' וכן
הפליגו בספר הזהר סכר המשכי' לבא לבית הכנסת והביאו משל' למלך שזמן
בני המדינה לסעודה וכו' ואם כן ראוי הוא להמנות בפני עצמה השכמת בית
הכנסת ואע"פ דשייכ' בדר מה בענין ג"כ והנחת של' בין אדם לחבירו ובין איש
לאשתו' ענין הנחת שלום הוא גדול בתאד מאד והוא ג"כ יגדול ממנו מפני שיש
בו כמה ענינים מבורחים עמו הא' לקרב לב ישראל להיות אחד ולא יהיה ביניה'
חלוק לכבות והוא עקר גדול מהעולם עומד עליו' הב' להסיר נגחת חנם מבין
איש ובין רעהו וכל סכן מבין איש לאשתו שהנחת חנם גורם לכמה עבירות
אחרים ואעפ"י שלא יהיה הנחת חנם אלא על דבר ראוי לנחמה עכר האת'
ע"כ הוא נגחת חנם ולא ימנע מהם נגחת חנם ע"כ והיא עבירה גדולה אשר
במכת' כחרב הבית בחרבן בית שמי ועו' ודו' כטוי' בעונותינו כי לא נפס מבינינו
וכל

וכל הרודף שלום מסיר המנחה מכל וכל מביניהם ומקרב הלכבות להיותם
 אחד. הן שמרים מכסול המטטה מבין אים לרעהו ואפס מבסבת המטטה
 יבא הדבר לפועל ויבסס אים מרעהו ויגרום הזק גדול נטירת איבה ונקמה.
 ורודף שלום מונע כל זה. הן לקרב התועלת שבהם אדם יס לו מריבה עם חברו
 ואין בריך לומר אים עם אשתו לא מעביא שאינו מקרב לו תועלת אלא חרבה
 אינו מפלק ההזק מלפניו ועומס עיניו מלפני עור לא תתן מכסול כי המנחה
 מקלקלת הטורה אבל אחר פנתיחדו בלב אחד כל אחד חוזר בו וחפץ בתועלת
 חברו והבאיתו יותר ממה פסיה קודם הקטטה ביניהם מחמת סכנה ה' בלכס
 וחזרו בהם חזרה גמורה להיות בשלום קטורה זו כזו זו כזו והוא ענין קרוב
 לשלום האמיתי. הן בין אים לאשתו היותם בלב א' ופסס אחת להיות הזיווג העולה
 מפניהם הנון וראוי ולא פיתפרדו אים מעל אחיו בחלוק הלכבות ואותם הבנים
 נקראים בני מנחה ועליהם באמר גם בלא דעת שאין דעתם א' פכל א' פונה אל
 מחשבתו כפס לא טוב. הן בין אים לאשתו המקרבים והעושה שלום ביניהם כאלו
 עומי שלום עם הסכינה ומעשה ידיו להתפאר כי לא נברא האדם כי אם לקיום
 המין ולתועלת העלמים והתחתונים ולא תהו בראה לשבת יצרה וכמים קטטה
 בין אים לאשתו כב יכול כתבטלה מחשבתו ית' וית' וברכתו אשר בריך אותם
 ברכתיב ויברך אותם ויקרא את שם אדם וכן ה'ה מחל על כבודו ועל קדושת
 שמו הגדול עזר להם על המים כדי לקרב שלום בין אים לאשתו שלא יהיה
 ביניהם בדרמה מנחה ומחשבה רעה כי זה כונת הכריאה. ותלמוד חזרה בגד
 בולם. ענין הלמוד הוא גדול במאד מאד מפני שלומד התור לומר כל העיני
 וכל המדות בה וקריאתו בחסבת לו לעשים אחר שתופס כלל כל העיני ועוד יס
 בה עיני רבים ממעשה בראשי ומעשה מרכבה והנהגות העולמות כולם ומתוך
 כך מכיר את בוראו ויוודע מעלתו וגדולתו ידו והזקה וזרעו הנאווה ואכ
 ראוי להכניח כל המדות ולעסוק בה כי היא במדרג גדולה מעשיית המדות ואעפי
 שאנו אומרים כנגד כולם לא לבטל המדות הבאה לידו מן המדות אשר אמרנו
 א' כי אין למוד הטורה מעפיק לביטול מצוה א' רא"ה המכו יתבטלו וכולם יעסקו
 בתורה ואין מרחם ואין מרחם עליה לכו מלהאמין כי כבר אמרנו סיפור ועמוד
 העולם הוא ג' והשלום אלא העיני הוא שאעפי שים דברים גדולים בעשיית
 המדות שהעושה אותם אוכל מידותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לע"ה והם
 אלו שזכרנו לא מפני זה נתמעט למוד התורה מגדל הסכר שים לעיסק בה כי
 העוסק בתורה כזה וכו' יס לו בזה ובכא כי אין ערך לשים מצוה כנגדה לא
 בשכר ולא בעונם והעוסק בה יס לו שכר גדול על עסק תורתו כנגד הסכר שים
 לכל העינים כולם והוא שלא בא לידו דבר מצוה ובטל אותה אלא שאינו חושש
 לעסק המצוה אחר עסק התורה אבל אם בא לידו מצוה ובטל אותה מפני עסק
 התור לא על אותו עסק באמר ות' כנגד כולם פהרי הוא עבר על המצוה הבאה

לדור ומה תועלת לו בלמוד אחר שאינו מקים לעשות עם היות שאמרו העוסק
במכונה פטור מן המכונה וכדאמרינן בפי' בא לידו פטור עליה הוינו מהמכונה איכה
מתבטלת מכל וכל שאם הוא אינו עושה אותה ומקיימה אחרי יקיימו אותה ובכך
לא יחשב לו פטור על הענין ופטור עליו אבל אם בא לידו והוא מוכרה לעשות
אותה הוא שאינו מוכרה אלא שלא תעשה המכונה כדקדקה על ידי אחרים כעל ידי
נדאי ראוי הוא לבטל למור התורה ועסקה ולקיים המכונה וחלילה וחסר ללמודו וזה
אל וחלקו בין המכונה שאפשר להעשות ע"י אחרים ובין המכונה שא"ל להעשות ע"י
אחרים - וכל שכל החלוקה הזו יהיה על המכונה שאין בהם דבר אלא המכונה
ש"ס בהם ג"ח וכיוצא באלו וזכרנו למעלה מבטלן ת"ת לעשותן כי אלו מקיימין
את העולם כלו כעסק התורה וזמנעו יתור וכאשר מבטלן ת"ת להכנסת כלם
מבטלן ת"ת להוצאת המת והשא"ל כיוצא בהן ומי שדקדק בזה יבין הענין כאשר
הוא כי לא דבר רק הוא:

ואחר כך יתחיל לסדר תפלתו ויאמר ר' עזרא ירא אדם ירא שמים בכתב
ובגלוי והאומר בסתר לבר טועה כי למה כספה הנוסחא הטובה
היפה המעשה דברי האומר מה חרוש הוא לו בגלוי פשיטא העקר הוא שיהיה ירא
בסתר במקום שאין עם רואה אותו וסוס כבדא וזאת איכה קושיא כי אין כונתו
להשמיע חרוש כי אם להודיע כיצד יתנהג אדם ירא שמים במעשיו סכריך לו
להיות לעולם יראת שמי' כנגד פניו בין בסתר בין בגלוי ואפילו הרוצה לדקדק
לומר בסתר בגלוי טועה כי אין הכונה לא כח' ואפי' סכר א"אין בו חרוש אין
לחוש לזה דאגב חרא נקט תרתי וכן דרך תנא בכמה מקומות דוק ותשכח -
ובורה על האמת זה עקר גדול ביראתה' שלא יסנה אדם את דבורו על סוס רבה
בעולם וכן הוא מדת החסידים וזרע הקדש שנאמר שארית ישראל לא יעשו עולם
לא ידברו כזב כו' ובהיות האדם תוכו כבדו לא במהרה הוא חוטא וזהו ענין
ובורה על האמת ודובר אמת בלבבו סכריך שיהיו פיו ולבו שוין לטובה וישיב
ויאמר רבון העולמים כו' הענין שתהיה תפלה זו מסודרת בפיו הן בכל בקר הן
בכל שעה סכריך להתפלל לפניו ית' וית' ויקדים לתפלתו שלא על דקדקו ויוסר
מעשיו הוא מפיל תפלתו לפניו לא על אהותו למענו ית' יעשה ולא למעניו כענין
שאמר דניאל ע"ה אר' שמעה כו' למענך אלהי והוא כענין שאמר מר' עזר וזאת תנא
שלא התפלל מדר מעשיו הטובים אלא מתנת חנם כי חנון ורחום הוא ובהקדמה
הזאת אין מקום למקטרג לקטרג על תפלתו שלא תעשה שאין תפלתו רק על
חסד השית שדרכו להתחסד עם בריותיו בין ראויים בין שאינם ראויים כדכתיב
ונחתי את אשר אחז חסד' אע"י שאינו כדאי מה אנו מה חיינו הענין הוא להשפיל
עצמינו לפני גדלותו ומעלתו יו' לחזק הענין שאמרנו שאל ידן אותנו כאשר מתכו
נאל יתר לנו בפעלנו כי בו אנו ורוב מעשינו תוהו כי דרכנו לרדוף אחרי ההבל
באמר ולפשוט מחמת יבהר השולם עלינו כי מתור האדם מן הבהמה אין מזה
החומר

החומר ותאותיו והמדותיו ולכן אין להאשימו על מעשינו הרעים אלא להביט
במעשה הטובה הנעשה על ידינו מחמת דבר קדושה ש"ס בנו מן הנשמה הטהור
סכפחת באפינו - מה חסדנו מה צדקתנו מה יסועתנו - ענין מה ופירושו כמ
דבר של הבל ואין בו ממש כלומר אין ממש בחקרנו ולא בדקדוקינו ואין בנו
מעשי' שיועילו להשיג אותנו וכיון שכן מה בנתו מה גבורתנו סכבטא בעצמי כו'
ואפי' מהיה בנו כח וגבור' מה נאמר לפניך ה' אלהינו נאלי אב' הלא כל הגבור' באין
לפניך ואנשי השם בלא היו ואע"י שנא' סכבטא בחכמתנו ובתבוכתנו וכדע להכיל
עצמינו אנו חכמים ככלי מדע ונבונים ככלי השכל כי רוב מעשינו תוהו וימי חיינו
הכל לפניך כלומר הכל לגנך לאין כי כמה בקדס פניך על כל הטוב והגמול
שאתה גומל עמנו בכל עת ובכל שעה ומותר האדם מן הבהמה אין ומה בידנו
לעשות כי נחשבנו כבהמה ואל' יש בנו איזה מותר ותוספת על הבהמה הוא מדר
הנשמה שהוא חלק אלוה ממעל ועמיד ליתן דין ומשכנן לפני כסא כבודך וכמו
ש"ס הפרט בין החומר והנורה לישראל עצמן כך יש הפרט בין מה לישראל כי
כל הגוים כאין בגדו מאפס ותהו נחשבו לו ונאמר הן גוים כמר מדלי וכשחק
אחזניט נחשבו הן איום סדק יסול - אבל אכחנו אין אנו בגדר זה בעיניך הלא
אהבת אותנו ורצית בנו וקראת את אבינו ישראל וישירן - לפיכך אנחנו חייבים
להודות לך ולשבחך ולפאמך ולרוממך כו' על כל הטובה אשר הטובנו ע"ס אבותינו
ועמנו ולסבךך ולפאמך על שבחרת בנו לחלק נסתלה גוליתן שיר ושבח והודאה
לשכך הגדול בשיר וזמרה אשרנו מה טוב חלקנו וכו' - אשרנו שאנו משכימים
ים מי שאומר כשאנו משכימים וכל שהוא טעות מעל כל ישראל כאמר פמשכימין
בבקר ובערב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומיחזין שמך בכל יום פעמים בבקר
ובערב ואמרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד - מפני שיתור ה' הוא העקר הגדול
סהכל תלוי בו אנו מתחילין קודם כל דבר ומשכימין אגתנו לו יו' סזיכנו ליתר
סמו כי כן דריך האר' בעל כפס לשבח לפאר לאדון הכל פנותן לו כח וחיל סיוכל
לעבוד עבודתו ולקיים מצותיו כי מה האדם הדל והגדול שיכא מידו דבר מה
למכוא חן בעיני ממ' הק' בה ובמה יקדם פניו על כל הטוב והגמול שבמל עמו
מיום באת לאור העולם ופר עומדו על רצונו והחושב בעצמו שה' חייב לו כל
טובו ועל משאו בעולם הזה ואע"י שיעמול במס ובלילה ויחיה חלף שנים פעמי'
לא מחכמה ודוח יתירא דאית ביה ועלה על לבו דבריה בער הוא ולא מבין
ואדרבא חייב הוא למי שזכהו לכל הטובה ההיא להפיק רצון יוצרו ולמכוא חן
בעיניו להיות מן המשרתים העומדים לפניו אס' הגיע לכך - ויאמר בסכמלו
ובן ראוי אחר שיתור ה' בפסוק שמש ישר' ראוי לומר אחריו בס' כל עוד ראוי כדני
לעלות לשם יחוד בותיקין שאומ' שאם יתאמר הקט אחר הכן החמה לפחות יהיה
כמכא סכבר יחד ה' בשמעי ישראל שהוא עקר היחוד ופקר הקט ואחריו בסכמלו
הארי הוא באלו קיים מצות קט בעונתה הראויה ורשיתי מן המדקדקי שמעלימין
פרשת

פירמת ואהבת עד ובשעריך וכונתם לענין זה . ואומר . אתה היא אחר קודם
 סבראת העולם וכו' ענין תיקון הוא כמו פירוש למלת אחר כי כשאדם אומר ה'
 אחר צריך ליחוד יחוד גמור מכל פנה והוא מה' קודם סברא העולם היה איחוד
 בעולמו כמו מפניו קודם סברא העולם היה הוא ושמו א' ואפי' יעלה ברעתו של
 אדם לחשוב קודם סברא העולם מה היה אפי' שאין ראוי להסתכל בזה כמו
 מפניו כל המסתכל בד' רברי ראוי לו שלא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה
 לפניו מה לאחור וההסתכלות בזה הוא כמו מה לפניו לפירוש אחר אפי' לא
 יזהרר יותר מרי אלא היה הוא ושמו א' ואין כמו כח ברעיתו לידע הענין כאשר
 הוא וכן בכל ההסתכלות שיעלה על דעתו לפי שעה יחשוב ברעתו שאינו יכול
 להשיג הענין כאשר הוא בקוצר דעתו הספל והאפל כי גדולים ממנו בקשו על
 זה ולא הועילו אלא יהיה לבבנו שלם ותמים עם ה' אלהינו ועצ' תמים תהיה עם
 ה' אלהיך ומ' מסתכל בזה ראוי לו שלא בא לעולם מפני שאפי' מהסתכל
 בענינים אלו זמן רב לא יוכל להשיג דבר להפיק דעתו לקוצר תבונתו ואדרבא
 אפי' שיבא לידי הפסד מחשבותיו שיטורד מן העולם ועצ' טוב היה לו שלא לבא
 כי הבא לעולם אינו בא אלא להמליט נפשו ולמלא חוקי לעשות רצון יוצר וזה
 ביאתו לעולם אפי' שיטורדו מן העה' ומן הבא ומה טוב ומה נעים היה לו שלא
 היה בא ויבא לעולם . ואפשר שאלו ד' ענינים הם הנזכרים כאן אתה הוא א'
 קודם שבראת העולם ואתה הוא לאחר שבראת העולם . אתה הוא בעה' ואתה הוא א'
 בעה' מה לפני' מה לאחור הוא ענין קודם סברא ואתה סברא אתה למעלה מה
 למטה בעה' וב' ואפי' פירוש אחר אפשר לכללו בכלל זה ומה ששנה
 בענינים והתחיל באחר וקיים באל הכל לפי הענין דכיון שקודם סברא העולם
 היה א' ואחר סברא העולם ובכלל זה אפי' אחר מיתלתס הכרואה ויחזור העולם
 לתוהו ובוהו א' עוד לומר מהוא א' בסמי' והוא א' בארץ שהם הם הבריאה עכמה
 וכבר כשלל משום רבוי אבל צריך לשלול שאין כח לא אחר או מלאך או סוף עמו
 בבריאת העה' או בבא למעלה או למטה כי כל דבר שהוא למטה לפניו אפשר
 לכנות אותו עה' שמורה באצבע וכל דבר הנסתר מעיניו ועתיד להיות נכנה
 אותו ברבר שהוא למעלה ממנו ועל כן הזכיר בעה' ובבא אתה אל ואתה אל חזר
 ואמר ואתה הוא ושנות' לא יתמו לשלול שאין לוקח ותכלית ואפי' אחר הבריאה
 ואחר היות תוהו ובוהו הוא הוא עכמו באחרותו ובבורתו וז' מה המה יאברו ואתה
 תעמד וכולם כבד יבלו וכו' ועכ' ואתה הוא וסמיתך לא יתמו והיא הכונה
 מאמרנו . קדש שם בעולםך אחר שבידך הכל ואין עוד בלעדיך ואת כל אשר
 תחפץ אין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל אנו מתפללים לפניך שתקדם
 שם בעולםך שידעו כולם אלהותך ומלכותך ותודיע בעולם מעלת המקדשים
 שם וגדולתם כמונו אשר אנו מקדשים שם ביחודך בכל יום פני' . וזהו
 ותגביה קרנו ותושיענו מבין כרינו וקמינו עם ככל כאנו שם . ברוך המקדש שמו
 ברבים .

ברבים . ואפי' שהיה ראוי לחתום בברוך שם במקו' הזה מדר הענין אין בדינו
 כח להקל בברכות ולברך ברכה אשר לא מצאנו אותה במרחל לכן טוב שלא
 לחתום אלא יהיה כונתו עם השם הנכבד והנורא ודי לו בזה . אתה הוא האלהים
 וכו' הוא ענין תפלה כוללת על כל ישראל כמו שאמר . קבץ נפוצות קוויך מארבע
 כנפות הארץ אלא שמתחיל בענין יחוד שמו וגדולת מעלתו כדרך המתפלל שצריך
 לספר במבחו של מקום תחלה ואח' יתפלל ועורך שאלתו כמו שמצינו במ' עה
 אשר מי אל וכו' ואחר כך אעברה נא ואראה ענין התפלה הזאת במקום הזה
 משום שיחדנו שמו הגדול בכל דר וענין ואין עוד מבלעדינו בעליונו ובתחתוננו
 ולו היכולת והתמסלה לעשות כרצונו ואין מי יאמר לו מה תעשה ומתחננים אנו
 לפניך שיעשה עמנו ככל נפלאותיו לקבץ גלותינו ולקדם שמו ויכירו כל הגוים
 וידעו כל באי עולם כי אין עוד מלבדו להושיע אותנו מיד כרינו וקמינו . וענין
 תפלה זו התפלל חזקיהו מלך יהודה ע' על צרת סנחריב מלך אשור שנאמר אתה
 הוא האלהים לברך לכל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ הטה
 ה' אונך ושמו וכו' וגמר הענין ואמר הושיענו כא מידו וידעו כל ממלכות הארץ
 כי אתה ה' אלהים לברך על זו אנו מתפללים ומתחננים על צרת גלותינו שיושיענו
 מידו וידעו כולם שמו הגדול כי אין עוד מלבדו . ויש מדרקיס שאין אומרים
 עליון לכל ממלכות הארץ מפני שאינו בפסוק . לא אתה הוא האלהים לברך לכל
 ממלכות הארץ וכו' שאין לחוש שאנו מתפללים על דרך הפסוק אבל לא בלשון
 ממש ואנו מוסיפין וגורעין ואין חשם בזה . אבינו שבשמים עשה עמנו הסר וכו'
 גמר התפלה מכח ההבטחה שהבטיחנו על ידו צפניה החוזה בעת ההיא אביא
 אתכם ובעת קבצי אתכם כו' בשובי את שבתיכם לעיניכם אמר ה':
 יהי רצון . זו תפלה על המקדש ועל העבודה כלומר בזמן שהיה בית המקדש
 קיים לא היינו צריכים לכל כך תפלות ותחנונים מפני שבענין הקרבנו'
 היו מתכפר' כל חטאותינו ועב' שם בבית המקדש חרב בעונותינו צריך שתתחולל
 לנו בשיח שפתותינו כמו שמפרש הענין יותר לפניו ומתחילין אנו לסדר תחלה
 פ' התמיד מפני שהיה קרבן כולל לכל ישראל והוא היה הנעשה קודם כל דבר .
 וצריך לומר פ' הז' בשפה ברורה ובנעימה שתעלה לנו במקום קרבן וכולי
 האי ואלו ואחרים יאמר פ' הקטרת וענין פטומ' . ויש מקדימין לומר ענין
 הקטרת קודם התמיד ומביאין ראיה שהקטרת קודמת לאברו' . ואין ראיה כלל
 פעיקר התמיד הוא קבלת הדם וחריקתו קודם הקטרת היתה נעשת
 כמפור' לעיל ולכן צריך להקדי' התמיד לקטרת וכן נהגו העולם . ואחר קריאת
 ב' הענינים יאמר פסוק וערבה לה' להתחנן לפניו שיחזור הענין לכמו שהיה
 בקדמותו . ובשבת מוסיפין אחר התמיד פסוקים של מוסף שבת שהם ובזמן
 השבת וכו' עם היות שהיה ראוי להקדים ענין הקטרת למוסף אין לחוש כל כך
 ביון שהם מחובר' לפ' של מעלה אבל התמיד ראוי לקרוא אותם עמה ואח' ענין
 סדר היום יג א 13 I הקטרת

הקטרת אכל המקדים לא יושג. ואחר כך יאמר אביו הוה מסדר וזה הסדר
הביא אותו הנמרץ ביום א' פ' אחד להם הממונה ותקנו אותו לומר במקום הזה
כדי לזכור כל הדברים בקוצר ולהעלותם על שפתינו ולפי שהתמיד של שחר הוא
עקר הכל תקנו לומר פרשתו בפירוש ולא יסמכו על הרמז סבקיזור גם מעשה
הקטרת אפ' שאנו מזכירין אותו ברמז בזה הסדר שאומר ורס התמיד קודם
לקטרת וקטרת לאברים אפילו הכי נהגו לומר הפ' של הקטרת כפי ואפי' ענין
פטימתו בלשון חכמי משום מעלת וגדולת ענין הקטרת כמט' למעלה. וענין זה
הסדר של אביו כבר בארתי אותו בפרט למעלה להבין כל דבר ודבר על מתכונתו
אחר זה נהגו לומר אלא בכח. ויש סדורים שאין כתוב בהם אחר זה אלא
רבון העולמים והדין עמהם מפני שאחר סדרנו כל הסדר בקוצר כפינו ראוי
להתפלל לפני הש"ת שיהיה חפץ ב' ספתותינו תחת קרבנותינו ובשלמה פרים
ספתינו. ומקומו של אלא בכח היה ראוי לאומרו קודם שיאמר ברוך שאמר מפני
סבנוסח זה יס' מ' תיבות כנגד מס' של מ' אותיות ובהם כל תעבה יס' אות ממנו
והם ז' שמות כלם בן ו' תיבות וראוי לכונן בהם והם אלו. אבנתיך קרע שטן
נגדיב ש' בטרצתו ח' קבטנע יג' ל' ב' זק' ש' קוצית והוא מס' היוצא מפי' בראש
ברא אלהים ובכח זה הפס' כברא העולם ועל כן היה ראוי לומר זה הפס' בכונה
ובשכח'לו ואחריו לעמוד ולומר ברוך שאמר והיה העולם או לעמוד בשניה' כאחד
בס' ובברכה וכן אפי' כוהנ' ומי שתקן לומר אותו אחר זה הסדר של אביו כל
פס' מפני שבסדר הזה לא נז' מענין ברכת כהנים שהיו מדרכין בס' המפורס
וי'א' שאותו מס' המפורס' שהיו מזכירין היה מס' בן מ' אותיות יו' לכן ראוי לומר
זה הפס' במקום הזה כדי לזכור אותו מס' ברמזי. עוד טעם אחר פענין אלו
המ' תיבות הם לשון תפלה לא ית' וית' יראה בעינינו ויפרנו מבלתינו ואין מקו'
יותר מוכן להתפלל בכונה ובדאגה על ענין הגלות אלא אחר שזכרנו קיבו'
הענין שהיה געשה בבית קדמנו ותפארתנו יר' שבעה ב'ה במהר' בימינו ואולי
הכונה היה על זה ועל זה ויש סדורים לומר אחר נוסח זה בשכח'לו בלחש מפני
קדושת ה' שרמזו בראשי תיבותיו וראוי הוא. ואחר כך יאמר רבון העולמים
אתה בוינתנו כו' הענין הוא לעלות על ספתינו עבודת ב'ה כהנים בעבודתם ולו'
ברוכים וישר' במעמדם ואם היה לנו זכות כך היה ראוי לנו לעשות ולקיים מצות
אלהינו עלינו אלא שבעונותינו חרב המקדש ובטל התמיד ואי אפשר להיות בהן
בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישר' במעמדו וכמעט מפני זה אבנוס' אכחנו ואין
בא' עוד מדינו ואף על פי בן נשלים בש"ח ספתותינו כמ' סכתבת על ידי הוטע
בביאך ובשלמה פרים ספתינו לכן כיון שאנוסים אכחנו פטור אותנו מן הדין
ואדרבה י"מ שיהיה זה שית ספתותינו חפוב ומקובל ומרובה לפניך בלא קיימת
ספתותיך והקרבנות רבין התמיד במוגדו והיו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם
ומתנו על מעמדו ונאמר ונחמנו אותו על ידך המזבח בפונה וגו' ואפי' בבראש

שאין

שאין לפסוק הזה שזכות במקום הזה אפ' הוא ענין גדול לענין הקרבנות וכל
האומר אותו בכח מתקבלת תפלתו כריח נחוח' ויש בפס' הזה סוד גדול וכשאומר
בפונה לפני ה' כיון בו שהענין שהו' כפון לפניה' והוא אפרו של יחזק' סוכו אותו
בעת ברותינו ויענה אותנו ויושיענו. עוד אפשר לומר טעם לענין כי זה הפס' בא
על ענין העולה ובהיות כי עולת התמיד היא העקר שהיא קרבה על פס' כל ישר'
ועקר העולה היא השחיטה והזריקה והם מוזכרי' בפ' הזה הזכיר הפ' העולה שית
ספתותינו תחת קרבנותינו ונאמר זאת התור לעולה וגו' הוא ענין כדי שנסלם שית
ספתותינו סכן כתיב זאת התורה לעולה למנחה כיהעוסק בתורת עולה חסוד
לו בלא הקדיב עולה והעוסק בתורת מנחה חסוד לו בלא הקריב מנח' וכן בחטאת
ובאשם ובזבח השלמי' ויש מוספי' כאן ב' פסוקי' פס' עורי צפון ובאיר וגו' ובאיתי
לגבי אחותי בלה וגו' מפני שהם על ענין הקרבנות וטוב לאמרם קודם שרש' חיזהו
מקומן. אחר כך יאמר חיזהו מקומן של זכאים והוא פ' משנה מסודר על מקו'
הקרבנות כולם וברך לכונן בכל ענין וענין קריאתו במקום הקרבנות לקיים
ושלם פרים ספתינו ואם אינו מכוין לא הועיל במעשיו דכולי האי ואולי ובפרט
כשאומר העולה קדשי קדשים וגו' בריך לכונן בענין עולת התמיד שהיא במקום
קרבן כל ישראל בברך ובפרט וכן עקר תפלתנו שחרית ומנחה על ענין הזה
במקום תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים. ונאמר ברייתא של ר' ישמעאל
מתורת כהנים והפס' לאומר מלכר שראוי לומר גמרא אחר משנה כדי לחבר
כא' יס' טעם אחר משום סודות הבריות היא תחלת תכונותם על ענין הקרבנות
ומשום שהרבה דברים יזכרו מ"ג מדות אלו ראוי להזכירם במקום הזה דשייפי
כמי לענין הקרבנות ובהשלם ענין זה נהגו לומר קדים סכבר בשלם ענין הקרבנות
ואחר קדים יאמר הודו לה' קראו בשמו והוא שיר כחמור וראוי לאומרו בנחת בקול
זמרה ותורה והו' שבת שמעב' השמח ליוצר בראשית יו' בכל יום כשיצא אלזרות
לבריות ומעב' למקום שאין כמותו באלהים וכ"ה כי כל אלהי העמים אלילים
וגו' והענין הוא כי אפ' שיש מי שצובר לשמח בביתו ומקבל אותו עליו לאלוה
אין השמח מקבל זה עליו חליל כי הוא בעצמו מודה ומעב' שאין בה' לינוכ'הא
הוא ה' אלהים וגו'. וכ"ה וה' שמים עשה וכיון שהשמים שלו כמ' כבא השמים
ופעם הפסוק כי כל אלהי העמים אלילים יס' לקבת עמים אלוהות הרבה כל'א'
מחזיק' זה דומם זה נומח זה ב' ומתה זה כוכב זה גלגל זה פתח זה יהיה
כולם אלילים כלו' בלא חסידי' לא יס' להם ערך של כלום לגבי אלהות ואפי' פרי
מעלה שהאומר הכל משעבד' תחת ממלכתם אין להם ערך לענין זה אבל השת'
אין ערך ורמזין לגדולתו אבל כשל'א' כפי' אכחנו בערך פחיתותינו ערך מעלתו
ממה שאנו מרשי' והכל מודי' שהוא שמי' עשה ערך זה מספיק להיות כל אלהי העמי'
הכל אלילים ולכן מעב' מס' בן ר' שהוא מהוה כל ההיות כולם ויש לו בהם כח
וראות לשעבר אותם למעלתו והוא מעב' אותם בכל עת ומתן סודות ואין מי

י א ב 13 2 יאמר

ואמר לו מה תעשה כאשר ראיתי בעינינו ושמענו באזנינו חבותינו כפרו לנו
מהאותות והמופתים גדולים ונוראים אשר עשה במכרי לעינינו וכהא אלה האם
לבריקי לשלם שכרם אם לרשעים להפרע כי בכח זה השם הגדול והקדוש עושה
כרצונו בכל היצורים כולם עליוני ותחתונים וזהו פי' זה מצינו עשה וזה השבח
הוא אומר ברברי הימים שאמרו דוד ואסף והמשוררי' כשהביאו הארץ למקומו
עד והלל לה' ואמרו אותו בתורה וקול זמרה בשיר ושבחה וכלי המשרדים וכן
היה ראוי לנו לאמרו בכל יום אלא בחול מפני שכל מלאכה לא פסטה תקנתו
אבל בשבת עוד היום נוהגים בכל ק"ק לומר אותו בשיר וזמר מלה ומלה ודבר
בראי והבן הוא והוסיפו עליו לומר רוממו ה' אלהינו וגו' רוממו כו' והוא רחום וגו'
ופ' אחרים א' נקמו וגו' הכל ענין תחנה ותפלה על הישועה ועל האולה שתהווה
עטרה ליושנה ומלכות שמי' בכל משלה וכל עולתה קפכה פיה ואומ' מו' אחרות
ה' וגו' והוא ג' על ג' אולתנו ועל פרות נפשו סתהיה בבאכיר ואומר ה' מלך
כדי להמליך מלכותו עלינו במהרה והיה ביום ההוא ה' למלך על כל הארץ
וגו' סינקום נקמנו מעמלק ומכל זרים ועוסי רשעה סהרשו לעשות עמנו אשר
הוא קצף מעט והם עזרו לרעה וכן יתגדל ויתקד' שם כבודו וברכתו והתגדלתו
והתקדשתו וכו' וכבוד ישר' הלחוצים עליו ההרונים כל קדוש שמו ובכך יהיה שמו
מבורך מן העולם ועד העולם ואומר מזמור השמים מספרים כבוד אל וכו'
ומספר הזוהר נראה שאין לאומ' כ"א בשבת ויט' והוא ענין מיוחד להם אבל בימי
החול אין לאמרו וכן יש מקומות שנהגו שאין לומר אותם ואומרים מזמור אחר
במקומו ואומר רננו בדיקים אחר מזמור זה וב' תרומה מהזוהר מפרש
כל אלו המזמורים כלל ופרט זה אחר זה החפץ ימלא ידו בכל אותם הענינים
ממפרט שם וחפץ ה' בידו יכלה ויזכה לידע אי זה דרך יסכון אור ואין כאן מקום
להאריך ברוך שאמר כבר ביארנו קצת עניניו בשבת ג' ח' בתקן בשבת
מסוס דכיון שנתוסף לנו נשמה יתירה בשב' מוסיפין אנו שבת והוראה לשו' על
כל הטוב והבטול שבמל עמנו מיום היוותנו וגומל עמנו בכל עת ובכל שעה ואין
אנו כדאים לשבח לפניו ואילו פינו מלא וכו' אין אנו מהפיקין להודות וכו' וכל
אלו הענינים מתבארים בספר הזוהר פ' תרומה והמשכיל יבין ויגמר השבח
הזה בברכת יסתבח ונהגו בשבת לומר ובכך יסתבח וכל טעם למה הוסיפו
בשב' מלת ובכך יותר מבימי החול מפני שזה השבח נתקן על שירת הים ובשירת
הים יש בה רמז למס' בן ע"ב ועליו אנו לומר יסתבח שמך שהוא בכחו רגע
הים והוא רמז בפסוק ויסע ויבא ויט' ובשבת שמתכבד לזה לשירה שבת אחר
והוא נשמה כל חי תבדך את שמך עד בפי ישרים תתרום וכו' הוסיפו מלת ובכך
והו' רמז למס' בן ע"ב על יסתבח שמך ואומר קדים ומוסיף ביה ויבע קץ בשיחיו
ויפיק עמיו ולא ידעתי טעם בכך מה ענין הוספה זאת בשבת יותר מבימי שאר
החול ועוד מה שבי' יס' בן ויקרב משיחיה לויבע קץ משיחיה עוד ויפיק עמיה
למה

למה אין אנו לומר אותם בחול ואם אכל אותם סמכת הענין כך היא למה אנו
מפרסין אותו בשבת יותר מבחול ואפשר לומר שכוין שהסבת הזה של קדים הוא
מבא גדול ונורא מאד ומפני זה נתקן כלסוף תרגו' שלא יבינו בו ויקטרגו עלינו
ומפני זה כל מה שאנו יכולים לקצר בענין אנו מקצרים כדי להגביל מהקטרגו
וכל זה הוא בימי החול שאנו מפחדים מכחות הטומאה אבל בשבת שאנו בני
מלכים וכל המקטרגים ספו תמו אנו מבארים יותר ענין שאלתנו ואין אנו
מפחדים והוא טעם אחר דמסתבר זהו סוד כי בשב' אנו למעלה מעולם המלאכים
כאשר ידוע ליורשי חן בכוד עולם הבריאה ועולם היצירה זה לחול וזה לשבת
ואומר ברכו וכוונ' בו כאשר ביארנו למעלה ומתפלל תפלת יוצר ויט' בה סנוי'
מבימי החול והרין כותן שאריו להודות ולשבח בשבת יותר משאר ימות החול
כיון שיש להם פנאי כי היום גורם לכן ראוי להתקין לשבח יותר באריכות לתת
כבוד ליום הקדוש ואין הענין בו לגמרי כי הכל בא לענין אחר וזה הטעם
סכתבנו בענין הקדים אפשר לתת טעם לכל הענינים ולכתחילה נתקן:
ואומר אל אדון על כל המעשים כו' ואם במקום א' ברוך גדול רעה וכבר בספר
הזוהר נתנו טעם לענין הענין ב' זה לזה וכו' סיני האותיות והתיבות והרונה
לעמוד על עקר הדברים וענין שם בפרשת תרומה ויבין הענין על מתכונתו
וקורא קריאת שמע בכוונה בענינה ואין אמת ויביב הכל כאשר בארנו בתפלה
על חול וסומך גאולה לתפלה ומתפלל ב' ברכות והם מסוכות באמצעיות כאשר
בארנו: כלילה אנו מברכין אתה קדשת וברכה יסמך משה ובמחנה אתה א'
מ'כ בשאר ימי הברכה האמצעית אינה מסתמית ולעולם היא אתה בחרתנו
והטעם פתקנו ב' מיני ברכות רמז לב' סבות שיהם מפורסמות והם שבת
בראשית שבת מתן תורה שבת העתיד להודות ס' היה הוא נשמו א' אתה קדשת
רמז לשבת בראשית וכן משמעות ענינה שאומ' תכלית מעשה שמים וארץ
וכן ויכלו השמי' והארץ על בשבת בראשית ותקנו אותה לליל שבת שהוא הראש
לכולט והתחל' השביתה לעולם בסחרית יסמך משה והוא כנגד מ'כ זכך משמע
כדכתי' בליל תפוצת בראשית בראשית ופניך על דרס' יזכר' וסמרו בני ישר'
את השבת שהוא על שמך השבת סכנונו כהר' סיני ונתקן בסחרית שבת
כי כיתן התורה ביום שבת בבקר בראשית במסכת שבת פל' ב' ב' ב' אה' אה'
על שבת העתיד להיות וכן משמע תבטח אתה אהר' ושמך אהר' וכהא בזכריה
הגביא על אותו היום והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' וכהא אברהם יג' יצחק
ידן יעקב ובני ימיהו ב' כלם לעתיד ונתקן במחנה שהוא לעת הערב וכן אנו
מקוים ומעשים והיה ל' ערב והיה אור ויזכר והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' ויגמר
וכן נתקנו ג' פסוקות בשלש מנים אלו רמז לענין הכו' וצריך להסתדל בהם
ולכוון לענין זה כאשר נבא בפה:

אחר פהתפללו מוכי' את וברך לנהג בו כבוד מרבה ויביט בו מעשה
סמוכין

לעמוד בזה מראש ועד סוף למה יבא ויכנס ואין כבוד לתורה אלא יהיה מתוך הכרה ואונם גמור וכיכר או ברכי רבים או פקוח נפש שאז ראוי לו לכאף ואין לו לעמוד וממה שהתיר זלזה לכאף בין גברא לגברא כלל טבעל תורה יכול לעסוק בלמוד באותה שעה ואפי' שחסי דעתו ממה ששמע אין לחוש כיון שלמוד תורה היא וכלבד חייבין להשלים כשיחזור הקורא לקרות ולא יטרד בלמודו כי לא ידחה זה מפני זה כי כבוד פ"ת גדול במאד מאד :

אחר סגולתו לקרית הסדר ואפי' קדים כריך לעמות אמן יהא שמיה רבא ב"ה גדולה אחר שהוא על קריאת התורה וכמו שאמרנו על אמן יהא שמיה רבא דאגרתא מתקין עלמא דהא לא סגא כיון שבא על תקון רבנן דקריא התורה אחר הקדים עולה המפטיר וראוי לכונן בברכותיו בין בברכות סלפניה בין בסלחא דיה כי כולם עולין לו לסקר הק' ברכות ועוד בברכות ההפטרה הם עמין גדול שאנו מתפללים על מלכות בית דוד ועל העבודה גאולת ים' שתתגלה ב"ב : וראוי היה כל אדם לכך אלא שהפטיר סליח כולמו והוא מברך על ידינו ובריבין אנו לשמוע אליו ולכונן ולעמות אמן ומזה הטעם עולין בברכותיו לכולנו ועד הטעם לא היה ראוי להפטיר כ"א א' מגדולי הקהל שבריו נשמעים : ולא ידעתי מאין הוציאו המנהג הזה שמפטרים הקטנים ופחותי הקהל : ואל אלהים מדע כי רע עלי המעשה ומפני זה בהנתי הרבה ימים ושנים ליתן ההפטיר ולו' אותם אפי' בעצמי לקראת הדבר הרע הזה בעיני ועד היום אחי משתדל עז כל מה שבא ידיו לעשו והוא מכו' רבה למעין בה שמחבר תורה עם כביא' ואחרי עליהם ז' ברכות כז' ברכות של חתן וכלה' ולא רבר רק הוא : וצריך שיאמר הברכות בנחת מלה בתלה ובקול רם כרי פיענו כל העם אמן : וגם ההפטרה היה ראוי שיאמר אותה המפטיר לבדו וכל העם ישמעו עניניה כי רובם תוכח' אלא שבהגו העולם לקרות כל א' בספרו עם המפטיר ואין קול המפטיר נשמע זאינו מנהג הגון מן הטע' שכתבתי : אחר כך יברך החזן למלך המולך עלינו ואפי' יהיה מח"ה כיון שאנו עומדים תחת רשותו וממלטתו בריבין אנו להתפלל עליו כי בשלמותו יהיה לנו סליו' וכן הוא מכות עשה מדברי קבלה סבן כתי' בירמיה ודרשו את שלום העיר אשר וגו' כי בשלמותה יהיה לכם שלום ועם כל העם אמן : אחר כך יברך לכל הקהל גדולים וקטנים מהבה ירחם עליהם ויכילם מכל צרה וצוקה ויתן ביניהם אהבה ואחוה שלום ורעות כו' : אחר כך יחזרו פ"ת למקומו ויאמרו מזמור הבו לה' וגו' שהוא סיד של כבוד למלך הכבוד וים בו א' אזכרות ומחסיפין עלינו שאז ספרים ראשיכם שאותם פסוקים נאמרו כשהכניסו הארון לבית קדשי הקדשים וכן אמרים אותם בשע' כניסת פ"ת למקומו ויאמרו אותם בנחת וחרה : ואחר כך יאמרו קדים ויתפללו תפלת מוסף : וידוע הוא שתפלת מוסף היא במקום קרבן מוסף ולכן ראוי לכונן בה עז הענין שתהיה חשובה תפלותיה במקום קרבן לכבוד על כל ישראל אחי והוא קרבן מיוחד למש

המכת

המבין והס' ב' כבסי' בני סנה' וב' עשרונים סלת מנחה בלילה בשמן רביעי' מן לכל עשרון כדון כל מנחה ויין לנסך רביעית לכל כבס שהוא חצי לוג ויין וכך כריך בכל מוסף ומוסף שאומר מה ענין הקרבנות במקדש בפרטות ולכוין בתפלתו שתהיה רכונה לפניו יתברך כאותו קרבן המוטל עלינו להקריב : מוסף ר"ת הוא ז' כבסים בני סנה' תמימים ועשרון סלת לכא' ורביעית ויין לכא' וב פרים והס' בניג' וגו' עשרונים סלת לכא' וחצי הקין ויין לכא' ואיל אחד ואיל נקרא אחר שעברו עליו ל' יום אחר תשלום שנתו וכריך ב' עשרונים סלת למנחות פליסית הקין ויין לנסך וכל אלו הם עולות כי אין נסכים כ"א לעולות ולשלמי' : עוד מביאין סעיר א' חטאת ואין לו נסכים ולא מנחה : וכל שהוא בן סנה' מוסף הפסח בכל ז' הימים הוא נקרב כקרבן מוסף ר"ת פרים ב' ואיל א' ז' כבסים וסעיר א' אלא שביום ב' של פסח שהוא יו' במסן מקריבין עוד כבס א' לעולה על עמר התנופה והיא מנחת סעירים : ביום ראשון של חג הסוכות מקריבין מוסף כמוסף ר"ת פרים ב' ואיל א' ז' כבסים וסעיר לחטאת זהו לחיוב היום עצמו : עוד מוסיפין להקריב על מנחה חרשה שהם שתי הלחם פר אחד וב' אלים ז' כבסים וכולם עולות ומנחתם ונסכיהם כנז' למעלה עוד פ"ת אחר חטאת וב' כבסים לזבח השלמים כאכלים בתוך העזרה ליום ולילה כדון קדשי קדשי' : מוסף ר"ה ים בו ב' מוספין מוסף ר"ת כנז' מוסף היום פר ואיל ז' כבסי' כולם עולות וסעיר א' לחטאת : ותתלה מקריבין מוסף ר"ת שהוא התדיר ואח"כ מוסף היום : אבל ביום ב' לא היה עם מוסף שאינו יט' כ"א היום א' וממנו מוכים למועדות ואעפ"י שאנו עושין ב' ימים ר"ה ואפילו באי' היינו משום סמא בל' ער' מן המנחה ולמעלה סנהגים אותו היום קדש ולמח' קדש אבל סוף סוף לא היה נקרב המוסף קודם סבאו העדים : וכנל' שלא היו מביין לא מיום ב' ואילך והיום הא' מפני שעבר רובו בקדושה היו משלימין אותו אבל לא שיהיה עקר ומכני זה תקנו שאעפ"י שאנן בקיאינן בקבועא דירחא ווראי היום א' הוא העקר וממנו אנו מוכין סנעשו ב' ימים יום א' ויום ב' מפני הספק ולא שהוא ספק לנו בימים אלא ששניהם כיומא אריכתא דמח' וקדושה א' היא מן הטעם הנזכר ולכן יא' שיאמרו ביום ב' את מוספי אע"ב דלגבי האמת לא יס' לא א' ולא ב' משום שלא לשנותו מיום א' בשום ענין רכלהו כחדא יומא דמו ואין לשנות ומן הטעם הזה אין לומר בב' שהיינו לפי שהוא כחצי יום וכבר באמר ביום הב' שהוא התחלת היום : ב"ה מקריבין מוסף כמוסף ר"ת פר ואיל ז' כבסים כולם עולות : עוד ב' סעירי חטאת אח' חייבין וא' פנימי חייבין למוסף והיא חטאת מאכלת והפנימי נסרף והוא בן זוגו של פני' המשתלח ובכנין הזם יתבא' כל עבודתו בשלמות בעה' : ביום א' של חג הסוכות מקריבין מוסף היום יג פרים ואיל ב' ויד' כבסי' כולם עולות וסעיר אחד לחטאת : ונסך המים שהיה בכל ז' ימי החג לא היה עם כל מוסף ויין של המוסף זולת בתמיד של שחר כשהיו מנסכים רביעית הקין

יין לעולת התמיד היו מנסכים שלמה לוגין מים מן השלוח והיה כלי מיוחד
למים וכלי מיוחד ליין ובזמן שזה יורד ומנסך זה יורד ומנסך ששיעורם שוה לא
מהנכב של מים היה יות' דק מפני שהמים דקים יותר וב' נקבים היו עומדים
בקרן מערבית דרומית זה לכד מערב זה לכד מזרח מערבית של מים ומזרחי
של יין ושניהם יורדין לסיתין : יגחזור לענין היום אחר מוסף כהנו לומר כל
ישראל יש להם חלק לפעם כדי לומר קדים על ישראל וראוי הוא לכל בעל נפש
שיאמר איך קדוש כה' וענין הקטרת ופטימת תולד לא ברע שבת מכל ימי החול
שאומרים אותו והוא ענין כאות לומר אותו ואין למנוב ואף על פי שיאמר אותו
תוך הקרבנות טוב לאומרו אחר התפלה כי הוא המקשר הכל : ויאמר
עלינו לשבח כאשר כתבנו למעלה וישנה מעט : ויש טעמו לומר אחר התפלה
יב' עקרים שהוא עומן יגדל אלהים חי וכו' בנשימת קול והוא מכה טוב ויפה
ועולה לד' עינים לקבל עליהם האמנת ה' עקרים גם לומר אותם בשמחה
לכבוד היום הקדוש והוא מכלל הענין : ויתעבב מעט להיות מן האחרונים
ויפטר לשלום בעבר הנפטר מלפני רבו באימה ובנחת ביראה : ויאמר ולא
במרובה כמו שכתבנו למעלה : וקודם שילך לביתו אם יש איזה חולה לבקר
או איזה אבל לבחם או איזה חתן לשמח ילך אליהם אחרי באתו : ונהנו בזה
ביום שבת יותר מבימי החול לפני עינים הא' מפני שאינו עסוק בשום מלאכה
וענין פ' בטל מן המזבח מפני כן : הב' משום שהוא מכבד היום מבשר
היה ה' ש' לו מלבושים נקיים ונפש יתירה והוא ראוי להתכבד ולהלל יש לו נחת
רוח במו : ועוד שבסבת כבוד השבת והדרתו הוא סיוע לו לנחם ולשמח וזה
ל' כאלו אחר עמו וטובים השנים מן האחד : וכשהולך על הדרך הזה לא
יעבור על המצות והמבוא אשר קרובה אליו יעשה אותה בתחלה כי הקרוב
קרוב קודם והענין קודם לעשיר כי הוא צריך מנחתים רבים או שמחה יתירה
וזה וראוי מזה ושמחה מזה עכמו : וצריך כל אדם לשקול כל הענינים במאזני
סכלו וכפי אשר יעלה הסקל יעשה כדי שיהי מעט מכוונס אל האמת והצדק
מיהי כולם לש' : ואם היה הולך בדרך מזה ופגע בדרך במזה לא יבטל
זה מפני זה אלא לזה מכבדים רבים ואולי עשיר רבים וזה מעט הכבוד
והשמחה שאז ראוי לו להמחזי מוכני זו ולשמה ולכבד את העני ואת האביון כי
מלוא ה' חונן דל וצמולו ישלם לו כי בפסח מרה לה' צריך שיפסחו ריגס ועמלם
לא יזכרו ועד יתנהג האדם בכל עניניו לשם שמים ולא יחזיק שום אדם ולא
יחום לשום דבר כי עומד מזה לא ידבר דבר רע ולא יתעבב בחלו הענינים עד
שיעבור שעת האוכל ולא יבטל מצות ענג שבת ואף על פי שמהנו בחול
לאחר ראוי להקדים ביום שבת אם יש לו תאוה לאכול ענג לתת מקו' למצודה
ב' מוכל לקיים אותה כראוי ויכין שולחנו כפי הסבת ידו מכל טוב שיש לו וכפי
הברכה אשר ברכו ה' אלרתי ויאכל בשמחה ובטוב לבב וישמח את כל המבשרין
וירחיק

וירחיק מעליו ומעליהם כל יגון ואכזה ואם נתעורר איזה טעם בבית יסקים
אותה תבא ויקרא להם לשלום וידבר להם דברי רכוי ופיוס אף אם הוא עלוב
יעשה לכבוד היום ולכבוד מי שבה לקראתו ענג וזה ימים מנחתו ולא יחטא :
ויזכיר את העני לתת לו חלק משמחתו ומ' שהטיב עמו כמו שביארנו וירחיק
על שולחנו מעט משום כבוד שבת וידבר ד' על שולחנו יותר ממה שדרכו בחול
משום כבוד האורח הבא אליו כל אחד כפי כחו ואם איך עמו אחר שיוכל לדבר
עמו ואמר איזה דין או ענין של תורה לאשתו או לבניו ובני ביתו : ואחר כך
יטול ידיו ויברך על מזונו בכוס של יין ואפילו ביחיד ואף אם אינו כן דרכו בחול
כמו שביארנו לכבוד היום ואם לא היה לו יין בשולחן והוא לא שמה אינו חייב
לחזר אחר יין לכרעה אחר שהוא יחיד אבל אם היו שלמה יש מי שאומר שצריך
לבקש לו יין לברך שברכת המזון טעונה כוס וכן ראוי מקודם שיאכל יומין
יין לקדוש ויין לברכת המזון ואם לא מצא אלא כוס אחר יקדש עליו ולא יחום
לברכת המזון ואם הכוס מרווח שיכול ליקח ממנו כדי גמיעה ולהניח השאר
לברכת המזון יפה לו לעשות : וכן יש לו לעשות למי שאין לו יין בשופע לקדוש
ולהבדלה יקדש על כוס מלא ויקח ממנו כדי גמיעה ויבדיל על השאר ואם היין
בצמצום יקדש בפת ויניח הכוס להבדלה כי אעפ"י לו להבדיל בפת : ואחר
סבירך ברכת מזון ושתה שיפורו רביעית או רובו וצריך עליו על הגפץ ויפג
ללמוד במקומו או במקום קביעותו בין עם יחיד בין עם רבים בין לבדו כדי
ללכת מח' אל חל' כי האכילה בשבת מצות עשה ואם אחר שהתחיל בלמוד
חטפתו סיפה וכפר לו אם לא יספיק טוב לו להטות עכמו כדי לייסן לנוח ראשו
ואבריו והוא מכלל ענג שבת אבל לא ירבה בשינה כדי שיהי מקום לעסוק
בתורה כי לא ניתנה שבת כ' לעסוק בה בתורה שאין לו מי שיעבב על ידו
ואין לו טרדה ולא מחשבה בשום עסק ולא בשום מלאכה בעולם ולכן ראוי
לבעל נפש שישתדל בהוצאת יום השבת שלא יוציא אותו בדברי חול בשחוק
והתול וטיוול אלא יקבע עכמו במקום אחר כמסמר תקוע ויקח ס' בידו כל א'
כפי השגותיו והכנתו ויעסוק בו כל היום עד שיגיע זמן המנחה : וכל שאינו
חושש על הוצאת היום ומציא אותו בשיחה בטלה או בדברים של חול שיפסו גדול
במאד מאד כי פוגם קדושת היום למטה גם פוגם למעלה למקו' הרמות לשבת
ומראה במעשיו הרעים שאין לו חלק באלרתי ישראל : וכן אמרו בספ' הזהר פ'
ויקהל דק ר' זל ומאן דאשתדל במילין אחרנין ובמילין דע' מאד דא היהו בר נש
דקא מחלל שבתא גלית ליה חולקא דעמא דישראל ותרין מלאכין ממך על דא
ביומא דשבתא ואיכון סו' ידיהון על רישיה ואשרי ווי לפלמיא דלית ליה חולקא
בקדוש בריך הוא ועל דא כפי לאשתדל בבלות ובסירין ובתוסבסין דמאריהון
ולאשתדל באוריתא ע"ל : הנה כפי' כי בר' ישראל שאינו מדקדק על הוצאת
יום השבת בדברי מזה וקדושה אין לו חלק עכ' ישראל הקדושים ולא עס קבה
והוא

והוא כחך ומרוחק מן המלאכים הממונים על ככה לכן החרד את דבר ה' ומנע עצמו מכל דבר שהוא חול ואפילו לכורך עצמו וגופו לא ירבה בשיחה כי אם יסקול כל דבריו במספר במשקל כדו שלא יבא להכשל בשיחה בטלה ואם הוא מרביץ תורה ברבים ודורש להם חקי האלהים ואת תורתו אשריו ואשרי חלקו כי הוא זוכה ומזכה וסכרי גדול כי אין לך כבוד יום השבת יותר מזה וכן שומע הדורש סכרי גדול כי ברב עם הדרת מלך והוא כבוד לתורה הקדושה וליום הקדוש וכל המחדש דבר חכמה ביום השבת אותה הנשמה מתעטרת מלמעלה בכמה עטרות והקדוש ברוך הוא כב יכול משתעשע בה ונוטק אותה ומברכה ברכה שלמה וכן אמר בזהר על פ' בורא שמים חדשי וארץ חדשה כי כל המחדש דבר ביום השבת אותו דבר מעלין אותו לפני הקדוש ברוך הוא ובאותם הדברים נבראים שמים חדשים וארץ חדשה והענין הוא ע"פ הפשט דכיון שאין העולם מתקיים אלא מחדש עסק התורה כ"מ א"ס לא בריתי יומם ולילה וגו' כשם שכל מי שאינו עוסק בתורה מחריב את העולם כך כל העוסק בה מחדש אותו בעבורו שמתקיימים יותר והמחדש חדושין ביום השבת מוסף ע"ז דלא מבעיא שמקיימין אותם במה שהם אלא שמחדשים אותם מחדש ומיפין אותם בעבורו וכב יכול נעשה עוה"ק להק"ב במעב ואשריו ואשרי חלקו ועם היות שכל יום ויום עושה רושם העוסק בתורה המחדש דבר ביום השבת יותר ויותר מפני שהוא יום מיוחד בקדושה ומכאן מין את מינו מ"ס בימי החול

וכל הדואה כת לזכר או ליכנים עוסקים כל יום השבת בהבדל ובבהלה בהבלי העולם ובספורים והגדרות ממה שהיה ומזה עשבר והגדרות ממאורעו אשר לא יועילו ולא יכילו ראוי להוכיחם ע"ז ברברים טובים וברברים נכוחים ולהגיד להם איך מחללים את כבוד יום השבת בכך ומה תועלת להם לכפר דברי אשר אין בהם תועלת ולהניח דברי אלהים חיים תורה קדושה אשר היא עץ חיים למחזיקים בה ויותר טוב הוא להם ללכת לעסק בתורה לקרוא הקורא ולשנות הסוכה ומי שאינו לא מן דין ולא מן דין ילך לשמוע אל הדורש או אל מקו' הלמוד וכד' יחשב לו בשמוע את דבר ה' ואם לא יקבלו ממנו בנחת ידבר אתם קשות על הענין ויגדיל להם חומר האיסור וידיעם שכל בר ישראל העושה כך איננו חלק עם ישראל ועם הק"ב ואם באלה לא ישתעו לו יבדל מהם ומתקנים מוטבם לסור מתוך האכזרים הרשעים ולא יספה בהם אהם כי רעתם רבה ומטאתם כבדה מאד ובשהורך האדם אל בית הכסוד לשמוע אל הדורש בריך שיטה אדמו לכל הדברים אשר יוציא ההכס מפיו כדי שידע אותם על מתכונת ויעשה אותם כאשר יצו לידו ויחשב לו להסלק ולומר ועושה ויבין דבר מתוך דבר כי זהו עקר האדם שישקול הדברים כולם בעין שכלו וישקול אותם במאזני דרך שיקוף הדברים אצל זה ובענין זה יתרחק כמה עניני מעצמו ומדעתו ויהיה לו זכות כפול וצריך לזהר הרבה במאד מאד משיחה בטלה ולא יתלל את

התורה

התורה והמכו' וכבוד יום הקדוש וכבוד השכינה שהיא מכויה פס וארי זה בכלל דבר ה' בזה כיון שאינו חפץ לשמוע הדורש ועבשו גדול במאד מאד חוטא ומחטיא את המדברים ע"ז וחטאם תלוי בו וצריך תשובה גדולה על ככה ואולי יתכפר לו ובהגיע שעת מנחה ילך בצריזות לבית הכנסת להתפלל עם הכבוד וברב עם הדרת מלך ומשם הדרת הקדוש סכריבין להוציא ספר תורה ואין כבוד להוציאו בעם מעט כמו שהוא בעם מחובה ומלכוד כבוד התורה גמלה חיוב האנשים לשמוע אותה אחר סכתקבה תקנה זו להוציא ס' ברבים לשמוע ד' אין פוס אדם רשאי להפטר ממנה בין גדול בין קטן כיה הוא המדע מי הוא הקטן ומי הוא הגדול ויאמר סדרא דקדושה רובא לכין והסעס סאמוריס אותה במנחה ולא בתפלה הוא מפני שכיון שבתפלת סחרית יתקבץ בו תפלת מוסף הרי ים בו תוספת קדושה ומעלה סקאל כתר יתנו לך ע"ז והגומו מקום לתפלת המנחה שיהיה לה תוספת קדושה ותקנו למד בה ובא לכין וכן בימים טובים מטעם זה ואת ב"ח ג"כ שים תוספת קדושה מוסף למה לא תקנו קדושה במנחה אינו דומה זה לזה דקדושת סבתות ו'ט ים להם יתרון ותוספת מעלה על ר"ח הרבה ועל כן ראו למנוע הקדוש מתפלת סחרית ולאומרה בתפלת מנחה ובסמית שאין העם עוסקים במלאכה וכולם באים לכ"ה אין צרעין בזה מאס לא יאמרו אותה בסחרית ואמרו אותה ב"ן הערבים וים כבוד לזכר בזה אבל ב"ח שאין כמעשים העם ממלאכה והלואי שיתקבצו העם לתפלת סחרית ומוסף ס' מלא יתקבצו למנחה ואם ימנעו מל' אותה בבקר הרי הפסידו שלא אמרו חותה ולא הועילו כלום שלא יתקבצו לערב לכן הנינו הדבר כמו שהיה ואת יאמרו אותה בבקר ובערב ולא יפסידו דבר א"ס כן נמצ' כבוד ד"ח גדול משבת ו'ט ועוד שאין ראוי למד אותה אלא פעם א' ביום ואפי' ב"ה שאנו מתפללין חפלת בעילה ים מקומות שאין אומרים אלא אשרי וקדוש ואין אומרים סדרא דקדושה אחר סאמוריס אותה בתפלת המנחה וים ענינים בה ליחד ולכבוד כל דבר סה' תרגום היחיד אומר אותו וכל שהוא לסוף הקדש סליח כבוד אומרו וסמית ב' מקרא וא' תרגום והיחיד האומר אותה בריך סיאמר ספסוף סהם בלסוף הקדש בנבין סקורא הפסוק עצמו וי' צ"א ס' וקראו בנב' אכזרים מפ' סבוב סבאה ואעפ' סהסבוב לא באה עדין תקנו לקרות בפ' סבאה סד' לסקדים ולהודיע לעם ענין הפרס ועסוק כל א' בה כפי דרכו ואחר חזרת ס' למקומו יתפללו חפלת מנח' ויאמר אתה אחד בו וכבר פירשתי למעלה ענינו י' וחזור ס' התפלה וא"כ יאמר צדקתך ג' פעמים בג' פסוקים סא' צדקתך בהודי אל כו' והב' צדקתך אלהים עד סדום כו' והב' צדקתך צדק לעולם ואלו ג' פסוקים הם כענין צדק דרך בלסוף צדיק על סמתו ג' ראשי ישראל בשעת מנחה בשבת והעקר סנתקן על סמית מר' סה' צדקתך בהודי אדמו על עוסף סה' סה' וכו' גדול והפליג צדקתך סהררי אל עם אחי ועם כל בית אביו סדקתך וכלכל יוסף וכו' ופסידתו מן העולם

העולם

במהירות ובבהלה לאכול כזית פת או פירות או מה שיהיה בחפזן ובמרוצה כי אין זה כבוד הסבת יום קדוש ומורא לתקן מאכלו ומשתיו בדרך זה הקריבהו נא לפחית הירכך או הישא פניך ואם היה בא לאדם אורח לא מביעיה אם הוא חשוב ושר מן הגדולים אשר בארץ כי ודאי יתנהג עמו בכבוד גדול בכל עניניו בכל האפשר אלא אפי' אורח הדיוט מן ההדיוטים לא יעשה לו כן בדרך בהלה וחפזן ויותר טוב לו שלא לאכול וכל זה אינו אלא למתכוין לכך ומניח עצמו לכתחילה עד השעה רחוקה אבל מי שהוא זהיר בכך וקרה מקרה באונס שלא יוכל לעשות את הראוי לו ודאי יעשה מכותו ואעפי' שתהיה בחפזן ובמרוצה וזרקא יחזק לו ולא יבטל אותה לגמרי ואין צריך להאריך בספור חיובא של סעוד ג' זו אבל מסך העכר הגדול שהכניחו למקיים ג' סעודות משם כלמד גודל מעלתו ועונס המבטלם ותו לא מדי והחכם הדורש צריך שלא יאריך הרבה בדרישתו עד שלא ישאר זמן לב' סעודות כי אין מבטלן מזה עוברת מפני דת ועוד סיכול להתחיל לריוע מעבוד יום כדי שלא יתאחר ואפילו אם תחזי לומר שהתחיל מעבוד יום אין להמשיך הרע יותר מדי ולהתאחר אלא אדרבא ראוי להתרו' בעם שילכו לסעודה ג' ולא יקלו בה כי היא מן כבוד שבת וכל המיקל בה ענשו רב וכל המקיים אותה סכרו גדול וא' אנשים וא' נשים חייבין בה ואחר שאכל סעודה ג' אם עדין נשאר זמן מן היום יחזור ללמודו כל א' כפי השגתו עד שיגיע זמן ללכת לב' סעודתו וסוף לסקיפת החמ' יתהר ללכת לב' סעודתו בחול ואכל בסבת סכריק סיקרא האלפא ביתא ושאר המזמורים ונהגו לקרוא אותה ליל מש מפני שכל עניניה תפלות ותחנונים להתחנן לפני האל ידריכהו לעבודתו ותהיה תורתו אומנותו ולא יבא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן אלא כל מעשיו יהיו מכוונים אל האמת והצדק מפני שלמחר כל א' וא' יוצא למלאכת עבודתו לבקש את חפצו ואפשר שיבא לידי חטא חו' על זה אנו מקדימין תפלה ומבקשים מאת אלהינו על זאת שיסמור אותנו ויחשוק אותנו מחטוא לו ויורנו הדרך הטובה והישרה שכלך בה ויעביר צרכינו מראות פוא וירכקנו בתורתנו ובעשיית מצותיו אשר כתוב בה באריכו וראוי היה לבאר אותה בכל דקדוקיה ושרטיה אלא שאין כאן מקומה אבל כל א' ישתדל לומר אותה כי יזכה בה לכמה דברים ולא יהיה מן המתאחרים לבא לב' ולא יחוש בקריאת' כי אין ראוי לההביל בדברי אשר נהגו אותם הקדמוני' לזה לומר אותה ויש בה תועלת לגוף ולנפש בכל אות מהם יש בה ח' פסוקים וכל א' יש לה סגולה בפני עצמה להועיל לדבר מיוחד ואעפי' שאין בעל הנס מכיר בכינו עכ' לא ימלט שלא יועיל והבעל שכל עושה כל השתדלותו וכל הבא מידו והמקום ברחמינו יגמור בעדו כרוב חסדיו אבל הסכל ומי שאין לו לב להסביל אומר מה יועיניו זה ומה יועיל זה מזה והכל דברי אלהים חיים דת' ובז' לדבר יחבל לו ולא על ענין זה בלבד אפי' אומר אלא על כל ענין וענין שתקנו רז' או גאונים או אחרונים לתועלת רבים או יחיד

ימתדל

ימתדל האדם עליו לעשות כל מאמצי כחו ויבטלנו לקיים אותו מצו' כי תשתדל בן מתחנכים בין מכל דבר שיהיה ולא יתגדל בעיניו לומר אנו קדושים מה לי עם אלו הענינים כי לכל א' יש לו ענין וסגולה בפני עצמה מה שיש לו התפלה לא יועיל הלמוד ומה שיועיל הלמוד לא תועיל התפלה וסני' כחומר טובי וצריך לחזק מזה וגם מזה אל תתירך וכן הדין כסגורים איזה תענית על איזה כרה שלא תבא על הכבוד צריך כל אדם להיות נמנה עמהם ראשון לכל ענין בין להתאסף עמהם למקום הוועד בין להתמנות עמהם בתעניות סגורין בין להתפלל עמהם בכל התפלות ולא יאמר החכם והדיון למה אבטל למורי להתענות ולהתפלל עמהם ותת' כנגד כולם יתפללו המה ואפי' על משמרתו אעמורה עוסק בלמודי וה' חפץ במעשי יותר ממעשיהם חלילה לבעל כפס שיאמ' כדברים האלה כי לא כל העתים שנים הלמוד הוא טוב ויפה ואין למעלה ממנו והוא כנגד הכל אבל יש עתים וזמנים שצריך להתעצם בתפלה וזמן תורה לחור וזמן תפלה לחור כש' חו' יש שום כרה לרבים צריך לבקש להם יסועה מאת הש' בתפלות ובתחנונים ויותר מוטל הדבר הזה לחכמים וליודעים לעתור ולרבות סיבוקו רחמי' על עם ה' וכ' לזקני העם וסופטיו שהם מגינים על הדור וצריכין הם להיות לפני העם לבקש מלפני ה' בתעניות ובדמעה ברנה ותחנון עד שירחמם מן השמים ואין להם לבסוק בלמודם כ' לפקח על עסקי רבים ואין לך פקוח גדול מזה ואל יאמר להקטין עצמו מה אפי' חיי להתפלל על עצמי וכ' על אחרים ובפרט על עם ה' כי זו אינה טענה ואין ראוי להמנע עצמו מפני כך כי לו הונח שהוא אינו חשוב להתפלל הן אל כביר לא ימאס וכיון שהוא משתקף עם הכבוד עכ' לא תשוב תפלתו דיקס ובוראי תעשה פירות ולא עוד אלא שה' יזכה לראות בנחמת כבוד כדאמרו בגמרא חס' תעניות פ' א' ה' בזמן שישראל שרוין בצער ופ' רס' א' מהם באין ב' מלאכי השרת שמתלוין לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פ' זה עפידם מן הכבוד אל יראה בנחמת כבוד ומי לנו גדול ממ' ע' דאמרו שם בגמרא שצער עצמו עם הכבוד שנאמר וירי משה כבדים ויקחו אבן וישיתו תחתיו וכי לא היה לו למשה כר' א' וכסת א' אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרוין בצער אהיה עמהם בצער וכל המצער עצמו עם הכבוד זוכה ורואה בנחמת כבוד ע' בגמרא ימי לנו גדול מיוחדו כל עולם ית' וית' דכתיב ביה עמו אנכי בצרה כ' יכול בכל צרתם כו' והוא אסיר בזיקים ואמרו ז' כל מקום שגלו סכינה עמהם והאריכו בזה בספר הזהר איש וביתו באו וכו' ומעתה אין מקום להתנצל לפטור עצמו מעצרו של כבוד בשום טענה ותואנה כלל ויתקנו לומר אלפא ביתא וה' שירים במ' מפני שבהסבת יוצא יש מקום למקטרגים לבזות מתקומם אשר נחבאו סם במקבא דתהומא רבא וכל א' וא' יוצא לעשות מלאכתו אשר הופקד עליה וכמעט עתה הם נבראים כמו שאמרו בזוהר ועל זה אנו מברכין בורא מאורי האש שכל דבר וענין נתקן

סדר היום טו א 15 I לדרך

לכורך העולם ואין סוס דבר לבטלה ועל כן יום רשות להם להזיק והו' זמן חזרת
הרשעים לבהינם מן הטעם הזה ולזה מתחנכים בתחנות ובתפלות לאל ית' וית'
יכילנו מהם ומכיוצא בהן וישמרנו מכל רע ומכל ברה וזורה ועל כן אין ראוי
לאדם להמנע מלומר אותה ויאחרו בסירי ובתושבחות עד הלילה ויתפללו תפלת
ערבית כשאר ימי החול ויבריל באתה חונן ואחר העמידה יאמר ע' קדים עד
לעילא ויאמר ויהי בועם וכו' יוסב בסתר עליון כו' ונתקן לומר מזמור זה משום
סהוא נקרא סיר מל פגעים והוא נאמר על כל דבר של פחד ואימת מקטרגין
ומשום הטעם מזכרנו שבמוצאי שבת ניתן רשות למקטרגין לזאת ממקומם
לעשות מלאכתן אנו מתפללין שיכילנו מהם ולא יקטרגו עלינו ואל יטלטו בנו
וכופלין פסוק של אורך ימים אשביעו כדי להסלים תיבות והם קכ"ט תיבות
עם פסוק ויהי בועם וכפל פסוק אחרון ועלין כלי זין עם הב' תיבות לומר שחשוב
מזמור זה להגין בעת ברה מכל כלי זין ולכן אמרים כשמוכב אדם על מטתו ויש
כוהגין לומר מיוסב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסיו והם ס' תיבות כמנין ס'
גבורים שיש בפסוק הנה מטתו שלמלמה וכולם אחוזי חרב וס' אותיות שיש בב'
פסוקים יברכך יאר ישא ואהר כך יאמר סדרא דקדושא ונהגו לומר אותו
בזמור כדי להתעכב בענין שיתאחרו מפני כך רשעים של גהינם מלחזור לדינם
ובזה מרחמים עליהם שאינם חוזרים עד שיגמרו כנסיות אחרון אחרון של ישר'
לומר סדרא דקדושא וכל המתעכב מעובת מפני זה ומתברך מפייהם של רשעי'
גם כן ומה שנהגו לומר קדושא רובא לכיון במ"ט הוא מפני להתעכב על הענין
שזכרנו עוד אפשר לתת טעם מפני שרשעים של גהינם מדריקין עליהם את
הדין כשארז'ל בפס' עוברי בעמק הבכא מעין יסיתוהו גם ברכות ישטה מורה
כראית' בשבת וענין הקדושה הוא קבלת עול מלכותו ויש באותו בדר פכו' והוא
רחום שמתפללין לאל יו' שיכפר עון ולא יסחית וכן אבחנו מתפללין עליה סיקל
מעליהם עול הכבוד ולא יפיר כל חמתו עוד אפשר לומר טעם אחר למה תקנו
לומר סדר קדושא במ"ט משום דכיון דכריכין אנו להבריל בין קדם לחול משום
קדושת שבת לחול אנו אמרים סדר קדושה להבריל בין קדושת אלהינו ית' וית'
לשאר קדושות משום שה' מבורל ומופרש מג' עולמות עולם הספל עולם הגלגלי'
עולם התלאים ומפני זה אנו אמרים ג' פפמים קדוש לכיון א' הענין הזה ומפני
סקדושת שבת חמורה משאר קדושה יט' לא נתקן אלא אחר קדושת שבת לבד
והוא טעם מספיק קצת בסברא נכונה ואע"ג דמבריל על הבוס במ"ט בריך
להבריל בתפלה שבתחלה קבועה בתפלה בברכת חונן הדעת שמתקן דעת
האדם מבחין ומבריל בין קדם לחול ובין טהור לטמא וראוי להביח התקנה הא'
להבריל בתפלה אע"ג שתקנו אחר כך להבריל על הכוס משום שיש לפ' תועלת
בהברלת התפלה שאם יעשה אדם איזה מלאכה במתכוין או שלא במתכוין קודם
שיבריל על הכוס לא יהיה בידו עין אשר חטא כיון שכבר הבריל בתפלה אותה
לו

לו בריעבר אם יעשה איזו מלאכה וכמא משתכר בכך לפיכך הניחו התקנה
הא' במקומה אף כי עקר ההברלה היא לאומרה על הכוס ואין ראוי לאכול
ולשתות ולעשות מלאכה קודם שיבריל על הכוס שהיא קבועה בדר ברכות ובר'
מיני הברלות הברכה הא' היא על היין בפ"ה ואין מברילין אלא על היין ולא
בפת ולא בשכר אם לא הוי חמר מרינה שכבר הורגלו כל אנשי המדי' בווטעם
למה קבועה על היין משום דהי' מלתא דקביעותא להראות לנו בורך הענין
וקביעותו וכך ארז'ל ג' מנוחלי הע"ה וח' מהם הוא המבריל על היין במוצאי שבתו'
חב' על הבשמים ואע"ג דבשמים ומאור לא שייכי לבוס כי אפי' בלא כוס יכול
לאומרן אפי' כיון דאפשר לסלסלם על הכוס ולהדר הענין עבדינן וספיר דמי'
וענין הבשמי' במ"ט משום שדריכין אנו לרא' מיציאת שבת מאותה נפש יתירה
שהי' בנו וכאבר' ממנו כשארז'ל וינפס ויאבר' נפש ובמה יודע דבראיתו ואכחתו
בבקש דבר להשיב את נפשו והם הבשמי' כי מי שנפשו קצרה ורועה ברה מחזר
אחריהם להשיבם אליו ונהגו לחזר אחר הדם כמו שמכינו בבמרא ב' בדי
הדם להברלה א' כנגד זכור וא' כנגד שמור ויש מן המדקדקים שנוהגים בב'
ולחזר אחר משולשים כיון שמכינו סכבחרו למכות הלולב ואם אפשר לחזר אחריה'
עדיף טפי וכמא כוטל זכות אבות בידו וכן יהיה כונתו ויזמין אותם מע"ג
במקום מיוחד ליחדם להברלה והזמנה מילתא היא וכך שמעתי מפי מקובל
סראה בספר א' יטן וקדמון מאר על ענין ג' בדי הדם להברלה משולשי' וליחדם
במקום א' והזהיר בזה זריז ונשכר אקרי ומי שא"ל לו בהכי לא הפסיד והכל לפי
הכוונה ה' ברכת מאורי האש וכבר הביאו בזה נטעם למה נתקנה ברכה
זו ב"מ וכבר זכרנו קצת ממנו למעלה משום שסכסכת נכנס כל המקטרגין
וכל עיני רשעה כאספים וכחבאים בנוקבא דתהומא רבא ואחר יציאת הסבת
יוכאים כל א' למקום פקידתו אשר הופקד שם כי הכל כבדא לכורך העולם
והנהגתו ומפני זה אנו מברכין לעת כזאת בורא מאורי האש והוא לרמוז על
כחות הטומאה שהרי הם כמו סכבחראו עתה עוד אפשר לתת טעם קרוב לזה
והוא על חזרת רשעי' לבהינם ומאורי האש הם כחות הדין המיסרין את הרשעים
והו' כמו כרוק הדין שכל פעולותיו ית' וית' ברוך ואח' גם בענין הבטת הכפורכי'
פירשו בזה נטעם על הענין הנזכר שהם כחות הדין והקליפות שהם מבחוץ שהם
מאורי האש שזכרנו ולכן אין להביט מכר פנים אלא מכר אחורים לבד ונהגו
לכוף הגודל תחת האכבעות מבפנים וכופפים ראשי האכבעות למטה והכל
משום שלא יתגלה פנימיות האכבעות משום הענין הנז' והמשכיל יבין ודענין
הפסט ענין המאור הוא לברך לאלהינו ית' וית' על האור אשר ברא לתועלת
האד' ולהנחתו והנה כל הסבת לא הותר למ' לנבוע באור לא להבעיר ולא לכבות
ועתה אנו רואים בברכתנו הנא האור כמה היא גדולה ומביטי אנו להבחין ממס
שלפנינו להכיר ולהבריל בהנחת האור בין הבשר ובין הכפרדים וכך אמרו אין

מברכין על הכר עד מילותו לאורו ובהיות שהאם כברא במוצאי שבת כחלל אלו
מברכין בורא מאורי האם ומברכין בין על אור מוט בין על אור מלא שבת ואפי'
על האור הנזכר מן העצים ומן האבנים מוט במוצאי זה מן הטעם הנזכר
הברכה הב' היא ההבדלה עכמה והיא המבדיל בין קדש לחול ויום בה' מיני
הבדלות בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל כו' בין יום השביעי למסות ימי
המעשה וכולם ענין גדול בענין האמונה ההבדלה הא' בין קדש לחול וכן
הוא אומ' להבדיל בין קדש לחול והוא סדרך האדם מלא יערב העניני והאמונו
אלא יבדיל בין זה לזה וירע ויכיר מאלהינו ית' וית' ברא בעולמו דבר והפכו ברא
קדש וברא גם חול ברא טמא וברא טהור כי גם את זה לעומת זה עשה האלים
ית' וית' והכל היה לצורך העולם ולתיקונו ועם היות שהכל צורך העול' אין העניני'
טוים ורומי' זה לזה חלילה וכה' מי יתן טהור מטמא לא אחד והאדם צריך שלא
יכסל בזה חו' אלא מיבדיל ויפריש בין הקדש ובין החול כהבדל האור מן החשך
וכן בין הטמא ובין הטהור והיא מכות עשה רבה וגדולה אשר היא פכת יקרת
מטמא התורה ופקריה והמערב זה לזה ואינו מדקדק עיכשו רב ומחריב את
העולמות וקוצץ בנטיעות וזו היא ההבדלה הראשונה שאנו מזכירין הב' היא
להבדיל בין אור לחשך והיא קרובה לא' זכן הוא אומר ויבדל אלהים בין וכו' .
וצריך מידע האדם כי סמירת התורה והעסק בה בקיום מצותיה נקרא
אור וכן הוא אומר כי כר מצוה ותורה אור וכה' וארח צדיקים כאור וכו' מטום
שהם משתדלים בעסק התורה והמצוות וקיומם אבל דרך רשעים והוא עשיית
העבירות וביטול הדת וחקיה הרי היא באפלה וכן ורשעים בחשך ידמו וצריך
האדם להבדיל בסכלו הזך בין זה לזה ולבחור הטוב ולמאוס ברע כמו שכתוב
ובחרת בחיים ועד' הסכר והוא הטוב הצפון לצדיקים נקרא אור כמ' ורא'
אלהים את האור כי טוב ראה את האור שהוא טוב ונגז' לצדיקים לע' וכה'
בית יעקב לכו ונלכה באור ה' והוא רומז לב' ענינים לכו באור ה' והיא עסק
התורה והמצוה ולכו באור ה' מצוה לע' שכולו אור והפך מזה הגהיכם נקרא
חשך וכלמות שנאמר גם כי אלך בגיא כלמות לא אירא רע ההבדלה הב'
בין ישראל לעכו והוא סדרך האדם שיכיר מלמותו שהוא מעט בגולה מהאל ית'
וית' כמ' והייתם לי סגולה מכל העמים והס' חשך כמו מכל ע' לסגן ולא
יאמר האדם במיעוט סכלו והסג' מקרה א' לצדיק ולרשע לטוב ולחוטא לישראל
ול'מה כמות זה כן מות זה והוא ענין קרוב לסאר ההבדלות שלא יערב זה בזה
ויכיר וירע באמיתות ובנאמנות מלמה שאין חלקו עם הישר כלל ועקר ויתרון
זה מזה כיתרון האור מן החשך בשמתו של ישראל חלק אלוה ממעל והוא נקרא
בן בכור למ' כללות האומה כמ' בני בכורי ישראל וכל' א' בפני עמנו נקרא
בן מבא' בנים אתם לה' אלהים ול' הצדיקים אלא אפי' הפושעים והמורדים כמ'ם
סובו בנים מובבים ואם בגזר עליהם מיתה סופם מיתתם לטוב ויחליפו כח

כמ'ם

כמ'ם וקוי ה' יחליפו כח . אבל מכחישי התורה נשמתם מכח הזוהמא ומססרא
אחרת והם נקראים זרים ועושי רשעה ותקותם מפח נפש ועליהם נאמר
אחרית גוים מדבר ביה וערבה מתים כל יחיו רפאי' כל יקומו למעב' יטכבון:
ובענין ההבדלה הזאת יבא האדם להכיר את בוראו ית' ולעבוד עבודתו מלב
ומנפש כאשר ראוי לו כנן לאביו סחייה בכבודו : ועוד מטום תועלת והנאה
המגיע אליו : ההבדלה הד' בין יום השביעי וכו' הוא ענין סדרך האדם להאמין
אמונה שלמה בחדש העולם ושהוא יתבר' וית' ברא את עולמו ב' ימי המעשה
זכיוס השביעי שבת וינפש ויום הבדל גדול ביניה' כהבדל האור מן החשך ובוזה
יכיר האדם וירע סוד מעלת השבת וישמור אותה כראוי ויזכה לנפש ה' ולבקר
בהיכלו . והוא ענין קרוב להבדלות האחר' למי שידע שהסכל ועמד בסוד ה' :
והנה ד' ברכות אלו צריך לאמרם בכונה גדולה ולכוין בענין ההבדלות כאשר
כתבנו ולהאמין בהם אמונה שלמה כי זה כל האדם וקודם שאומרי' ההבדלה
בהג' לומר אליהו הגבוי' ג' פעמים זה הטעם דאיתא בגמ' עירובין אין ב' ב' ב' ב'
לא ב'עם ולא בערבי' וט' מטום שלא להטריח את הבריות שכולם עסוקי' בצרכי
שבת ובצרכי' וט' ואצ' בסבתו עמנו ובי' סכל העם בנחת ואין לבלבל אותם
אבל אחר מעבר השבת הרי הוא זמן סיבא ומזכירין אנו אליהו שהוא המבשר
סיבא יום ה' קודם בן דוד ואנו מתפללים לאל'ינו' שישלח אותו במהרה לפדות
אבותינו מן הגלות הזה עם מ'בד' ואל' למה אין אנו מזכירין אותו במוצאי' וט' אחר
שהוא זמן סיבא דאיתא ברי' להזכירו כל ימי השבוע אח' שהזכרנו אותו בתחלת
השבוע ומתפללין עליו סיבא לכל אותו שבוע ולכך אצ' להזכיר' כ' פעם אח' בשבוע
בתחלת השבוע וראו לאומרו על הכוס שבזכות המצוה יזכה אותנו אלהינו
ויסלה לנו אליהו ומשיחנו ומזכירין אותו ג' פעמים להראות כי מצרת לבבנו אנו
קוראים אותו פעם אחר פעם סבאי ב' ולא יאחר : עור' אפשר לומר שאנו
משלמין קריאתו לזכור זכות אבותינו הג' ח' ויש מי שמסדר קריאתו כל סדר
אלפ' ב' ית' והיא זאת איש אשר קנא לשם האל והוא שאמר קנא קנאתי כו' בזמן
אחאב . זכ' לאומר פינחס זה אליהו סקנא במעשה זמרי דכתיב אשר קנא
לאליהו . איש בושר שלום ע' יד יקותיאל הוא מס' לו כ' מסה פסמו וקותיאל
זכתבסר הכנינות לו את בריתי שלום' איש ויכפר על בני ישראל והוא מעשה
זמרי סכ' בו ויכפר על בני ישראל סכעצרה המגפה ע' דכתיב ויעמוד פינחס ויסלל
ותעצר המגפה . עור' אפשר לומר סכ' על אשר עשה בגלגל כמו סכ' ויהי כעלות
המנחה ויגש אליהו כו' ובאותה הגשה כפר על בני ישראל סחזרו לעבודת האל
ומשכו ידיהם מן הע' אה' אה' בי' ע' ב' איש דוחה י' בדא עיניו יען האריך
ימים הרבה והוא היה פנחס בן אעזר טראה בכבוד' י' שבט' במדבר וד' ג' ל'
איש חמקרא בעל שער בסימניו זה בענין אחזיה בן אחאב כששלח לדרוש בבעל
זבוב אלקי עקרון ומחזרו לו המלכאים ואמרנו איש עלה לקראתנו ודבר לנו

העבלי

המבלי איך אלהים ביש' וכו' אחר להם מה משפט האים אחרו לו אים בעל שער
ואזור צור אזור במתניו כו' : איש זעף על עובדי חמנים הם עובדים החמה לשם
עז והם אחאב וחביריו שלא הכיח תל בכל ארץ יש' שלא נתן עליו עז ועכ"ז אחר
סלא נמנע המטר ולא נתק' דבר משה ואיך יתקיימו דבריו והוסע תלמידו בענין
יריתו אשר בנה חיאל בית האלי וכסמוע הדברים האלה נתכעס וזעף וחם וכסבוע
ר' מהר והוביא שבועה מפני חי' ה' אלהי ישראל כו' אם יהיה הסני' האלה טל ומטר
וכו' ואעפ' שאני תלמיד תלמידיו כראש דבר מייקום וכפ' היה סכנער העולם ג'
סנים כמו שנאמר ודבר ה' היה אל אליהו בסנה הג' כך הראה אל אחאב כו' והנה
בענין הזה ג' בתים : זעף על עובדי חמנים חם וכשבוע מהיות גשמי מעונים ט'
ומטר עזר ג' ננים א"ה וכו' ואע"ג טל לא מעבר הרי אחרו בגמ' טל דברכה לא
יורד : איש יצא למצוא לנפשו נחת כסנאמר לו לך ופנית לך וכסתרת בבחל כרית
ואומר ויש' כדבר ה' ויש' בבחל כרית : כלכלוהו העורבים ולא מת לשחת וכפ'
הוא או והעורבים מביאים לו לחם ובשר וכו' : איש למענו נתברכו כד וצפחת זה
בענין האלמנה אשר היתה מקושטת עבים ושאל לה פת לחם ותאמר חי' ה' אם
יש לי מעט כו' ויאמר אליה אל תראי באי עמי כו' כי כה אמה ה' כד הקמח לא
תכלה וכפחת השמן לא תחסר וכפ' היה א"ה כו' איש מוסריו הקשיבו עם כמחים זה
הנוסח ראיתי והענין הוא על אותו סר חמישי וחמישי הג' שסלח אחיוהו להביא
את אליהו ויכרע על ברכיו ויתחנן לוי תיקר נא בפני נפשי ונפשי חמישים אה עבדיך
בעיניך ויקם וירד אל המלך על אלה נאמר מוסריו לשון מוסר סלקחו מ' מ' מ'
הקודמים להם וככנע לבבם והקשיבו דבריו אליהו בהיותם כמחים ותמחים על
אותו ענין : איש נענה באש בשמי גבוהים הוא הדבר אשר דברנו סירדה אש מן
השמים ואכלה את סני שרי חמסי וחמסייהם אים קחו אחריו ה' הוא האלהים הוא
בימי אחאב ושם כענה באש ואחרו הה' דכתיב וידא כל העם ויפלו על פניהם
ויאמרו ה' הוא האלהים כו' א"ה כו' : איש עמיד להשתלח בשמי ערבות איש פקיד
על כל בשורות טובות וכ"ה הכה אנכי שולח לכם את א"ה וכו' ואומר מה כאו על
ההרים רגלי מבשר ואו' ולירוסלי' מבשר אתן והוא אליהו מהוא בא יום א' קור'
בא בן דוד כדא' בעירובין פקיד על כל בשורות טובות וכפ' איתא בגמ' בבבא
מקומות אתא אליהו כו' מהוא מבשר טוב על כל דבר וענין וכפדט לברכי רבי' :
איש צי' נאמן להשיב לב ננים על אבות הוא הדבר אשר דברת סכן כתי' באותו
סמוק והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם אלא סכפל הענין במלות
סומות להסלים החרו א"ה כו' איש קרא קנא קנאית לשם האל בתפארה הוא אשר
כאמר בהר חורב מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאיתי כו' ואחרו זל קנא במעשה
ומרי קנאיתי עתה כי עזבו בריתך כו' איש רכב על ססי אש בסעדה : הוא דכתיב
והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין סניה ויפלו אליהו בסערה הפמימה : איש
שלא טעם טעם ביתח וקבורה הוא אשר דברנו פלא מת כדרך שאר האנשים אלא
סכלקת

ס
סכלקת בגוף ונפס ונחלבם בסערה ויכל השמים : א"ה כו' איש תשבי על שמו
נקרא שנאמר ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד ובמקום אחר הוא אומר אליהו
התשבי והוא הכה כיתוסף סס תשבי על שמו המיוחד לו שהוא אליהו : ואפשר
לחת טעם לענין למה נקרא תשבי מלשון תושבי סנתיסב בעה"ז מכל אנשי
דורו סכל העולם נקראי גרי' ממים סהם היום כאן ומחר בקב' וכל ימיהם על
הארץ אבל אליהו יכולים לקרוא חור' תושב ממים סנעמה קום והקובפו פירמו
הטעם בתעניות פרק ז' סהיה מתושבי גלעד הקדומי' בעיר ולא מן האכפסוף
כו' והוא יחס ומעלה לו ולא טעם טעם מיתה וקבורה כסאר החיים והוא הטעם
עצמו שאמר הכתוב מתושבי גלעד שאין סוס אח' מן האחרים נקרא תושב כמו
אליהו סנתיסב זמן רב וארוך מכולם : הצליחו על עו בתורה לא א"ה אים ממים
סכבר נבמר האלפא ב' יתא ואינו אלא גמר ענין סאנו מתפללין לאל' לו סעל
ידו תהיה הכלת למור תורתו ממו' סבמנע ידו הכל מובלח כמו סמכיכו בבמה
מקומות כי במקום סרוח קדושתו תופיע הכלה גדולה וזכירה עכומה תמצא
ואין סכחה : וכן סמעתי סכל המזכיר סמו' ב' סעמים יכליח בלמודו והוא במנין
אליהו וכן יש מדרקדי' סמוסי' כן ומזכירין סמו פעם אחר פעם ג' פכמי' במ"י
תשמיענו מפ' בשורה טובה במהרה מהוא המבשר טוב בכל הענינים כאמר
אחרנו ובפרט בענין היסוע' סכל' עליו מבשר טוב' מסמיע יסועה : תוציאנו מאפלה
לאורה היא תפלה לאל' לו סיוציאנו למענו מאפלה גלויתנו לאור ועכפ' יהיה עז
אליהו זל א"ה כו' : אשרי מי שראה פניו בחלום סודאי דאיתנו הוא לטוב ולבטרה
טובה : אשרי מי שנתן לו שלום ורחוץ לו שלום סמו סנתן לו שלום לאליהו והוא
החזיר לו שלום וכיון סאליהו סליח ההפכה מלמעלה הרי הוא כמי סניתן לו
סלום מן השמים וכפ' אים איהו נתן לו סלום תהלה סהיה מעלה גדולה ויתיר' ער
מאד : ה' יברך את עמו בשלום הוא גמר הענין בסלום שאין לך כלי מחזיק ברכה
אלא סלום והוא כולל כל הברכות א"ה כו' ככתיב דנה אנכי שילח לכם זכו' מכאן
זחילך כל א' מוכף כפי כחו : ותהגו הסומעים לכפול א"ה וכו' ואפשר סהטעם
מסום מהוא תפלה ותחנה למ' על ענין היסועה כריך סכולנו כא' בקרא בלב א'
והלואי סיעיל לבו : עור אבשר דכיון דהזכרת סס אליהו הוא סט' והכלה כאמר
זכרנו וים מדרקדין על ענין סמו לכפ' המכריל אומר אותו פכמי' הסומע חחר
להזכירו ג' וכן כן וכן כן יסלס המנין וב' סכברך כפ' כריך סיהיה כוס
היין בימינו וכפ' סכל שאר הדברים אשר מברך עליהם כריך סיהיה ביד ימינו
ואחר סכרך כפ' יסליק היין מן הימין לסמאל ויקח ההדם בימינו ויברך עליו
ב' סכ וסכ יתן אותו לסומעים להריח או יניח אותו לפניו ויברך במה ויראה
הכערים עם אחריו הדים לנגד עיניו וסכ יקבל הכוס אשר ביד סמאל לימינו
ויברך סכק' כו' ויסתה סיעור רוב רביעית וס סהגן סהמכריל סותה כל הכוס
ואינו כותן ממנו לאנשי הבית סלא יבואו לדי' סכרל וסכרל וסכרל וסכרל וסכרל וסכרל
אלא

לא מלאראתי כיהני ככה לאחריים ואולי ים איזה סוד בענין ומנהג של ישראל
 תורה היא והנ הנ אינו מפסיד שנין שהוא סותה מספיק לכלם ואחר כך
 פיהני לקרוא פ' של ברכה כמו ויתן לך וגו' וכל המוסף הרי זה משבח מפני
 שתחלת השבוע דריך להראות עניני טובה וברכה וסימנא מלתא היא :
 ויש מהני לקרוא פטום הקדושה והוא ג' כי הכלה והדחה ופי' עומר כח
 מחינה במשנה חרמים לקטרת באו והפיסו ומי שהקט' פעם א' לא היה מקטיר
 ב' משום שכלם יזכו לאותה הכלה ויזכו לעומר והכלה בקריאתו ואחר
 ג' גלים סדרו יאמר פזמון אחר והוא מענין ביאת משיחא או מענין מכריל בין
 קדש לחול והוא ענין שמחה ללנות את השבת וכך בכניסת שבת דריך ג' פזמון
 מ' שמחה כדי לקבל אותה בשמחה ככל ואח"כ יקרא הפרשה של השבוע הבאה
 והוא מנהג טוב ויפה לקרוא אותה ויקרא מעט נביאים וכתובים כי בהתחלת
 השבוע יפה לו להתחיל בג' אלה תורה נביאים וכתובים וחובטח לו סיכלח
 בלימודו כל השבוע גם במעשה ידיו כחם בגמ' כל העוסק בתור נכסיו מכליחין
 והוא כתוב בתורה שני נביאים משולם בכתובים ואם יעלה בידו לפסוק מעט
 בפרשה מעט בגמרא כמה יפה לו וכבר אמרנו למעלה דבכל יום דריך האדם
 להשתדל בכך לקרוא תנ"ך ומשנה וגמרא כל א' כפי ערכו וכפי הסגתו ואח"כ
 יעסוק במלאכתו ובעניניו וכך אמרנו בעצמי בכל יום ויום והחכ' עיניו בראשו
 לתקן כל עניניו כולם ולסדר אותם עפ' התורה והמצוה ולכלכל דבריו במשפט
 יותר ויותר ממה שכתבתי וכל מנהג וענין שתופ' בו איך ראוי לו לבטלו על פום
 דבר כי הוא עטרת תפארת על ראשו להגן עליו בפה ובפה ואם כהן עצמו
 במדה טובה ואחר כך ביטל אותה הוא עומד עליו לשמים בעיניו ויותר טוב
 היה לו שלא לחזק בה כדי להרפות ממנה ובהא התרפית ביום כרה כרה
 ואין חס כרה כדינה של גיהנם וכיום הדין הגדול אשר עתיד ליתן דין וחשבון
 וכחם שהוא רפה עצמו בפה כך מתרפה הכח ממנו בעת כרה וכל המחזיק
 בכל דבר וענין של קדושה בפה מחזיקים אותו לע"ה שלא יפול ביד מבקשי
 רעתו וכי יוכל מחזיק ביד הדין עצמו וכותן לו כח לעשות כרצונו וכה"א או יחזק
 במעוה יעשה שלום לי שלום יעשה לי וכפל הענין הוא לרמוז הב' שלמות כי
 בפה כשיש איזה מקטרג עליו כותן יד וכח ביד הדין לרחם עליו וכל עולתה
 קפצה פיה ואין פוצה פה ומכפף והיינו שלום בשלם שאין מהר מתוחה עליו
 וכן לע"ה ליום הדין וליום החשבון מחפץ עליו להכיל לו מרעתו והכל שלום :

אחר שגארו סדר השבוע וכן ימי המעש' ויום השבת ראוי לדבר בעניני המועד' וימים
 משוכים שיש בתוך השנה איך יצאנו האדם בכל אחד מהם שלא יפא לדי סגא
 ולא לידי ענינים ופזמיל בראש שהוא סג' הפסוק והוא מן המועדות שמורים שיש להם שגור
 סדק מאלד לזקק בעינינו ולעשות אותו בעניניו ובסקמיו :

ראשונה

ראשונה ביעור חמץ : אור ליר בודקין את החמץ כו' וברוך האדם להיות זריז
 ומהי על ככה שלא יתעצל ויתעצל בשו ענין כי אפי' לקבול למיד לא
 התירו שחמץ ימסך : אחר חמץ התפלל ערבי לול יד בניסן יצא ויהי לו כר קטן של
 פטום מוכן ומזומן לברוק בו בחורין ובסדרין וירליק אותו בכניסתו לביתו
 ואח"כ יברך ח' ב' עבד ויפנה עמנו מכל עסקיו ויתן לבו ומחשבתו בבדיקתו
 ויברוק בכל מקום חסד חפסר עמנו בו חמץ או בקבע או בערף ואפי' היא
 חששא רחוקה מכל : לא ימנע עצמו מלברוק מפני כך כי חומרת החמץ בימים
 האלה גדולה עד מאד מכל אסורין שבתורה מחלב ודם נבלה וטרפה ומפני זה
 דריך לחוש הרב' מאד על בדיקתו ועל ביע' ר' ועל איך להניח סוס אח' מן הבית
 לברוק לא נשים ולא עבדים ואח"כ ק' נים מפני שרעתן קלה ויקלו בענין ולא
 יחושו כאשר ראוי להם א' יד בה הוא בעצמו ובכבודו ויקום בזריזות ובאזירות
 חיל לחפש ולברוק בחורין ובסדרין ובכל מקום ומקום שהם ברשותו בתים
 וחדרים ובית תבשיל ואוברות יין וסמך ובכל מקום פים חסם כמו סכארו ויקח
 עמו כלי א' מים בו כל החמץ שיתכ' כי היא מבוה ליחדו בפני עצמו ולא יתער'
 באח' כרי ש' סריף אותו בדין וזכרת ג' יקח עמו סכין וכיוצא בזה היה ארוך מעט
 טאם ימא איזה חמץ בחורין עמוקים לחסט בו אחרת ולהוציאו משם : ולא
 יאמר אדם הרי הנשים ובני הבית כברו הכל יום יב בניסן ולא נשאר מקו' שלא
 פנו מה בורך לבדיק' זו כי לא אמא דבר אלה לא יסמוך ע' כי אפי' סג' שאמת
 הדבר סבדקו וחפשו הכל החמץ מוטלת עליו הלילה הזה והיא מצוה מר' לברוק
 הכל לכתחלה כאלו לא בעשה דבר : אחר שבידך עבד איך לו לרבר ולהסמך
 דעתו עד שיגמור הבדיקה ואח"כ יכוס את ביתו שלא יתנו פום חמץ בשו מקום
 מן הבית חלל החמץ פים להם לחסל אותה הלילה ומחרתה יקסרנו במטפחת
 וכשרובים לאכול יתירו אותו ואח"כ יחזרו ויקטרת אותו עד הבקר שיאכלו הסאור
 ומה שיסאור אחר האכילה תכף ומיד עם החמץ מקבץ בשעת בדיק' יסרוף אותו
 באש אם אפשר לו ואפי' ענין בדיקת חמץ זו וסריפת' מצוה עשה אלה חכמה
 לרבר אחר גדול ממנו והוא לבשר החמץ המחמץ לבות בני אדם והוא היכנה
 אשר הוא שאור שבע פה סגופו של אד הוא כמו עיבה מגולגל בדבריו רבי' וים
 בור מ' חברים וכהר הכיתין בגוף האד בחפץ ורצון הסית הוא להם כמו שאור
 לא שיש הכנה באברים מכה הנשמה הטורה שכינה באדם טאם לא ירצה
 להתחמץ בכח השאור לא יחזיקו אבל נקרא שאור לפי האמת שכל האברים
 קרובים אליו וסריט' ש' חפצתו והוא מלך זקן וכסיל ועל כן מי שהוא בעל נפש
 דריך לפקח עיניו בענין החמץ הזה שלא יתחמץ בו שאור שיתחמץ הוא קשה
 להחזירו מכה כאשר היה ובעל שכל א' לכתתן עד ע' לעיין על דבר זה אלא
 בכל יום ויום מרדכי מתהלך לדעת את שלום אכת' היא הנפש העומה הנכרת'
 בתוך הגוף נתונה ביד זרים אכזרים וכריך לדע בכל יום את סלימה ומה יעשה

בה אבל מי שהוא יסן ותרדמת אים כלה עליו ואינו חושש על נפשו להכיר את
 סלומה ע"כ המרחם על הבריות יתבר' בוכו בזאת המכה של בח ומתוך זה יהיה
 אוסף וענין לנדרם לחפש אתר מעשיו ויחמ' מה עכ' ביעור החמץ הזה כל הסכה
 אנו כריכין לו ורודפי' אחריו ועכשיו לחפש אחריו ולרודפו כמי שרורף אחר אולי
 להשמירו ולהכחידו ולבערו מן העולם הלא דבר הוא ומתוך כך יתן אל לבו
 להתעורר או אחרים יגידו לו הענין : החמץ הוא יזהר שהוא חמץ ופגום וכן
 יחמץ בג' הג' והוא המחמץ את האדם ומטריד אותו מעביר אריו וזכריו
 האדם שיתגבר עליו ולא יכחש לוט עליו מכל וכל לא לצורך המוכרח ולאחר
 העניני' יחפש אחריו לרחק אותו מעליו ולא יתהנה ממנו כי הוא אכזר בהנה' בזמן
 שאינו הכרח ואת למה התירוהו כל הסכ' וביעורו אותו זימי' בלבד ואדרבא הכך
 היה ראוי לעשות ליהנו' בו זמן מועט והשא' לרחק אותו ולבערו וזאת אינ' קושיא
 כי הלואי שיוכל האדם להכיל ממנו זה המעט כי בכל רע יתגלע ואין לך מכו' מה'
 אינו לוח' ועושה כל הבא מידו למנוע אות' תיר' העושה והיא עכמ' כונת הבורא יו'
 כדי להרבו לו סכר ונמול טוב על פועל ידיו ומפני שהוא צורך הבריא' בכל דבר
 וענין אין ראוי לבטלו כ' אבל רמז רמזו לבטל נפש ולבעל סכל לבטל' אותו
 והמסכיל יבין' ויעשה השתדלותו כאשר ראוי לו' וא' סכלילה בדרך וחפש
 בכל מקו' סידור מנע' לאו הנר כדיו' וכסור' כדיו' שיבטל אותו חמץ הנשא' ברמותו
 מה שלא ראה ומה שלא בער ויחמ' כל חמיר דאי' ברשותי דלא חזיתי ודלו' ביעורתי'
 להג' בשיל' וחשי' כעפרא דארעא' והענין הוא שהכריח בלא בטול אינו מועיל שאם
 ישאר איזה דבר ברשותו ולא ביטל אותו הרי הוא שלו ועובר עליו על כל ירא' וכל
 יתבא ועיק' מן התור' הוא הביטול סכח' תסביתו ואין הטבתא' בלב' לא שחז'ל
 תקנו לברוק ולחפש אחריו כדי שלא יבא לידי תקלה אחר שהוא מורגל בו כל
 הסכה ואח' העיקר הוא הביטול שמתוך כך אינו עובר עליו' אעפ' שהוא ברשותו
 וכן תקנו ביום י' אחר ד' שעות שהוא זמן פעולה שיבטל פעם אחרת משום
 אולי נשאר סוס חמץ ולאחר ארבעתיה ועדין לא בטל' כליל' חלף מה שלא ראה ולא
 מה שהכין לסעודת הבקר ומפני זה כריך שיאמר כל חמירא דאיכא ברשותי
 וחמיתיה ודלא חמיתיה דביערתי ודלא בערתי לה' בשיל' וחשי' כעפרא דארעא :
 והא דהזר ובטל מה שלא ראה ומה שלא בער והרי מהלילה בטל אותו משום
 שאם היה אומר דחזיתיה ודיבערתי כראה שהיה סולל' החמץ שלא ראה ושלא
 ביע' והיה חוזר בו מביטולו לכן תקנו לכפול בין כך ובין כך והא שאומר אותו
 בלשון תרגום אעפ' ראפער לומר כי הוא תקון הקדמונים ולסנוס היה בלשון
 תרגום ותקנו אותו כך כדי שיבינו הנשים והטף מה שהם אומרים אפה אפשר
 לתת טעם לפי הסברא כי בהיות שהלחם הוא חיות האדם במוצא פיהם וכל
 הסכה אנו כריכין לו ואין ראוי לאדם לזלזל בכבוד הכריך לו ובז' לדבר יחבל לו
 וכן אמרו ז"ל על דה' ע"ה ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו מפני שזלזל בהם יבו' וכן
 בביניהם

בענינים אחרים ואלו היה אלו בלשון הקדש הוא לשון מהכל מבינים בו מדיקין
 ומקטרגין ואפשר שיבאו לקטרג על הענין תקנו יאותו בלשון תרגום שאפילו
 המלאכים אמרו שאינם מבינים בו כמ' שדי' ומדיקין ובכך לא יהיה לה' פתחון פה
 לקטרג ומעיות טוב אל תקרי רע : אחר חנות בערב הפסח כריך מיטתו
 האדם בענין המכה שמורה ויזהר בה הרבה ולא יסמוך בעשיית' על אחרים אלא
 הוא בעצמו ישתדל בענין התמור להסיקו היטב ושיתמלא בחלים בכל סביבות
 ויקח קמח הראוי לכך ואם אפשר לו לשמרו ממעת קצירה לפחות למכה שמורה
 טוב ויפה הוא' ולא ילוש פחות משיעור חלה והוא עשירית האיפה והא עשרון
 אשר אין מכה פחות ממנו ואפי' לרלי דלי' ועוד שיתחייב בחלה כי אין ראוי לאכול
 מכה של מכה בלא הוכחת חלה ואף על פי שיאמר אנו אכרפס בסל אינו דומה
 ענין לענין כי המכה היא שיתחייב מעט גלגול ובהיות' עיסה סיפרים חלתה
 כדיו' וכדת' ויברך עליה ברכה שלמה ויפרים סיעור כביצה ויטליך אותה לתוך
 האור בענין שתשרף ולא תתעכב שאין הסעור ראוי לכך וכן יזהר על כל
 הפירורים שיפלו מידו בין בשעת לישה בין בשעת עריכה או סידבקו באיזה
 מקום שיהיה שיבטל אותם מקודם לכן ויאמר בפיו הדיני מבטל כל פירורים וכל
 פתיתין שיפלו מידי לארץ או שידבקו באיזה מקום שיהיה ובחשב אני אותם כעפרא
 דארעא ועכשיו לא יהיו ברשותו ולא יעבור עליהם' ויזהר בקמח שירקק אותה
 בפפה היטב קודם שילוש אותה שמה נפל בו איזה דבר ולאחר ארבעתיה או שמה
 יס' בה אין חלה וילוש אותה ויאמר דבמים היתה ותאסר כל העיסה מפני
 החמץ גם המים כריך שיקח אותם הוא בעצמו מאתמול עם ביאת השמש מן
 המעיין או מן הבור ונהגו המדרקקים לקנות כלי חרס ולמלא' אותו מים ולספן
 אותה לתוכו ולשים אותו בלילה תח' אויר הסמים כדי שיהיו קרים וכינול' ובבקר
 קודם זריחת השמש יכנס אותה לתוך הבית במקום מוכן שאין בו לא הבל ולא
 חמיות ויהיה הכל מכוסה היטב בדבר נקי כדי שיהיו מנוקים ומשומרים לשם
 המכה : ואחר כך ילוש הוא בעצמו אם הוא ברי' ואם לאו ילושו לפניו והוא
 יטליך המים כדי שיעסוק הוא בעצמו בממ' ויעשה מהעיס' ג' מכות הא' שיחתוך
 ממנה תהיה א' של מכה וכן יאמר בפיו ויעשה בה סימן להכיר אותה שלא
 תתחלף' ושמעתי שהסימן שיעשה בהם הוא טבעו' עין כיכר בראשונה יכניס
 אכבנו בה לכד' א' ויעבור מעבר אל עבר ויאמר א' של מכה ובשניה יכניס
 אכבנו ב' פעמים זה בכד' זה ויאמר שניה של מכה ובכ' יכניס בה אכבנו ג'
 פעמי' ויאמר ג' של מכה וא' א' יעשה אותן כסדרן הא' גדולה מכולם והב' קטנה
 ממנה והג' קטנה מכולם כדי שיהיה בהן ספק למחות' והכל לפי רוב האוכלין
 ואם אין כריך לכך סבין כך ובין כך יספיק אין כריך לרקדק בזה ואחר שיעשה
 כל א' יתן אותה לתוך התמור ולא יתעכב ומפני זה אין ראוי להתחיל בעיסה עד
 סיוק התמור ויגמר תלאתו כדי שלא יבא לידי עכוב ואח' יאפה אותם היטב

[illegible]

יחזק

פתחך כדי שיטעל בתיכיה הכרפס וי'קלחו כרפס לאו ו'עלן וכעלון אבא ו'עלון עתה
 עתה הקפירה על ראשו והוא עומד ורגליו כפי מרובה ל בת כדי שיפאלו ואחר
 פיגמור אותה בריית יחזור בקערה על ראשי הממוכין ויטב ויתחיל עכ"ל חייב
 לפירעו עזו היא תחלת הסגרה זה שמעתי וכל הדברים האלה נראים לי כדברי
 נביאנו ולא ראייתי מי סנהג זה כלל ותמכו שאל' לי מהו ענין מקובל כחבתי ואלו
 והעיס לא הפסיד כיון שכונתו לסמי' אחר שהבין ותקן מכוניו לזירך היום
 יתפלל מנחה שהוא כנגד תמיד של בין הערבים ואחר כך יעסק בענין קרבן
 פסח שהיו עושין בזמן שבה קיים וזה סדר הקרבתי בקיבור קרב פסח מכל
 מן הכבשים או מן העזים זכר בן שנה ושנחטו בעזרה בכ"ח אדר חבו' יד דקא
 ואחר שחיטת של בין הערבי ואחר הטבת הנרות של בין הערבי ואין זורקין דם
 הפסח עד שיטעמו התמיד ויזרקו את דמו וממרמי דם הפסח כדי שלא יקרעו
 עד שזרקו דם התמיד וא"כ יזרק דם הפסח ואין שוחטין את הפסח על החוץ
 וזרק דם הפסח וזרקו א' כנגד היסוד וכיכר עושין שחט השוחט וקבל הכהן הא'
 שברא' הסוד וכותן לחבירו וחבירו לחבירו והכהן הקרו' לכל המזבח זורקו זריק'
 א' כנגד היסוד וזוהר הכלי ריקן לחבירו וחבירו לחבירו מקבל כל המלא תחלת
 וא"כ מחזיר הדיקן והוא טורח אל כסף וטורח אל כדוכי זהב ולא היו לבדכס'
 מילים שח' יב' חוש ויקרם הדם אחר כך תלין את הפסח ומפני ענין אותו כולו
 והורעין אותו וממחין את קרביו עד שיכא הפרס ומוביא את האמרין והם
 השלב של הקרב ויותר הכבד וב' בליט והחלב שעליהן והאלוה לעינת
 העבה וכותנם בכלי שרת ומלחם ומקשרם הכהן ע"ה המזבח כל א' ברת
 והשחיטה והזריקה וזוהר קרבני והקטור מלכנו דוחק את השכ ושאר עניניו א"כ
 דוחק את הטבת ובן אן מליכין אותם לבית שטחל במזבח הלא פת הא' הם
 מתעבדי' עם פסחיהם בזה הבית והכת הב' יוסב' לה בשיל והב' במקומו עומד
 חסבה יכאנו וכלו את כסחיה' שבה' כחות הפסח בסחט ואין בת פחות מל' אגסים
 בכנסה בת הא' כתמל' א' העזרה כעלן אות' וכעוד מהם שוחטין ומקדוין הלוי
 קוראין את האלל אם בצרו אותו קורם שיקראו בולם עינין אותו ואם שנו שלט
 על כל קריאה תוקעין ב' תוקע' תוקע' תוקע' תוקע' מתגלה קרי' פותח הכזר'
 יבית כחא' צכנס בת ב' עללן דלתו העזר צמרו פתחן גלות סת ב' צכנס בת
 ב' ומעט כעלן סוף ואחר שיבא כולן רוחצין העזר ויפי' בשכס משני לכלך הדם
 מהיה בה וכיכר היתם הרחיצה את המים היתה עובדת בעזרה והיה לה מקו'
 לבאת מרב' וכסחוכן להדיח את הרפעה שחמין מקיס ביחיתה והיה מתמלא'
 על ב' צדדית המפה ומפה עד שהמים כולין וכסין מכלל המזבח ומתבך חלית
 כל דם וכל לכלך מהיה בעזרה ואחר כך פותחין מקיס ביחיתה הכל מלא עד
 שנסאר הרפעה מן קריה ומפה זה בכזר הבית א"כ הפסח במלא סרפה
 לא עלתה לו טרממב' אחר ואפילו מלא זהו הענין בקיבור וצריך הלא

הנה

טורא נחרד על דבר ה' לקרוא אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו
מיד ראנה על חרבן הבית ויתחנן לפני בורא עולם י' שיבנה אותו במהרה
ביתנו י' אח"כ יטאר עצמו לכבו היגל יגלח ראשו קור' חמות וירחץ גופו בביתו
או בבית המרחץ וראוי לו לטבול לקריו אע"פ שאינו מזהב לטבול בשאר ימות
השנה משום שכור הרגל כריך עיטבול ואם הוא זקן או חולה וירא מן הכנה
לפחות יטבול עליו מ קבץ מים על ראשו ועל רובו מים חמים ומזה אינו יכול
להפטר ואחר כך ילבש מלבושיו הנקיים והמכובדי כדי לקבל שמחת הרגל
בשמחה ובאשון מהודר ומתלבסל וכך כחה לו לעשות להחזיק טובה וחמת למי
שעשה לאבותיו ולנו כל הניסים והנפלאות במצרים והוציאנו מעבדות לחרות
ועל כן כריכין אנו להראות בעצמנו הענין ההוא ולשמח בישועת אלהינו להכיר
ולירע את החסד הגדול שעשה אלהי אבותינו עמנו להוציאנו מכור הכרזל ולקח
אותנו מטיט היון שהיינו מוטב' בו בין עובדי ע"א וכמעט שכחנו ברית אבותינו
ויחד איתנו לעם סב לה ועטרינו בתורתו ובמצותיו אשרי העם שככה לו אה"ט
ומי הוא זה אשר יבין את זאת ולא יורה ויפבח לארץ הכל כפי יכולתו והשבת
מלב ומנפס חפכה על כל הטוב אשר עשה לים' עמו ויעשה התנוה לשמה ברעת
מלמה וכונה ראיה ולא דרך עראי מצות אנשים מלומדה ואחר סיקבל עליו
שמחת התב כראוי ילך לבית הכנסת ואם יש לו בגדים לבנים ללבוש הבין וראוי
הוא שהוא סימן חרות שיכאנו בדימוס וזכינו בדין בחמלת ה' עלינו וכל הנמלט
מן הדין ראוי הוא ללבוש לבנים ולהקטוף לבנים כ"ק וק' אנחנו סחלו לא הוציא
הק"ה את אבותינו משם ערין אנו ובנינו כו' ואם כן בכל פסח שעיב' עלינו ראוי
לנו להבי' את הגשול שנמל ה"ה עמנו להיותנו בני חורין תחת רשות וממשלת
קדושים וטהורים ולא משועבדים ומוטבעים בבין תחת שעבוד מצרים הקשה
מלאים שקצים וגלולים בגלולי מצרים וזה הוא הענין שאנו אומרים בכל
המועדות זכר ליציאת מצרים להכיר הטוב והנמול הגדול אשר גמל עמנו להיותנו
להיותנו לעם נחלה כיום הזה ולקיי מצותיו ותורותיו ובהמים האדם מנמת פניו
הענין הזה לא יחטא ותהיה יראתו על פניו ובלכתו לב"ה ילך בכחה ובהבטחה
להראות חדותו ושמחת לבו לכל ויכנס לב"ה בהכנעה ויתחיל במזמורי המספרים
ביציאת מצרים ובהג' לו מזמור יאמרו גאולי ה' מהא כולל גאולו הרבה ומדבר
בר' כריכין להודות וביציאת מצרים כולהו איתנהו ומזר כל א בהם ואכל על
כולם וכריכין אנו להודות חסדו ולרוממו בקהל עם ועל זה תקנו לומר הלל
גמור כליל פסח במעם גדול וטוב והוראה לאל שפדאנו ממצרים ורוב ההלל
בפסוקינו עמנו רומז ליציאה ויאמר תפלת ערבית בזמרה ושכחה בלי פחד
ואימה כי ליל שמורים הוא לה' ומובטחים אנו בישועתו שלא תאונה אלינו דעה
ותפלל אתה בחרתנו בכונה ושמח טובה ומשבח לארץ הכל מקרבנו לעבודתו
והבדילנו מן התועים ונתן לנו מועדים לשמחה ובערנו המועד הזה ראש לכל

המועדות

המועדות ומטובו חיינו וכבר אמרתי פעיקר האהבה והיראה הוא בלב זכוכה
ולא באמור הדברים בפיו ובשפתיו ולבו רחוק מהם ובפ"ט בענין שהיה כפר
בטוב הגדול והטוב עמנו אלהינו ונמל לחייבים טובות כמו שאמרו על פסוק
ולא קרב זה אל זה שמרת הדין היה מתוחה עלינו בתוך הים לומר אלו עובדי ע"ז
ואלו ע"ז אלו מגלי עריות וכו' והס' בה ברחמי הרבים התמלא חסד ורחמי עלינו
זהו כיא לאור מעש'ינו והעביר אותנו בחרבה בתוך הים זאת איבינו ושנאינו
תהומות יבסימו וכו' ומי הוא הפתי אשר לא יכיר את הטוב הזה גלוי ומפורסם
לכל י' אחר ש בא מצ"ה ילך לביתו ויקרס מיד ויהיה המולחץ לפניו ומקום מוטב
מוכח ומחומן פניו ומתקן כמוטב בני חורין ומכל אשר יש לו מיבחר וטוב יוכיח
ויביע ויתקן ביתו ומקומו ואפי' בגדי משי ורקמה וכל המוסף מסיפין לו והכל
כדי להראות לכל שמח לבו בחסדו של מקום ויעשה לבד שמחלו תקון כדי סיכב
עליו כדי סיהיה בין חורין מכל וכל והסבת ימין לאו סמיה הסבה אי מוסס שרוב
תשמיטו בימין וכפר הוא לו אי מוסס טלח יקדים ק' למד' ויקדש מעמוד ואם
הוא שבת יתחיל ויבולו ואם לאו יתחיל בפ"ה ויאמר ברכת אשר בחר בני מכל עם
בקול זמרה ובנפיה להודות לאל על כל הטוב שהטיב עמנו לבחור אותנו מכל
עם ורובנו מכל לשון י' ויסיים בה כי בנו בחרת ואמנו קדשת ואעפ"י שיש כיהגין
בשבת טלח לאמרו מפני חסדן המלות ברג' ל' הכל מורים שיאמר א תב טהוא
מענין הברכה עצמה ויאמר שהחיינו ויטב ויפתה כיום בהסבה ואם לא טתה
בהסבה לא יבא וכן יפתו כל המסובין בהסבה כי מצות הלילה הזה להיות לפני
כל א כום מיוחד ופתה רובו טהוא רוב רביעית לפחות ואם לא כלו לכך בריך
סיהיה כום המברך גר ל סיכיל כדי שיפתה כל א' מהמסובים רוב רביעית וכבר
זהו הענין לתת לפני כל א' כיום ואפי' לפני הקטנה כדי שיטל ומנהי יפה הוא
אחר מקדש ירחץ דיוונו הנטילה היא משו' מכרי' לאכול דבר שטיבולו במסקה
והוא הכרפס מטיב כל בחומץ ולכן יא' שאין מברכין עליו עני מפני שיש מחלוקת
בדבר נוסף ברכות להקל וכן ראוי טלח לברך בשם ומלכות אבל יברך בלא
הזכרה וכן בכל מקום שהוא מסיפק בברכו יברך בלבד ולא חסר הבפיו הכל
ליראת ה' הכבוד ולמוראו אחר שרחבו כל הים בין יבא הקערה לפני ב"ה
תיקח מעט מהכרפס פחות מצות טלח יתפייס בברכה א זר כה וטבול בחומץ
מהוא כדי שיפחלו התפיקות ויחלק לכל א כך אי הם ענין יקחו וטבילו ואם
אכל שימור לברך ברכה אחרונה יא' טלח יברך אחרון כדי שיפטר ב"ה על
הכרפס לחזור ולח' יברך לברך עלם כי אם על אכילת חרור ואם יברך אחרון
ברך לברך ב"ה פעם אחרת על החרור ואם יברך במא' מוסף על ברבנות
הראויה לזונל' שאם אכל שיפיר סיברך בורא נפשו רבות כיון שא' קידש אכילה
ואי משום דברך לברך על החרור ב"ה לאו סענה היא דכיון שתקנו לו ברכה
מיוחדת והיא על אכילת מחר ש"ב לברך עלת ברכה אחרת ולא דמי לתיבא ימכה

טלח

מאנו מברכין בברכת הנהנין תחלה ואחר כך ברכת המזון המוציא א"ל
בלאו הכי משום אכילת סעודתו דבלאו חיוב פסח כריך לאכול משום שמת יט
ומשום הכי כריך לברך על ענין הסעודה תחלה כדרך כל הסעודות וז"ל יברך
ברכה אשר ניתוספה בלילה הזה בדין אוכלין מכה ולא חמץ ולענין זה בכזית
כני אבל בענין מרור אין לנו עסק עם המרור בלילה הזה לא משום חיוב פסח
וסני בברכת המזון לבד וכן לא דמי לקדום היום שאנו מברכין על היין
ברכתו הראויה לו ואח"כ ברכת היום דע"כ כריכין אנו לומר בפ"ה כדי ליחד ברכה
על הפרי עצמו ובברכת היום אין לו זכר וזאת ועוד שאין הקדוש מוכרח להיותו
תלוי ביין ראשיתו בלא יין אפשר בפת אלא דאסמכו ברכת היום לברכה אחרת
קבועה בפת ויין אבל לא שייך זה עם זה וזאת ועוד שאנו מברכין בפ"ה כדי
לפטור כל היין מכתחילה המערה ראין קדוש לא במקום סעודה ומכל אלו הטעמי
אין למנוע מלברך בפ"ה מש"כ בברכת המרור שאנו מזכירין בו ענין המרור
שאנינו באה כי אם לחיוב היום בלבד ומשום זה שאמרנו ביין כזיל לא יריך גיטא
וכאמר שאין כריך לברך על המרור בפ"ה דכ"ת בפ"ה דכרפס פיטור אותה כמו
שהיין פטור מקודם הסעודה לתוך הסעודה ואי משום דבירך אחריו בשאכל
כשיעור אפשר דלאו הסח דעת הוא כיון שכוונן בברכת בפ"ה לפטור בו את
המרור וזו הכונה עם הטעמים שאמרנו מספיק ולא כריך לברך יעור אפשר לומר
דאעיקרא דריכא פרכ' דמה שאמרנו דאין יברכו בפ"ה ולא תקמו כי אם על אכילת
מרור היינו כשאכל אכל סיעור מהכרפס דאפשר לפטור בברכת בפ"ה דכרפס
מן הטעם שכתבתי אבל אם בירך אחריו מהכרפס הסית דעתו מאותה ברכה
לענין אימא לך דיברך גם על המרור בפ"ה ואם לא הזכירוהו הוא משום דמילתא
דפשיטא היא מיברך עליו ברכה המיוחדת לו כשאמר ברכות הנהנין וזה הטעם
בראה לי יותר פשוט והנני אחר הכרפס יקח מכה אמצעית ויחלקנה לב' חציות
וכיח בין השלמות וחציה ישמור במקום מיוחד לאפיקומין או יתן אותה לאחר מן
המסובין מיסמין אותה ואע"פ דאין בענין החליק הזה שום תולדה כנר א"פ תקנו
לעשות כדי שישלחו התימוקות זאת ועוד דכיון דאנו כריכין הלילה הזה לחם עוני
ורכנו של עני בפרופה א"כ כריך לבצוע על פרוסה ואין ראוי להניח אותה שלמה
עד זמן המוכיא דהוי זלזול מעט ואפי' להמתין עד אחר ההגדה אין ראוי משום
דאין הא לחמא עניא וכריך להראות לחם עוני כדרכו של עני אדר כך יסדר
ההגדה ופנין תקן ההגדה הוא מפני שחייבין אנו לומר בפ"ה בדין מברכין בלילה
הזה ואין כל העם יודעים לסדר ענין כדי לספר ואע"פ שידעו לפעמים יתקנו
ולא יסדרו ובפרט אם יאכלו ואם ישמרו ותזמנם שינה ולא יגידו דבר לכן תיקנו
לו הדברים בקיצור מהפריס ביציאת מצרים כדי שזמנו בלם לספר בענין יציאת
מצרים בין גבולים בין קטנים ותקנו אותה קודם סעודה מן הטעם שכתבתי
וקראו אותה הגדה כשמה שמעיד ומספר בה קצת מן הענינים שהיו ביציאת
מצרים

מצרים כדי לזאת ידי חובתנו מן הפסוק שנאמר והגדת לבנך וכו' ו
יהיה דעת בנך לשאול אנו מגידים הענין מעצמנו ובתחילתו הא לחמ
אע"פ שאינו מן הענין של ההגדה משום ששם היות שאנו עומי עצמינו בני חור
והרי אנו משועבדים תחת אדום וישמעאל לזה ל"ל מהתחילו בענין זה כלומר אינו
דומה שעבוד זה לשעבוד מצרי שאע"פ שאנו משועבדי עתה לא אברה תקותינו
ולא נגזרה תאותנו והרי הרשות בידנו לעשות כרצוננו וכל דעריך ייתי ויפסח
ובידינו להאכילו ולהפקותו ואל"ת כוף סוף משועבדים אנו עבדים אין ענין
עבודתנו כלום דהא אנו מובטחים ועומדים ומכפדים ומקוים היסועה בכל עת
ובכל סעה ואם השתא הכא אפשר לשנה הבאה סנהיה באדעא דישאל ואם כעת
אנו עבדי לשנה הבאה כהיה בני חורין בפ"ה כי ישועת ה' כהרף עין ונקלה זאת
הנאולה הרבה מנאולת מצרי ואפשר לה להימנע ע"פ הטבע ואין כריך כ"כ לשנות
סדרי בראשית וסדר הדמפרכות מה שלא היה כן ביציאת מצרי כמו שאנו מגידו
ואומרים ואילו לא היצא הקב"ה אותנו משם עדין אנו וכו' כלומר שלא היתה יציאתנו
משם אלא בדרך כס בכחו הגדול וזרעו הנטויה שעל דרך טבע לא היה אפשר
לזאת והתחילו זה הענין בלשון חרנוס יא כדי שיבינו הכל ואם יס רעב חו' שיבא
העני בשופל ויאלל ויא כרי שלא יבינו הסדר והמזיקין ויאמרנו סניתן להכר דעות
ויבאו לערבב סמחתינו אבל לסוף תרגום אינם מבינים ראשי מ"ה אינם מבינים
אותו כאחז"ל על ענין הקדוש ואחר כך אומר מהגשמה והוא ענין הטלה
ומגיד עבדים היינו כו' ואנו מגידים הענין בעצמינו בלא טאלה כמו שכתבתי
ובפסקת עבדים היינו כוללת ענין היציאה והטובה מהטיב עמנו אהים בקדוש
ואח"כ הביא בעל ההגדה מעשה וכו' להורות לנו שאין הענין זה מספיק לזאת
ידי חובתנו אלא כל אחר חייב לספר ביציאת מצרים כפי כחו ומעלתו וכל המוסקיף
משובח וכן מצינו בה' זקנים אלו שהיו בספרים ביציאת מצרים כל אומה חלילה וכן
ראוי לכל אחר ללמוד לעשות כזה או קרוב לזה ואח"כ הביא משנה של אומר דאבא
לומר דלאו דוקא מזה על האדם לספר ביציאת מצרים בליל פסח שהוא זמן
הנס אלא אפילו בכל יום ובכל לילה מימי השנה כריך להזכיר יציאת מצרים
אח"כ הביא ברוך המקום שנתן תורה לישראל להגיד לנו שזה הענין שאנו אומרים
ומגידים מעצמנו הוא דוקא למי שאין מי שיסאל אותו או מים לו ואינו מודע לשאל
שאנו שואלים את עצמנו מה נשתנה הלילה הזה מהי כוללת ואנו משיבין עבדי
היינו וכו' מהי תשובה כוללת אבל למי שיש לו דעת כריך לחקור ולדרוש כל ענין
וענין מה זה ועל מה זה כמו שאומר חכם מה אומר בה העדות והדקים והמשפטים
מכריך לפרט כל ענין וענין וכן תשובתו כריך שתהיה פרטית על כל דבר וענין
כמו שאומר אף אתה אמור לו וכו' גם השואל כריך שידע לסדר שאלתו ולא יוציא
עצמו מן הכלל שהרי הוא בא לתכפר בעקר ואם שואל כך ברטע כריך להשי' לו
ברמעות ולהוציא אותו מכלל ישראל וזהו כלל לכל התורה בלה לענין השאל שידע

רע להשיב וזם והתחיל בברכה למקום שנתן תורה לישראל שיש
 גימטרים ורמזים שאין האדם מביט בהם לכאורה וכלן מרגליות ואבני
 יסוד סוד מלות רמז לר' עמיניס ומינה ילפינן ענין גדול לכל התורה כלה
 בהחלף ע"ז כו' מפני שאנו חייבין להכיר הטוב והגמול שהטיב המבנה עמנו וכדי
 להגדיל ולהרבות ענין הגמול דריכין אנו להתחיל בגמולנו כדי לר' ב"ב
 ח"ט וכן היו עושים בענין הבאת הביכורים וענין גמולנו הוא שבנין יסוד
 תולדותינו ע"ז היו אבותנו בימי תרח וכחור ואפי' אברה' עצמו שהוא ראש היחס
 ג"כ עברה אלא שאח"כ מתוך חקירות ודרישות וסיוע אלהיו עליו עמד על האמת
 ועל הכרח והכיר את בוראו והטיב עמו תפדו והביל אותו מכבשן האש ולא די
 לו בזה אלא שהרחיק אותו מכבשן האש ולא די לו בזה אלא שהרחיק אותו מבית
 אביו אביאנו לאי במקום קדושתו והיה עמו בכל אשר יפנה יסכיל והוריש לו ואל
 בניו אחריו את כל הארץ ומעולם לא זזה שכינתו מאבות לבני עד סקרבם לפני
 הר סיני והנחילם חמדת מעשיו תורה קדושה וטהורה חקים ישרים ותורות
 אמת לא עשה כן לכל גוי ואעפ"י שירדנו למצרים כאשר גזר ואמר ג' יהיה זרעך
 וכו' והוא כדי לכרך אותנו מכל פיג ומכל פסולת כמ"ס מכור הברזל והיה לנו
 לשמור עמנו בקדושה ובטהרה עד מאד ולהזקק מס כספך מזוקק שבעתים
 ועכ"ל לא כן עשינו אלא אדרבא גמולנו ביניהם והוספנו טומאה על טומאתנו
 ומשורת הדין היה להרחיק אותנו מעליו כשאר עממים אלא בחמלת אבותנו
 ומשמרו את השבועה וההבטחה שהבטיח ואחריו כן יבאו ברכוש גדול הוביאנו
 ממצרים ופראנו מבית עבדים ואותה הבטחה היא שעמדה לנו במצרים והיא
 העומדת לנו בכל גלות וגלות שבג' דור ודור עומדים עלינו לבלאנו זהו
 באהבת אבותינו מצילנו מידם צאזלמד עד עכשיו דבר הענין בדרך כלל
 ועתה מפרט כל ענין וענין מהגמול אשר גמל עמנו האל י"ו מיעקב אבינו ע"ה
 עד שקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו את התורה והורישנו א' ובנה לנו בית הבחירה
 כמו שמגיד הכל בעל ההגדה עד משנת ר"ה היה אומר וענין הג' הוא שפקד חינוך
 ההגדה והספור הוא ג' דברים אלו הם ראשי פרקים לזכור יציאת מצרים כלה
 פסח לזכור י' מכות שהבי' המ' על המצרים ומחולץ הכלבנו ופסח עלינו בחמלתו
 מדור לזכור כל הסעודות שסעדו אותנו וימרו אותנו חיינו בעבוד קשה ויבאנו
 מאפילה לאורה ומעבוד לגאולה מצה לזכור גאולתנו ופדות בפסחו שלא
 הספיק בבקש של אבותינו להחמץ כדי שלא יתעבבו בעבוד מצרים יותר מן
 הראוי והיו משועבדים מס כל הימים והוא ענין גדול לזכור הגאולה והפדות
 גאולת פדות הכפף וגאולת הנוף והנה בג' אלו רמז יציאת מצרים כולה
 לביבך מפני שאנו דריכין לומר את ההלל הגיד לנו קודם כי מן החיוב הגמור
 המוטל עלינו להודות להלל לשבח לפאר לרומם להודות ולקלס למי שעש'
 לנו את כל הנסים האלו וראוי שבאשר הללויה ומה שראוי לשלך את ההלל חלק
 ממנו

ממנו עם ההגדה קודם סעודה וחלק אחר הסעודה כוס ד' אפשר לתת טעם
 לדבר שהוא מפני שישאלו התינוקות כי כמה שנויים נעשים הלילה הזה מפני
 כך וזה גם כן עמם ע"ד אפשר לתת טעם אחר ככונן ענין חלק אחר מדבר
 בענין יציאת מצרים כמ"ס בצאת ישראל במצרים וכו' הים ראה וינוס כו' ועל זה
 אנו אומרים אותו עם ההגדה על כוס שני שכולו ענין יציאת מצרים אבל חלק
 הב' של ההלל מדבר בגאולת העתידות כמ"ס לא לבנה לא לנו וכו' וכן הוא
 אומר על הגאולה העתידה למעני אעשה ועל זה אנו מתחילין שפוך חבדך על
 הגוים שאנו מתחננים לפניך על העתיד לבא שישפוך חמתו על הזוררים שאכלו
 את יעקב ואכלוהו ויכלוהו ואת מוהו הסמוי והוא ב"ב שנחרב בידם פעמים וכל
 זה אנו אומרים על כוס ד' פרומז לגאולה העתידה בעה"ב ועלינו אנו אומרים
 ההלל הגדול ואין לחוש על ענין שאינו גומר את ההלל ואנו חולקין ומסיחין
 דעתנו כל כך בין זה לזה דכיון שאמרנו אותו ב"ב וברכנו עליו וגמרנו אותו
 כדין וכסורה יבאנו בג' י"ח ואין אנו דריכין לגמור אותו פעם אחרת על אותו
 הדרך אלא כדי לעשות המוטל עלינו על הארדה כוסות ואם כן אין לחוש על
 הסח הדעת ומטעם זה אין אנו דריכין לב' עליו בבית כי כבר יבאנו ידי
 חובתינו בבית הכנסת ואחר שחמך עד למעיומים יקח הכוס ביד ימינו
 ויאמר ברכת אשר גאלנו והיא על גאולת מצרים כאשר כתבתי ויכוין בה כראוי
 ויסיים בה גאל ישראל וישתה הכוס בהיסבת שמאל ולא יברך עליו בפ"ה שכבר
 נפטור בפ"ה של קדוש והוא פוטר כל היין שבתוך המזון עד שיאמר ברכת
 המזון ומן הטעם הזה לא יאמר ברכה אחרונה על כוס כוס עד האחרון ואעפ"י
 שאמר בפ"ה על כוס ג' והרי כפסק ב"ה דקדוש אפה אכל אחריו ברכה אחרונה
 שאותו ב"ה של כוס ג' פוטר ה' ועכ"ל אין לברך אחריו אחר כך ירחנו ידיהם
 לאכילה ויברך עכ"ל ויקח הב' מצות שהם א' של מצה ומצוה של ב' ויברך בברכות
 זו אחר זו א' המוציא לב' ויכוין בה על המצה השלמה בדעתו ואחר כך יברך
 אקב"ו על אכילת מצה ויכוין על הפרוסה כי מצה לחם עוני כתיב בה ודרכו של
 עני בפרוסה ואחר כך יבצע מב' כא' ב' זתים כזית מכל אחד מוציא ומצה ויאכל
 משניהם כא' ויתן לכל המקובץ ואם בלע מצה יבא א' ח"כ יקח מהמרור ויפזר
 כזית ויטבול אותו בחרוסת ולא הרבה ויברך אקב"ו על אכילת מרור ויאכל כזית
 ואם בלע מרור לא יבא ויתן למקובץ כזית לכל א' אחר כך נוטל מהמצה הב'
 של מצה מעט ויכרך אותה בתוך המרור ויטבול בחרוסת ויאכל זכר למקדש
 בהלל שא' על מצות ומצוה יאכלוהו ומחויב שיאכל כזית מכל א' מהם ויתן לכל
 המקובץ ואח"כ יסדר שלשם כפי ערכו והשנתו כברכת ה' אשר נתן לו ושמעתי
 שטוב שיאכל ענין ראשון ביצה א' ומניחין אותה בקערה והוא זכר לאבלות
 ירושלים שראוי להעלות אותה על ראש שמחתנו כמ"ס אם לא אעלה את ירושלים
 על ראש שמחתנו וראוי לכל אדם לענג כפשו ונפשו בלילה הזה ולהראות חירות

בעצמו וירחיק מעליו כל ראיה וצער שים לו ממקום אחר ואכל סיעורר עתה
מחדש פוס קטטה ומריבה לא הכל יהיה מלוך והנחה ולא יתן פתחון פה לבשר
לחלוק ואחר שיאכלו וישתו ויאריכו על האלחן כדרך סרים ובני חורין יחזרו על
חבי המכה אשר סמרו לאפיקומן ויקח ממנה כזית ויאכל אותה בהסבה בתאיה
ונפש חפצה ולא יקוץ במאכלה כי היא אכילת מצוה וצריך להניח מקום כדי
לאכלה בתאיה ולא כאכילה בסה ואעפ"י שאכילתה היא על השבע זכר לפסח
אפ"ה א"כ שיהיה שבע יותר מדאי עד שלא תועיל לו אכילתו לכלום ואדרבא יזיק
לו לא יניח מקום לגבור שבעו באכילתה וזה פי' על השבע שבו תנמר השביעה
כדי שלא יפסק טעמו מפיו ואעפ"י שאכל כזית מזה דמכטרא קודם התחלת
אכילתו ובירך עליה על אכילת מצה אפ"ה צריך לו לאכול כזית באחרונה מן
הטעם הזה עצמו שתשאר טעמו בפיו וכמא תתחיל בה בתחלת אכילתו וגומר
בה בסופה כדי לחבב את המצוה ויתן כזית לכל א' מהמסובין ואין להם לאכול
ולשתות אחריה כלום כמ"ס אין מפשיין אחר הפסח אפיקומין אבל ישתה הב'
כוסות המוטלים עליו חובה וכן אם ירצה לשתות מים ישתה אחר כך יטול
ידיו וימזוג כוס ג' ויברך עליו ברכת המזון וטוב לו לחזור אחר ג' סיבירך עליו
ברכת זמן וכבר כתבנו למעלה שראוי לאד' לזמן אכלו בכל יט עני ודל בשלחנו
לחלק משמחתו לעניים ולאביונים וכ"ס בליל פסח שצריך לחזור אחריהם כמ"ס
כל דצריך וכו' וצריך להראות חירות ופרייה בעצמו וישמח לב האמללים וישמח
להם כאלו הם בני חורין ולא יחמר להם דבר בלילה הזה וזהו שסנינו ולא יפחתו
לו מר' כוסות של יין ואפי' מן התמחוי וזה לשאר הדברים ויברך ברכת מזון
בנחת ובנעימה ויאמר יעלה ויבא בבונה ירושלים ויברך ב"ה על הכוס וישתה
אותו בהיסבת שמאל ואם לא הסב לא יבא וצריך לשתות פעם אחרת בהסבה
וישתו כל המסובין ולא יברכו ברכת על הבפן אחריו אלא ימזוג הכוס ויתחיל
ספור חמתך וכבר אמרנו למעלה טעם למה הפסיקו ההלל בב' כוסות ויאמר לא
לבו ה' בנעימה וקול זמרה כדרך בני חורין שיצאו משעבודם ואומרים הורו לה'
בי טוב כי לעולם חסדו על הכלתם ועל פדות כפסם ואומר עד ברכת יהללך
ואיבו חותם ואומר נשמת כל חי וכו' עד ברכת ישחבה וחותם בלך כהולל
בתושבחות אל ההודאות וכו' ולא יברך ב"ה שכתב כפטר בב"ה של כוס ג' ועל זה
לא אמרו עליו ברכה אחרונה וישתה אותה בהסבה וישתו כל המסובין ויברכו
אחריו על הבפן שהוא סוף הענין ומי שרצה לשתות כוס ה' לא יברך אחריו
אבל יברך אחר כוס ה' ובלבד שיהא מנהגו בכך אבל אם מחדש בא לכהי' כל
סאין ראוי לסמוך על ברכת ב"ה של כוס ג' שיפטור לכוס ה' אחר שאיבו מן
התקנה ומן החיוב שחייבו חז"ל שד' כוסות אמרו ולא ה' ואם בתנו רסו' היינו לאדם
שיקבע אותו חובה אבל פעם שותה ופעם איבו מות' לא אמרו אבל אם יאמ' ב"ה
צריך טפיל לא מקרי מוסף על הכוסות כיון שכתנו לו דשות' שישתה אם ירצה

אחר

אחר פעמה כל המוטל עליו מכל אשר זכרנו יעסוק מעט בתורה קוד' מייסן
ואם בר הכי הוא סיוכל לעמוד כל הלילה מספר ביציאת מצרי' כדרך
החכמים מה טוב חלקו ומה נעים גורלו והבני מתקן ומסדר ענין מה מדרגת
ויחקור זמן מהלילה או כולה דשייך לכנים וליציאה ב' ר"י אמר לאברהם ידוע חדע
בי גר יהיה זרעך כו' ידע שאני בפזרן ידע שאני מבגן ידע שאני במשכן חדע שאני
פורקן ידע שאני משעבדן חדע שאני גואלן עבד' :

ראוי סכרע מאין לו ל"ה ז"ל ג' ענינים אלו מן הפסוק ואם מחמת הכפל סג'
בענין א' עיר דמי אמר לו שענין הכפל הוא לרבר והפכו כמו שאמר
ידע שאני מפזרן תרע שאני מכנסן אני או שענין הכפל הוא לענין הפזר והסעבו'
ופזר מה ענין הב' דנקט תחלה מפזרן ואחר כך ממסכנן ואח"כ ממעבדן עוד
מה בין פזרן לבין אלץ וזה שייך בענין משעבדן ואפשר דבעל המאמר ז"ל
יראה ג' ענינים בפסוק הא' של בשורת הסעבור וג' בפ' הב' של בשורת הגאולה
וזה הכריחו שענין הכפל של ידוע חדע היה על ענין ב' הבשורות כל אחר על
בשורה א' ומפני זה שנה הלשון בשניהם הא' נקט ידע שהוא מקור להודיע ענין
הבשורה הקודמת וידע שהוא ענין על בשורת גאולתנו העתידה ואחר זמן'
והג' ענינים שבפסוק הא' הוא בר יהיה זרעך הב' בארץ לא להם הב' ועברו וענו
אותה והס' הב' ענינים שרמז בענין ידע תרע כנגד הא' שאמר תרע שאני מפזרן
הוא כנגד כי גר יהיה זרעך דענין הגרות הוא שאין לו מנוחה במקום א' והולך
מפה ומפה בע ובר ומטולטל הפך מהתושב שהוא מיוסב במקו אחד חזר ואמר
בארץ לא להם להודיע ברה אחרת גדולה מזו שלא תאמר שאין הכרה כי אם
בפזר וא"כ יהיה אפס אפי' בארצות שלא יהיה להם מנוחה מברת אחרים שיבאו
עליהם ומפחד ברתם אינה שלום וסקטים כראוי והם מתפזרים בכאן ובכאן
אלא הכרה גדולה על זו שיהיה בארץ לא להם שאין מניחים אותם ברכותם
ללכת למקום אחר אלא יעבדו אותם בארץ לא להם כמי שמעבד המסכון על
חוב שים בו כנגד זה אמר ב"ה זה יורע שאני ממסכנן : עוד הודיע לו הפ' כרה
אחרת על שניהם והוא הענין וענו אותם שאעפ"י שיעבדו אותם בארצם כמו
משכון אפסר היה שיהיו מושלים בעצמם וברוחם לעשות כחפצם ורכונם ולזה
הודיע לבו שלא ינחמו מעבדם ומעבודתם אלא יעבדו אותם כנגד זה אמר ב"ה
ז"ל ידע שאני משעבדן כו' והס' ג' ענינים כסדר הפ' וכל א' הענינים כמבוא בארץ
מצרים הם היו מפזרים אלה פה ואלה פה כי ארץ מצרים גדולה היא כא"ל ת'
פרסה על ת' פרסה ואעפ"י שאמר הפסוק רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל וכו'
סברא שם היו כולם אפ"ה לא היתה גשן עיר א' ולא ב' מדינות ולא ד' אלא הע
עירות רבות בארץ גשן כדרך שהיתה ארץ מצרים חלוקה למדינות ועירות שלא
יתכן שתקבל עיר א' ואפ"ל גדולה שבגדולות ולא מדינה רבה וגדולה לכל ארצ
מצרים הרבים והעצומי וכ"ס ארץ גשן לישראל שהיו ג' מאות רבוא לפחות למד
זחמונים

אחמשים א' מחמשה אל ודאי היו בתוך עירות רבות מעט כאן ומעט כאן ואפי' הכי לא היו מניחין אותם המצריים לעמר לבדן ובפני עצמן כי יראין היו שמה ילחמו עמהם ועלו הם מן הארץ אל' היו עמהם שרים וגדולים מעבכ פרע' עם אנשי תלחמה כדי שלא ימדרו במלכות ואפי' בארץ מצרים היו מהם רבים כמו שנמצא בכמה מקומות למדקדק בהם והנה נתקיים בהם הפיזור ב' טענה הב' שנתמסכו איך צריך ראייה שאפי' בי' מכות שהוכו עליהם היו מחזיקים בהם ולא היו מניחין אותם אלא מתוך הפחד הגדול שנפל עליהם ואחריו כולנו מתים * השעבוד והענוי לפניהם הוא ויעבדו מצרים כו' וימררו כו' וכאשר יענו וכו' : ובפסוק הכו' הבטיחו על ענין גאולתנו ויש בו ג' ענינים ג' רומז לב' ענינים שרמז במלת תרע כדעת בה' זל והם ג' את הגוי אשר יעבדו דן אנכי הרו' א' ואחרי כן יבאו הרי ב' ברכוש גדול הרי ג' ואינם כסדר הא' אבל פתח במאי דסליק מיניה ידע שאני מעבדן תרע שאני גואלן מן השעבוד רמז בי' מכות כמו שאמר דן אנכי ומתוך י' מכות או כגאלו מן השעבוד ולא היה פוכה פה המצרי ליהודי עשה לי כך וכך כי חרדת אלהים כפלה עליהם כי אם היה בהם חיזה מעקם ומעכב היה פרעה הרשע ומאת ה' היתה נסיבה לחזק את לבו להתעולל בו אבל לא מרצון עבדיו ועמו כמו שאמר חליו הטורס תרע כי אברה מצרים : כנגד הב' שהיו ממוסככים ומשוככים בידם כמשכון אשר הוא ביד אחר אחר ואחרי כן יבאו שנינו אותם ע' לכאת ואפילו פרעה הרשע אחר קומו' כאן מתוך עמי איני מעבכ בכס עור' כנגד הב' שהיו מפוזרים ומטולטלים גרים בארץ אחר יבאו ברכוש גדול ומתוך עשרם לא יהיו עור' גרים כמו שהיו אלא תושבים ומכוכסים בארצות ובטירות וזה היה אחר שקבלו התורה ועמדו במדבר בר' דגלים ושכינת אל על ראשם וכולם בלב א' היו ויסעו ויחנו כולם כא' ומשם באו לא' ונתישבו כראוי עד שבב' להם ב' בימי שהע' כאמר בהם איש תחת גפנו ותחת תאכתו ואין מחריד' א' בביאור דברי המאמ' כתבארו הב' פ' מכל ספקות שיש בהם אלא שיש לדקדק במש' ת' שנה שהרי לא יסבו אלא ר'רו שנה כ'משה ר'רו שמה לא שכבר תירץ רש' זל על זה בפ' ומושב בני ישראל וגו' ושם הקושיא חזקה גדולה מזה שמזכיר ישיבת מצרי' בפ' ת' שנה מה שלא היה והוא ז'ל תירץ דלאו דוקא בארץ מצרים אלא עם ישיבת שאר הארצות אחר גזרת בין הבתרי' והם מן הרבירים שסנו לתלמי המלך ואותו ענין נתרץ בא' ב'ט' ונאמ' שאין חוזר תיבות ת' שנה למאי דסליק מניה ועבדו וענו אותם שהרי לא נשתעבדו בהם כראוי אפילו הר'רו כפרש' זל אלא חוזרים לתחלת המקרא כי גר יהיה זרעך וזה ודאי נתקיים בהם כי אפילו באבות נכתב בהם לשון גרות כמשו' בפ' עוד אפשר לומר מדרקדוק הפ' שלא אמר בארץ מצרים כי אם במצרים והוא ענין כולל כל מקום שיש בו ברוח ופער' עוד אפשר לומר כי הנזר' כך עלה ברצונו למעבד אותם ת' כדי לפרסם ולברר' כ'ל אלא שהק'בה ברחמיו מיהר את הקץ במחלתו

במחלתו עלינו בזכות אבותינו שלא נטמע ביניהם וכשאר כל ימינו עבדו לפרע' כמו שהגיד המגיד בהגדתו וזהו ענין ששמעתי על פקוד יפקוד' שהוא סימן שמכר יוסף עמי שיאמר אלו הב' מלות הוא ודאי גואל וענינם הוא שמכר פקוד שהוא ק'כ ופקוד ר'ל יחסר ממנו הת' וישאר ר'רו לבד זהו על ידי הגאולה וברוח הקדש באמר ליוסף מה שהיה עתיד להיות או קבל כך מאבינו יעקב שהגזרת של ת' שנה לא תהיה מתקיימת כולה אלא כך יחסר מן המבין והוא סי' כשמע לב' הענינים ורחמי שמים קדמונו שאפי' הר'רו שנה שעמדו במצרים לא נתקיי' בהם ועבדו וענו אותם כא'ל כל זמן שא' מן השבטים היה קיים לא נשתעבדו בהם בישראל כמש' וימת יוסף וכל אחיו וגו' ויפקס מלך חדש וגו' ובמכאן ימי השעבוד משולל משה שהוא קרוב לפ' שנה כדפרש' זל בפ' החומש וטע' בדב' טרם מכה בין רפואה פרח כבר מולד הגואל או קרוב למולדתו התחיל השעבוד וכפ' א'ל מרים כקרא על שם וימררו את חייהם ו'ל' שהיה עכמה בשרה בביאת הגואל ובלדתו כא'ל הכביאה אחות אהרן שהיתה נביאה כשהיתה אחות אהרן קודם לידת משה ואין להקשות מזה לפרש' זל שאפשר לומר שבלדת מרים התחיל למעבד אבל לא בקושי ומפני שכו' וס'ת נראה להם למרירות וקראו שמה מרים משום המרירות אבל אחר שנולד משה היה העבודה קשה והענוי ופרו וישרצו וכה' וכאשר יענו אותם כן ירבה וכן יפרוץ והוא ס'ל' וימת יוסף וכל אחיו וגו' ובני ישראל פרו וישרצו וזה ראיתי לחלק כדי ליעבב' הענינים ולתקן הפי' עם המתאמר ובזמן הגאולה עכמה התחיל השעבוד יותר ויותר ממה שהיה וז'ס לא תאספון לתת תבן לעם וגו' הם ילכו וקושטנוכו' וזאת הצרה היתה קשה להם עד מאד ועליהם באמר ויכו סוטרי בני ישראל והק'בה עשה לטובתם שמתוך שעבודם בא להם גאולתם והמו' מעיו לבו וזכר את ברית אבותינו כמש' ותעל מועתם ונאמר וירא אלהים את באקתם וירע אלרים כי איך גאולה מובאת אלא מתוך הצרה וכה' כי יבא כנהרבר נבא לבין גואל במכאן ד' זמני' בענין השעבוד הא' ויעבדו מאב'ב בפרך וא'ל בפרך בהצ'כ' הטוב ולא דרך שר' ומרדו' הב' קוד' לידת משה בלדת מרי' והוא אשר התחילו להשתעבד בהם בקושי ובעבודות בדרך ארונים על עבדיהם הב' כשאמר הבה נתחכמה לו וגו' ובנו את פיתם ואת רעמם יחד' בזמן הגאולה שמענו מהם התבן ולא חסדו מתכונת הלבב' וזו היא קשה להם מכולם ומתוכה נבאן ומן הדין היה להשתעבד בהם מתחלה בקושי וענוי כמו ס'ל' ועבדו וענו אותם אלא שהמזכה ברחמיו גבר חסדו עלינו לנהלנו ונתכנו לרחמים לפני כל סובי' וז'ס ויתן אותם לרחמי לפני כל סובי' והם אחר שעה ברצונו י' למחר את הקץ לגאלנו רצה לקיים מה שהבטיח לאח' בין הבתרים כמש' וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ויראו לדקדק מאי וגם מה איתא לרבות והם ב' רבויים ג'ס ואת הילל ולבני אשר יעבדו וגו' עוד אמאי הזכיר בני כיון שלא התחיל בו הילל ולאמר יעבדו וגו' עו' אמאי תלה בענין בהם ולא במשע בדים

צמטעבדום הילל את הגוי אשר ישתעבדו בהם דן חכמי וואי משום דנקט
ועבדום אינ עמינו לעבדים אלא למשעבדים עבדם ויגיד עליו רבו דכתיב וענו
אותם וכן תא' ויפלחון בהון וגו' עוד מאי ואחריו כן אחרי ב"ד מיותר הילל
ואחר יכאן וגו' עוד מאי ברכוהו גדול כי רכוש אינו נקרא אלא מה שהארס קונה
מצמטו ודוקם כענין שכתבנו ארס בפרץ ארס הילל במחזן רב או בכנסים
רבים והיה כולל בין נכסיהם בין נכסי אחרים והם מה ששאלו ממכרים ויכבדו
אותם ואשר לומר ולתתן על האסון ראשון אחר גם זאת לרבות אפילו למי
שלא נשתעבד בהם והם בכור הספח ובכור השבי מוראי לא היה יכולת ורשות
בירם להשתעבד בהם ואפ"ה לקו משום שהיו שמחים בברתם או משום שלא
יאמרו יראתם תבעה עלבונם ומפני כן לא אמר לאשר ועבדו והזכיר גוי לרבות
כל גוי אשר בתוך העובדים שכולם בכללים עמהם אחר שהיו שמחים בברתם ;
עוד אפשר לומר שאמר את הגוי לרבות גוי ואינו כמו שמצינו שלקו הם ואליהם
עמהם כמ"ם ובכל אלהי מכרים ארסם ספטים וכאן רמזה לו הקב"ה לאברהם
ואף על פי שכתבו במלת את בענין טפל אינ לחוש אחר שהמכה שלהם אינה
בלויה ומפורסמת לכל כמכת הגוי עמנו ואמר הגוי בלשון ה"ה הידיעה לרמז
שהיה ענין לשעבדם בתוך גוי ידוע ומפורסם בעולם וכן השם שלהם למעלה
הוא רב הגדול וכו' כאמר עליו התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו והוא
גדול משונו של עשו בענין מעלתו וכן כאמר עליו קטן נתתיך בגוים בזוי וגו' .
ובזה יתוהך למה נשתעבדו ישראל במכרים יותר משאר ארצות והוא למעלת
ישראל בענין גלותם שלא ישתעבדו בהם בזוים ופחותים כמ"ם בענין ב"ה
והלכנון באריר יפול וגו' גם להכיר לכל גדולת הקב"ה שיגאל אותנו משם עם
היות שכל הטומאה רכזה וכחות הדין כמזאן בהם כמ"ם מבית עבדים מבית
פרעה ואינו לגרועותא אלא שהיא בית עבדים שכל עבד הנכנס שם אינו יוצא
עוד משם בכחם הגדול והאדיר בלהטיהם הגדולים והט"ה הוציאונו ביד רמה
ע"כ שלא בטובתם אלהיהם עשה ה' ספטי ועל אשר לא תלה הענין במשעבד
ואמר את הגוי אשר ישתעבדו בהם דן חכמי הוא משני הענין שאמרנו שאין
הענין תלוי במשעבד בכבוד כי אפ"ה מי שלא נשתעבד בהם בלק' אבל כשהענין
תלוי בהם מרבה ענין גדול שאפי' שהישראל עבד אותם ברכונו ולא בהכרח אפי'
הכי לקה על ידי כך : עוד שלא היה ענין הנקמה מפני השעבוד בלבד כי אינו
מן הדין אחר סגור עליהם שישעבדו אותם שילקו על כך הסופט כל הארץ ו'
לא יעשה משפט אלא משום שהקשו את ערפם וכברו את אונם ולא אבנו שמוע
מאמר האל ית' וית' שלא עמי ויעבדונו והם מעצמם נתנו כתף סורר בחללה
וימאנו להקטיב עד שגורת הדין חייבה להנכס מהם נקמה גדולה ע"ז ועל זה
ואע"פ שהקדים מאמר ה"ה לא מפני כך נגזר עוד אפשר לו דנקט לישנא
דקרא ויתקטב ועבדום היינו שיתעבדו בהם וכן תא' ויפלחון בהן וכן אשר
יעבדו

יעבדו בענין זה וכן תא' ויפלחון בהון ונקט הלשון הזה דמשמע לתרי חכמי
סיממם מהם עתידים לעבד את אחרי ואחרים וכבדו עליהם את עולם ועל
הכל יתנו דין וחשבון כי הוא קצף מעט והמה עזרו לרע ואמר דן חכמי להסתי'
הענין כי הכל לפי מעשיהם אש' יעשו כי אף על פי שגזר מיהו הם עבדים ביד
אחרי דן חכמי על ההוספ' מיוספנו על הראוי ועכ' נקט לשון דין ומשפ' כי הוא
אל אמונה ואין עול ולא נחת' גזר דין' עד שעשו בהם ספטים בכמה עניינים
סמרו ברת' וסעבדו הקשה כתיב ויאנחו בני ישראל ותעל סועתם אל האלהים
והוא בסורה טוב' לאברהם שלא הי' הגזרה לשעבד גדול וקשה ואע"פ דכתיב
ועבדום וענו אותם אפילו כי אינו מן הגזר אלא ספור מה שיעשו הם יותר מן
הראוי והבסורה לו היא סינקום נקמת' מהם ומפני כך יכאן ברכוש גדול סכר
טרח' ועמלם כיון שהיה שלא מן הראוי עוד אפ"ה כי אמר דן חכמי לכלול דינים
רבים ומשונים ולא אמר מכ' וכו' א' שהם ענין א' וכן מכל לו' על תוספ' ה"ד סל
ואחרי סמז' לו שלא יכאן משם כ"א אח' סינקו בי' מכות וכן א"ל דן חכמי בעמר
מכות והענין משום שכולל דינים הרבה : עוד אפשר לומר שלא אמר דין חכמי
דן חכמי שהוא ענין עומד והוא להראות לא שמעול' לא הסיר ידו מעליהם לרעת'
בין קודם היציאה בין בזמן היציאה בין אחר היציאה וכפי הקבלה דן חכמי
הם כד' שמות היוצאים משם בן ע"ב היוצא מפ' ויסע' ויבא ויט' שהם ר"ו אותיות
וע"ב שמו' כל שם בן ג' אותיות וכד' שמו' כל שם בן ה' אותיות ובכחו יכאן ישראל
ממכרים והיינו דנקט חכמי ולא חכמי : עוד אפשר לומר דאמר ואחרי ב"ד ולא
ואחר משום דאחרי מופלג וגילה לו שלא יהיה ההוצאה סמוכה לתפיל' הדין אלא
אחרי זמן רב שיתעלל בהם יכאן ואמר ואחרו כן להודיע כי מתוך כובד המכות
סיבאו עליה' יכאן ברכוש גדול שהיו יראי' מהם וגבר' מעלת' בעיניהם עד דמתוך
כך נשאו חן בעיניהם וישאלום ויכבדו את מכרים : עוד גילה לו שאין רוב
המכות לתועלת' סל ישראל כדי סיניחו אותם לזאת כ"א לרעתם היה להתנקם
מהם על כל אשר עשו ומאתה' הית' כסוב' לחזק את לבם ואחרי כן סמבדו
המכות הראויות להם הם יכאן מעצמם ולכן לא אמר יוציאו או יניחו לזאת
וכן היה הענין כי אף על פי שקם פרעה בלילה ואמר קומו באו לא יכאן הם
בלילה אלא ביום לעיני כולם כמ"ם ביד רמה לעיני כל מכרים : ואמר ברכוש
גדול ולא אמר במחזן או בכנסים היא הבסורה עצמה שאותו מחזן סיניחו אף
על פי שלא היה שלהם לא היה גכבה וגזל בידם אלא רכושם איקרי אחר
סנשתעבדו בהן חייבין הם להם כזה וכזה וכמעשה דרב גביה בפרק חלק'
ובזה יתיישב כיצד ישתעבדו בהם שלא מן הגזרה אלא אחר ששלמו להם
פעולם אל חיקם הנה להו' כאלו לא נשתעבדו ולתועלתם היה ואמר ברכוש גדול
לרמוז רכוש עצמן מאכס ובקדם ורכוש אחרים מה שהוא ממכרי' שהשילום
וביות הם שהיה יותר מכלם כמו שאמרנו ז"ל על פסוק ויכע משה וכו' שהסיען

בעל כרחן ואפשר שזהו שהמזבח במלכות ואחריו שהוא מושלג שאין הענין על
מצות מצרים עכמה לא אחרי כן שיכחו לא נבמרה ויכחה עד שנטבעו המצרים
בזכר כי הם נאמר וימנעו ה' כי נבמרה התעושה בשלמות ובאותה התעושה יכחו
מכל וכל ברכוש גדול פרע' כי הוא ביה' הים כמו שאזל עכ' ענין הפסוקים ומה
נבא לבאר ענין עשר מצות שהביא ה' על המצרים במצרים ור' יהוד' היה נותן בהם
סימנין ד' צ' עדש בא' חב' והם דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין ברד ארבה חסך
בכורות ו' ותחלה כריך לעורר מאי שבא המכות האלו משאר מכות ח' ח' כרר
עשייתן זו אחר זו אח' למא היו עשרה ולא מנין אחר אח' מה ענין ר' יהודה זל
לתת בהן סימן זל קרי בי רב הוא והכל יודעין אותם ולמה לי סימן ו' ואח' כ
פעם סימן בג' תיבו' מה ראה לחלקם כך ג' אותיו בב' תיבות הא' וד' באחרונ'
ור' תקן ענין זה בקדום הקדמ' אחרת וכב' רמזנו בד' מה ממנ' שראוי להבין מה
ראה הבה' להוריד לישראל למצרי' בתוך כור הברזל והדבר בגזר מאתו ית' כמו
שאמרו זל עתיד היה יעקב לירד למצרי' בשלשלאות של ברזל לקיים מאמר בין
הביתרים לא מה' הורידו בכבוד גדול ראה שגזר בין הביתרים שאמר לו הקב"ה
גר יהיה זרעך היה ראוי להיות במצרים ולא במקום אחר וברוך לירד טעמא
מא' עוד ישראל מה חטאו להיות כפופים ומשועבדים ומענייני חתם סבלות
מצרים יותר משאר האומות מה עוד חס' הגזרה אמת החריפות סקר כיון שהיה
גזרה מאת הבור' ו' מהמצרים ישתעבדו בהם ויענו אותם למה הביא עליהם כל
המכות גדולות וכל הכרות אשר עברו עליהם עד שכלם הלכו לאבדון ולא נשא'
מהם שריר ופליט כמו שאמרו חז"ל שבזמן שהמצרים היו נטבעים בים גס
אותם שהיו במצרים נתנו חרב אים באחיו ואים ברעהו ולא בשאר מהם חסתי
בקייר כמו שאמרו כי ה' נלחם להם במצרים כמו שהיה נלחם עם אלו היה נלחם
עם אותם שבמצרים ודאי מעט מעט לא כביר בשאר מהם מכל ההמון הרב
ההוא עד שאזל שפרעה בלבד בשאר מן הנטבעים והלך ומלך בגבנה והוא אשר
הכריז להם התעושה ביודעו את מעשה ה' הגדול אשר עשה במצרים ואם
איתא דמצרים נשארה במקומ' כאשר ארבות למא לא חזר אל ארצו ואל מולדתו
ומלך עליהם אלא בראה כי נשארו מעט מהרבה ואף על פי שאפשר לו כי מפני
הבונ' שהלך עם כל שריו ועבדיו לא רצה לחזר רק מכל טוב שכלם נטבעו אפה
היה לו לשלוח להם כזה וכזה היה הענין איך בידי עון ופסע ובזדאי היו מקבלין
אותו כיון שהוא לא חטא במיתתם זו עוד בר מן רין ובר מן רין אי אפשר
לאנשי מצרים שנסארו אלא כמבולה שאין בה דגים פחותים וחברים ופסחים
ועורים נעורים מכל טוב כי אחר שצבר עליהם כל המכות ההם ובפרט מכת
בכורות שלא היה בית שלא היה עם מת ואחר כך ויקח עם מאות רכב בחור
וכל רכב מצרים ודאי היו יותר מששים רבוא כדי להלחם עם ישראל ולהחזירם
אלהם וכתוב לא נשארו מהם עד אחר אחר כל זה מה השארות ישראל מארץ

מצרים

מצרים ודאי ארץ מצרים נאבדה לגמרי בסבת ענין זה של ישראל הם והשר
סלהם ומה פסעם ומה חטאת' שהביא עליהם הרעה הגדולה הזאת אחר שממנו
נבזרה הגזרה שישתעבדו בהם השופט כל הארץ לא יעשה משפט' אלא ודאי
יתרומם שמו של אלהינו יתברך נופה ומביט עד סוף כל הדורות והוא ראה
שהיה מוכרת הענין הזה שירדו ישראל למצרים ולכלות המצרים בענין זה
והכל בדין ומשפט כי הוא אל אמונה ואין עול ידוע הוא כי כל העולם כלו
לא נברא אלא בשביל ישראל שבא שכתב בראשית ברא' אלהים בשביל ישראל
שכתב ראשית שכתב ראשית תבואתה וישר' לא נברא אלא בשביל התורה במבוא
כל העולמות כלם וכל יושביהן תלוי על קבלת התורה כמו שאזל יום הששי תכאי
התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אס' ישראל מקבלין את התורה יום ו' בקיון
וכו' וכן כתיב אס' לא בריתי עומם ולילה וכו' והיא התורה שכתב ויהיית בו
יוםם ולילה ואח' כתיבת התורה היא הכרח לקיום העולמות ומתנה טובה כמתכ'
התורה אינה כתבת אלא פי יסורין כשאזל ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל
וכלם ע' יס' רין תורה וא' וע' והענין הוא שאין ראוי לתת מתנה טובה ומעולה
אלא למי שיביר בה ויהיה כדאי וחשוב לקבל אותה מן הדין ומן הראוי ועל כן
באין עליו יסורים קודם אס' קבל אותן בסבר פנים יפות בשביל אהבת המתנה
ואם בועט ביסורין אס' כן הוה לי כבועט במתכ' ואין ראוי ליתנה לו כיון שאינו
מכיר במעלתה וגדולתה ובזה יתבאר הכל בעה' : המ' בחר בזרעו של
אברהם להיות לו לעם סבולה מפני שכתב אותו אהוב נאמן כמ' ומכאן את
לבבו נאמן לפיכך ומשום אהבתו הגדולה ראה בהם להנחיל להם ת רה ומצות
ושיתקיים העולם כלו בכלל על ידי שומרים התורה והמצוה וקודם שיתן
להם תמורת התורה וכלי שעשו עונו רצה לכפרם וללבנם ולהקיר מהם כל סוג
וכל פסולת לזקק אותם ככורף המזקק את הכסף בתוך הכור וכן כאשר מכור
הברזל ולא די להם השעבוד והענוי אלא שבשלשת ימי אפילה מתו כל הפושעים
והמורדים ופריצי ישראל שלא היו ראויים לקבל התורה מחוס' אמונת' בה' ובמשה
עבדו וכל הנשארים כלם היו מנוקים ומשופין מזקקים ככסף מזוקק ועכשיו
מתוך היסורים שעברו עליהם וקבלו אותם בסבר פנים יפות כדי לקבל התורה
ראוי הם לכך כמ' : ומנין שכן היה שכן אמר להם משה במלאכות ה' בהוציאך
את העם ממצרים תעבדון את האלהים פל' ההר הזה וזה הודיע להם תחלה
לראות אס' יעמדו בבטחונם לקבל היסורים בשמחה ובסבר פנים יפות לאהבת
התורה אשר הם עתידין לקבל ובזדאי שכן היה והאמינו ושמחו על הענין ועל
הבטחה וכמ' ויאמרו העם וכו' ויקדו וישתחוו על במדת כתיבת התורה ושמחו
למפרע על כל הטורח והשעבוד שעבר עליהם אחר שעתידין לקבל התורה
ועם קדוש כזה ראויים הם לתת להם התורה התמימה עם הר' ע' הנאמן שעליה
מ' רעה : וזה היה סבת ירדתם למצרים להוציא הפרי הזה וכפי זה כתבא שמה

שנבנה המבנה לאברהם א"ל ידע תדע וכו' לא בא להודיע לו הצער של השעבוד
ראש כן מה תועלת היה לבשר לאברהם צרת בכינו וגלותם חלא מתוך צרת
השעבוד הודיע לו בשור' כתיבת התורה כי א"ל זה בלא זה כמסורמו לו באומרו
גר יהיה זרעך כלומר אינו דרך קיום והעמדה אלא דרך גרות בארץ אחרת
לתועלתם לצרפם וללבנם ואחרי כן יבאו ברכוש גדול כלומר לתועלתם היא
הגירות והשעבוד כי יבא משפטם לאור' ואברהם נביא היה ובודאי שנודע לו
הענין כאשר היה וא"ל בשורה טובה היא לו וזהו דכתיב בתר הכי ואתה תבא
אל אבותיך בשלום אחר שאתה יודע הדבר הזה ושכניך עתידים לקבל התורה
ולא אחליפם באומה אחרת תבא אל אבותיך בשלום וא"ל כשרו שיבאו לארץ
וירשו אותה כדכתיב ודור רביעי ישובו הנה : ואין להקשות לפי זה למה היה
הענין במצרים יותר משאר ארצות אחר שאין הענין אלא לקבל יסורין ולצרף
וללבן בכל מקום היה אפשר להיות דב' תשובות בדבר חדא שזה הדבר לא היה
ראוי להיות בארץ כנען עכמה שאחר שעתידין לירש אותה ולקח' אותם לעבדי'
אין ראוי שיסתעבדו הם בהם תחלה כי יבאשו בעיניהם ויקומו עליהם כאיש
אחר להכריתם מן הארץ אחר מהם עבדים משועבדים ולא היה להם מקום
להרים ראש כדי שיפתחו ויראו מהם כמ"ס תנעל עליהם אימת' ופחד זאת ועוד
שכבר נזכר על כנען עבד עבדים יהיה וכו' וכיכר יהיו עבדים סולטים על
אדניהם ואעפ"י מהיו ס"ס ז' אומות אמורי וחתי ופריזי והחיוני והיבוסים כו' כלם היו
בני כנען כדכתיב וכנען ילד וכו' ועל כן נקרא כל א"י בשם ארץ כנען אעפ"י
שהוא היה א"י מן השבעה מפני שכלם זרע כנען היו וא"ל לא אפשר להם להשתעבד
בארץ כנען עכמה תחת ממלכת אחיה מלך מיהיה מן הסבה שזכרנו : ואחר
שהשעבוד כל בח' א"י לכו ארץ קרובה לה בארץ מצרי' כמו שחמ' שהיה מצרי'
לארץ ישראל הסכית כבר רמזנו למעלה שהיה הענין למעלת ישראל שאין ראוי
שיסתעבדו תחת מלך גרוע ופחות כ"א תחת מלך אדיר וגדול ופרעה באותו זמן
היה מן האדירים עד שהיה עושה עצמו אלוה ובהרט אחר הרעב שבא לכל
הארצות ובארץ מצרים היה לחם מנתעלה במעלה גדולה על כולם שכולם
היו כריכין אליו ונתעשר עושר מופלג כמו שמצינו בכל הארץ באו מצרימה
וקבץ כל כסף וזהב מן הממלכות וכל זה היה לתועלת ישראל היותם משועבדים
תחת מלך אדיר וגדול ושימכחו ממון רב כשיבאו כ"מם יבאו ברכוש גדול : זאת
זעור שארץ מצרים היתה מלאה גלולים ושקוצים מכל שאר הארצות וכמעט
כל הטומאה שבעולם נמצאת בתוכה עד שמפני כך לא ייחד דבור המ"ב עם
מרעה בתוכה כ"מם ככחתי את העיר וכו' וא"ל לא נמצא בזה כור הבחינה
זהכסיון לבחון העומדים אדוקים ביראת ה' ובאמונתו כמי שעומד בתוך
הפסילים והאלילים והטומאה רכובה מלאה מכשפים ולטים ולטמים טורא
ברוך אמונה גדולה למאוס ברע ולבחור בטוב ומי שיוכל לעמוד עליו ראוי הוא

לכל

לכל טוב וכן א"ל לא ירד למצרים כ"א להיחל' יודע כל טומאותיהם ומכיר
בטיב גלוליהם ולהרחיק מעליו באמונתו השלמה שהיה מאמין והוא היה סימן
לכינו שידרו גם הם גם ויכנסו בשלום ויצאו בשלום ומכל זה היה מתעלה
ומתגדל השם הגדול שאחר שידעו והכירו כל הטומאות והשקוצים הניחו הכל
והלכו אחריו ו' ומחני זה היו ראוי לכל טוב וחסד פעשה עמה ונתן להם תורתו
ושמחה גדולה והוריו לה' את המן והניח את השלום וכב יכול הם עמו חסד עס
היו לבאת מתוך ההפכה ולבקש להבתו ויראתו וכה"א זכרתי לך חסד נעורך
וגומר לכחך אחרי במדבר ואלו היה במקום אחר לא היתה נחשבת להבתם
לאין וקרוב לזה אמר בם' הזוהר על פ' ושמע יתרו ו"ל בשעתא דאתא משה
לפרעה ואל אלדרי העברים נקרה עלינו פתח ואמר לא ידעתי אתה' ובעא ק"ב
דיתיקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקרא לעילא כיון דאלה' ליה ולעמיה אתא
זאורי לק"ב ואמר ה' הדריק וגו' לבתר אתבר ואתכפיו ההוא כהן דמשתמש
תחומיה עד דאתא זאורי ליה לק"ב ודא הוא כהן און סטרא אחרא דאיהו סטור
שמאל וכו' וכיון דההוא מלך וכהן אורו לק"ב ואתברו קמיה כדון אסתלק ק"ב
ביקריה על כולא עילא ותתא ועד דאסתלק ק"ב ביקריה כד אורן חילין קמיה
לא אתיהיב אורית' עד לבתר דאורי יתרו ואמר עתה ידעתי וגו' ברוך וגו' כדון
אסתלק ק"ב ביקריה עילא ותתא ולביתר יהב אוריתא בשלימו דשלטנו על כול'
ע"כ הכה עיניך רואות שכל אלו הסיבות סבב סבת הסבות ו' לגדולת שמו
הגדול ולקדשו בעולם שכולם ידעו ויכירו כי אין זולתו ובלתו ואפס מבלעדיו
ומינה כמסך גדולה ומעלה לעמו ישראל בקבלת התורה שנגלה להם ב"הם ופני'
בפנים ראו את כבוד ה' עליהם וראתה שפחה ע"ה מה שלא ראה יחזקאל ואלמלא
לא נצרפו ונזקקו בכור עוני בתוך ארץ מצרים לא היו הם ראויים לכל הכבוד
הזה גם לא היה מתקדם ש"ס כמו שנתקדם בה בפרעה ובכל חילו ו"ט וסבב
ליירדת ישראל למצרים ומזה כבא לענין' מכות עס היות סבך גזרה חכמת
יו ובהתבאר סדר ה' מכות וכונתם יתירץ הספק בעה' : מצינו בענין
המכות שכלקו הד' יסודות והם יסוד האש ויסוד האויר ויסוד המים ויסוד העפר
והענין הוא שרצה המ"ב להודיע גדולתו ומעלתו איך הוא שליט בכל ועושה
בחסדו ורכונו בעליוני' ובתחתונים ולו לבדו היכולת והממשלה לפשוט המורכב
ולתהרביב הפשוט כמו שכתבאר בעה' ולקנות הד' יסודות אלו מצינו ב' מכות :

חזרו

חזרו למה שהיו מתולדת המים כי מלת רק כך נראה כי אפי' ביאור לא כולם
 נשארו לא מקצתם ואין לומר כי לא נשארו אלא מתו מהרי נאמר ותבאש הארץ
 מכלל שהיאור לא באש אלא כל מה שיכא חוצה לו מתו כמו שנאמר ויכבדו אותם
 חמרים חמרים והוא היה לפוקה ולמכשול לפרעה ולמצרי' ושורת הדין נתן ככה
 אחר שחזר מדבורו שאמר העתירו א' ה' כו' ואשלתה את העם ואח' חזר מדבורו
 לכך נשארו מהם לשיכס בעיניו ובעיני הערוב ג' שחזר מדבורו היה מן הדין
 סימניו כולם ובאש מצרים אלא שהיה להם הנאה גדולה בעורות ולכן כתיב לא
 נשארו א' ובעיני הארבה לא מתו וכשארו בארץ לא פרחו כולם ונתקעו בים סוף
 כדכתיב לא נשארו ארבה א' וכו' ואפי' המלוחים מפני שלא חזר כאן מדבורו שלא
 הבטיח להם דבר ועוד שאמר חטאתי לה אלהיכם ולכם וכל הכונה היה שידה
 כמו שאמרנו אם כן מצינו בעיני המים שהרכי' הפשוט והפשיט המורכב כ'מ' .
 עור מצינו במופת הא' שכעשה לפני פרעה בעיני המטה נחש שהחזיר הדומם
 לבעל חי ומבעל חי החזירו לדומם ואחר שכעשה נחש כעשה מטה ועוד הפליא
 לעשות לתת כח בעל חי לדומם בהיותו דומם כמו שכתוב ויבלע מטה אהרן כו'
 בהיותו מטה בלע מטייתם והחזיק מועט את המרובה והנה כמה נסים תכופים
 ונרופים זה לזה והכל להוריע איך יש לו היכולת בכל הכבדאים לעשות כדכוננו
 ואף על פי שחרטומי מצרים רצו לעשות גם המה בלטיהם כן לא הועילו לעשות
 הכל בשלמות עד שפ' הורו ואמרו אכבע אלהים היא . לקות העפר מצינו
 בעיני הכנים שנא' ויך את עפר הארץ ג' מכת הערוב הוא מענין לקות הארץ
 שנשלחו בהם נחשים ועקרבים וכל זוחלי עפר בערבוביא . לקות האש השחין
 והדבר כי כולם מחמימות האש השחין מפיה הכבשן והדבר מידה' שורף בשר
 האדם ומקדיח אותו . לקות האויר . הברד והארבה והחשך . כולם הם באויר
 השמי' ובכל לקות מהם מצינו שהוד' על כרחו שהיכולת ביד הבורא ית' כפרדעי'
 אחר העתירו אל ה' ויסר מעלי הודה גם כן שבדור להסיר . בכנים אמר אכבע
 אלהים היא . גם בערוב אמר העתירו בערי' בענין האש כא' ולא יכלו החרטומי'
 ל' חזר לפני משה . בענין הברד והארבה אמר חטאתי לה' נמצא ש' מתקדש על
 המכות האלה והם הם שגרמו רעה לעצמן שהקשו את ערפם ולא אבו שמוע .
 אבל כריך לרקדק ערין כי בד' מכו' היה מספיק לענין זה מכה א' לכל יסוד ולמה
 הוזכרו ב' או ג' בכל א' גם כריך לתת להם סדר כי ראוי היה שילקו כענין סדר
 היסודות אם מלמעלה למטה והם אש אויר מים עפר . או מלמטה למעלה . והם
 ילקו מים עפר אש אויר וכריך לתת טעם לסדר זה . ואפשר שהתחיל במים ועפר
 תחלה שהם העומדים לפני בני האדם וקרובים אליהם יותר . והקדים המים
 לעפר משום שהיה עושה עצמו אלוה כדכתיב לי יאורי וגו' ושבד' זרועו וכהה עין
 ימיני תחלה והנה ב' מכות דם וכפרדע ולהוריע את גבורותיו תחלה הוריע
 איך בידו לעשות ב' הפכים במושא א' המים דם והדם מים אלן שותין מים ואלן
 שותין

שותין דם דבר חוץ מן השכל וחוץ מן הטבע וכמו שהחליף המי' לדם כן החליף
 השם פעליהם ואין מוחה בידו לעשות כדכוננו . אחר הכותו את היאור בשלמות
 והיא הכאה למים עצמן חזר והכה בהן ומתן למצבי הארץ וא' עב' שהמכה הא'
 היה גם כן למצבי הארץ כמ' שיוספרו כל מצרי' סביבות וכו' אפי' ההפאה עצמה
 לא היה כא' ליאור עצמו וכך נראה מהפסקים למדקדק בהם כי לא הזכיר ארץ
 מצרים ולא יושביה במכת הדם אבל מכת הכפרדעים היה לכל ארץ מצרי' ב'מ' .
 והעל את הכפרדעים על אהץ מצרים . אח' הכה את עפר הארץ כו' שהכה את
 היה לעפר עצמו ובמסך ממנו הכאה לאדם ולבהמה כמו שנא' ותהי הכנס באדם
 ובבהמה וההכ' הב' היתה לכל יושבי הארץ כמו שנא' הכני משליח בך ובעבדיך
 ובעמך כו' . אחר בך לקו ב' אלן לקה יסוד האש להיותו מוקד ותחלה הכה לחוץ
 מהם שה' הבהמות כדכתיב בסנאים בחמרים וכו' . אחר כך הכה גל האדם ועל
 הבהמה . אח' הכה ליסוד האויר ותחלה הכה לחוץ מהם והם אש בשרה ולא
 יאמנו הביתה אחר כך ומלאו בתוך ובתי כל עבדיך וכו' . במצאו ח' מכות ב' בכל
 יסוד לכורך הא' ברועה מחברת' והוא לרדם עליהם אולי ישובו כענין שנאמר אדם
 כי יהיה בעור בשרו כו' . הב' האחריו חשך ומכת בכורות הוכרחו לתועלת ישראל
 כמ' זהו ענין א' לסבת המכות ומנינם . וסדרן . עור ענין אחר אמרו שרצה
 המ' להמכה עמהם בדרך תכסימי מלוכה בדרך שהמלכים נלחמים זה עם
 זה ראשונ' סותמין להם את המי' שלא ימצאו מים לשתייתם כך עשה המ' בהבאים
 את היאור וילאן למצוא מים לשתייתם . אח' באין בקולות ובקולי קולו' בקול קרנו'
 להשמיע את העם להבהילם שיפחדו וירעצו מקולם כך המ' הביא עליהם את
 הכפרדעי' שהיו מקרקרים בכל מקום ואפי' בחדרי משכבם ולא היה אפשר להם
 ליטן מקול בעקת קרקורם ואפי' המים שהיו שותין נעשין כפרדעים ומקרקרים
 בתוך מעיהם כמ' וכהה ובעמך . וכו' . אחר כך עושין מחפורות תחת הקרקע
 כדי שלא ימצאו מקום לבוח כך המ' הכה את עפר הארץ ובכל מקום שהולכין
 יתמלאין כמים האדם והבהמה ואין להם מנוחה והסקט . אח' מתירין חיות
 רעות ואכסי רשע והוללים כרי' . מצינו בהם מכה רבה כך הק' סלה לה' את
 הערוב ערבוביא מכל מיני משחית וככנסו ביניהם לאכול בהם כדכוננו . אח' .
 כונע בהם יד המלך ושניו להשחית בכל מה שהוא חוצה להם במקנה הבהמות
 בסנאים ובבמלים וז' הנה יד ה' הויה במקדך אש בשרה וכו' . אח' כונע בהם
 עצמה בחיכ' וכליבטראות וזהו השחין ששלח פיה כבשן על כל ארץ מצרי' והיה
 לשחין פורת אב עבונות . והברד והארבה והחשך היה מאת הש' להאריך להם
 והכה בעץ השדה ובעשב הארץ שמה ישובו . והחשך היה לתועלת ישראל שיחפצו
 במטמניהם ויראו היכן נתונים כליהם וחפציהם שלא יוכלו להכחיש להם וג' .
 סימנותו פושעי ישראל ומחוסרי אמה נשאין כדאין להבאל . אח' הביא עליהם
 מכת בכורות והיא המכה אשר בג' ער . לבס' ובה הורו בע' ונלחו את העם
 והיה

והיא היתה תחלת המחשבה סוף המעשה כמ"ס והנה לא שמעת עד כה הנה דרך
 אחר לענין המכות וסדרן. ע"ד כולל לומר דרך אחרת לענין המכות וסכום
 מנינם וסדרם וטעם למה לקו המזכרים בהם ונאמר שכיון שישראל עתידין לקבל
 י' הדברות ובהם כללות התורה כולה רצה לראש תחלה ב' מכות שאם לא
 ישמרום ויקיימו אותם עליהם ילקו בעשר מכות במקום י' הדברות וזהו שכתב
 המחלה אשר שמתי במזכרים לא אשים עליך כו' בתנאי אם שמע תשמע כו' ומכלל
 הן אתה שומע לאו שאם חו' לא ישמעו ילקו בהם חו' והנה את העבד כרי מיראה
 בנו ויפחד ע"ד לך תכה ופתי יערים וכו' והכל לתועלת הבן. ואפשר לקרר
 ענין המכות בענין י' הדברות זה כנגד זה. המכה הא' היא מכת היאור שהוא
 אלוה של פרעה כמ"ס לי יאורי כו' ראה להכות בו תחלה מירעו שאין ממם בלאות
 העמים מ"ה כי כל אלהי העמים אילים וכנגד זה כוה לישראל עמו אכזי ה' אלהיך
 אשר הוצאתיך מהיכולת בירי לעשות כרכוכי בעליוני ובתחתונים. המכה הב'
 היה גם כן היאור להוציא את הכפרדים להורות כי ין המים הפשוטים עשה
 מהם מורכב להשחית אותם ואת אשר קוון מן היאור אשר בטחו עליו לעשות עכבי'
 ויעש באושים והעלה להם משחיתים להשחית בהם עד כלה ואח"כ הראה להם
 שאין בהם תועלת בכל אלהים אחרים כי אדרבא נהפך לו למשחית וכנגד זה
 אמר לא יהיה לך אלים אחרים וכו' לא תשתחו' להם וכו' שאין בהם תועלת כלל
 אשר לא ירעו מצד עצמן וגם היטב אין אותם מש"כ' ל"ך כי הוא פוקד עין אביו
 על בנים וכו' ועושה חסד לאלפים וכו'. המכה הג' ויך את עפר הארץ כנים
 בריה פחותה מכעדרה להראות כח שמו הגדול שהוא מהוה כל ההויה ומשגיח
 עליהן והמזכרים הורו על זה ואמרו אכבע אלהים היא כנגד זה כוס לא תשא את
 שם ה' אלהיך לשווא והוא ענין כולל דברים הרבה כמו שביארתי בחבור מזכרת
 עין שכתבתי והענין הוא שצריך לנהוג כבוד גדול ועזום בשמו הגדול מכל דבר
 שיהיה. המכה הד' שלח בהם את הערוב מכאן וכמו שהם מערבים קדש וחול
 וטמא וטהור כך הביא עליהם ערוביאל של מיני משחיתים להשחית בהם ובישר'
 שהיו קרושים ומבדילים בין קדש לחול ובין טמא לטהור כאמר בהם והעלתי ביום
 ההוא את ארץ גשן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות פס ערוב כו' כנגד זה כוה
 להם את השבת שיבדילו בין ק'ל כמ"ס שבת ימים תעבוד וכו' ויום ה' שבת לה'
 אלהיך כו'. המכה ה' דבר במקנה וכו' ונאמר בה ושמתי פדות בין עמי וכו'
 וענין המכה הזאת מיתה חטופה שבין לילה היה ובין לילה אבד ומשתלחת
 בעולם לאבד את הרשעים ולקצר ימיהם וכברתי בחי ימיהם והרשעים מתוקרי'
 בה הרבה. וכנגדה כבוד אב ואם שכתוב בה למען יאריכון ימך ומכלל הן
 אתה שומע לאו. עוד אפשר לומר שהראה להם פרטיות השגחתו במה שהזיל
 את מקניהם מן המות והפלה בין מקניהם למקנה מזכרים ואם על חיי הבהמות
 חס והשגיח הכלתו עליה' כ"ס לחיי השומר מזכותיו וחוקיו שישמרהו ויחיהו ויפדהו

מכל

מכל דבר ומכל כזך וזילהו ואורך ימים ישיבם. המכה הו' מכת השחין והיא
 תגבורת הדם ויתרון החמיו' ומי פ"ס לו המכה הזאת הוא נחבא בבית כי אינו
 יכול לעמוד בפני בני אדם כמ"ס ולא יכלו החרטומים לעמד לפני משה כו' כנגדה
 אמר לא תרצח פה רצח חייב גלות ואינו נראה לפני בני אדם אל' כלוא ועומד
 פס. עוד אפשר לומר שר' חשבים במתים וא' מהם המזכרים ואעפ"י שהוא חי
 כקרא מת וכן ההורג במזיד אעפ"י שהוא חי כיון שהוא עומד למות כמת דמי ומת
 כקרא כמ"ס הקבא ע"ה וס' מטיפיך יטופין וכיון שהוא כן ראוי שיזהרו מן
 הרציחה. המכה הז' היא ב' הפכים בנושא א' אש ומים כמ"ס אש מתלקח בתוך
 הברד והמב"ה עשה שלום ביניהם להנקם מן הרשעים כנגדה מכות לא תאוף
 ואין כחאוף אלא מאשת איש או ב' מינים שמזדונים זה לזה ומכ"ס לשלח בהם ב'
 מינים ליסר אותם. עוד אפשר לומר שבא להראות להם שהיכולת והגבור' ביד
 המאוסר השלם לכבוש את יכרו הרע ולא יאמר שהיחאוף הוא דרך טבע העולם
 ומי הוא זה ואיזה הוא אשר יוכל לעמד כנגד הטבע לעכב ע"י ולבטלו. שהרי
 הירא את דבר ה' מעבדי פרעה שהתחכם והתחמץ בהשתדלות כמרץ להניס את
 עבדיו ואת מקנהו אל הבתים לא הקר דבר ואשר לא פס לבו לא נשאר לו דבר
 אם כן הכל לפי הרצון תלוי בהשתדלות האזהרה והזריזות ואין מקום לב"ע
 לחלוק כלל. המכה ח' ארבה שהיא גזולת וחומסת הכל ואין מי שייעמד
 כנגדה כנגד זה אמר לא תגנוב ועונש עבירה זאת לשלח לה עינש כזה למרוד
 לעושי רשעה מר"מ. המכה ט' הטחשך אשר הרשע' בחשך ידמו והיה בחשך
 מעשיהם ואין רואה ואין יודע כנגדה אמר לא תענה ברעך עד שקר שהוא ראה
 וידע אמיתות הענין ואינו רוצה להעיד או שמעיד שקר והוא מכ"ס. או אפשר
 לומר שעי' מכת החשך האמינו המזכרים בישראל וישאילום כמ"ס רש' זל אם כן
 ראוי שתהיו כאמינים ותעידו האמת. אי כמי כמו שהבדלתי לכם בין אור לחושך
 שהמזכרים לא ראו אור ג' ימים ואתם לכל בני ישראל היה אור במושבכותם כן
 ראוי שתבדילו בין אמת לשקר. המכה י' מכת בכורות. מחמד עינים כמו
 שהיתה במזכרים כי אין בית אשר אין פס מת יס' פס בכור מת אין פס בכור
 גדול הבית מת במקום בכור כמ"ס אף חגי בכור אתנהו והנה לוקח מהם מחמד
 עינים כנגד זה לא תחמד והיא מכ"ס. עוד אפשר לומר שהחמדה היא בלב
 ולית בה הוכחה כלל אלא יאמר אדם הואיל ואינו עושה שום מעשה מאן מוכח
 שהרי יתברך וית' שבוחין בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור הוא מבחין
 תעלומות סתרי כל חי מחשבות אדם ותחבולותיו יכרי מעללי איש. א"כ אפשר
 לומר שבאותה טעה שהוכחו הבכורות שהיו ישראל הולכים ושואלים ממזכרים כל
 מה שחמדו ממנוגם וכליה' ומזכרים כהו למחר לשלח לא מנעו מהם שום דבר
 לזה צ"ס י' אש התרתי לך שתחמוד ותשאל ממזכרים כל מחמד לבך לא תעשה כן
 לרעך. הנה כתתי טעם למכות ולסדרן ולמנינם וכל זה כתבתי להגדיל תורה

סדר היום יט א 19 I ולהאריך

והיא היתה חללת המחשבה סוף המעשה כמ"ס והנה לא שמעת עד כה הנה דרך
 אחר לענין המכות וסדרן. עוד נכלל לומר דרך אחרת לענין המכות וסכום
 מנינם וסדרם וטעם למה לקו המכרים בהם ונאמר סכיון שישראל עתידין לקבל
 י' הדברות ובהם כללות התורה כולה רצה ליראם תחלה בי' מכות שאם לא
 ישמרו ויקיימו אותם עליהם ילקו בעשר מכות במקום י' הדברות וזה שנאמר כל
 המחלה אשר שמתי במכרים לא אשים עליך כו' בתנאי אם שמע תשמע כו' ומכלל
 הן אתה שומע לאו שאם חו' לא ישמעו ילקו בהם חו' והנה את העבד כדו' שיראה
 בנו ויפחד עד לך תכה ופתי יערים וכו' והכל לתועלת הבן. ואפשר לקדר
 ענין המכות בענין י' הדברות זה כנגד זה. המכה הא' היא מכת היאור שהוא
 חלול של פרעה כמ"ס לי יאורי כו' ראה להכות בו תחלה שירעו שאין ממם בזהות
 העמים מ"ה כי כל אלהי העמים אילים וכנגד זה כוה לישראל עמו אכזי ה' אלהיך
 אשר הוצאתיך שהיכולת בידי לעשות כרכוני בעליוני ובתחתונים. המכה הב'
 היה גם כן היאור להוציא את הצפרדעים להורות כי מן המים הפשוטים עשה
 מהם מורכב להשחית אותם ואת אשר קו מן היאור אשר בטחו עליו לעשות ענב
 ויעש באושים והעלה להם משחיתים להשחית בהם עד כלה ואח"כ הראה להם
 שאין בהם תועלת בכל אלהים אחרים כי אררם כהפך לו למשחית וכנגד זה
 אמר לא יהיה לך אלים אחרים וכו' לא תשתחו' להם וכו' שאין בהם תועלת כלל
 אשר לא ירעו מחד עמך וגם היטב אין אותם מנצח' לך כי הוא פוקד עין אבו'
 על בכים וכו' ועושה חסד לאלפים וכו'. המכה הג' ויך את עפר הארץ כנים
 בריה פחותה מכעדרם להראות כח שמו הגדול שהוא מהוה כל ההויו ומשגיח
 עליהן והמכרים הורו על זה ואמרו אכבע אלהים היא כנגד זה כוס לא תשא את
 סם ה' אלהיך לשוא והוא ענין כולל דברים הרבה כמו שביארתי בחבור מזכרת
 עין שכתבתי והענין הוא שצריך לנהוג כבוד גדול ועכוס בשמו הגדול מכל דבר
 פיהיה. המכה הד' שלח בהם את הערוב מכאן וכמו שהם מערבין קדש וחול
 וטמא וטהור כך הביא עליהם ערובי' של מיני משחיתים להשחית בהם ובישר'
 שהיו קדושים ומברילין בין קדש לחול ובין טמא לטהור כאמר בהם והפלתיו ביום
 ההוא את ארץ גסן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות סם ערוב כו' כנגד זה כוה
 להם את השבת שיבדילו בין קל כמ"ס שבת ימים תעבוד וכו' ויום הז' שבת לה'
 אלהיך כו'. המכה ה' דבר במקנה וכו' ונאמר בה ושמתי פדות בין עמי וכו'
 וענין המכה הזאת מיתה חטופה שבין לילה היה ובין לילה אבד ומשתלחת
 בעולם לאבד את הרשעים ולקצר ימיהם וכברתי בחכי ימיהם והרשעים מתקשרי'
 בה רבה. וכנגד כבוד אב ואם שכתוב בה למען יאריכו ימך ומכלל הן
 אתה שומע לאו. עוד אפשר לומר שהראה להם פרטיות השבחתינו במה שהכל
 את מקניהם מן המות והפלה בין מקניהם למקנה מכרים ואם על חיי הבהמות
 חם והסגיוח הכלתו עליה' כ"ס לחיי השומר מכותיו וחוקיו שישמרהו ויחיהו ויפדהו

מכל

מכל דרה ומכל נזק ויבילהו ואורך ימים יסביעו. המכה הו' מכת השחין והיא
 תגבורת הדם ויתרון החמיו' ומי' פים לו המכה הזאת הוא נחבא בבית כי אינו
 יכול לעמוד בפני בני אדם כמ"ס ולא יכלו החרטומים לעמד לפני משה כו' כנגד זה
 אמר לא תרבה סהר' כח חייב גלות ואינו נראה לפני בני אדם אלא כלוא ועומד
 סס. עוד אפשר לומר שר' חסובים במתים וא' מהם המכורע ואעפ"י שהוא חי
 נקרא מת וכן ההורג במזיד אעפ"י שהוא חי כיון שהוא עומד למות כמת דמי ומת
 נקרא כמ"ס התנא ע"ה וס' מטיף יטופון וכיון שהוא כן ראוי שיזהרו מן
 הרביחה. המכה הז' והיא ב' הפכים בנושא א' אש ומים כמ"ס אש מתלקח בתוך
 הברד והמכה עשה שלום ביניהם להנקם מן הרשעים כנגד זה מכות לא תנאף
 ואין כיוף אלא מאשת איש או ב' מינים שחמור'ים זה לזה ומכ"ס לשלח בהם ב'
 מינים ליסר אותם. עוד אפשר לומר שבא להראות להם שהיכולת והגבור' ביד
 המאוסר השלם לכבוש את יצרו הרע ולא יאמר שהכיוף הוא דרך טבע העולם
 ומי הוא זה ואיזה הוא אשר יוכל לעמד כנגד הטבע לעכב ע' ולבטלו. שהרי
 הירא את דבר ה' מעבדי פרעה שהתחכם והתחמץ בהשתדלות כמרץ להניס את
 עבדיו ואת מקנהו אל הבתים לא חסד דבר ואשר לא סם לבו לא נשאר לו דבר
 אם כן הכל לפי הרצון תלוי בהשתדלות האזהרה והזריזות ואין מקום לב'ער
 לחלוק כלל. המכה ח' ארבה שהיא גוזלת וחומסת הכל ואין מי שיפחד
 כנגד זה כנגד זה אמר לא תגנב ועונש עבירה זאת לשלח לה עינש כזה למרוד
 לעושי רשעה מר'מ'. המכה ט' החשך אשר הרשע בחשך ירמו והיה בחשך
 מעשיהם ואין רואה ואין יודע כנגד זה אמר לא תענה ברעך עד שקר שהוא ראה
 וירע חמיתות הענין ואינו רוצה להעיד או שמעיד שקר והוא מכ"ס. או אפשר
 לומר עני' מכת החשך האמינו המכריים בישראל וישאלו כמ"ס רש' זל אם כן
 ראוי שתהיו כאמינים ותעידו האמת. אי כמי' כמו שהבדלתי לכם בין אור לחושך
 שהמכרים לא ראו אור ג' ימים ואתם לכל בני ישראל היה אור במושבבותם כן
 ראוי שתבדילו בין אמת לשקר. המכה י' מכת בכורות. מחמד עינים כמו
 שהיתה במכרים כי אין בית אשר אין שם מת יס' שם בכור מת אין שם בכור
 גדול הבית מת במקום בכור כמ"ס אף אני בכור אתנכו והנה לוקח מהם מחמד
 עינים כנגד זה לא תחמד והיא מכ"ס. עוד אפשר לומר שהחמדה היא בלב
 ולית בה הוכחה כלל אלא יאמר אדם הואיל ואיני עושה שום מעשה מאן מוכח
 שהרי יתברך וית' שבוח בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור הוא מבחין
 תעלומות סתרי כל חי מחשבות אדם ותחבולותיו יכרי מעללי איש. א"כ אפשר
 לומר שבאותה טעה שהוכחו הבכורות שהיו ישראל הולכים ושואלים ממכרים כל
 מה שחמדו ממנונס וכליה' ומכרים כדו' למחר לשלח לא מנעו מהם שום דבר
 לזה כו' יו' אש התרתי לך שתחמוד ותשאל ממכרים כל מחמד לבך לא תעשה כן
 לרעך. הנה נתתי טעם למכות ולסדרן ולמנינם וכל זה כתבתי להגדיל תורה

סדר היום יט א 19 I ולהאריך

ולאחרי לדרוש ולקבל סכר • ויום סמך מה לזה מן המענה משנינו באבות י
 כפי' בעשו לאבותינו במצרי' וי' על הים בשלמא בים מצינו כמו פמנו זל במכילתא
 אלא במצרים לא מצינו כ"א מכות למצרים • אלא הענין הוא שכל מכה שהביא
 המ"ה על המצרים היה כס לישראל היותם נפדים ונכולים ממנה וכוכל לומר
 סכבת מכותם היה להכזל לישראל מפני טעתידין לקבל התורה כמ"ס וכדי לעשות
 הנסים לישראל הביא המכות למצרים אבל הנסים עיקר ומן הטעם סכתבתי •
 עוד אפשר לתת טעם לעשר המכות ולמה לקו בהם המצרי' מפני מהם הכחישו
 מציאות הש"ת והטבחתו והיותו שמו בכמח' ואח' פרעה הרסע מיה' אשר אשמע
 בקולו ורצו להתחכם עליו כמ"ס הבה נתחכמה לו למשיע' של אלו ועל כן סורת
 הדין חייבה להפרע מהם בכח שמו הגדול שידעו ויכירו ע"כ מציאותו והטבחתו
 ויכלתו בתחיתו וכו' שם בן ד' י' במילואו עולה י' אותיות יוד ה' וי' ה' כן
 כתפרע מהם ב' מכות מכה לכל אות והם בכח י' פירות בלימה והמשכיל יבין
 ומפני זה היו י' ולא ט' י' ולא י"א • והא דכתן ר"י זל בהן ס' אפשר לומר סבא
 להראות לנו שאין המכות כולן סוות בענין א' י' מכה • והוא ע"י מכה י' מכה
 שהיא ע"י אהרן י' מכה • שהיא על ידו י' מן הפמים ולא ע"י סניהם וע"כ חלק
 הענינים לב' תיבות רמז לב' ענינים • התיבה הא' היא ד"כ דס כפרדע כנים
 כולם היו ע"י אהרן וכבר אחז' טעם למה משום דבירא דסתית מיניה מיה' לא
 תשרי ביה קלא וכיון שהמים הגינו על מ"רע בשעה שהשליכו אותן לים ואלו
 הזיקו אותן ולא הולכו התיבה למקו' רחוק שהיה בא' לו הזק ממנו שתפול התיב'
 ביד חיזה מצרי' אכזרי שלא ירחם עליו אלא העמידו התיבה באותו מקום עד
 סידרה בת פרעה ולקחה אותה ותחמול עליו ואם כן אין ראוי לו להרים יד עליו
 לא לענין הדם ולא לענין הכפרדים גם העפר כסה עליו כשהרג את המצרי
 ויטמנהו בחול ולא נודע הדבר וכיון שבה לו יסועה ע"י החול דהיינו עפר אין לו
 להרים יד על העפר ובטביל כך ג' א' נעשו ע"י אהרן משום כבודו • התיבה הב'
 היא ע"ש ערוב דבר שחין ב' מהם נעשו ע"י ה' והם ערוב דכתיב הכני משליח
 בך וגו' ודבר דכתיב הנה יד ה' הויה והפחין נעשה ע"י משה ואהרן כדכתיב קחו
 לכם מלא חפניכם וגו' והש"ת סייע עמהם שהולך אבקם על כל ארץ מצרי' והיה
 לפחין וראה התנא זל לשם ג' בסי' א' משום שגם הפחין ראוי לכמותו לש"ת יותר
 מלמניהם • התיבה הג' היא בא"ב ברר ארבה חשך בכורות והם ג' ע"י מ"רע
 וכן כתיב בסלשת' כטה את ירך על השמים והם ברר ארבה חשך והאחרונה על
 ידי הש"ת והיא מכת בכורות וכן כתוב בה ועבר' לנגוף את מצרי' והוא להבחין
 בין טפה של בכור לשאיכה של בכור כמח' ג' מכות ע"י אהרן וגו' ע"י משה וגו' ע"י
 ה' ית' וית' לבדו וא' ע"י כולם והוא מענותנותו של אלהינו ית' שבעשה להם סותף
 בענין והטעם עכמו להם ולא עוד אלא שהקדים אותם לו ומפני חלוקי המכות לו
 בתן בהם סימן לחלקם • עוד אפשר לתת טעם אחר לחלוק הקימן משום שהין
 ומכות

ומכות סוות בענין א' שמצינו מהם בהתראה ומהם בלא התראה ב' בהתראה וא'
 בלא התראה והם ד"כ דס כפרדע בהתראה וכנים בלא התראה וכן ע"ש ערו'
 דבר בהתרח' וסחין בלא התראה וכן ברר ארבה בהתראה וחשך בלא התראה
 והאחרונה כבר התרה בו תחלה כדכתי' הנה אנכי הורג את בנך בכורך ומפני
 ג' חלוקין אלו נתן בהם ג' סי' ואפשר לתת טעם לענין למה התרה ב' בלא התרה
 בג' משום דלגבי הרת והדין לא היה צריך התראה שכבר היה מותרה ועומד
 מתחלה כשבאו אל פרעה וא"ל כה אמר ה' אלהי העברים וגו' אלא שמענותו
 של מקום רצה להתרות בו כל שעה ועכ' דילתם להתרות ברובם והם כל ב'
 הראשונים • עוד אפשר לומר שכיון שהמכות נעשו ע"י שלשתן כמו סכתבתי
 הוצרך התראה לכל א' וא' ראין מכין אח' מתרין תחלה והתר' ברוב' ולא' בכלם •
 עוד אפשר לומר שהזכרו ההתראות כדי שלא יהיה פתחון פה לאותו רשע
 שיאמר אילו הייתי יודע המכה העתידה לבא הייתי מונע אותה בחכמתי לכן
 התרה בו וא"ל כך וכך עתיד לבא עליך ועכ' לא היה יכולת בידו להנצל ובזה
 כתב' ט"ס ע"כ והם עצמם הודו ואמרו ה' הצדיק •

אחר כל זה נבא לבאר המענה אשר התחלנו י' כנים נעשו לאבותינו במצרי'
 וי' על הים הי' שבמצרים כבר אמרנו שהם מניבולו ישר' מאותם המכות
 במקו' אשר היה סס צרה למצרי' באותו מקום היה ריוח והזלה ליהודי • הי' שבים
 הם הא' ויבקעו המים שהוא נגר טבע העולם ואזל שכל המים שבעולם נבקעו
 הב' שנעשת הבקיעה כאהל והמים נקפים על ראשם ככיפה וישראל נכנסו בתוכו
 כדכתיב נקבת במטיו ראש פרזיו ולא דרך א' בלבד אלא י"ב כדכתיב לגזור ים
 קוף לגזרים ג' שנעשת קרקעית הים יבשה ראין חומר וטיט לישראל שהם הלכו
 ביבשה בתוך הים ד' שקרקעית הים שדרכו בו המצרים נתלחלח ונעשה חומר
 וטיט סל' חומר מים רבים וכחשב להם לנס כי כשעה קלה נשתנה ממה שהיה ה'
 שהמים הנקפאי' בקרקעית הים לא היו חתיכה א' שזה כ"א חתיכות רבות קטנו'
 כעין לבנים ואבני בתיס מקודרים זה אכל זה מכ' אתה פוררת בעזן ים שנעשת
 הים פירורין • הו' שהיו קשים כסלע' וזה וזה היה כס' להם כדי להנק' משוכאיהם
 כמ"ס שברת ראשי תנינים על המים ואין תנינים אלא המצרים סל' התנין הגדול
 וגו' • ה' שנעשה דרך א' לבדו לכל שבט ושבת כאלו בשבילו נקדע • הים והוא
 הראות אהבה וחבה להם כי נקל בעיני ה' לעשות בקעים הרבה בים כשבילס
 והוא טובה להם שהזילם מפרעה תקף נרעה למצרים שיבואו במקומות הרבה
 וימחאו כולם בתוך הים וינערו בתוך הים בחבור א' הח' כי המים אשר היו בין
 גזר לגזר נקפאו כספיר ושהם זכוכית והיו בשבילים כולם מביטין מתוכם אלו
 לאלו והיו שמחים בשמחת אחיהם • הט' כשהיו רוצים לשתות מים היו נוקבים
 בכותל המבדיל והיו יוצאים ממנו מים מתוקים הרים כוזלים שכל' נכבו כמו נר
 כוזלים • הי' שאחר טהינו שותי' מים כרזנס ונותרים מהם נקפאים ונעשו ערמות

וחזורים לזכותם כאשר בתחלה. והיה ראוי לדרקדק כי אחר שהביא בעל
ההגדה מחלוקת תנאים ממנין המכות שהביא על המצרים בים יא' כלל אצבע
יא' ר' מ' לכל אצבע אצבעי שלא מנינו שלקנו במצרים אלא י' מכות דרך עדם באח"כ
עכ"ז כל מכה היתה של ד' מכות שבהם עליהם בחרון אף ועברה וזעם וזרה והיה
לית כד' מכות בנושא א' וע"ז בים שהיה בכל היום ר' מ' לכל אצבע ולתנא האחר
באמר ר' שמואל מלאכי רעים לא' ומכאן כל מכה כ' לאצבע ר' לכל היום חס
כ' י' לדרקדק כמו שחשבו י' נסים במצרים משום הכלתם ר' מכות היה ראוי
לחשוב מ' או כ' למר כדאית ליה ולמכל ועוד בשלמ' הנסי' והמכות שנעשו במצרי'
יש להם סמך מן המקרא אבל המכות שבים היבא רמיון וי' שאין לנו זריכין
דמז למכות שבים אחר שיש רמז למכות שבמצרי' כי כיון שבמצרי' כתיב אצבע
ליום ומנינו בהם של ד' או של ה' לכל מכה וז' כתיב היר הגדולה ילמוד קתום
מן המפורש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולענין למה לא מנה להם נסי' כנגד
המכות כמו במכות מצרי' י' דלא דמי דבשלמא התם הוי לישר' נס גדול כל מכה
ומכה כי אחר שניתן רשות למשחית להשחית לא היה לו להבחין בין זריק לרשע
וזמן שאמרו במכת הדם כי במקו' שתית המצרי' דם היה שותה היס' מים מתוקי'
וכן כיוצא בזה בכל מכה ומכה ודאי נס ופלא הו' ומנו י' נסי' ולא כ' למ"ד כי
עכ"פ המכה הא' היא לא שמצד שהיה בא להם בחרון אף ועברה כו' נחשבה להם
המ' או כ' אבל לענין ההכלה אח' היא ולענין ימים אין מקום למכות כ"א בי' נסים
שנעשו לישראל ביחוד אבל שאר המכות אשר באו על המצרים בזמן שטבעו בים
יום' כבר עברו למן אין מקום למנות אותם בכני' מיוחדת ודרך כלל היה להם נס
ופלא כל מה שניבולו ממה שאירע למצרי' בים וז' ויושע ה' את ישראל מיד מצרים
ישועה גדולה היתה להם שניבולו מכל אות' המכו' והיסורין שלקו הם ונטרדו מן
העולם בכח ה' הרחוק והם ניבולו ועל זה צריך האדם לתת טבח והודאה לבורא
ית' וית' על כל הגמול הטוב שנכל ממנו לשום לנו שארית כיו' הזה ולחיותנו מצרת
השעבוד ההוא לפלטה גדולה והנחילנו תורתו התמימה והביא אותנו אל הארץ
הטובה אשר נשבע לאבותינו והוריש מפנינו כמה מלכים גדולי ועצומי והנחילנו
את ארצותם ובנה לנו ב"ה כמו שאמ' בעל ההגדה בסוף דבריו לפיכך אנו חייבין
להודות כו' וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

ואם יש בו יכולת יקרא מגילת סיר השירים בקול זמרה ותודה שיש בה
מעניינא דיומא ויפר' איזה פ' ממנו השייך ליציאת מצרים ואם חטפתו
פינה יסכב על מטתו וינח ראשו ואבריו לקום באור הבקר לשבח למי שבראו
ואמר והיה העולם או קוד' אור הבקר הכל לפי מה שהוא אדם ובמה שהוא רביל
כל הענה כ"ס לילה כזאת מצריך שיוסיף אומץ וחזק כי לא כל העתים פוות והוא
הוא הכותן ליעקב כח למתהלכים לפניו. ויזהר בתפלתו כדאוי וכשיגיע
לאמת ממצרים גאלתנו ואמר אותו מלה בתלה ובכונה ראוייה גאלנו לא הוציא

את

את אבותינו ממצרים עדין אנו ובינו כו' בדרך הפורה והמציל אשר הפלא
חקרו פמנו למענו ולמען ברית אבותינו וכן כשיאמ' ההלל יכוין בו כדאוי ויחזק'
אותו מלה בתלה בשמחה וטוב לבב על הנסים ונפלאות שעשה עמנו ועם
אבותינו בימים ההם הודו לה' כי טוב כל' ומוציאין ב"ת וקורין בענין היום
וכבר תקנו הקדמונים ענין מיוחד לכל יום והקי' משך תורה קדש בכסף פסל
במדברא שלח בוכרא והענין מובן לכל כפימה שנהגו וכבר כתבתי כי אין
לאדם לשח' שום שיחה בעולם ואפילו ב"ת בזמן קריאת התורה לא לבו ועינו
אל ס'ת ופנין הספרים ב' הוא פ' המפטיר והוא ענין הקרבן וכל הימים שנים
בקרבן וכן כתיב בכל יום והקרב' אשה שהמוסף של כל יום שיהיה בהם
ויתפלל תפלה מוסף בכונה שיחשב תפלת מוסף של צבור במקום קרבן מוסף
בזמן הבית וכן אנו מזכירים הפ' בס'ת לרמז ענין זה ובתפלה אנו אומרי' כמו
שכתבת עלינו בתורתך וגו' כי כל העוסק בתורת הקרבנות יחשב לו כאלו
הקריב אותם כשנותן את לבו עליהם כל עכ' תפלת הצבור כשהיא בכונה.

אחר שיבא מ"ה ילך להקביל פני רבותיו או גדולי' ממנו בחכמה והוא מעניינא
דיומא ובפרט רגל כזה שצריך לשמוח כל א' עם חבריו ולהקביל פניו וכן ראינו
כי פשט המנהג ומכאן של ישראל תורה היא וכן ראוי חזל לחוכים מענין הסוכמית
אשר כתיב פס מרוע את הולכת אליו היום כו' מכלל כו' ואלו שגדול הדור היה
זה' בזמנינו לגדולי הדור והוציאו ענין הרגל מן הפסוק אף על פי שאינו כו' כן
משום דכתוב לא חרש ולא שבת ואלו היה שבת הנז' בפסוק שבת בראשי' ה"לל
לא שבת ולא חרש אלא שבת הנז' הוא רגל כי גם הרגל נקרא שבת דכתיב
ושפרתם לכם ממחרת השבת והוא יום טוב הא' של פסח ולא למדו כן מענין
החרש כי אפשר כי חרש הנז' בפסוק אינו לענין הקבלה כ"א לעני' ידיע' קבועא
דירחא ואינו ר"ח ממש אלא קרוב לו: עוד אפשר לומר דעם היות כי החרש
הנז' הוא חרש ממש ומדבר לענין הקבלה אפ"ה אין להוכיח ממש ר"ח כי דוק'
לאלישע שהיה אדם גדול ראוי להקביל פניו כפני שכינה בכל הדם מה שאין כן
לכל אדם ותפשת מועט תפשת רגל לבד ובה הח' אפ"ה שבת הנז'
בפסוק הוא שבת בראשית אין להוכיח ממנו לכל אדם אבל רגל כולף ממנו
לענין רבו: וכלף מינה כו' מ' אס רבו בעיר שחייב להקביל פניו חלף אפי' הוא
בעיר אחרת והוא יכול ללכת פס ילך ויקביל פניו כמו שמכינו בשוכמית ולא
יהיה באופן שימנע ממנו שמהת הרגל שעל כיוצא בזה היה משבח ר' לעזר את
העלנים ברגל: גם ילך לבקר חולים ולנחם אבלים ולשמוח חתנים כי ג"ח
אין לה שיעור וכל הרורף אחרי' מאריך ימים והוא אהוב ונחמד למעלה ולמטה:
דיבא לביתו ויסעור ויהיה לו שולחן ערוך ומוכץ במאכלים טובים ומיני מצרי'
כל א' כפי כמו והשבתו ויגלה שמחת לבו לכל להיו' שמח שמחה של מצוה וישמח
עמו העניים והאומללי כי זאת היא השמחה האמיתית ויארץ על מולחנו מתוך

שמחת

שמחת לבבו משבח ומודה לארון הכל הטוב והמטיב אשר הטוב עמנו וגמלנו
כל טוב ויעסוק בדברי תור' ובענייני דיומא כי דבר בעתו מה טוב כמו שאמרו
חז"ל ויברך על מזוננו מלה במלה בכונה ומה טוב לרדוף אחר ג' ולברך על כוס
מלא יין ולכוין בו כראוי כי לא הימים שנים יש מהם רב האכילות והמעלה וכבר
סדרנו בו הסדר שיהיה לאדם ב' ט' או בשבת.

ביום השני של פסח יתחיל לספור מן הלילה ספירת העומר וצריך שלא יאחר
לא בתחילת הלילה יספור מיד כמו שלמדו מקצירה העמ' מהחל חרמם
בקמה כו' ויספור מעומר כמו שלמדו מבקמה אל תקרי בקמה לא בקומה וראו
לומר אל תקרי מפני שהכתוב מיותר כי וראי קציר המעשר אינו אלא בקמה לא
וראי הכתוב בא ללמד ענין אחר לענין הספירה שהיא בסוף הפסוק והסמינו
זה בזה ב' הדרכות שזכרנו ועוד למדו בנין אל מכאן כל מקום שנאמר לכם הוא
מעומר וכהנהו הקהל לספור אחר תתקבל משום דכל הקהל נמצאים בבה' וברב
עם הדרת מלך כדמצינו בענין קצירת העמר שהיה נקצר בעסק גדול כדעתן
כל היירות הסמוכות מתכנסות לשם כו' והואיל ואתא לידן כימא בה מלתא.

מכחות פ' י' מכות העמר לבא מן הקרוב לירושלים לא בכר הקרוב מביאין
אותו מכל מקום כי כד היו עושין שלוחי ב' יוצאין מערב יט' ועושים בריכות
במחבר לקרקע כדי שיהא כוח לקצור וכל העיירות הסמוכות לאותו מקום
מתכנסות שם כדי שיהא נקצר בעסק גדול כיון שחשכה אומר להם הקוצר בא
השמש אל' הן בא השמש אל' הן בא השמש אל' הן ובין בחול בין בשב' היה נקצר
בב' בני אדם ובב' קופית ובב' מבלות אל' מבל זה או' הן מבל זה או' הן מבל זה
או' הן קופה זו או' הן קופה זו או' הן קופה זו או' הן בשבת אל' שבת זו או' הן שבת
זו או' הן שבת זו אומר הן הקצור אל' הקצור אל' הקצור אל' הקצור אל' הקצור אל' פ'
על כל דבר ודבר וכל כך למה מפני הביתוס' שהיו או' אין קצירת העמ' במוצאי
יט' אלא במוצאי שבת שכן כתיב ממחרת השבת והוא שבת בראשית ורבותינו
קבלו שהוא יט' הא' של פסח וכך מצינו ביהושע דכתיב ויאכלו מעבור הארץ
ממחרת הפסח ומאחר שתלה התר החדש ממחרת הפסח הדבר ברור שהוא
המתיר ובו קוצרין העומר קצרוהו ונתנוהו בקופות והביאוהו לעזר' וחובטין בו
בקנים או בקליחות של כרוב דברים שאינם קשים כדי שלא יתמעך סעדין הוא
רך ואח"כ נתנוהו באבוב של קלאין שכולו מנוקב כדי שישלש בו האור אחר כך
שוטחין אותו בעזרה כדי שיהיה מנוקב בו אחר נתנוהו ברחים של גרוסות
שאין טוחנין רק לא עבה כדי שלא יעבור הכובין עם הסולת ומכפין אותו בשלש
עשרה כפה זה למעלה מזה ומוציאין ממנו עשרון אחד משלשה שאין שיעוריה
והשאר כפרה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות.

אחר כך לוקחין זה העשרון של שלת השעורים ובוללין אותו בלוג שמן ביום
יו' בניסן ונותנים עליו קומץ לבונה כשאר המנחו ומכיפו במזרח העזר'
מוליך

מוליך ומביא מעלה ומוריד ומנישו כנגד חודה של קרן מערבית דרומית כשאר
המנחות וקומץ ומקטיר קמץ והשיריים נאכלים לכהנים ואימתי קומצין אותו
אחר שמקריבין מוסף היום וכבש העולה הבא עמו קוד' תמיד של בין הערבי':
וכל הקורא ענין קרבן כל אחד בזמנו נחשב לו כאלו נקרב הקרבן בימיו
ונחזור לענייננו:

ויברך קודם שיספור אק"ו על ספיר' העומר ובזמן הזה דרבנן הוא והוא לאו
דלא תסור צריך שיכוין האדם בספירת זו לטהר עצמו ומחשבותיו
להיות מוכן ומעיתך ליום החמישים שניתן בו התורה הקדוש' וכן עשו ביציאתן
ממצרים מתוך כור הברזל מיטבתי' באותה טומא' רכובה וכמעט היו נשקעים
בחמשים פערי טומאה שנס את זה לעומת זה עשה האלהים ורמז שיש כ' פערי
טהר' וזכה משה כמעט לכולם כן יש כנגד' מבחוץ ג' פערי טומאה ונטמא בלעם
בכולם וז' ולא קם נביא עוד בישראל כמס' אב"ל באמו העולם קם כיצד הטומא'
אשר מבחוץ הטיב בלעם מה שלא הטיב אדם אחר כמוהו וישראל בהיותם
במצרים נשקעו כל כך ביניהם שכמעט כח הטומאה היתה מולט' בהם שנעשו
תחת רשותו וז' אלו לא הוציא אותנו הק"ה מעם עדין אנו ובני בננו מן הטעם
הזה סברה בהם כח הטומאה ונעשו תחת רשותה והב' בכחו הגדול ובזכרו
את ברית אבותינו כב' יכול הנזכר לנטות זרועו להוציא ישראל מביניהם ומכח
הטומאה שלהם וזהו שעשה שפטים בהם ובאלהיהם וקרבנו לפני ה' ונתן לנו
את תורתו וכדי שנזכור זה החסד הגדול לנו שנאמר בכל שנה אלו ה' יו' מיום
יציאתנו ממצרים עד יום מתן תורה ויום היציאה אינו מן המביין כי מקצתו עדין
היו ביניהם ויום הכ' אינו מן המכין כי הוא קדם עליון ואין לנו אחיזה בה ובכל
יום שאנו באים במספר מכונים בו לזאת משער א' של טומאה ולהכנס בשער
של טהרה בהטהר לבבנו ומחשבותינו במעשינו הטובים וכן ראוי שלא להסתפ'
באלו הימים אלא לגדל פרע כל זמן שהטומאה נמצאה איתנו והם כדמיון האמה
היושבת על כדתה ז' ימים במספר והיא רחוקה מבעלה עד יבא לה שעת
הכוסף וטהר ותתרחק בעיני בעלה ועיניה תלויות לאותו יום אשר תזכה לה'
לה' נחת רוח עם בעלה כן עינינו תלויות ליום החמישי' שנאמר עס כותן התורה
ועס תורתו שאין שמה כעמדת התורה שאין אחריה קונה והיא עמדת לעד
לעולם וצריך שיהיה זהיר שלא יאבד יום א' בלי ספירה ויספור אותו בזמנו
הראוי לו ואם שכח יום א' ולא ספר בטלה כל הספירה כולה:

הימים שביין א' של פסח ליום אחרון נקראין חול המועד והטעם מפני שהן
חול לגבי א' נ' אבל לגבי שאר ימים מועד איקרו ולכן אין לאדם
לעסוק בשום מלאכה לא גדולה ולא קטנה ולא התירו ביאס דבר האבד ושיה ית'
בקל לעשות ולא יאמר אדם כיון שאיני יכול לעשות בהם מלאכה אוכל ואשתה
מאניל ואשמה בהם כי אין זה כוכת ה'ט' והמועדי' תלילה להאמין זה והפאתאי'
והסכלים

והסכלים לבס מטה לסכלות זה אבל האמת לא ניתנו יט לישראל חלל פדי
 סיהיו פכיים מעסק ונלחכת ויעסקו בתורה בלי טרדה ובלי מחשבה והם
 ימי רכון ומזלחים כלמורם לכן אין לאדם לאבד אותם במאכל ומסקה ושינה
 וטויל חלל כל א' יעמוד במקומו המיוחד לו ויעסק במה שחננו האל יו בעלי
 מקרא בתקרא בעלי מסכה במסכה בעלי גמרא בגמרא ולא מפני זה תעכ נפשו
 אלל יאלל דברים טובים ומוטעמים ויפתה כראוי לו ויש מעט אם בר הכי הוא
 והרי כל זה ענג לבו ונאחר כך שאר היום יענג נפשו העבדות אשר היא יושבת
 כעבדות בבלות ואין מי שיחוש לה ולתועלתה כי כולם פנים לתאו' היכר הגוף
 הגוף כי רבים אשר אתו מאשר אתה כי היא יחירה ובלמורה דורס אין לה
 אשריו ואשרי חלקו למי שנגע אלהים בלבו לדרוש אליה ולבקש עליה לכוון
 אותה שלא תפיל ביד מבקשי רעתה וזה כל האדם וכל לו הימים יש בהם תוספת
 קדוש ויש קרבן מוסף לכל יום וכריך כל אדם ליזהר בו ככל גס יש בהם תוספת
 גברא בקריאת התורה ומתוך ענינים אלו כר שיש בהם קדושה ואין העכל
 כותן שניתנה הקדושה בימים לאכול ולשתות ולנהוג בהם מנהג חול והמתנהג
 בהם במנהג הזה בשבועין ינהג ועתיד ליתן את הדין ומחלל קדושת הימים
 ומעלתם חלל הענין כאשר כתבתי והחכם עיניו בראשו לסקול כל הענינים
 כאשר כתבתי כמה פעמים :

בחג השבועות ראוי שיטמח בו האדם שמחה יתירה מפני שהוא יו' שבת
 בו תורה לישראל והכל מורים בקדושתו הגדול מקדושת
 שאר הי'ט הכל מורים בעצרת דבענין לבס והטע' כדי לשמח הגוף שעסק
 בתורה ובמדות שניתנו ביום הזה וכך מצינו במר בריה דרבינא רכוליה שתא
 הוה יתיב בתעניתא בר מעצרת' כו' מטעם זה שאמרנו ואין ראוי לענות הגוף
 ביום זה כיון דבאמצעות הגוף התורה מתקיימת ואין זולתו קיום וראוי לשמחו
 ולענגו בשמחת התורה יותר משאר חגים ומערי' ועכ' אין ראוי למשוך בשמחתו
 כל היום כי גם הנפש המסכלת כריכה שמחה כי עיקר תועלת הלמוד והקיום
 תלוי בהבנת השכל להבדיל בין טמא לטהור ובין אסור ומותר ואין שמחתה
 כ'א לעסוק בתורה ובמדות ובפרט ליל שבועות שצריך האדם לעסוק בה כל
 הלילה או רובא ובפרט ע' הזוהר שאומר שכל מי שהוא מבני מהימנותא ומבני
 היכלא דמלכא צריך לעסוק כל הלילה במיני קריאות לקטט הכלה בתכשיטיה
 להכניסה לחופה למחרת היום הבא ואשריו ואשרי חלקו הז' כ' לכל הכבוד הזה
 אשר יוכרו כב יכול מתפאר ומתקטט בו ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה כי
 האדם הוא שפל ואפל בבחינה א' אבל בבחינה אחרת הוא גדול כח מאד ובירן
 להעמיד כל העולמות כולם מ'א מלאך משרת יכול לעשות והוא הכותן כח
 וחיל כב יכול לבורא עולם כרתיב רוכב שמים בעזרך ובומר וכתיב או יחזק
 במעוזי וגו' וא' בהפך מתיש כח ומשיע אחור ימינו כב יכול כרתיב כור ילך
 תמי

תמינוג' ואחר כך צריך כל אדם עם היוותו קטן מהקטני והדיוט מבהדיוטים
 להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין הזה ולומר אולי עי'בא איזה ענין
 ודבר להפיק רכון הש' תיחל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו כמש' על ענין ר' בן
 אליעזר כ' ז' לה' וכך אמרו על ענין כיוצא בזה לעולם יעפה חרס עצמו כת'ח
 ובהיות האדם מקל עצמו בעיניו באו מה אני מה חיי סיבא תקון העולמות ע'י
 או קלולן פגור מובס שפל ואפל כגד גדולת מעלת הש' כי בחשבנו בענין זה
 יבא תקל' גדולה מתח' ידו בין לו בין לאחר' למי שבראו יו' שמתחלל כבו בקלול
 מעשיו וראיתי מדרק'י טעומדי' על עמדם כל הלילה הזאת ועוסקים בת'כ
 לחבר את האהל להיות א' ועוסקי' בתור' שב'ע רוב הלילה לקטט את הכלה וזה
 הסדר שראוי לסדר בליל הזאת בתחלה יעסוק בי' מאמרות טבה' כבד' העולם :
 ואח' בי' הדברות שהם כנגד' אח' בגביהים בענין המרכבה ד'הזקל' אח'כ
 בכתובים מגילת סיר הסירים בזמרה ושבה והוא קיסוט חבת הכלה' אח'כ
 ואחר מזמור יקום אלהים שמדבר על ענין מתן תורה' ואח'כ יעסוק בתורה
 טב'עפ ויש כוהגין לקרוא האזהרו' סדר ר' שלמה' גברול ז'לה שיהא כולל מכות
 עשה ומכות לא תעשה' ויש כוהגין לקרוא מנין המכות לה'מבס ז'לה' ו'כ
 סיעסוק בסדר נשים אם אפשר לו לקרותו על פה ואם לאו יקרא אותו כי ראוי
 הוא להתקטט הכלה בו ויש בו ז' מסכתות וע'א פירקים והוא מענינא דכלת ואם
 יש מהות ללמוד יותר ויותר יעסוק בענין המכות כאשר יראה בעיניו ואם יכול
 להתחבר בחברת אנשי אמת דורפי דרך מה טוב ומה נעים שיחשב עמהם
 להמנות מבני היכלא דמלכא ומשוכביניה של כלה כדאית' בזוהר פרשת אמור
 ואם אנקתו סינה ינוח ראשו מעט מטה ולא מושכב כד' שלא יאריך בסי' ויק'ל
 בזריות לעשות מלאכתו עד שיאור היום ויורה וישבח בהשכמה לבה' בזמירות
 ותושבחות לאדון הכל על כל הטוב שהטיב עמנו להת חלקנו בתורתו ויחדנו לו
 לעס סגולה מכל העמ' ומה טוב חלקנו ומה נעים גזר לנו שנקרא שמו עלינו
 וכתב בתורתנו כה אמר ה' אלהי העברים אלהי ישראל ואין אנחנו טפשים
 וסכלים טח מראות עינינו מהשכיל לבנו להבין ולרעת את כל הכבוד הזה אשר
 כבדנו ואשר נס'א לנו להבדילנו מעמי הארץ וממשפחות האדמה כי כל א' לאדון
 פנו והם עובדי כ'ס ואין לאל ידם להטיב ולהרע בי' גבוה מעל גבוה שומר
 וגבוהים עליהם ולא כאלו חלק יעקב כי בחר לו יה ישראל לסגולתו ומעבדות
 עליה בטובו וחסדו בכל עת ופע' בין לרבי' בין ליחיד כאשר עינינו רואת נכים
 וכפלאות נכששו עם אבותינו וכעשי' עמנו בכל ערין וזמן והכל מאהבתו עמנו
 בעבור אבותינו ומחבת כלי יקר וחמדת תורתו התמימה אשר נתנה לנו ונטעה
 בתוכנו ומכר אהבתה מוסף אהבה וחבה עצמו מוסף על ברית אבותינו משל
 לבת מלכים וכו' וא' ראוי לנו לפקוח עינים עורות ולהביט בארובות להבין
 ולהשכיל את כל אשר הטיב עמנו בחמדת תורתו ונטע טעשועיו לנטוע אותה

בקרבתנו לעמוק בה יומם ולילה ובאהבת' כשנה תמיד ואין לנו לפרוק עולה מעל
בואינו חלילה חלה להטות שכינתו לסבול ממדרג למדרג ומ'ה לבה להיותה
למס עובד כעבר העיבור את רבו בכל לבו ובכל נפשו בכל יכולתו ואינו מורד
באדוניו להסיר עליו מעל בואו כ'מס ב'מסכר ויט סכמו לסבול וגומ' ובכ' יבא
מספטו לאור והורה הנוראות בישראל וזכו בניו ללשכת הגזית ולא יחשוב אדם
מ'תור מתגלה לכל הדיוט והדיוט במעט עסק לבד כ"א ית'ב במצבו ויעבד
על עמדו ויראה ויביט עניני התורה כמה הם בארצם וברחבם יכיר האדם
ערכו ושכל מצבו וכמה הוא נעדר וחסר ולא יתבא ויתנש בכתר תור' אחר שלא
מ'ה בה כראוי בשלמו ואפי' למי שעוסק בה יומם ולילה כראוי ותורתו אומנותו
ב'ט למי שעוסק בה דרך עראי ואינו או' לבני עמיקתא ומסתרתא חס' הם מים
שאין להם סוף ותכלית ראיתי בני עליה והנש' מעט' ומי הוא ברודו זה שזכה
וירע בכל חלה מ'עב מעשה מרכבה וכיוצא ואפי' הנבלות לנו מחלקי הדיונים
בטומא' וטהר' וכיוצא בקרבנו ותורת ח' מי הוא אשר ישיב בהם דבר דבור על
אופניו ודין על מתכונתו הירא מפ'בונה של תור' ישכב בבטתו ותכסהו כלימתו
לשבת בין תנור וכירים וימרד עצמו בבכי ואנקה ויאלחץ בסברון מתנים ויגז
ואנחה על פחיתותו וגריעות ערכו השפל לא י' ומגיע עד עפר ולא ירום ראש
על כל ענין ודבר לענות ענות עם כל אדם כעשיר אשר מלא ביתו כסף וזהב
והוא עני ורם דל ורך ואין לאל ידו כל זה צריך החי ליתן אל לבו לנקוט נקמת ה'
אלדינו ונקמת תורתו ויחזיק בה וידרוס אותה תמיד ויבקש עליה ולא יפנה אחר
עסקיו ועניניו חמדות הבלי העולם ותאוותיו לקבץ ממון אשר לא יועיל ולא יכיל
ואדרבה יש עושר שמור לבעליו לרעתו וגורם מיתתו ויניח חיי העה"ז והבא
ועמה ענין וכססים וכבוד ממרחק תביא לחמה ואין הדבר תלוי בחריפות
והסתדרות מאמצי כח כי רבים עשו כן ולא הועילו אלא ישל האדם ממי שהעש'
והכססים שלו ובירו לגדל ולחזק לכל ובמה יתרצה אל אדוניו וי' ויקדם פניו הלא
בשמו לים התורה חוקה שארה כמותה ועונתה לא יגיע וזאת התורה כבודה
בת מ'ה הק'ה ובודאי שמי שישא את בתו לו לאשה יאהבה וחשקה דבקה
כפשו בה ודאי שיתן לו כדוניא וכססים מהר ומתן דמים ולא יחסר לו כל בה כי
זה כל האדם כל הע'ס כולו לא נברא אלא בשביל זה ובשביל מתקיים ואין לו
להקדוש במחך הוא בעולמו וכו' ותהי זאת נחמתו מכרת החרבץ כב יכול
ואשרי חלקו ומה כע' גורלו המעמם אל יוכרו ומקבל נחת רוח ממנו וממעשיו
הטובים עם היות שנותן לו סברו כפול ומכופל ומה טוב לו היותו עובד עבודה
בקיה וטהורה לרבוץ כל המעש' ומקבל עליה שכר גדול אשר אין לו ערך ודמיון
ועין לא ראיתה מלעבוד עבודה בזויה ומאוסה מליכלכת בכמה טמאים ומקבל
עליה עונש חמור וגמור ועתיד ליתן דין וחשבון על אבוד מעותיו ומי הוא הנכ'
אשר לא ירע למאוס ברע ובחור בטוב ולאהוב את החיים הנכחיים אחר

מהשיאוהו עזה ההונת לו דכתי' ובחרת בחיים • ויש מי שקורא ביום טוב של
עצרת ה' חומשי תורה כולם ויפה הוא עושה טבה ככללים' כל דקדוקי תורה
ודקדוקי סופרים והיום גורם לענין זה יותר מבשמיני חב עצרת וזרקה יחשב
לו לעטר יום זה בעצרת כל התורה כולה זאת ועוד שמקדש היום הקדוש
בקריסה עילאה ולח' בדברי הול' ואף על פי שאמרו הכל מודים בעצרת דבעינן
לכס' יכול הוא לקיים וקיהן כי יש מהות ביום למי שאינו מאבד שעותיו לזה ולזה
ויכול הוא לעבד כפשוטו מזד' זה וגופו מזד' אחר ובלבד שיהיה זריו ומהיר ומי
שהוא בעל סכל ובעל כפס' יוצא ידי סתיהן :

ויראוי להסין מטעמים מתוקים ומוטעמי' לחכו ביום זה ויט כוהנין בתבטיל
 של חלב וכותנין רבם עליו לקיים רבם וחלב תחת לשוכך והכל לפי
 מה שהוא אדם ולפי המוטעם לחכו והערב לו ואף על פי שלא יהיה בשר ויין כי
 איך הענין אלא לענב עצמו אבל לא בענין שיצטער ויתפלל מנחה כראוי
 עם הכבוד ואח' כך יסדר שלחנו ויקבע סעודה ג' וכך ראוי לכל שבת ויט לסעוד
 בהם ג' סעודות וא' עפי דתלתא היום בשבת כתיבי ולא ביט אפה לא ברע יט
 משבת לענין זה כיון שהוא לכבוד היום לבד במקום שעושין ביט שאין עושין ג'
 סעודות ביום הא' משום כבוד של ב' וכך יט שחל להיות ע"ם משו' כבודו של שבת
 אבל בשאר יומי איך למנוע מהם סעודה ג' בין יט בין שבת :

וזו"ל בתבואה אירעו לאבותינו הדברים הא' נשתברו הלוחות כמו שנאמר
 וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם כו' וזו היתה דרך עבדמה
 וגדולה לכל ישראל אם מעבירת הלוחות עצמן שהיה כתוב בהם חירות ממלך
 המות כמו שאמרו אבי אמרתי אלהים אתם וכו' חירות משעבוד מלכויות ואפשר
 שהוא מן הפסוק עצמו שנא' ובני אדם כולם שולטים בעבדמם ואין רשות
 לאחרים עליהם אבל גרם העון אכן כאדם תמותו כנגד הא' וכא' השמים תפולו
 כנגד הב' עיניו כמו וכא' השמים תפולו ביד א' השרי' וזו רעה גדולה מכלם ודבר
 הגורם לו עשיית העבל שהוא היה סבת כל רעתיו וכפילת עטר' ראשנו וכיטול
 הורנו זיונו והדרנו והוא הוא אשר החשיך מאור עינינו והעריב טעמו וערבה
 כל שחתיתנו • וא' עפי טעמיתנו לא היה ביום זה כיון שנשתברו הלוחות בסבתו
 נדמה עלינו כאו' היו' נעשה וכהפך לאבל מחולנו כמ' וירא את העבל ומחולות
 וישלך מידיו וכו' וא' ראוי הוא לבכות שתי הרעות כא' ולהתאונן על כך :

הב' בוטל התמיד ביום זה בבית שמי שבכל יום וְיָמֵינוּ המזכור שלא היה להם כבשים חבפנים היו משלשלים קופה של דיכרים והיו מעליץ כבש לתמיד עד שהרגישו בדבר והתלו להם חזיר וכדעזעה כל ארץ ישראל כולה ולא הקריבו תמיד מהיום ההוא והלאה בעונותינו והוא היה יום כרה ותוכחה לישראל כולו :

הג' הבקעה העיר כִּמְסִי ותבקע העיר והוא היה בחדש הד' בחרבן בית א' והוא תמוז אלא שהיה בט' בו טכ' בתשע לחדש ויחזק הרעב בעיר וכו' ותבקע העיר

וצחרבן בית פני היה בי"ז בו ואחר הבקע העיר חין תקומה לאנשי העיר עוד
כי עכ"ל לא היה להם פליט מרע'ורעב וחוסר כל וא"כ ראוי הוא להתאונן ככה ביו'
זה : דה' שרף אפוסטומס את התורה והוא היה שר יון הרשעה ובזמן שנברה
יד יון על ישראל חללו את המקדש המעוזה והכניסו זה הרשע כלם בהיכל וברק'
את התורה ושפחה בישא תירש גבירתה בעוכותיו שרבו וזו צרה גדולה לא ית'
וית כב יכול ולישראל עמו : דה' הועמד כלם בהיכל ויש ח לקים בזה
בירושלמי יש אומרים כלם שהעמיד מנשה בימי בית ראשון בהיכל ועליו כתיב
במלכים וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר ה' אל דוד והל'
סלמה בנו וכו' וברך כתיב וישם את פסל האשרה בבית האלהים וכו'
וזאת הנאצה גדולה בעיני המקום מזרע ישראל היה ביום הזה : וי"א ראיתו
כלם של אפוסטומס היה ככל שהעמיד כלם ושרף את התורה והנה שתיס רעית
עשה ביום ח ולמד כלם מנשה סבר ששרף את התורה ולא העמיד כלם דאלכ
במאי פליגי ולמד העמיד ושרף סבר דכלם מנשה לא היה ביום זה והנה אירעו
לאבותינו ה' דברים אלו קשים ומרים ביום זה ומי הוא אשר נגע אלהים
בקרבו בחטבו ברת כל הענינים האלו ואפילו בא' מהם שלא ישב ארצה ויבכה
ויתאבל על חלוה' ועל חלול התורה שנעשה על ידי קלקול מעשינו הרעים
וכל א' יתענה מבוק ומכפש ולא ינהג עירונים בעצמו לא מעט ולא הרבה ולא
יהיה תעניתו כמכות אנשים מלומדה ויסקול הענינים כולם כאשר הם ויעורר
את לבו להתענות מקושי הענינים שאירעו ביום זה ולשוב אל אלהיו בכל לבו
ובכל כפשו ויהיה מזה ונאמח על צרותינו ועל יגוננו ולחלות פני אל יחוננו
וינחמנו מאבלנו ואין לבטל תעניתו על שום דבר בעולם אם לא יהיה אונס
כיכר כגון חולי שיש בו פקוח נפש גם יצוה את בני ביתו שיתענו כולם ואף על
פי שצוהו ומניקות פטורות מן הדין כבר נהגו להתענות וקבעו אותו קבע
מכובד הצרות העוברות עלינו תמיד ואין מבטלים אותן מלהתענות לא אם כן
יש אונס כדאמרן : ואנשי מעשה כוהגין שלא לאכול בשר ולא לשתות יין
בליל התענית כדי להתענות ולהתאמח על הצרות וראוי לעשות כן אם לא
יראה את עצמו חלוש או זקן וכריך כח לאכול התענית שדבר זה אסור לענות
בפשו יותר מן הראוי כיון שכחו לאו בר הכי הוא וע"כ אל תהי חסיד הרבה
והזהר לשמור כפשו כדכתיב ושמור כפסך מאד אבל יש בידו למעט אכילתו
ושתייתו ולא יאכל כ"א לשוב כפשו ולקיים גופו בלבד והעשה כן יש בידו זכות
ועושה מצוה אקרי וכן כל כיוצא :

ובן יש כוהגין שכל ג' שבועות או מהם כ"א יום שיש מ"ז בתמוז עד ט' באב חין
אוכלין בשר ולא שותין יין כ"א משב' לשתות מפני כבו' השבת ומביאין סמך
מדניא שבתו בו לחם חמורו לא אכלתי ובשר ויין כו' עד מלא ג' שבועות ימי וראוי
לכל ת"ח לנהג כך אם בידו לעשו' שאינו חלו' כל כך כיון שה' ימי הרע' ובין המכרי'
כברים

כבר' לנו בעצמו דאיתרע מזלנו ראוי לנו שנחל' עצמנו על כך ולסח'מן הדין כל'ו
חרב מונחת בקרן זוית וכן א"ל ששולט בהם קטב מרירי וא"כ חין ראוי להשוות
אלו הימים לשאר ימיהם להקל בהם אלא להחמיר ולכבד עצמו בכל דבר ואין
להכנס למרחץ ולא לגלח ראשו ולא לחדש בהם שום דבר חדש כגון מלבושים
וכיוצא לחתוך וכ"ש ללבוש : כלל העולה ירחיק ממנו כל שמחה ושסון ויאמח
ויאבל על חרבן בית מקדשנו ועל הצרות תכופות כדורות ומכופלות שאירעו
לאבותינו בימים האלו ועד היום חין אנו נקיים בזמן הזה מצרות ואנחות :
משנכנס אב חמור טפי ממעטין בשמחה כל מלשון ממעטין דאין צריך לומר
שלא יעשו דברים של שמחה אלא אפי' השמחה באה מעצמה חין ליקח אותה לא
ממעטין בה ולא יקח אותה בשלמות אפי' מי שאינו מדרקדק בסאר הימים שמי'
בתמוז עד ר"ח משנכנס אב צריך למעט בשמחה ולהרחיק כל דבר המביא לירי
שמחה כאכילת בשר ויין למדקדקי' ורחי' גופו בין בחמין בין בצונן אם הכונ'
לתענוב וכן יש מקומו' שמוכעין השחיטה לזכו' מ"ח אם לא יהי יו"ה ויו' לזכור
השבת וכן ראוי לנהוג כי ראוי היא בית תפארתנו להכטער על חרבנה תמיד
וצפרט באלו הימים המיוחדים לצרותינו בעונות ואפי' ביום ר"ח עצמו עם היות
שהוא ר"ח והוא יום שמחה שאני ר"ח זה שהוא ראש לחדש הפרענות : וגם בו
נסתלק אהרן הכהן ע"ה וכן כתוב במגילת תענית שמת צדיק זה וא"כ חין לגדלו
על שאר הימים מפני שנהגו שם האכל הזה כוסף על פורענות החדש ואם כן
מי שקבל עליו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין משנכנס אב אפי' יום הר"ח עצמו
הוא בכלל וכן משמע לשון המשנה דכתב משנכנס אב נראה מתחלת ההכנסה
דהיינו ר"ח אבל אם פירש קבלתו או הכנינו עצמו באיסור שאר הימים חוץ מר"ח
הכל לפי מעשיו :

ערב ט' באב חמור טפי ומי שהחמיר על עצמו בעניני קודם היום הזה צריך
להחמיר יותר ויותר ביום הזה והכל לפי קבלתו ולפי מנהגו כיכר אם
קבל או נהג שלא לאכול בשר ולשתות יין אבל תבטל של גבינה ושאר הדברים
היה אוכל צריך להחמיר עליו ביום הזה שלא לאכול תבטל של גבינה ולא של
דג ולא כל דבר שיוצא מבעל חי שסוף סוף הוא מוטעם יותר אבל יאכל תבטל
של ערשם בלבד : ומי שנהג עצמו שלא לאכול דבר היוצא מבעל חי מר"ח אבל
היה אוכל תבטל אחר עט"ב אפי' תבטל אחר לא יאכל אלא פירות חייך וכיוצא
בהם מירקות ובסעודה המפסק' יש בין תנור וכירי בפת הרבה וקיתין של מים
כמנהגו של ר"י בר אלעאי ז"לה שראוי להחמיר בו יותר :

צמצא כללן של דברי' שיש מ"ז בתמוז עד יום ט' באב ה' זמנים זה חמור מזה
הא' מ"ז בתמוז עד ר"ח הב' מ"ח עד השבוע שזל ט"ב להיות בתוכו
הב' עט"ב הר"י וס' התענית עצמו שהוכפלו בו הצרות בעונות וכל' לנהוג בזמנים
האלו כקדר הזה דרך קל אפי' לחלושי המזג מ"ז בתמוז עד ר"ח ומכאן עצמו מן
הכפר

הבשר באמצע השבוע אבל לא מן היין אם היין מחזיק לו יותר כי מניעת הבשר
חינו כל כך קשה ואם הוא מרגיש בעצמו שמחלים לו יותר מניעת הבשר מניעת
היין ימנע עצמו מן היין ולא ישתה כ"א כוס של ברכת המזון שיפור רביעית או
רובו ותבטיל סנתבטל בו בשר יכול לאכול כי לא קבל עליו אלא לכער עצמו מן
הבשר עצמו • ומ"ח עד השבוע ימנע עצמו מן היין ומן הבשר עצמו :
שבוע קח ט"ו בתוכו לא יאכל תבטיל סנתבטל בו בשר אבל יאכל תבטיל
אחר ורג ובכירה וכל דבר היבש מן החי עד ט"ו ולא כל דבר היוצא
מן החי אבל יאכל תבטיל של ערשי בבק' ובסעור המפסקת אם יש בו כח לסבול
אפי' תבטיל לא יאכל לא כמנהג ריבא זלחה או קרוב לו והכל לפי מה שהו' אדם:
יום מ באב עצמו צריך להתאבל בו הרבה מאד כמי שמתו מוטל לפניו ולא
יסחק ולא ירבה דבריו ואכל בקלות ראש וסיחה בטלה והו' יום מר וכאח
וארעו לאבותינו בו הדברים קשים הא' בגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וזה
היה בענין המרגלים שח' ויבכו העם בלילה ההוא והוא היה ליל ט"ו כדמוכח
מענין הפסוקים ושם נאמר חי אני נאם ה' אם יראו האנשים וכו' ואותה הלילה
נקבעה בכיה לרורות ומכאן אני אומר שישתדל האדם להוריד דמעות בלילה
יותר מביום • הב' שנחרב הבית דחרבן בית א' ואע"ד כתיב במלכים בחדש
החמשי בז' לחדש בא כבזרחדן וישרוף וכו' צריך לומר שהוא בא בז' ושרף בט' ואף
כי נאמר שהתחיל בז' סוף עיקר הפעולה הרעה וחרבן היה בט' • עוד אפשר
לומר אע"פ שפעם בו מקצת הפעולה מ' חשבין ליה כיון שהוא יום מועד
לרעה מזמנים אחרים כאלו נעשה כל הענין בו ביום דמי והוא הוא הגורם וראו
לזה שבבית שני נכנסו בו גוי' בט' לעת ערב והתחילו לשרוף ולא נשרף באותו
יום כ"א נעצו מוצר ורובו או כולו נשרף בי' ואפילו הני נקבעה הבכיה והתענית
ביום ט' מפני שהוא יום המועד ויום הגורם כל הנזק ור' בגמ' דאמר אלו הייתי
פס הייתי קובעו בי' היינו משיס כער החרבן והשריפה שהיה בו אבל הקובעים
לא חשבו לזה אבל חשבו ליום המר והכמזר וקבעו אותו לבכיה • הג' כבר
אמרנו שחרבן בית שני נחרב בזה היום גם כן וכמו שאנו חוששין לחרבן בזה
ובזה ובזמנן ומתאבלין על כך גם כן צריך לחוש לכל נפשות ישראל שנפלו בחרב
וכזה חסידים ואנשי מעשה ודם נקי שנשפך הרבה מאד בין בחרבן בית א' בין
בחרבן הב' שאין חקר לרם שנשפך בין מחמת הזרים בין מישראל עצמן שנהרגו
אלו עם אלו וצריך האדם להתאבל על זה מאד ולהתחנן לפניו ית ילבס בגדי
בקס ונזקים בקמת תורתו ובקמת עמו ישראל מיר קמינו ורודינו שרדנו אחרינו
בכל דור ודור ואותו מזמור לאסף באו גוים וכו' שאו אותנו יום י' יש בו ענין לזה
וראו לכונן בו לאומרו על החרבן בכל זמן שרוכה לזכור אותו ולהתאבל עליו •
הד' כלכדה ביתר שהיתה עיר גדולה לאלהים של חכמים ושל סופרים ונהרגו
בה הרבה מאד מישראל ומרוב ההרגים לא נתנו לקבורה עד שעשו מהם גדר
לכרם

לכרם גדולה והמב' ברחמינו חם עליהם שלא הסריחו כל אותם הימי' עד שגבר
יד ישראל ונתנו לקבורה וקברום ועל גם זה תקנו בברכת המזון ברכת הטוב
והמטיב שפעם הטבה כפולה עמהם שלא הסריחו כל אותו זמן ועוד שזכו כולם
לקבורה • וחרבנה היה אחר חרבן ירושלם בזמן בית ב' ע' מלכי יון הרשע ימחו
מספר חיים ובהלכות ביתר נחשך מאד שמשנו וערבה כל שמחתינו נגזרנו
לנו ונפול הגורל על היום המר הזה • הה' נחרסה העיר היא ירושלים ע' מלך א'
רשע ממלכי ארם טורנים רופס הרשע שחיק טמא וחרס את ההיכל כולו ואת
כל סביביו מקנאה ותחרות על אותו מקום מקודש והיה יום ט"ו וכל לוה' דבריו
קשים וכבדים עד מאד כל א' מהם לברו ואכל כולם כח' ואם כן צריך כל אדם
לפנות לבו ודעתו ביום זה מכל שאר הדבריו כולם וליתן מחשבתו ושכלו לחשוב
בכל אלו הדברים וכינא באלו שארעו לאבותינו ולמרר עצמו וגופו עליהם
ולהתאבל ולהתחנן ככל הבא מידו וכל המרבה הרי זה משובח ונקר' בין מלאכי
מרום מאבלי ירושלם ויזכה לראות בשמחה ובנחתה כדכתיב שישו אתה
משום כל המתאבלים עליה :
ביצד יעשה אחר שאכל סעודה המפסק' בקרקע כאבל יחלוץ מנעליו ויקבל
עליו תעניתו ואבלותו וילך לב' ויסב במקום האבלי' או יסנה ממקומו
למקו' פחות גבזי יתר מן הא' ויפס דומם ק' רא בספ' קינות או בדבריו המעוררי'
יבין ואנחה מאיזה ספר מיהיה עד שיורידו עיניו דמעות ויתחיל לבכות על חרבן
הבית ועל שרפת התורה וההיכל ועל משיס העיר ויפיה ח'ך היה לשמה ושמה
כל העובר עליה יפס ויכיע ראשו ואו' הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי ועל הריגת
כמה חכמים וחסידיו בתוכה וכמה תיבוקיה של בית רבן וכמה עוברות ומניקות
עם יונקי פדים וכל היודע ליליל יליל יהודע לומר קינות יקנין בין כתובות על
ספר בין מאליו כפי חכמתו אשר נתן אלהים בקרבו ומזה היה על כל אדם
לחבר קיני' והנה והי ולומר אותם ביום המר הזה וצדקה יחשב לו ונקרא מאבלי
ירושלם ומקדושיה ומי שאינו בר הכי לחבר יצחק במה שחברו אחרים :
ויתפלל תפלת ערבית בכבוד ראש והכנעה ויאמ' נחם ה' כו' ויכנין בו הטיב
ויתחנן לפניו ית' וית' יאמ' די לכרותינו וינחמנו מאבלנו כי עת לחננה
ואחר יח יאמרו קדים וישובו לארץ כל העם ויקיונו הכל כפי כחו או א' אומ' וכולם
עונים אחריו ולא ירמיו קול אלא יהיה קולם מר ונשבר כחך בלילה ואנחה שכל
מי שימש קולו יסבר לבו ויפורר הבכי ובאחרונה קורין מגילת רינה בשברון
מתנים ובחלילה וכל מה שאפשר למעט בנרות ימעטו כי רבוי הנרות משמת
את הלב אלא כיבר יעשו ידליק כל א' נרו ויפיל לו ולאחרים סביביו וכך יעשה
אחר רחוק ממנו עד שימא בכל ב' ג' ד' נרות בצמחם ובהכרח כדי שיקראו
כולם המגילה ואחר שיקראו המגילה יכבו כל הנרות ותשאר א' כדי שיראו מה
שיעשו ויתעכבו בב' כמי שעשע ומשם אבילותו כל א' כפי מקומו וכפי יכולתו וילך
לביתו

לבינו צמיריות לב ואנחה בכבוד ראש ולא ידבר כח בשפה רפה ואפי' שלום לא יענה בא למקפיד ובשפה רפה ולא יסבב בכר ובכסת כסא הלילות דכריך מתמחה הלילה הזהת לעפר ועיניו ואכל חכל יגין הלילות כמו שנשתנית ליל פסח מכל הלילות לשמחה וטובה מכל הלילות חלה כו' יעשה אם אים בריוא הא דכ ל לוסכב על גבי קרקע יפרש מחבלת ויסבב עליה ויסים אבן תחת מראשותיו ואם לא נסח בחנה וירחם יתיק לו יישן על כ"ג מטה או ספסל ולא יפשוט בגדיו כולם כשחור הלילות לענג נפש לא יכסה עכוזו בלא סדינין ושמלות כי לילה זה הוא לפער עצמו בכל האפשר ענ חרבץ בית תפארתו והכל לפי מה שהוא אדם כמו שכתבתי ומפני זה לא דברו בענינים אלו בגמ' ואפי' מאן דאמר לכפות המטה לא הורו לו מפני שאין לבזור על הכבוד גזרה לא דבר שכלן יכולין לעמוד בו אבל דברי חללה הם למי שיכול לעמוד להכניע יצרו וגופו לסמים וחולי תהא חרבה לשמותיו כש שאין הרברים האלו יוצאין מן הראוי לכל אדם לעשות או לרוב כי קרובים הם לכל אשר יחפץ ביקר המלך :

אחר סיניח ראשו יקום בזריזות לכה לשוכ אל סקו ואל תעניתו ויבה עצמו ביום כדרך שאמרו כליל ויהיה לו מקום מיוחד שיקבע בו כל זמן האבל ויש מדרקקים שאינן יוצאין כל היום מבה ויפה הם עושין כדי שלא יסיוו דעתן מן האבלות בעניני דעלמא דכיון דיום זה המר נקבע לאבלות בכל שנה ושנה אין לבטל אבלותו על שום דבר בעולם ואפי' בתת ולא בעסק מזה אם לא יהיה דבר של דרכי רבים שאין לך דבר שמומר כגדו אבל שאר כל הדברי אין לעסוק בהם כלל ואפי' העומד בבה לא יפנה לבו ומחשבתו לספר עם חבירו שום ענין כא מעניני גלות ירושלם וחרבן הבית או מעניני הצרות והגזרות שעברו על ישראל דברים שיסברו את לבו וינמיכו את רוחו בענין שלא יסיה דעתו מהאבלות כלל . ויש מנהגין לשחוט בשר ולעסוק בברכי אכילה מחכות ולמעלה והיינו משים עגמת נפש שאין רוב הכבוד יכולין לעמוד אבל יחידים גבולה מנהגין שלא לאכול בשר באותו לילה וראוי הוא כיון דאיתא בגמ' דרוב ההיכל כשרף בי' ומפני כך יש מנהגין להתענות ט' נ' לפחות מי שאינו מתענה יענה עצמו מעט במניעת אכילת בשר שאין אכילתו מעכב כח לחיי נפש וכדקה יחשב לו להבלות על לבו חרבן הבית ולהתאונן על כך כמו שביארו למעלה :

בשעת מנחה מנהגין לקים מעל הארץ לשבת ע"ג ספסלי במקום גבוה והוא להראות נחמה באבלנו בו ביום וע"ז אומרי' פסוקי נחמה ומתעטפין בציצית ומניחין תפלין סוקראין פאר מה שאין עושין כן בבקר משום אבלות וכן אין מופלין על פניהם כל היום כולו להראות אותו כיום מועד שמוכסחים אנו סיהפך אבלנו לשאון ולשמחה כדכתיב לשום לאבלי כיון פאר תחת אשר וכו' אבל שאר הענייין אין מבטלין אותם כל היום כלל . ובשמיציאין ס'ת מוכיחין אותו בכסות שחור ובזוי שלא בכבוד התורה התמימה ומיללין בקל יללה

יללה גדולה ומרה והענין הוא כי כריך כל אדם לרעת מהתור' עצמה היא חוגרת סק ומיללת ומקוננת על היום המר הזה אשר בו נתחללה וכבודה בקלון הומר ושקמה כטומאת הכרה ומי הוא אשר יראה ויודע החרפה הזאת שבאה לתורתנו הקדושה עי' עד שהיא מקוננת ועושה מספר כתנים וא"כ אנחנו היכן נוליך את חרפתנו ואיך נשכבה בבשתנו בעשות את כל הרעה הגדולה אשר עשינו ועשו אבותינו עד שגרמנו כי גלות לשכינת עזנו וחרבן לבית תפארתנו וחרפה וכלי' לתורת ה' עטרת ראשנו וראוי בעת הזאת להגדיל המספר הרבה מאד לכל מי שיש לו עינים לראות ולב להבין ולרעת את כל אשר הרבינו לפשוע ולהרבות אשם עד שחרה אף ה' בנו ובתורתו עד לאין מרמא כאשר עינינו רואות וכלות וכתאריך הגלות כח ועוד ידו נטויה ומתחדשים עמו צרות רעות ורבות ואין אים משים על לב לקרוא בשם ה' ולקבץ ולאסוף את החרדים את דבר ה' בכל פיר ועיר ובכל מדינה ומדינה לאמר עד מתי יהיה זה לנו למוקם יש לנו עינים ואין אנו רואין את הכער הגדול הזה הבא עלינו ונחלל מס אלהינו הלל אלהינו ית' וית' מלא רחמים וארך אפים ומרצו להטיב עם בריותו וכח עם עמו ישראל אכסי בגולתו ובני בריותו זרע עבדיו אברה יצחק ויעקב עליהם השלום כח כי אליו כב יכול מגיע צרותינו כדכתיב בכל צרתם לו כר ואיך יתכן שיהיה הוא הרוצה בכל הרעה הגדולה הזאת חלילה אין זאת כי מאד כר לו הענין הזה והוא כב יכול מתאונן ומתאבל על ככה והוא מחכה ומצפה מתי תהיה יסועתינו ויוציא אותנו מאפלת גלותינו לאור כמו שבאמר ולכן יחכה ה' לחנכס וכו' ומי מעכב על ידו הלא הוא המסדר מערכות השמים מהעדה מלכין ומהקם מלכין משפיל ומרים וכדרכו יעשה בשמים ובארץ ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל כי כל דיורי ארעא כלא חשיבין וכל צבא השמים כרתעין מפני זעמו ומתאווים ומשתוקקין לפשות דברו כמס גבורי כח עושי דברו כלומ' אעפ"י שהם גבורי כח יש להם ממעלה וגבורה בתחתונים שכל א' סולט על אומתו עכ"ז עושי דברו משועבדים הם תחת ממעלתו ומאמרו ואם הם גבוהים הוא גבוה עליהם כמס כי גבוה מעל גבוה שומר וכו' וא"כ מי מעכב פורת הדין מעכבת כי הוא הכור תמים פעלו וכו' והוא כתב בתורתו התמימה אם בחקתי תלכו וכו' ואם לא תשמעו וכו' ואם הביא עלינו את כל הרעה הגדולה הזאת בדין וביושר היה כי אנחנו עזבנו אותו ואת בריותו והוא ג"כ השליכנו מעל פניו כדת וכסורה ואם יבא עתה ברוב רחמיו כי נכמרו עלינו לקרבו אליו יש למאד פתחון פה שמו עושה תורתו פלסתר דכיון דעדיין אנחנו ובנינו מוטבעים בבץ רגלינו ולא שבנו עד ה' עושנו אין דת ודין מותן שתעלה ארוכא למכתנו אלא אררבה לספות חרון אף ה' על סוכאיהם על ישראל שהוא מבקש להביתנו ואנחנו מתרחקים מעליו אלא שהוא מרחם עלינו כאב על בנים וא"ע דאנו סודרים בנים אנחנו ואינו מונע ממנו כל דבר וענין בהיותנו בגלותינו וכמס ואף גם זאת וכו' והוא

עונה אותנו בכל קראנו אליו ואם כן איך לא יעירר כל אדם את לבו לומר בשלנו
הרעה הגדולה הזאת כחפסה דרכנו ונחקורה כו' ואיך את רעהו יעזרו לשוב אל
ה' אלהינו ואיך את סיקובי עינינו יסליכו ואת גילולי יצרנו הרע יעזבו ויבחר בדרך
הטוב אשר בכו אלהינו ללכת בה ולא איש א' ולא ב' יעשו זאת כי מה תועלת לעם
בשוב היחידיו כי התועלת להם לבדם ומה בכך לתשובה אחר שרוב העם אינם
חוזרים בתשובה לא כל ירא וחרד את דבר ה' צריך לחסוף אנשים רקי ופוחזים
אשר לא ירעו את משפט אלהי השמי' זה עשרה וזה עשרי ולרדוף להם את הדרך
ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו ולקרבם אל אביהם שבשמים ובזה תעלה
אדוניה ומרפא למכותינו ולצרותינו ויתקדש שם בין המרובים ובין היחידים
והמעטים הנמצאים מהם יראו וכן יעשו ולא המחזיקים בדת להקיימה ולהרימה
הם הנקראים עמודי שמים והם מזוקי ארץ והם המעמידים את כל העולם
כולו ויש להם זכות כמ' רעה בדורו אשר זכה וזיכה את הרבים והם המוציאים
יקר מזולל ויש מאין והם סותפין לבורא ית' וית' בבריאת העולם ובהעמדתו
אבל לומר כל א' רב רבן שלם עליך כפשי ולהסגר בתוך ביתו ללמוד או לעסוק
בהפני שמים לא זו הדרך הרצויה בעיני ה' כי אינו רומה הזוכה לקנות לעשות
נפשות הרבה ולקרבן תחת כנפי השכינה כמי שהוא מזכה את נפשו יחידה
והאחרים בהמות ירעו ומי יודע אם עתיד ליתן דין וחשבון על ככה אחר שהיה
בידו להשיב רבים מעון ולהכיל לקוחים למות מרוב רשעתם ולהחיות את נפסם
בהנו ובחסדו אשר חננו ה' ולא עשה הנה הוא גרם את כל הרעה אשר תבא חו'
אחר שלא הזהירם וזעזע עי' יחזקאל הע' ולא דברת להזהיר רשע מדרך הרשעה
לחיותו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקע וכתיב וממקדשי תחלו ואזל
בגמ' אל תקרי וממקדשי אלא ממקודשי ואעפ' שלא היה בידם למחות סהרי
אמרו ז"ל אם לפניך גלוי לפנייהם מי גלוי וכו' עם כל זה כ"ב יכול חזר בו ונגזרה
עליהם הגזרה והתחילה הפורענות מהם כדכתיב וממקדשי תחלו ויחלו באכס'
הזקנים אשר לפני הבית וזה היה דרך כל החסידים הראשונים אשר היו
מקהילים קהילות ברבים לדרוש להם את דבר ה' את חוקיו ואת משפטי ומורה
להם את הדרך ילכו בה ונמצא זכות כל אותם תלמידים או אנשים הנאכפים
עמו תלוי באותו רב או רבן ומכרו גדול במאד מאד סכר שאין לו ערך וקצבה
אשר עין לא ראתה וזה הוא ענין הדאגה והיגון אשר צריך האדם הירא להיותו
דואב יום ט"ב על חלול ה' וחלול תורתו וחרבן ביתו וביזת עמו ושפלותו כל הזמן
הזה הארוך והנמשך ולא עלתה ארוכה למכה הגדולה הזאת ומתוך כך יתן את
לבו להשגיח בענין זה לבקש ולחפש לדרוש ולחקור איזה דרך כעלה ונכלית
בענין זה ואין דרך אחר ארוך וקצרה לא זה שכתבתי וזה צריך אדם להשגיח
ולדרוף אחריו ואם לאו בר הכי הוא יסתדל לפקוד ולכנות למי שהוא בר הכי
מיעשה וכל הזכות תלוי בו כי הכל הולך אחר המעמיד :

אחר

אחר מהתפללו מנחה אם לא הגיע עדין זמן ערבית לא יצא מכה אלא
יתעכב שם ויאמר מן המזמורים המשבירי את הלב ומעוררי תשובה
ובהגיע זמן ק"ט יקרא ויתפלל כשאר לילות ובכאחי יברך על הלבנה ואעפ' שהו'
יום י' יעכב הברכה עד הלילה הזה אחר שהוא בתענית ובשכרון מתני מתאבל
על חרבן ירושלים ראוי וכדאי הוא להקביל פני שכינ' משאר לילות וכן נהגו וילך
לביתו ויקבל תנחומין על אבילותו ויאמין באמונה שלמה שאלהינו ית' וית' ינחמנו
מאבלנו כאשר הבטיחנו ע' כביאיו ומעתה יעסוק בעסקיו ובחפצי שמים אבל
לא יסכח אותנו מלכו כדכתיב אם אשכחך ירושלים וכו' :

יום ט"ו באב ראוי להתנהג בו בשמחה וששון כמו שאמרו במשנה לא היו י"ט
לישראל כט"ו באב וכו' וכו' וכו' כלו מתי מדבר שכל ענה ושנה היו מתים
במדבר על אותה גזרה שנבזרה עליהם סימיותו במדבר ואל יכנסו לארץ ט"ו אף
ואעפ' שמתתם היה מט' באב לו' באב ואותו ט' באב של שנת המ' לא מתו כמו
שאמרו בגמ' שהיו ככנסים לתוך קבריהם והמתים נשארים במקומן והחיו' עולין
ואותה שנה כולם עלו כבר אמרו סוף סוף לא היו מאמינים בעצמן עד שבא
ט"ו לארץ וראו הלבנה במלואה אז שמחו כולם והאמינו שפקד ה' אותם לטובה
ונסתלק החרון אף מהם ועשו אותן י"ט וכיון שאבותינו שמחו בו וזכרם להם
האבל ל"ט ראוי לנו לשמח בו על זה אמרו בטל החפר שהיו חופרים קבריהם
ביריהם עוד נשמחו בו על ענין ירבעם בן נבט שהושיב שומרים בדרכים שלא
יביתו לישראל לעלות לרגל כמו שאמר להם אלה אלהיך ישראל והיה להם צרה
גדולה ובימי הושע בן אלה ביטל אותם שומרים והכריז שכל הרובה לעלות
יעלה . והקשו בירושלמי כיון שכל אותה טובה עשה לישראל איך עלה עלינו
סלמכאסר מלך אסור ותרצו משום שהיה לו להכריז כל העם יעלו לרגל והוא לא
אמר אלא כל הרובה לעלות יעלה ושמט את הקולר מצוהריו ותלה בזוהר הרבים
ואותו היום שביטל אותה יום ט"ו באב היה וכל העם שמחו שמחה גדולה ובו
הותרו שבטים לבא זה בזה והענין הוא שהכתוב אומר ולא תקוב כחלה ממטה א'
מטה כי איש בכחלתו ידבקו מטות בני ישראל ומן הפסוק הזה נראה שאין כושאין
כשים כ"א כל א' משבטו שאם ימות יקח בכו נחלתו מתוך שבטו ולא יוציא נחלת
אבותיו אל שבט אחר אחר דקרקו בפסוק אחר דכתיב וכל בת יורשת נחלה
ממטות בני ישראל כו' וכי איך אפשר לבת לירש שני מטות אלא ודאי שהיה אביה
משבט א' ואמה משבט א' ויורשת להם אם כן נראה שיכולה הבת להכנס בשבט
אחר ומכאן הותרו השבטים לבא זה בזה והיה להם בזה שמחה גדולה . ובו
הותר שבטו של בנימין לבא בקהל והיה שמחה לכל ישראל בזה ומקרא קראו
וקרבוהו . עוד הביא הירושלמי שבו זמן קיצוץ יפה לעצים שכל עצים הנקצצין
בו אינם עושין מאכלות כולן כשרין למערכה : ומרא דידן פליג שא"י יום תבר
מגל שבו פוסקין מלכרות עצי עוד מכבר תשם כחה של חנה ליבם ועש' תולעי'

זכרון למערכה ואפס' ליטב שניה דער אותיות וס' בכלל היו העצומים
וטובים מכאן ולהלאה לא היו פוסקים עוד • ובו ניתנו הרובי ביתר לקבורה
ובתבטל הגזרה על אותן רשע שכתנו גדר לכרס ודאה ה' בעינים וזכו לקבורה •
ובכל' אלו הענינים שארצו ביום זה צריך לתת טבח והוראה למקום ית' וית'
ששמחנו וגם אכחנו כשמח בו מעט וזהו להרחיק יגון ואכחה ממנו •
ר"ח אלול צריך כל אדם לעורר אל לבו לחפש ולפספס מעשיו ולשוב אל ה'
להיטיב כי הוא זמן רבון לקבל תשובה בין של יחיד בין של צבור
כי הם ימים שנתפיים המצוה על מעשה העבל כפעלה משה למרום במ' יום
האחרוני' ונהנו בלו הימים להרבות בסליחות ותחנונים ולקום באשמורת הבקר
כל מקום כפי מהנהגו וכבר כתפסט המנהג לקום בכל לילה שעה א' או ב' קודם
אור היו ומסדרים סליחות עד הבקר כל א' כפי כחו ועל זה החדש כאמר אבנ' דרודי
ורודי ל' ר"ת אלול שהמ"ב מבקש אהבתיו וימינו פשוטה לקבל טובים •
ערב ר"ח ראוי לכל אדם להתענות ולא גרע מכל ערב ר"ח שרוב אנשי מעשה
מתענים והוא מסוגל לתענית ובפרט ע"ד האמת הוא יום ראוי ומוכן
לתענית וכט' בערב ר"ח זה שהוא סוף כל השנה ועתיד לעמוד בדין על כל מה
פעשה כי בלי ספק יעמדו למספר בין הסגנות והטעיות והאונסין שעברו עליו
זולת הזדונות והמרדים והפסעים שמעטים הם הנלכדים בהם ירבו מלמנות
ואיך יוכל לעמוד לפני יוצר בראשית במשא הכבוד הזה בהיות לפניו ספרי חיים
וספרי מתים פתוחים והוא עומד על כסא דין וכל דרכיו משפט איך לא ירתח ולא
יפחד כל היורע זה ויכין עצמו מכל קודם לכן שלש יום כמס' בענין כל המועדו'
שואלין ודורשין קודם ל' יום סכבר חל עליו חובת המועד ככל חוקותיו וככל
משפטיו כט' במועד הזה שהוא כולל עניני רבים בין עניני האדם היחיד שצריך
לשוב ממעשיו ולחפש דרכיו שעתיד לעמוד בדין עליהם יבין בעניני העיר אשר
הוא דר בה • בין דין כל עיר ועיר ממלכה וממלכה • בין דין כל העולם כולו
בכללו ועל כל ענין וענין יש להם גזר דין מתוחה אם לטוב אם למוטב • גם על
השנה מה יהיה בסופה ועל כל אלו הענינים צריך כל אדם לעורר את לבו ל'
יום קודם ר"ה והוא מ"ח אלול לבער אח החמץ שיש בתוך קרבנו בחורין ובסדרין
ולא יביח ממנו לא מעט ולא הרבה סכבר חל עליו חובת ביעור ובהיות כי הענין
רב מכל ימות השנה ואין המלאכה לא ליום ולא ליומים צריך להתחיל לבער
ל' יום קודם לקיים מעט מעט אגרסנו וכולי האי ואולי וכו' לטהר עצמו באלו
הל' יום ומפני זה נהנו להרבות סליחות ותחנונים ככל' ולא די בזה כי צריך כל
אדם לטהר עצמו באשר הוא מכיר את מעשיו מי בתעניות מי במלקיות מי
בעשות צדקה ומספט מי בעסוק בתורה יומם ולילה כי היא משולה לאש
ומטהרת כאש מי בתפלות ותחנונים ודמעותיו על לחיו הכל לפי מה שהוא אדם
וכל זה בל' יום הקודמים אבל בהגיע ערב ר"ה אין זה צריך בעס' וצריך כל אדם

בין

בין גדול ובין קטן להתענות בו ולהרבות צדקה ומספט ולהתפלל ולהתחנן
לפני אלריו ית' וית' יקבל תפלתו בחמלתו ותשובתו בחיבתו שיש לו עם בריותיו
וצריך לבער החמץ שיש בו ולשרפו שלא ישא' ממנו למחר וכשיעמד בדין ימצא
מנוקה ומסופה ואין פוס' פה ומכפכף עליו ובכץ יבא לאור משפטו ואשריו ואשרי
עלדתו של הזוכה בכל שנה ושנה לטהר עצמו בענין זה ולא ישא' חובו ודקדוקי'
מבנה לשכ' באופן שכסיפט מן העולם הזה לא ימצא אחריו נוטה ובידיו לא דבק
מאוס ותעלה כשמתו למקום מנוחתה בלי שום מעכב ומסרב בידה אלא
אדרבא תמצא מלאכי מרום יעלו עמה ללוותה ממקום למקום ויפתחו לה סערי
צדק שתעלה במעלות למקום שממנו חוצבה כל א' כפי ערכו • א"כ מכל אלו
הענינים כד' מכרח התענית והתשובה ע"ה ואין ראוי לכל אדם למנוע עצמו
ממנו ולומר אינו מן התעניות שגזרו רז"ל עלינו ולמה לי לעשות כי הדר' תעניות
שגזרו רז"ל עלינו לא היו לענין תשובה בלבד אלא שצריך כל אדם ואפילו יהיה
צדיק גמור להתענות בלו הימים כדי להעלות על לבו הכער שעבר על אבותיו
בימים ההם ולהתחנן לשכיו ית' וית' ישוב ירחמנו ויש' עלינו לטוב כאש' שט' על
אבותינו וישוב עטרה ליוסנה ויש' עיר על תלה וארמון על משפטו ישוב אבל לא
לענין התשובה גזרו התענית כי זה תלוי בכל דור ודור כפי מה שהם ולכל יחיד
ויחיד כפי מעשיו כך צריך שתהיה תשובתו ואין סייך בזה גזר' כי מי הוא אשר
יש לו עינים לראות ולב להבין אשר לא יראה ולא יבין התועלת אשר מגיע אליו
בשובו ממעשיו הרעים וממלליו אשר לא טובים להתקרב ליוצר בראשי' אשר
בתרחק ממנו בקלקול מעשיו ובידו להתקרב אליו בהיותו קרוב ואף על פי שהיו
ימים הנמנעים ממנו מהתעבות בהם ראוי לאדם בעל תשובה בראות מעשיו
הרעים לומר איני אתעבה בהם אולי שיועיל כי אם דברו חכמים שלא להתענות
היינו למי שאינו צריך להתענות שהוא מכלכל מעשיו במשפט ודי לו בתענית א'
בשנה והוא י' שהוא זמן כפרה לכל אבל מי שהוא מלא תועבות וכאבות גדולו'
ועצמו פשעיו מספר כל השנה לא יספיק לו ואפילו שיכנסו בהם שבתות וי"ט כי
מה מנוחה גדולה מזו יש לו לאדם כי אם להתקרב לפני מ"ה הקדוש ברוך הוא
ועל' ומה לו לבקש שמחת מועדים וי"ט יוקר מזו שהיא שמחה גדולה ויתרה
לגפשו העלובה והעבומה יחידה בת מלך שבויה בין כמה זאבים והגוף הנגוף
החוטא כיון שלא זכה לשמחה לא ישמח אלא יתאבל ויאכז על כל הרעה אשר
עשה וזו היא שמחתו אם בעל כפס הוא הלא אתה רואה הרואה חלוס בשבת
הזהירו אותן שיתענה ולא ישמעו מפני בטלו מצות ענג שבת מפני תעניתו הלא
הוא מכני שכיון שהראו לו חלוס אשר לא כן לא מפני כושר מעשיו אלא שנמכר
עולתה בו והראו לו מן השמים שיש מקטרגים כנגדו וצריך הוא לשוב ממעשיו
כדי לבטל המקטרג ויתענה ויכוף כאבמון ראשו ולא יתענב כלל אלא ישוב
ערומם וזו היא שמחתו ועמוגו בהיותו זוכ' לענג גדול בביטול הענג הזה ובסקול

זה

זה אנו מתירין אותו להתענות גם מי שרואה את עצמו מובדל ומרוחק מאת
אלהיו ית מצד מעשיו הרעים ודרכיו המקולקלים ועת' בא לשו' לדרך הטובה
והישרה ולהתקרב לפני חוכן המרבה לסלות והוא אינו יודע את עתו אם יניחו
לו לשוב תשובה שלמה ורחייה לכבוד עונותיו ופשעיו ומקבל עליו להתענות ימים
אחרים והיו בהם שבתות ויט' איך בזה עון אשמה אלא חרבה וזרקה תחשב לו
וזכות שיתענה את נפשו העבומ' כדי לטהרה לשוב אל בית אביה כנעוריו ויש להביא
ראיה אף על פי שאינה צריכה ממד' בריה דרבינא דהוה כל שתא יתיב בתענית'
בר' ממעברתא ופורי'א כו' כראה שלא היה חושש על טעם יום של ימות השנה כי
אם על אלו מן הטעם שאומר שם בגמרא אבל כל שאר הימים לא היה חושש
לכבודם ולשמחת' שכוונתו היתה לשמים והוא עברא ככונה למי שהוא בעל סכל
ושוקל הענינים כאשר הם ואין כאן מקום להאריך :

ונחזור לענינינו שצריך האדם להתענות ערב ר"ה ולהיות ירא ונחל בכבוד
ראש והכנעה מן היום האיום' הבא עלינו אשר כל יושבי תבל עובדין
לפניו כבני מרוץ ואינו יודע איך יבא דינו • וילקח מלקות מ' כי ודאי יועיל
אעפ' שבעלו סנהדרין ומיתתם ועונשם סוף סוף נעשה מן הבא בידינו כי
סגולה היא לענינים האלו שיועילו ויכילו בהכות בהם על גב האדם ועל לבו
בפניו • מישראל במקום ב' ולכן לא ימנע האדם ממנו • והמהלך מן הלוקים
ע' זה לא יפה הוא עושה אלא חרבה מוכה עצמו משובה ובז' לדבר יחבל לו :
ואעפ' שאזל יטול כפורכו ויגלח וילבש לבנים ויתעטף לבנים להראות שיצא
בדימוס ואין אופי של אומה זו כאומה אחרת כו' איך הענין הזה שישמח האדם
ויגיל וישליך את רוע מעשיו אחרי גוויבטח במקום שיוציא לאור משפטו •

חלילה למאמין כן אלא ודאי יהיה עצב וסר וזעף על חטאותיו ויתענה עליהם
מקודם לכן ויבקש עליהם מלפני אלהיו ו' שהוא מקבל טובים ומוחל וסולח
ואחר שיעשה מעשה הראוי לו יעשה מעשה כמו שמובטח לו שיצא משפטו לאור
וילבש לבנים ויעשה כל מעשה המראה לבני אדם שמחה וששון ובפרט לעיני
האומות שיכירו וירעו אהבתו של אלהיו • עמנו מכל אומה ולשון אבל סוף סוף
צריך שלבו יהיה ככנע כעבר ונדכה בתשובתו הגדולה מחבה ומקוה רחמי
שמים כי רבים הם : ומ' במדרש ערב ר"ה הגדולים מתענין ועל למדינה כו'
סדר' משם שאין צריכין להתענות אלא הגדולים היינו לענין חיוב כללות העם או
כללות המדינה החייבת סך ידוע מוטל על הכל והגדולים באים לרבות ולפייס
ובעבורם מנות' להם מאותו סך המוטל עליהם רומה למשל הכז' שם אבל לענין
חיוב המוטל על כל א' וא' איך בקשת הגדולים מועיל אלא החיוב עצמו צריך
סיבוק וירצה וישי' פניו בקרב והלואי שיועיל לו לענין הכללות : גם צריך שיטהר
עצמו ובפניו ממש שירחץ ויטהר ויטבול במי מקוה אעפ' שאין דרכו בכך כל
השנה ביום הזה הכורא צריך' על כל פנים לטבול להשליך מעליו כל הטומאות

וכל

וכל המחשבות זרות שנתדבקו עמו כל ימות השנה ובכל רגל ורגל חייב אדם
לטהר עצמו ק' ב'ה שצריך האדם לחפש אחר הטהרה והקדוש' להתניב לפני
אלהיו • מן הבא בידו וכדי שתעלה לו טבילתו עד המחר' היה כו' לי ראוי וכדאי
שלא לשמש מטתו בלילה הזה ובפרט מי שאינו מוכרח להומי שצריך לה יחזור
ויטבול בשחרית כדי שימנע בטהרה בשעת הדין כמי שעומד ומבכה לרחמי
שמים הגדולים דלכע' איך דכין אלא ביום : וילך ל'ה מבעוד יום מבוס' לבני'
ומעוטף לבנים מתתן ועומד לקדושת היום ומתפלל ומתחנן לפני אלהיו תכלה
שנה וקלילותיה ותהל' שנה ובדרכותיה ויתחיל להתפלל ערב' בכונה מלה במלה
וטוב לו למנות ברכותיו א' לא' כדי להשלים ק' ברכות' הראוי ובפרט בימי' נוראים
האלה מיוחדים מזמן לזמן ימנה אותם וישתדל לכונן בהם :

ולר' היות תפלת הימים האלו משוונות בנסח' ובפני' צריך לכונן בהם יותר
מן הראוי וכשמתחיל להתפלל יכוף ראשו כאגמוץ וישפיל עיניו
למטה ולא יגביהם עד שישלים תפלתו ויהיו למטה ולבו למעלה וכך כל ימי'
שבין ר"ה ליום שיהיה האלו צריכין להיות מובדלים ומופרדים בקדושה ובטהרה
מכל ימות השנה ולא יגביה קול ובתפלתו שלא ירא' מקטני אמנו' וס' שלא יטרי'
לאחרים ואין ראוי להרים קול כלל אלא יחתוך התיבות בפיו ובשפתיו עד
שישמעו אזניו מה שמוציא מפיו וד' לו עם כונתו • ור' ענין קריאתו בסדר
הכל לפי מה שהוא אדם אם הוא יכול לכונן שלא בקריאת כתב ושגורה תפלתו
בפיו כראוי ומכוין במלותיו ואינו פו' לבו ומחשבותיו אלה ואנה טוב לו שיחבק
זרועותיו זה על זה ויעמוד ביראה ואימה כעבד לפני אדוניו אז טוב לו ואם יש
לו איזה מונע מהתפלל כ' או שאין תפלתו שגור' בפיו כ' ובכך נטור במחשבתו
ונכשל בכונתו יקח סדרו בידיו ויהי עיניו פתוחות להביט בו ואזניו קשובות
לשמע מלותיו ויכוין לבו לכונן כל מה שמוציא בשפתיו ואין חשש בכך וכך כוהגין
דוב העולם להתפלל אלו הימים מתוך הסדר עם היות שהדרך הא' כל יותר נכון
למי שיכוין בו • ובצאתו מ'ה ילך לביתו וישמח לבו ויבטח בהש'ת ויקדש בלב
שלים ובנפש חפצה וירחק ממנו כל יגון ואנחה שלא ליתן פתחון פה למקטרג
כי אין לו מקום לא במקו' יגון ואנחה ומדיבה וקטטה וכך כתוב עליהם בדברי
קבלה קדוש היום לא ל'ינו אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אלא צריך לשמח
בלבו ולהראות שמחה לכל כדי לשמח עיניו של שטן : ויבדר סולחמו ויחלל
ישלח מנות לעניים ולאביונים כדכתיב אכלו משמנים כו' ושלחו מנות לאין ככון
לו : וכל' שבימים האלו אין ראוי לאכול ולשתות יותר מדאי לא פחות מן השיעור
כדי שלא יקל ראשו מתוך חליתו וישב באימה ויראה ולא יכיד דעתו מן הדין
והחשבון גם לא יתן הרב' ויהי' מוכן לעמוד על משמרתו עוסק בתורתו ובתשובתו
ויקום בעוד לילה להשכים לב' להודות לשם ה' ולהתחנן לפני אלהיו לבקש
מלפניו עליו ועל עמו שיוציא לאור משפטו ויגזור עלינו ועל כל ישראל בזרות

טובות

טובות ויכתבו בספר חי' ובכפ' כדריק' גם בספר ג' אולה וישועה סיבאלנו מתוך
הגלו' הזה המ' וישועה מכף כל שוכא'ינו ומכל מבקשי רעתנו ויפר עזת כל הקמי'
עלינו ויחדש מלכותו עלינו במהר' ויחמ' די לזרתינו וכל א' יתחנן כפי כחו: ויסר'
תפלתו כראוי כאש' כתו' במחזורי' וספרו בידו ולא יסית דעתו ממנו ויהיה מעופף
בטליתו עסוק בתפלתו ולא יפנה מחשבתי אל מקו' אחר ויבמור תפלתו עד אחר
הזכאת ס'ת: ותקיעת סופר מכות עשה מן התורה שנאמר יום תרועה יהיה
לכם ותרועה זו נסתקפו בה אס' גמולי אס' ילולי שים ב' מיני יללות הא' מיילל
בנחת שאין מכאובו כל גדול אכזב ובמרוצה ומתוך כך יש לו נחת להשיב
בשימתו ואין רוחו קצרה וזה הנק' גמולי לשון אכזה זו ה'ר זו והב' מיילל
בכער ובמרוצה ומכא'ביו תכופות זו לזו ולא נתק'ו השב רוחו ונשמתו וזהו
נקרא יליל מיילל מכרת לבו במרירות נפשו ולכך תקנו בתקיעה סנייה והס'
עברים תרועה לפעמים אנו עושין עברים בין ב' תקיעות פשוטות וזהו כי ת'סת
שמה התרועה של תורה היא זאת שהיא גמולי: ולפעמים אנו עושין תרועה
בין ב' התקיעות וזהו כי ת'רת שמה תרועה של תורה היא יליל: ולפעמים אנו
עושין עברים תרועה בין ב' התקיעות וזהו כי ת'סרת שמה תרועה של תור' הס'
ילילי גמולי סכן דרך המכערים ממכאוב תחלת המכאוב אין מרגישין בו כל
כך ויש להם נחת בכך מה ואחר כך מתחזק כאבם בכח ובמרוצה עד שרוחו
קצרה ואין בו כח לעמוד: אבל לא ראו לזאת מידו ספק אחר לעשות תרועה
עברים בין ב' התקיעות כי ת'רסת משום שאין דרך חולה ומכער בכך:
ופעם הראשונה עושין ת'סרת ג' פעמים ואחר כך ת'סת ג' ואחר כך ת'רת ג'
והטעם לסדר זה משום דמכוי מצוי קודם ורוב המכאובים יש להם נחת וכער
ויש מהם שמכאוב' בנחת ואין מתחזק הכאב כל כך ויש מהם שאין להם נחת
כלל והם מעטים: וא'ת מאי נפקא מינה למיחש לכל אלו המיחושים ולכל הייללו'
כיון שענין תרועה היא יבבא כתרבו' ויבב' היא יללה מאמו של סיקר' מה לנו
יללה גדולה או קט' או מצויה או שאינה מצויה: עוד שמפני הספק הגדול
והספי' כל כך תקיעו' מיוסב ומעומד י עוד דמה ענין יבבא וילל' אל' ר'ה אס'
לענין עזריק' לשמר עצמינו על עונותינו למה תלו הדבר בשופר ולא אמרו
להתודות ולבכות כל א' על עונותיו ואדרבא אסרו להזכיר שום חטא ועון בו
ושלא להתענות ולהראות עצבות ויגזו כמו שכתוב בדברי קבלה אכלו משמנים
ונשתו ממתיקים כו' ו'א תעצבו: ואס' הענין מפני השטן שלא יקטרע עלינו שאמרו
כדי לערב א'ת השטן א'כ מה ענין היבבה לערבבותו בתקיעה פשוטה או ב' או
ג' היה מתערבב בתקיעה שתקיעת שופר העמידה לא נזכר בה תרועה אלא
תקיעה בלבד: ואין לו לילף מ'ה כמו שמכינו בענין תקיעת היובל שאין בה
וא' יליף מ'ה וזריק' שיהיה בה תרועה דהתם שאני משום דכתיב ביה שביעי
וילית שביעי מה שאין כן בתקיעה פשוטה לית בה ערבובי' כל כך שענין

יעה

התקיעה מראה נחת ורחמים מ'סכ בענין התרועה שמראה כער ודין והוא
מתערבב בכך מירא שמה בא אותנו יום העתיד לבא סכ'בו הנה יום ה' בא בוער
כתנור ובלע המות לנכח כו' א'כ מה לנו לרקדק בין תרועה לשברים או לשניה'
כא' ותרועה לבדה כגיא כי מראה יותר כער וערבוב: ובתירוצ' קוסיא זו
תתרוץ האחרת ועס' היות שלפי דרך האמת הכל לכורך היום ואין להוסיף ואין
לגרוע ואין הענין מפני הספק אלא מן הדין ומן הראוי אפ'ה ניסב הענין לפי
השטן בכל הבא מירינו: אמרו חז"ל ג' ספרים נפתחים ב'ה כו' וכל באי עולם
עומדים בו בדין וכולם עובדין לפניו כבני מרוץ וכריך כל א' להיותו ירא מדינו
ומשפטו ולכן כריך סיכין עצמו מקודם ו' יום כמו שביארנו למעלה סימא' מוכן
ומזומן לעמוד לפני בורא עולם בהיות סבוחר לבות וכליות יודע לבות בני אדם
ויס' מהם שאינם חוששין לרעתם ואין משגיחין על עניניהם וביום ר'ה עדין
מלוכמים בבגדים הכואים פעליהם והנוסה הוא הסטן והוא מלאך המות עולה
ומקטרע ובשעת הדין אין מקום להאריך אפים אלא יקוב הדין את ההר ובה
לא היה עולם יכול להתקיים מה עשה הק'בה ברחמיו הרבים הקדים רפואה
למכה וכונו לתועלתנו במצוה הזאת תקיעת שופר והיא כדי לערבב את השטן:
ביצד בענין שופר יש בוג' זכירות לטובה לישראל הא' עקידת יצחק שנעקר
על גבי המזבח וניתן איל' תמורתו ונחשב כאלו הוא עצמו נתקור ונעשה אפר
וקרני האיל' ההוא הוכנו ונתיחדו לסופרות א' לזמן מתן תורה שנאמר בו ויהי
קול השופר כו' וא' לזמן גאולתנו העתיד' סכ'בה והיה ביו' ההוא יתקע בשופ' גדול
וא'כ בשמוע השטן קול שופר וזכר עקידת יצחק אשר מכחה תסועה ליסר' בעת
זרה כמו שהתפלל אל' ע'ה' יראה כו' שהכונה היא סכל זמן שישראל בכר' יראה
ה' האפר ההוא כאלו הוא אפרו של יצחק ויחוס ויחמול על זרעו של יצחק והנה
בזה תסועה לישראל מיד מוכא ואין לו פתחון פה לדבר דבר ושכ' לאחוריו ואינו
מקטרע: ה'ב' מתן תורה מאחר שביום מתן תור' כתבלה כבודו של בורא עולם
לכל ישראל בקול שופר חזק מאד וכל ישראל קבלו התורה באהבה וחבה וענו
קול א' ואמרו כל אשר דברה' נעשה ונשמע ואותו היום זכות לכל ישראל וא'כ
בשמוע השטן קול שופר ב'ה זוכר לאותו שופר של מעמד הר סיני אשר נתעלה
כבודו של הק'בה בו כמ'ע עלה אלהים בתרועה כו' וישר' כבחרו לחלקו ונחלתו
ועס' בגולתו כמו שנאמר והיתם לי סגולה כו' ובכך השטן מתערבב ומסתתמין
טענותיו ואין לו פה להשיב: ה'שלישי בשמוע קול השופר הזה יעלה על לבו
יום גאולתנו העתידה שיתקע בשופר גדול והוא עתיד להמחול' מן העולם כדכתי'
בלע המות לנכח והרי הוא יודע שסבת מחייתו משום שהוא מחסיך פני הבריות
בהשטנתו ובקטרעו על כן בשמוע קול שופר מתערבב ומנוע עצמו מללמד
קטיגוריא על בניו של מקום ועל שלם אלה נתן לנו הק'בה עצה טובה לתקוע
בשופר יום זה להיות לנו למחקה ולמסתו' מכל מקטרע ומזיק מן הטע' שכתבתי:

ואעפ"י שחזל לא הזכירו ענין זה העדבוב אלא מטעם שופר גדול העת' להיות
הוא מטעם שהוא הגדול שכולן סתמוך כך בהיל דמחא נגמרה מלחכתו ואין
לו כח עוד לירד ולהסטיף ולעלות ולקטרב: וא"כ אחר שצריך לעשות הדבר הזה
לתועלתו ככז צריך לעשותו בשלמות ולהוכיח עצמו מכל ספק ואחר שכתוב
בתורה יום תרועה וכו' ולא חשש להזכיר התקיעה נר' שהעקר תלוי בתקיעה
והיא היא הגורמת הכל ולכן ראוי לנו לחוש לה ולהזהר בה:

ובדיוק: כי בענין התרועה שייך ג' ענינים כאשר כתבנו אן ספרים אז
תרועה או פניהם כא' ראוי לחוש לכולם ולזה צ"ל מדי ספק אחד
שאין כ"כ מורח לבמור הדבר כתיקנו: וא"כ צ"ל לתת טעם לענין דכחו טעם
ג' מיני כחבים ומיחושים בענין חולי הגוף א' שכאבין בנחת ולא בצער והם
בנחת בנח שבר אחר שבר: ויש שמכאוביו אנושים בצער גדול ילולי מילולי
בתרועה המסברת כל הגוף דפוחות תעלה א"ן לה: ויש מהם שמכאוביו מזה
ומזה יש בהם בנחת ויש מהם בצער ג' בחולי הנפש יש ג' מיני חללי' וכאב'
יש אדם שיש בידו עונות וחרומו' מעט ולא הרבה כי רוב מעשיו מתוקני' ומיטב'
וזה יקרא צדיק כי יידון אחר יו"ב מעשיו והעיקר מבטל את הטעל ולכן אין
חטאתיו נחשבים לכלום לעשות בו רופס אחר שרבו זכויות וע"כ יכתב ויחתם
לחיים יש אדם שרוב מעשיו מקולקלים והזכויות שבידו מעט מזער ומחבטלים
במיטות' ומשא עונותיו כבדו עליו לא יוכל לסבול וע"כ כאביו נכח ומכתו אנוסה
מאנה הרפא וכידון ע"פ רוב מעשיו ועליהם נקרא רסע וראוי שיכתב ויחתם
למיתה אם לא ישוב בתשובה שלמה ויש אדם שיש בידו מזה ומזה דמסע לא יקר'
שים בידו מחצה זכויות צדיק לא יקרא שים בידו מחצה עבירות אבל בינוני יקר'
מפני שהוא תלוי ועומד עד שנדע איזה יכשר ואיזה דר יגבר הזה או זה ומשפט
אינו נחרץ עד י"ה שהוא יום סליחה וכפרה לכל וג' אלה הם הג' ספרים אשר
בפתחים ב"ה לפני בורא עולם א' של צדיקים גמורים זא' של רשעים גמורים וא'
של בינוניים כנגד ג' אלה תקנו ג' מיני תרועות: שברדים כנגד מי שמכאוביו
בנחת ולא בצער והוא דמז לצדיק אעפ"י שיש בידו עונות וצריך רפואה עליהם
אין המיחושים בהם כ"כ אחר שנידון בתר דובו: תרועה כנגד מי שמכאוביו
בצער גדול והוא דמז לרסע שכתלכלך בחטאותיו עד לאין מרפא ואעפ"י שיש
בידו קצת מעשים טובים ניידון בתר דובו ורבים מכאובים לרסע: שברדים
ותרועה כא' כנגד הבנוני' שיש בידו מזה ומזה וצריך להגבר על יצרו לתקן
מעשיו ולהיות גבר כל חטאיו לסור ממקשי מות מן המכאובים הרעים אשר
עליו ושיהיו עליו בנחת ולא בצער בדרך הצדיק: ועל כן באו לעשות מכל
א' מהדרכים האלה עיקר ולעשות פשוטה לפניה זפטה לאחריה דמז לרחמים
פשוטים והוא מוכן בימינו לקבל טובים לכל השלם דרכי' שזכרנו כי אפי' הצדיק
גמור צריך תשובה ממה שבידו ואעפ"י שהוא מעט מזער אינו מתקנה זה בזה
וא"כ

וא"כ יבא לנו מזה שבענין התרועה אינה לענין ערבוב הסטן בלבד אלא היא
לעדרר הלבבות ולסבר כל א' רוחו וכשתתו ולחזור ממעשיו כל א' כפי ענינו וכפי
מרתו וכפי שיטתו: וזה יום תרועה יהיה לכם לזכור היא התרועה והסברון
ובהיות האדם חוזר בו ומתהרט ממעשיו הרעים בקרבו האלהים חשב' לטובה
וצדק' אותה למעשה ומוכיח משפטו לאחר:

תקנו לתקיע מיטב ומצומד על סדר הברכו' ואפס' לתת טעם דכיון דהשעו'
המיוחדות לדין בכל יום הם הג' טעמות הראשונות כראיתא ב"עא
ה' ב"ה אב"ג רכל היום יומא דרינא טעמות המיוחדות לדין הם הראשונות וכדו'
לערבב את השטן בשעת הדין שלא יעלה ויקטרב כאשר ביארנו ראוי למחר
לתקוע קודם תפלה המוסף מן הטעם הכז' עם היות שצריך התקיעות הם על
סדר הברכות סמזכירין זכרונות וסופרות לעירר הלבבות והיא טעמת רבון
להתקבל תשובתם גם לעורר הרחמי' שימתיקו הדין ויכבסו רחמיו את כעסו -
וגד' שתפלת המוסף היא מעולה ביותר ורומז' למקום עליון גם תקיעת שופר
דומות למדה עליונה תקנה זה עם זה כי כן צריך: וענין שופר צריך רוחב סכל
ונחת רוח לכיון לכל הענינים הרמוזים בו אבל כל אדם צריך לכיון בענין זה
כי הוא דבר נקל: בשה' א' שומע תקיעה ראשונה ועלה על לבו זכות א"א ע"ה
ובזכותו ירחם המב"ה עליו להוכיח לאחר משפטיו: וב שברדים יעלה על לבו
זכות יחקק א"ע שנעקר ע"ה המזבח מדעתו ומרצונו לראש: תרועה לזכות
דה"ע ששם היות שהיה מלך גדול ואדיר לא הכיח עב דת אלדיו בשלמות לעשות
הטוב והישר בעיניו ועברו עליו כמה צרות ורעות וסכל אותם באהבה וחבר
להשלים את נפשו: תקיעה אחרונה זכות יפקב א"ע והם רחמים פשוטים
ונמצא הדין בין ב' מדות של רחמים כדי שיהיה כבוס ביניהם ולא יהיה לו כח
לקטרב זאת היא כונה קברה ודי בזה:

אחר תקיעת שופר יבין עצמו להתפלל תפלת מוסף כראוי והיא ארוכה
בכמות ובאיכות ותקנו בה להזכיר מלכויות וזכרונות וסופרות וכבר
אחזל מלכויות כדי שתמליכוני בשמים ובארץ ובזה הזכור לכם זכות ראשונים
לרחם אתכם ובמה כל ופי' מה בשופר שהוא מעורר הרחמים והרבון: וצריך
סיהיו עיניו פתוחות ואזניו קשובות לכל מה שמוציא בשפתיו ויבין לבו למעלה
ועיניו למטה בין בתפלת לחם בין בחזר' ש"כ בקול רם ולא יסיח דעתו כלל ויהיה
מחזורו בידו כדי שלא יביט אנה ואנה אלא אמר עם הספר: יבשאומר היום
הרת עולם נהגו לשחות עצמן ולאומרו בכפיפת קומה: והטעם הוא מפני
שבאין להזכיר ענין גדולת היום ומעלתו ותגבורת הדין שיש בו וכל באי עולם
עומדים בו למשפט לפני בורא עולם ואינו יורע דינו איה יבא: ומש' אם כבנים
אם כעבדים הענין הוא שכל א' כיידון כפי מעשיו וכפי מעלתו ויתרונם כך חובתו
בענין משפטו יש כרון כבן ויש כרון כעבד וכפך' מינה היותו רח' או אחרון כמ"ש
כב ב 22 2 לעשות

לעשות משפט עבדו כו' תחלה ואחר כך משפט עמו יי' וכן איתא בפ"א לענין
יום הדין שבתחילה נכנסים יי' לדין ואחר כך אלה מ"ה והטעם מקמי דליפוס
חרון אף וחותם הם כבנים רחמינו כו' כלו' כיון שאנו נחשבים בעיניך לבנים
הראה חבתך מכל וכל ורחמינו כרחם אב על בנים ואל תדיננו כמעשינו הרעים
ואם איך אנו חסובים בעיניך אלא כעבדים מפני רוע מעללינו מה כאמר לפניך
ומה כמטריק אלא בחן וחנינה ומתנת חנם כעניי עבדים תלויים אל ארונך יהי
שיעלה לרכון זכרונם לפניך ויחמול עליהם כן עינינו תלויות אליך עד שתחננו
ותביא לאור משפטנו וכל זה הענין כריך לומר אותנו בכבוד ראש והכנע' סוכמרו
רחמי אל עליו ויהפך בזכותו ונהגו לאמרנו פעמים כדי לסמוך הענין הזה
לתקיע' ובהיו' סכריך האר' לשבר עצמו ורוחו ונשמתו בזמן התקיע' כמו שבארנו
יום תרועה יהיה לכם תקנו לומר זה הענין שהוא מביא את האדם להכנעה
גדולה בהזכירו יום עמידת דין ומעבה ואינו יורע איך יפול דבר ואפילו בחזרת
ס"כ את התפלה נהגו שכל יחיד ויחיד יאמ' אותו כל א' לעצמו קודם שיאמר אותו
ס"כ והטעם הוא שכל א' יסבר את לבו באומרו אותו בינו לבין עצמו ונהגו לו'
אותו בנחת ונזמרה כדי שיתמתקי הדברים בפיו ויכוין בהם כדי שיסבר את
לבו מתוך כך : אומר תפלת המוסף קודם שתקבל נהגו לתקוע סימן תפלת
תש"ת תלת פהס' י' תקיעות כדי להמלי' המאה תקיעות במקום שנהגין לתקוע
כשאומרי' כבוד מוסף בלחם וכמא' ג' תקיעות מיוסב תפלת ג' ותש"ת ג' ותלת
ג' וכן כשאומרי' מוסף בלחם וכן כשחזר ס"כ מוסף בקול רם לאחרים וי' קודם
תתקבל הדין ק' כדי להשלים הק' פעיות מפעיתה אם כי אר' וכן במקום שנהגו
פלא לתקוע בלחם א"ה כוהגין לתקוע קוד' תתקב' מנין ע' קולות כנגד ע' קולו'
שהיו במתן תורה קול א' מתחלק לז' קולות וכל א' מתחלק לי' כנגד ע' אומות
יום כוהגין מ' תקיעות ל' מיוסב וי' מעומד בקול רם על סדר הברכה ועכ"ל כוהגין
לתקוע קודם תתקבל וכל פעיקר הענין התקיעה הזאת אינה אלא כדי לעורר
הלבבות אח' שרוכין לזאת ולהפטר מבה שלא ישכחו את כל אשר עשו וישליכו
אותו אחרי ג' יום לא שיתנו לב לענין וכן מצינו בענין הזה במוצאי יום שתוקעין
בי' תפלת תש"ת תלת ואעפ"י שא' שהוא בענין תקיעות יובל שהיה ב"ה א"ה אינו
דומה שפנת היוכל מ' מנה ל' מנה והתקיעה הזאת היא בכל שנה אלא הענין
הוא כדי לעורר הלבבות ולהבניעם ולא ישליכו אחרי ג' יום את כל אשר עשו
והתענו והתורו על רוב עונם ובהיות כי שני הימים האלו הם ימים מראים ר"ה
ויה' חקנו בהם הענין הזה : וכן יש מקומות שנהגין לתקוע ב' ר"ח אלול בכל
לילות סקמים בהן באשמורת לומר פליחות ותחנונים ומה טעם לאותה תקיעה
אלא לעורר היסנים מתנומתם וכ"ה א"ה יתקע סיפר בעיר ועם לא יחררו וכן
מזה לתקוע ולהריע בתעמי' כבוד וכה"ה וכי תבוא מלחמה בארצכ' כו' ותקעת'
בחרב' ברות והטע' הוא כדי לעורר הלבבות ולהכנע כל א' ושוב מחמאתי ומתוך

כך רחמים של מעלה מתעוררי לרחם עליהם : ובצאתו מ"ה ילך לביתו סלח
וטוב לב מובטח בחסדי אל שיכא משפטו לאור ויאכל משמנים וישתה ממתיקים
פ"מ בדברי קבלה אלא שלא ירבה לאכול ולשתות שלא יכבד עליו ויבא לישן
כל היום כלו ואין ראוי ביו' זה לישן הרבה ואכל להקל ראש ולשוח טיחה בטלה
אלא יסב כל היום פוסק בלמודו וכעבודת האל ית' במורא ופחד : ויש כוהגין
להתענות בהם שאו' שהם מ' ימי תשובה ומי שנהג כך איזה זמן אין ראוי לבטל
אותו וכדקה יחשב אחר שכונתו לשמים כי סוף סוף ימי תשובה אקרו ואכל' אם
התענה בהם תענית חלום סכריך שלא יבטל התענית בהם בכל שנה וס"כ אב"ל
הבא לשא' להתענות לכתחלה כריך לעכב ע' שלא יתענה לא יאכל וישמח בהם
ולא יראה כער ויגון כמא' תעכבו כי קדוש היום לאלינו ומי שהו' יוסב בתעני'
כריך שלא יאמר דעתו כלל ויעקר לשום דבר בעולם כלל אלא יעכב עצמו ב"ה
יוסב ועוסק בסירות ותושבחו' ובעינינו התורה והמצו' כל א' כפי ערכו והסגתו
ובעת מנח' ערב ילך ל"ה ויתפלל מכהה כריך וכסורה בכבוד ראש והכנע' ויתר
יותר מבשאר הימים כאשר ראוי ליום הקדוש הזה ויתפלל מעוטף בביציתו
והספר בידו' ואחר תפלה יתחנן לפני ית' שיחרט השנה עלינו לטובה כאשר
תקנו הקדמונים בסדר אבינו מלכנו ונהגו שלא לומר א"ה חטאנו לפניך וכן
ראוי כפי הדין וכפי אשר נראה מס' הזהר שאין להזכיר ביו' זה שום חטא ועון
בפיו שלא יקטרגו עליו בסעת הדין אבל יהדרר עליה' בלבבו וטוב לו כלל ואחר
זאתו מ"ה יקבע למורו עד סוף יום ערבית ולא יסעוד סעודה ג' כי אפי' למד
יש ג' סעודות ב"ה היינו כסאין י' אחר אחריו אבל כשהו' מצפה ל"ה א"ה ראוי
לסעוד ולהכין סולחן משו' כבודו של ית' הבא ואפי' ב"ה אחר השב' לא שלא יעשה
ג' סעודות בסבת משו' כבוד האורח הבא וכן ראוי לעשו' שלא להכין סעודה אבל
כל סעוד לו שיאכל פירו' מעין ז' סעודות עליהם ברכה אחרונה מעין ג'
ויזכור בה מעין שבת ובה יבא ית' לענין שבת ולא יתחלל כבוד האורח אחר
שאין עורכין סולחן מפני כבודו ומי' ל"ה אפי' זה אינו כריך : וכמעשהו ביו' א'
כן יעשה ביו' ב' כי שניה כיומא אריכ' דמיא ואפי' לענין לו את מוספי ב' ב' יאמר
כמו ביו' א' ואעפ"י שבד' לנו שאין ר"ה לא י' א' א"ה לא ישנה דבר מיום א' ב' אחר
סתחלת התקנה כתקן על ספק גם אנחנו נעמד באות' התקנ' ואעפ"י שכתבטלה
הסבה ומפני זה לא נחום שיכא ממנו חורבא סימנו מיום ב' ונמכא י"ה ב"ה
בחדש כי כבר כל העולם יודעין דאין בקיאין בקבוע דירחא ואין עש"ב ית'
משום ספק לא משום שבזמן ס"ה היה קיים לפעמים היו עושין ב' ימים כשבאו
עדי' מן המנח' ולמעלה וממ' מהרה יבנה הבית ב' כשאר הדבר ככה לרדות
ואפי' לבני א' יוכן לענין שהחיינו בליל ב' יאמר שהחיינו לא שנהגו כל פרי חדש
משום מהו' טוב א' תקרי רע אבל בענין תקיעת סופר בב' וראי לא יאמר שהחיינו
אחר סבירך ביום א' על התקיעה עצמה ואינו דומה לקידוש היום מהיום גורם
לקידוש

לעשות מטעם עבדו כו' תחלה ואחר כך מטעם עמו ישראל וכן איתא בע"א לענין
יום הדין שבתחילה נכנסים ים' לדין ואחר כך א"ה מ"ה והטעם מקמי דליכנס
חרון אף' וחזקתם הם כבנים רחמינו כו' כלו' כיון שאנו נחשבים בעיניך לבנים
הראה חבתך מכל וכל ורחמינו כרחם אב על בנים ואל תדינו כמפעלינו הרעים:
ואם איך אנו חסודים בעיניך אלא כעבדים מפני רוע מעללינו מה כאמר לפניך
ומה כעבדך אלא בחן וחנינה ומתנת חנם כעניי עבדים תלוים אל ארונך יהי
סיעלה לרצון זכרונם לפניך ויחמול עליהם כן עינינו תלויות אליך עד שתחננו
ותושיא לאור משפטנו וכל זה הענין כריך לומר אותו בכבוד ראש והכנע' סיכמנו
רחמי אל עליו ויהפך בזכותו ונהגו לאמרנו פעמים כדי לסמוך הענין הזה
לתקיע' ובהיו סכריך האר' לשבר עצמו ורוחו וכשמתו בזמן התקיע' כמו שביארנו
יום תרועה יהיה לכם תקנו לומר זה הענין שהוא מביא את האדם להכנעה
גדולה בהזכירו יום עמידת דין ומכבה ואינו יורע איך יפול דבר ואפילו בחזרת
ס' את התפלה נהגו שכל יחיד ויחיד יאמ' אותו כל א' לעצמו קודם שיאמר אותו
ס' והטעם הוא שכל א' ישבר את לבו באומרו אותו בינו לבין עצמו ונהגו לו'
אותו בנחת ובזמרה כדי שיתמתקו הדברים בפיו ויכוין בהם כדי שיסבר את
לבן מתוך כך: אחר הפלת המוסף קודם שתקבל נהגו לתקוע סימן תפלה
תחת תלת פהם י' תקיעות כדי להפלי' המאה תקיעות במקום מנוהגין לתקוע
כשאומרי' כבוד מוסף בלחם ונמצא ג' תקיעות מיוסב תפלה ג' ותחת ג' ותחת
ג' וכן כשאומרי' מוסף בלחם וכן כשהזמר מ' מוסף בקול רם לאחרים וי' קודם
תקבל הרי ק' כדי להפלים הק' פעיות מפעלה הם סיכרא' ובמקום מנהגו
פלא לתקוע בלחם א"ה מנהגין לתקוע קוד' שתקבל מנין ע' קולות כנגד ע' קולו'
מהיו במתן תורה קול א' מתחלק לז' קולות וכל א' מתחלק לי' כנגד ע' אומות
ויס מנהגין מ' תקיעות ל' מיוסב וי' מעומד בקול רם על סדר הכרכו ועכ"ל מנהגין
לתקוע קודם שתקבל וכל פעיקה הענין התקיעה הזאת אינה אלא כדי לעורר
הלבבות אח' מרובין לזאת ולהפטר מבה פלא ישכחו את כל אשר עשו וישליכו
אותו אחרי גימס לא שיתנו לב לענין וכן מצינו בענין הזה במוכף יה' שתוקיעי'
פי' תפלה תחת תפלה ואעפ"י ש"א שהוא בענין תקיעת יובל מהיה ב"ה א"ה אינו
דומה פסנת היובל מנ' מנה לז' מנה והתקיעה הזאת היא בכל מנה אלא הענין
הוא כדי לעורר הלבבות ולהכניעם ולא ישליכו אחרי גימס את כל אשר עשו
והתענו והתורו על רוב עונם ובהיות כי שני הימים האלו הם ימים מוראים ר"ה
ויה' חקנו בהם הענין הזה: וכן יש מקומות מנהגין לתקוע ב"ה חלול בכל
לילות סקמים בהן באסמורת לומר סליחות ותחנונים ומה טעם לאותה תקיעה
אלא לעורר היסנים מתנומתם וכ"ה א"ה יתקע סיפר בעיר זעם לא יחרדו וכן
מנהג לתקוע ולהריע בתעמי' כבוד וכ"ה וכי תבוא מלחמה בארצכם ונתקעת'
במכ' כדות והטע' הוא כדי לעורר הלבבות ולהכנע כל א' ומוזב מחמתו ומתוך

כך רחמים על מעלה מתעוררי לרחם עליהם: ובצאתו מ"ה ילך לביתו סלח
ועוב לב מובטח בחסדי אל שיכא משפטו לאור ויאכל משמנים וישתה ממתיקים
כ"ה ברבירי קבלה אלא פלא ירבה לאכול ולשתות שלא יכבד עליו ויבא ליטע
כל היום כלו ואין ראוי ביו' זה ליטע הרבה ואכל להקל ראם ולמנוח סיחה בטלה
אלא יסב כל היום עוסק בלמודו ובעבודת האל ית' במורא ופחד ויס מנהגין
להתענות בהם שאו' שהם מ' ימי תשובה ומי סנהג כך איזה זמן איך ראוי לבטל
אותו וזדקה יתעב אחר שכונתו לשמים כי סוף סוף ימי תשובה אקרו ואכל' הם
התענה בהם תענית חלום סכריך פלא יבטל התענית בהם בכל מנהג וסכ' אבל
הבא לשל להתענות לכתחלה כריך לעכב עי' פלא יתענה לא יאכל ויסמח בהם
ולא יראה כער ויגון כ' משול תעכבו כי קדוש היום לאלימו ומי מהו יוסב בתעני'
כריך פלא יאמר דעתו כלל ועיקר לשום דבר בעולם כלל אלא יעכב עצמו ב"ה
יוסב ועוסק בסירות ותוסבחו' ובעיני התורה והמצו' כל א' כפי ערכו והסגתו:
ובעת מנח' ערב ילך ל"ה ויתפלל מנחה כריך וכסורה בכבוד ראש והכנע' ויתר
זיתר מבשר הימים כאשר ראוי ליום הקדוש הזה ויתפלל מעומף בביציתו
הספר בידו' ואחר תפלה יתחנן לפניו ית' שיחרט הסנהג עלינו לטובה כאשר
תקנו הקדמונים בסדר אבינו מלכנו ונהגו פלא לומר א"ה חטאנו לפניך וכן
ראוי כפי הדין וכפי אשר נראה מספ' הזהיר שאין להזכיר ביו' זה שום חטא ועון
כפיו פלא יקטרגו עליו בסעת הדין אבל יהרהר עליה בלבן וטוב לו ככל' ואחר
זאת מ"ה יקבע למורו עד שיגיע זמן ערבית ולא יסער סעודה ג' כי אפי' למד
יס ג' סעודו ב"ה היינו כשאין יט אחר אחריו אבל כשהו' מפנה ליט א"ה איך ראוי
לסעוד ולהכין סולחן משול כבודו של יט הבא ואפי' ב"ה אחר השב' י"א פלא יעשה
ג' סעודו בסבת מש' כבוד האורח הבא וכן ראוי לעשו' פלא להכין סעודה אבל
כל סעוד לו שיאכל פירו' מעין ז' סיעור סיכרך עליהם ברכה אחרונה מעין ג'
ויזכור בה מעין סבת ובה יבא יח לענין סבת ולא יתחלל כבוד האורח אחר
שאין עורכין סולחן מפני כבודו ומיט ליט אפי' זה אינו כריך וסמטתו ביו' א'
כן יעשה ביו' ב' כי מנהג כיומא אריכ' דמיא וספי לענין לו את מוספי ביו' ב' יאמר
כמו ביו' א' ואעפ"י שבר' לנו שאין ר"ה לא י' א"ה לא יפנה דבר מיום א' כי אחר
שתחלת התקנה נתקן על ספק גס אנחנו נעמד באות' התק' ואעפ"י שנתבטלה
הסנהג ומפני זה לא נחוש שיכא ממנו חורבא סימנו מיום ב' ונמצא י"ה ב"ה
בחרם כי בבר כל העולם יודעין דאנן בקיאינן בקבוע דירחא ואין עשי' ב' ימי'
משום ספק לא משום סבתן מ"ה היה קיים לפעמים היו עושין ב' ימים כשבאו
עדי' מן המנח' למעלה ומסו' מהרה יבנה הבית ב' כשאר הדבר ככה לרורות
ואפי' לבני ח' יוכן לענין סנהגין בליל ב' ואמר סנהגין לא סנהגו על פה חדש
משום מהיו טוב א' תקרי רע אבל בענין תקיעת סופר בב' וראי לא יאמ' סנהגין
אחר סכירך במס א' על התקיעה עמקה ואינו דומה לקידוש היום מהיום גורם
לקידוש

לקידוש שיאמר ודי למביץ. אחר זאת לא יסליך מעליו הכניעה והשפלות כי כל ימים לו נקראים ימי תשובה ואשרי החוזר בהם ושב מחטאתיו כי תפלתו נשמע ותשובתו מקובלת כמו שלמדנו מפ' דרשו ה' בהמבואו ואפי' ליחיד ויש הפרס בין תשובת ימים אלו לשאר ימות השנה שהפרס האורח מן החטא לכן כל אדם ראוי להתבונן בענין קדושת ימי' לו ויסדר בהם תשובתו והכניעתו ויתעב' בהם כפי כחו ורבים נחגו להתענות הימים כולם וכך ראוי לעשות למי שאינו חולה ויפשה בהם בדיקה כפי כחו כי הדקה מבטלת הגזרה ומבטא בדיקה ותשובה כא' לבטל כל זרות שבעולם גם יקבל בהם מלקיות כפי כחו כי סוף סוף יש בו וזה לאות רבוע שמכפר ומכקה מעליו חטאיו התלוי עליו ואפי' שאין לנו ב'ד מוסר כדי ללקות בפניה נעשה מן הבא בדינו וה' הטוב יכפר בעד ומי שיכול לבטל ממלאכתו ואומותו להקדים אלו הימים כולם לעבודת ה' ולמוד תורתו אחריו ואשרי חלקו. ואם אינו יכול לעשות כונתו בביתו יעמד במקום מיוחד נסתר עוסק כל היום בלמודו ודרך עבודתו ואם יש לו מעכבים ומכשלים עד שאין לו יכולת לגמור כונתו ביסוב מפני המקטרגים עליו ילך לו חוץ לעיר בעיירות ובכפרים ויסגיר עצמו אס' אס' עם חברה וישב בדר וידום ויפשע במעשיו אס' במה שפע' כל השנה כלה אס' במה שפע' מ'היותו הן בלילותיו הן בקטנותיו הן בכערותיו הן בבחורותיו ואם עבר עליו וסתה מי המרי' מים הזדונים עונות וזדונים יבכה ויתאבל וישב לעפר וישתומם על ככה איך באו ע' מעשים אשר לא יעשו עד להכעיס בהם לבורא עולם יוכר נשמתו ועשה הרע בעיניו במה יקדם פניו ואיך יבקש רפואות תעלה למכתו ולמכאוביו יתום אפל וספל מלאו לבו לעשו הפך רצון מ'מה ה'בה ויתפלל ויתחנן לפניו כי א' רחום וחנון הוא ומרבה להטיב וידו פשוט לקבל פבים ובהיותו בלב נשכר וכדכה ודמע' מפ' כס ומתענה יום אחד יום כימים המראי' הלא תשובתו ודאי תעשה פירו' ויעלה זכרונו לטובה לפני רופא כל בשר ומפלי' לעשו' כדכתי' טובו בני' טובים ארפא משוכותי' כי הוא חן חן הדין והשור' לעלו רפואה למי ששוב' בחרון ובמרד ומעל להכעיס א' ארוביו והוא יתברך ויתעלה עובר על פשע וקור' לו לשלום כמו שנ' שלום שלום לרחוק ולקרוב ואדרב' הוא מפשה ומקו' אימתו ישוב להטיב עמו כדכתי' ולכן יחכה ה' לחנכס כו'. וע' קר בזה התפלות והתחננו' לשפוך שיחה לפני ארון הארובי' וזכרנו אס' מורי' דמע' מעיניו כי ודאי לא ישובו ריק ותשובתו מתקבלת ואפי' יהיה רשע גמור והרבה אשמה המכה ברחמי' חותר לו מתת' לקבל תשובתו ומסייעין אותו לטהר עצמו בשלמות ולא ישוב עוד לכסלה. ואם אין בו כח להתענה בכל יו' יתעב' בלבוש ולא יאכל היום ההוא כא' לשוכר כפשו לש' ויסקור על למודו ועבודתו ויחשב לו לדקה וכף אס' אינו יכול להתענות כלל יעשה באופן שיאכל ולא יחל' מתחשב לו יום מתעב' מסגף עצמו קמאכל ומשת' לעבודת אלהיו ולעמית כפא על חטאתיו והשכחה הערבה בהם

בהם ב'בה הוא ענין גדול אפי' סכל ימות השנה הוא ענין גדול באלו הימים הוא יותר ויותר אחר סכב יכול הוא מצוי יותר ומקומו המיוחד לו הוא ב'בה ובתו מדרשו' כל הקודם לבא בהן ומתפלל ומתחנן לפניו זרע ונסכר ותפלתו מקובלת ולכן תקנו לקום באשמורות קודם אור הבקר להמבא סם עד שיתפלל תפלתו ואם עוד הלילה גדולה ואינו יכול לעמוד עד אור הבקר וסינה חטפתו לא יסכב על מטתו אלא יס' סוכת עראי בין ברכיו או על ספסל א' בענין פירגים בהיות הבקר ויקום בזריזות לשבח ולפאר ליוצר בראשית בזמירות ובקטנות כאמר ראוי לעשות ואם רואה עצמו מבולבל ומטורף מן הסינה עד שאינו יכול לעמוד על רגליו מכובד גופו ירחץ פניו ידיו ורגליו במים קרים כדי להסיר הכבדות מעליו וינענע עצמו מפה ומפה ולא יעמד במקום א' כי הטויל וההלך בזה עקר גדול וכן מצינו בענין כג' ב'יה שהיו אל אישי כג' עמד והפג על הרפה לומר כי העמידה והכנון נסירים הסינה ופירט כנון הרגלים כתב הרמבם ז'ל בפירוש המשנה לפי שהרפה תכנן הרגלים ותרד הסינה ובפיתחממו הרגלים תבא הסינה וכתב אחר זו הסבה בשאלות הטבעיות וכו' עכ'ל. והחכם עיניו להתגבר על יצרן בכל מיני תחבולות וערמות וז'ס כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ואין לך מלחמה מיוחדת כא' מלחמה אחרת. ואם בכל לילי האשמורו' אינו יכול לעמוד עד אור הבקר לפחות באלו הימים יתחזק בעצמו לעמוד על עמדו מעשה סקס לסליחות עד שיתפלל תפלת שחרית ולא יסיד דעתו כלל ברצ' אחר חוץ מתפללו' ותחנון או למוד התורה והמצוה ודבר נקל הוא למי שיעמד עליו. ולמוד הימים האלה כל שמי' שמביץ בדרך האמת יביח כל הלמודים מעסוק בה כי היא מוסכת ואת האדם אל הדרך הטובה חוכה להדבק בפ' החיים ובכ' תשובתו מתקבלת יותר כי עולה הוא למעלה למדרגה עליונה ומי שאינו בר הכי יעסוק במשנה ופירוש מה שא' גם כן ענין גדול לקרב את האדם אל אביו שבשמים זהו יסוד ועקר לתורה שב'פ ואם יודע אותה מפמה טוב ומה נעים להעלותה כולם על פיו באלו הימים הנוראי' ויהיו לו מעיר לעמוד להמליץ עליו זכות לפדות נפשו מכל גזרה רעה ולומר מנחמו כועד ואי לאו בר הכי הוא יעסוק כל א' בחביב אכלו והדבר המקרב בפשו לעבודת ה' ויתורה בינו לבין עצמו קודם הלמוד ואחר הלמוד מה הוא מה חיו וכו' מה מעשיו הטובים ואיך יתן דין ומסבין לפני ממה ה' ויתקן דרכו כל האדם והבא מידו ויתחרט על העבר ויהיה בר חפץ והספק על בשרו מבית כי ה' דבר בגולמי לתשובה ולהתקרב אל ה' וקרוב קולו להשמע פכן ראשי תיבות שמש בקלי' ערב זה אס' מתענין בו אלא אדרבה אובלת וסוקין וכל האוכל וסמחה בו ומרבה לשמות הרי זה משובח ומתחשב לו כאלו העכבה והעצם שאחר שה' סמח וטוב לב בהחמינו אמונה שלמ' שלום המחדת יהיה יום שלמה וכדעה לכל ל'ש ישראל זהו ביניהם יתכפרו עונותיו ובאותה שעתה אוכל וסמחה ומצב את לבו ראוי להשב חותה לו לטובה וכב' זכות יש לו באותה

באותה שעה של מזה כמו התעני' של מחר וזה וזה מצטרפין למלא את ידו אבל כל המתעני בו ג' מראה שמסתפק לו בענין בגולת היו' שמסתפרו בו עונות יס' והוא ירח וזל שמא יתכפרו שמא לא יתכפרו והוא מחוסר אמונה שראוי להאמין באמונה שלמה שיראיו היום מכפר בסגולתו סנתן לו המב' לקבוע אותו ליום שלי' וזכרה בכל שנה ושנה ומראה בזה רחמיו ית' על עמו ישראל שעם היום שכל השנה מעניסין לפניו והיה ראוי להנקם מהם על עונותיהם ורוע מעלליהם אזה מאריך אפיה ואינו גבי דיליה ואומר להם טובו אלי ואשובה אליכם וביום הזה יכפר עליכם וכו' ובטביל זה בזה להם סיענו את כפמיהם וענש על זה כרת כדי שיבא להם ההתעוררות מהם ויתנו את לבם לשוב ומתוך כך יכבשו רחמיו את כעסו ויתחול להם מחילה גמורה על הקלות ועל החמורות אבל אם לא ישובו ח'ן מפיק להם סגולת היום לכפר כ"א על הקלות כראיתא בזמא פ"ה בענין ד'חלוקי כפרה כו' ועכ"ל שאוכל וסותה ושמח ערב י"ה א"ל לו להרא' עירובין בעצמו ואכילות בסות שיבא מהם לקלות ראם ושיחה בטלה שא"ל הוא עושה טבירה היו' בידו ולא כו' חזל על ככה לא שישמח שמח' של מזה בענין רבוי אכילה שמרא' בה שמאמין בתענית של מחר שיעלה לרצון לפני בורא עולם ויכפר חטאתיו ואין כיכר ענין זה כ"א ברבוי אכילה שהיא הפך התענית והמעשה שהוא מענין ח'ן חייט שקנה אותו רב בחמס זהובים והוא לא היה סוה כ"א ח' כדי להראות שמחת לבו בתענית של מחר וכמו שפייס אותו הגמון ונתרצה לו ופטרו לסלום גם אמרו כן כדי שיוכל לסבול התענית של מחר שאחר שאכל וסתה היו' כראוי דברים טובים סומכי את הלב לא יזיק התענית לבטל כוונתו ותפלתו ויוכל עמוד כל היום בתשובתו ועבודתו כי זהו העיקר כ"מס וזהו מעלין עליו כאילו התענה ט' וי' שאחר שהאכילה כורך התענית הרי כתענית וזרקה יחשב לו באכילתו •

אחר חכות היום לעת ערב יטביל גופו במי מקוה ואעפ"י שבזמן הזה אין לנו טומאה וטהרה כבר נהגו כל ישראל לטבול הטבילה הזאת ומנהג של ישראל תורה והוא טוב ויפה לטהר עצמו מבעל קרי לפחות ביום הקדוש הזה כיון שמן הדין היה שבעל קרי א יתפלל ואפילו בשאר ימות השנה עד שיטבול ומפני שלא יכלו רוב הכבוד לעמוד בה בטולה לטבילותא ראוי הוא סליוס ח' בשנה שהוא אריר וכורא סנעמיד הדין על מקומו ולא תתפלל בו עד שטבול ואין צורך לברך על הטבילה כי אינו אלא מנהג אחר שנעקרה התקנה ממקומה • אומר שעלה מן הטבילה מופשט מכל מחשבות רעות והרהורים רעים יבא לב' להתפלל תפלת מנחה ויתורה בה אחר התפלה בהכנעה וכבוד ראם סכיון מזה הורוי בתקן על שמא יחנק בסעודה וישאר בלא וריו א"ל הרי הוא חשוב כורוי היו' עצמו וצריך לכונן בו כראוי כמי שעומד על פרק המיתה שחוזר מלב ומנפש • אחר תפלת מנחה מוהנין ללקות מלקות מ'יום מוהנין קודם מנחה וכל מהדר הראוי בזה תחילה ילקו • ידה עם המלקו' ויבוק ראשו כאגמון בהכנעת לבו ויעביר על

על מחשבתו עבירות שעברו עליו רובם או מקצתם ובה יקל מעליו לפחו' מעט • אחר כך ירד לטבול ויתורה גם סם בתיך המים ויטהר מחשבותיו ויעלה ויקל מעליו מעט ואח"כ יבא להתפלל ויתורה בתפלתו בהכנעת לבו כמ"ס ויקל מעליו מעט וכמכא שהפין עצמו לקבל היו' הנורא בקדוש וטהרה • סעודה המפסקת יתחיל בה מבעוד יום כדי שיוכל לכוון מעט מאכילתו קודם סילך לב' ולא יטרוד עליו אכילתו בתפלתו אם ירצה לסתות יוכל לסתות ואפ"ה לא יאכל אכילה גסה מזה הטעם שלא ימא עכור בתפלתו ולא יוכל לכונן בה כראוי והחכם עיניו בראשו לאכול דברים טובים ומטעמים טובי' מעטי הכמות ורבי האכילות שיוכל לסמוך עליהם כל היום ולא יזיקו לו וזהו דרך החכמי' ובעלי הסכל גם כדי שלא יצטרכו לבאת מב' לעשות כריהם • אחר מקיעת החמה יחלוץ מנעליו וילך לב' מתוקן ומעודר מלובם בגדים נקיים ולבנים אם יוכל ויפג במקומו וספרו או מחזרו בידו ולא יסוה דעתו לסוה דבר בעול' לא בעניני תפלותיו וזימרותיו וקודם שיתחילו להתפלל תפלת ערבית יתירו כל כדר ושבויה או חרס או אלה שעבר עליו השנה שעברה ועודנו בידו יתיר אותו להעביר המכסול מעליו שלא יקרא עברייני ואפ"ל על ספיקן יתיר ויתחרט מכל אשר עבר על ידו בין ידוע בין אינו ידוע בין עבר עליו בין לא עבר ועל זה נהגו לומר כל כדרי וכו' ולכן צריך כל ח' וא' לכונן בו בעצמו ולכונן במה שעבר עליו לכלול אותו עם כדרי כבור ואעפ"י ש"א שלא נתקן ענין זה הכנסה אלא דוקא לכדרי כבור ושבויותיה' והסכמותיהם כבר חלקו עליהם ואמרו שלכל כדר ושבויה שיש לכל ח' וא' בידו ומתחרט עליו מועילה ההתרה הזאת וכך נראה מלפון הכנסה שאומ' אבו מתירי' להתפלל עם העבריינים שאפילו ליחיד שעבר על שבויתו מועיל מהרי עברייני איקרי • אחר כך יאמרו שהחיינו ומתחילין והוא רחום שהשעה צריכה לכך שיכפר עון ולא ישחית ואו' ברכו וקורין ק"ס עם ברכותיה ואו' בשכ"מל בקול רם שהרי אנו ביום זה דומים למלאכים וראוי לנו לומר שבח גדול כזה ולא יקטרגו עלינו ויקר' כל הק"ס בקול רם מלה במלה ויתפלל תפלתו ז' ברכות בכונה גדולה עיניו למטה בספר ולבו למעלה ויתורה בסוף תפלתו בהכנעה גדולה כי עיקר י"ה תלוי בורוי וההכנעה וכל המוסף להתעורר ולפרט חטאתיו ועונותיו בינו לבין המב' ולהתחנן כל ח' כפי כחו הרי זה משובח • אחר כך יתחיל ס' סליחות ותחינות כל מקום כפי מנהגו ויאריו בהם ואחר כך יאמרו הודוים ויאמרו קדים תתקבל ותענו וכו' אחר כך נהגו להתחיל ד' מזמורים של ספר תילים עד לבטח תוסיבני ואומר קדים ונראה לי טעם למנהג זה מה ששמעתי שיש בר' מזמורים אלו סגולה להנצל מהקרי ויש בהם ס' תיבות וארבעה מזמורים יעלה למנח קרי' ובלילה הזאת שאנו דומים למלאכים צריכים אנו להזהר מכל טומאה ובפרט מטומאת קרי כא"ל הרואה קרי בליל י"ה ירא כל השנה עכ"ל אפשר שרמזו שכל אחד ואחד יסתדל להפלים ספר תילים ויעבור את כלו בזה היום

הנורא והוא דבר נאות ופגול ליל כל ב"ת ולכל מבקש רחמים לקרא בזה הספר כי
 ימצא בו מבוקשו והאל יו יענה אותנו בנזכר התפלל דהענין ובקש רחמים על כל
 עוסק בספרו שלא ישוב ריקס ורוב חזמוניו בנויים ומיוסדים על ענייני הקסוב
 וכן ראיתי רבים וכבדים בעלי נפש אשר קורין כל ספר תלים ב"ה וכן ראוי
 לעשות וזה המנהג הוכחה גדולה לזה אחר קדוש ואמר ברכו ויאמר עלינו
 לשבח בקול רם בנחת ובזמרה שהוא סבה גדולה ותלוי בו מציאות ה' ויחזק שמו
 וכבר כתבתי ענייניו בתפלת סחרית של חול אחר זאתו מבי' ילך לביתו ולא
 ירבה דבריו אפי' עם אשתו ואם חטפתו שינה ישכב במשכב לבדו כדי להתרחק
 מן הכעור ומן הדומה לו וצוד אחר שהוא נקי וטהור בטבילה ובקדושה למה
 לו ליטב עם אשתו ובניו שאינם נזהרים מלכלוך וטנוף וברוך שיהיה זרז וזהיר
 כל היום בקדושתו שלא יסיה דעתו ממנה כפי לעשות מעשה המביא לידי הסח
 דעת ומפני זה יש בעלי נפש שמדקדקים יותר שאפי' לביתם אינם באים אלא
 עומדים ב"ה הרגיל לקרות קורא לשמות פונה ואם הכבוד עליו הסינה מטה
 עכמו עד שיכוח ראשו וקם ושקק כל אחר כפי ערכו ויש מי שאינו יושן כל הלילה
 וכל היום עומד על עומדו אפי' כל הלילה וענין זה כבר מאד לבעלי תורה
 תמי כח וראוי להם לחוש שלא יחלו והכתוב הזהיר הסמרו בנפשותיכם אבל מי
 שהוא ב"ת ויש לו כח לסבול ורבו לבו לעשות הענין הזה לענות נפשו ביום
 ובלילה כל מעת לעת מה טוב ומה נעים לו ותשובתו תהיה רצויה ומקובלת
 וירחמו עליו מן השמי' ויקרא לו ה' שלום אבל לעמוד כל היום על עמודו מתפלל
 ומתחנן ים רבים מעומים ככה ואינו כל כך כבדות ורוב בני אדם הבריאים
 יעמדו על רגליהם ויש להם סמך מן המדרס בא סמל לפני ה' ואלו' לו ים לך
 עם אחר בארץ דומים למלאכי השדת וכו' עוד טעם לענין שאחר שהזהיר
 לנו הכתוב לענות נפשו מאכילה ושתייה והוסיפו חז"ל רחיבה כו' כל ענין המביא
 לידי ענין נפש להרבות העינוי אם כן כראה בכל מה שיפעה האדם ביום הזה
 מיניה וביה כדי לענות נפשו להפדת חטאתיו ועונותיו צדקה יחשב לו ויועיל
 מחשבתו ויבא מפסגו לאור והנהגה לעמוד כל היום איך צריך לעמוד הלילה אלא
 כל זמן שיעסקי הכבוד בתפלה ותחמומים כיון סוף סוף כדחה הלילה מעמידת
 כולה אבל ויום אפי' בין תפלה לתפלה ובין ענין לענין לא יפס אחר שרבו של
 יום וקרוי לכולו עומד על עמודו מפני שיעסק בתפלה ותחמומים יצמוד כל היום
 בקדושתו והיינו למי שנהג עמו לעמוד כל היום או מי שקבל עליו כך אבל הנהגה
 לעמוד בשעה שיעסקי הכבוד בענייני תפלות ואח"כ ישב הכל לפי המנהג
 ואם הוא חלוש ואינו יכול לעמוד על עמודו כל היום בלי סמכה יסמך עצמו
 לכותל או לעמוד ואין חשש בזה וכן בשכור שיהיה על פניהם במקו' הצריך
 אין חשש אבל בשעת הדחי' אין ראוי להסות עצמו להיותו מוסמך וכענין אלא
 אדרבא טוב להיות כסוף קומה בסב' וככב' מטה אף לרבי' שמוכי מפני דתאונן

ויבכה

ויבכה עליהם ויבקש רחמים מבעל הרחמים אל ידינהו כאשמתו ולא יעיר כל
 חמתו כי עיקר יומו תלוי בהכנעת לבו ודוחו בכל תפלותיו כמ"ס ויפתח להיות
 כל היום בב"ה ולא יבא ויכנס אלא מדוחק גדול וא"פ מנהג רע הוא שלא הטתדל
 על שמירתו וכשיב להתפלל תפלת מוסף בזמן הראוי לה קודם זמן מנחה ישתדל
 בה כראוי וכן כש"כ חוזר אותה עם דווייה וסדר עבודת היום יכוין בלבו למה
 שמוציא בשפתו ויתאונן על חרבן ב"ה שגלה בבור משרא ואסרה עבודת אהינו
 ועונותינו הט' אלה ויאמר שם הר כיון כו' כמ"ס במחזירים וכתקן סדר עבודה
 בתפלת מוסף ולא בשאר תפלות מפני שעיקר עבודת היום תלוי בה ורוב הקרבנו'
 עוד צריך שלא יתעכבו בתפלת סחרית ויגיע זמן מנחה אחר תפלת מוסף
 ירבו בכליחות ותחנוני כל מקום כפי מנהגו ויאמרו קדים תתקבל ותענו ויאמרו
 ענין פטום הקטרת מלה במלה ואחריו קדים דרבנן ועלינו לשבח ואם הניע
 זמן תפלת מנחה יתפללו אותה או יאמרו עיונים ופזמונים להמשיך הזמן כפי
 הנרא' בעיני הקהל לעשות אחר תפלת מנחה יתפללו תפלת כעילה והיא תפלה
 כ ספה ביום הקדוש הזה לעורר רחמים בעת כצילת מערי היכל העליון שקודם
 סיניעלו תכנס תפלתו ויקבלו אותה ברכות ובמבה למלאות שלתינו לכפר ולמחול
 ולסלוח את כל אשר חטאנו ועינוי ופסענו וסגלנו עונות כל הסנה שלא יזכרו ולא
 יתפקדו ולא יעלו על לב וימחו כענין לקיים מקרא סכת ב מחיתי כעב פסעך
 וכו' ובהיות התפלה האחרונה סמכה לגמר דין אם שואלים בה חתימת החיים
 שנזכה בדינינו לפניו ולא יסגרו מערי היכלו בלתי קבלת תפלתו והוכחת
 משפטנו לאחר והוסיפו בה עוד מה אנו מה חיינו והוא ענין להרבות הרחמים
 ולפייס מר"ה כי עם היו' ששורת הדין מתן כי האדם החוטא איך לו תקוה לקבל
 תשובתו ולכפר חטאתו אחר שהכניס אל מל' הקדש ולכך תקנו הכנסת הזה
 מה אנו ואומ' כלומר אע"פ שמכר המנוה לא היה הדין כותן לסיני לאדם כפרה
 וסליחה אפי' מזה המנוה אחר שהוא שפל ואפל וכל מעשיו כאין ומחומר קורץ
 זאת ועוד שהוא ברחמי הגדולים והענומים תקן למ דרכי התשובה והזהירו בה
 שנשוב מפני יריבו ונחיה ולא כמו' ומכר כל אנה עניינים ראוי לקבל תשובתו
 בחמלה ולחתום אותם בפפר חיים טובים אחר יחזור מ"כ התפלה ויאמר ודוי
 באמצע ויבמור ויאמר קדים תתקבל ותענו ויאמר בליחות ז' פעמים ה' הוא
 הלא' וכן ויעבר וקדים תתקבל ויתקעו סי' תסרת וכבר ביארנו למעלה מה ענין
 התקיעה הזאת ואח"כ יתפללו תפלת ערבי' של חול ונהגו לברך על התדש מפני
 שאנו דומים למלאכים וראויים להקביל פני סכינה ולכן מתעבבים מלברך עד
 הלילה הזאת מן הטעם הזה וכבדו הוא :

אחר מוכא' זה נהגו לפייס את הבורא ולשאלהם מהילה מכל שניאת עין
 שפבר ביניהם וטעם למנהג משו' שאין ים מכפר אלא כבירות מבין
 חד' למ"ה שכן כתיב לפני ה' תטהרו מה שהוא מכס לפני ה' תטהרו אבל מה שביין

כב ב 2 23 אדם

הנורא והוא דבר נאות וסגולי לכל ב"ת ולכל מבקש רחמים לקרא בזה הספר כי
 ימצא בו מבוקשו והאל יו יענה אותו בו וכן התפלל דהנה ובקש רחמים על כל
 עוסק בספרו שלא יסוב ריקס ורוב מזמוריו בנויים ומיוסדים על ענייני התשוב
 וכן ראיתי רבים ונכבדים בעלי כפס אשר קורין כל ספר תלים ב"ה וכן ראוי
 לעשות וזה המנהג הנכונה גדולה לזה אהרן קדיש ואמר ברכו ויאמר עלינו
 לשבח בקול רם בנחת ובזמרה שהוא סבה גדולה ותלוי בו מציאות ה' ויחוד שמו
 וכבר כתבתי ענייניו בתפלת סחרית של חול אחר זאת מבה ילך לביתו ולא
 ירבה דבריו אפי' עם אשתו ואם חטפתו סיבה יסבב במשכב לברו כדי להתרחק
 מן הכעור ומן הדומה לו וצד אחר שהוא נקי וטהור בטבילה ובקדושה למה
 לו ליסבב עם אשתו ובניו שאינם נזהרים מלכלוך וטמא וצריך שיהיה זריו וזהיר
 כל היום בקדושתו שלא יסוה דעתו ממנו כס לעשות מעשה המביא לירי הכח
 דעת ומפני זה יש בעלי כפס שמדקדקים יותר שאפי' לביתם אינם באים אלא
 עומדים ב"ה הרגיל לקרות קורא לשמות סונה ואם הכביד עליו הסיבה מטה
 עכמו עד שיכוח ראשו וקם ועסק כל אחר כפי ערכו ויש מי שאינו יסן כל הלילה
 וכל היום עומד על עומדו אפי' כל הלילה וענין זה כבר מאר לבעלי תורה
 תמי כח וראוי להם לחוש שלא יחלו והכתוב הזהיר השמר בפשטותיכם אבל מי
 שהוא ב"ת יר לו כח לסבול ונדבנו לבו לעשות הענין הזה לענות כפשו ביום
 ובלילה כל מעת לעת מה טוב ומה נעים לו ותשובתו תהיה רצויה ומקובלת
 וירחמו עליו מן השמי ויקרא לו ה' שלום אבל לעמוד כל היום על עמודו מתפלל
 ומתחנן ים רבים מעומים ככה ואינו כל כך כבודו ורוב בני אדם הבריאים
 יעמדו עלרגליו ויש להם סמך מן המדרש בא סמל לפני ה' וואו' לו יש לך
 עם אחר בארץ דומים למלאכי השן וכו' עוד טעם לענין שאחר מהזהיר
 לנו הכתוב לענות כפשו מאלילה ופתייה והוסיפו חז"ל רחיצה כו' כל ענין המביא
 לירי ענוי כפס להרבות העינוי אם כן כראה שכל מה שיעשה האדם ביום הזה
 מינייה וביה כדי לענות כפשו להפדת חטאתיו ועונותיו בדקה יחסב לו ויועיל
 מחשבתו ויבא מפשטו לאור והמהג לעמוד כל היום איך צריך לעמוד הלילה אלא
 כל זמן שיעסקי הכבוד בתפלה ותחמכים כיון בסוף סוף כדחה הלילה מעמידת
 כולה אבל היום אפי' בק תפלה לתפלה ובין ענין לענין לא יסבב אחר סרובו של
 יום וקרוב לכולו עומד על עמודו מפני שיעשה בתפלה ותחמכים ימור כל היום
 בקדושתו והיינו למי סנהג עכמו לעמוד כל היום או מי שקבל עליו כך אבל הכונה
 לעמוד בשעה שיעסקים הבבור בענייני תפלות ואח"כ יסבב הכל לפי המנהג
 ואם הוא חלוש ואינו יכול לעמוד על עמודו כל היום בלי סמיכה יסמך עכמו
 לכותל או לעמוד ואין חשם בזה וכן בסעודתו וכו' על פיהם במקו' הצריך
 אין חשם אבל בשעת הדיו איך ראוי להסות עכמו להיותו מוסמך וכסעף אלא
 אדרבא טוב להיות כסוף קומה נסב וככבד ממה ואין לדברי שמוכי מפני דתאונן

ויבבה

ויבבה עליהם ויבקש רחמים מבצל הרחמים אל ידיהו כאסמתו ולא יעיר כל
 חמתו כי עיקר היום תלוי בהכנעת לבו ורוחו בכל תפלותיו כמ"ס ויפתח להיות
 כל היום ב"ה ולא יבא ויכנס אלא מרוחק גדול וא"ע מנהגו הוא שלא הטתל
 על שמירתו וכשיב להתפלל תפלת מוסף ב"ה הראוי לה קודם זמן ממה ישתדל
 בה כראוי וכן כפס חזר אותה עם דיווי וסדר עבודת היום יכוין בלבו למה
 שמוציא בשפתיו ויתאונן על חרבן ב"ה סגולה כבוד מציאותו עבודת להינו
 וצונותינו הטו אלה ויאמר שם הר כיון כו' כמ"ס במחזיקים וכתקן סדר עבודה
 בתפלת מוסף ולא בשאר תפלות מפני שעיקר עבודת היום תלוי בה ורוב הקרבנו
 עוד צריך שלא יתעכבו בתפלת סחרית ויגיע זמן מנחה אחר תפלת מוסף
 ירבו בכליחות ותחמכים כל מקום כפי מנהגו ויאמר קדיש ותקבל ותעמו ויאמר
 ענין פטום הקס תמלה במלה ואחריו קדיש דרבנן ועליו לסבב ואם הגיע
 זמן תפלת מנחה יתפללו אותה או יאמרו פזמים ופזמונים להמשיך הזמן כפי
 הצדא בעיני הקהל לעשות אחר תפלת מנחה יתפללו תפלת כעילה והיא תפלה
 כ ספה ביום הקדוש הזה לעורר רחמים בעת כעילת פערי היכל העליון מקודם
 שינעלו תכנס תפלתו ויקבלו אותה ברכון ובחבה למלאכת שלתינו לכפר ולמחול
 ולסלוח את כל אשר חטאנו ועוינו ופסענו וסגלנו ופסענו כל המנהג שלא יחדו ולא
 יתפקדו ולא יעלו על לב וימחו כענין לקיים מקרא סכת ב מחיתי כעב פשעך
 וכו' ובהיות התפלה האחרונה סמוכה לגמר דין אדם שואלים בה חתימת החיים
 סנזכה בדינינו לפניו ולא יסגור פעריו היכלו בלתי קבלת תפלתו והוכחת
 משפטנו לאור והוסיפו בה עוד מה אדם מה חיינו והוא ענין להרבות הרחמים
 ולפיים מר"ה כי עם היות שסורת הדין מתן כי האדם החושב איך לו תקוה לקבל
 תשובתו ולכפר חטאתו אחר שהכניס אל מ"ה הק"ה ולכך תקנו המוסס הזה
 מה אדם ואומ' כלומר אע"פ שמכר המנוח לא היה הדין כותף להיות לאדם כפרה
 וסליחה אפי' מכר המנוח אחר שהוא שפל ואפל וכל מעשיו כאין ומחומר קורץ
 זאת ועוד שהוא ברחמי הגדולי והעמומים תקן למ דרכי התשובה והזהירנו בה
 פנשוב מוסף ידינו וכחיה ולא כמו ומכר כל אגדה עמומים ראוי לקבל תשובתו
 בתפלה ולחמכים אותה בפס חיים טובים אהב יסגור מ"ה התפלה ויאמר ודמי
 באמצע ויגמור ויאמר קדיש ותקבל ותעמו ויאמר פליחות זו פעמים ה' הוא
 האלה וכן ויעבר וקדיש ותקבל ויתקעו סי תפלת וכבר ביארנו למעלה מה ענין
 התקיעה הזאת ואח"כ יתפללו תפלת ערבי של חול וסגנו לברך על המדש מפני
 שאנו דומים למלאכים וראויים להקביל פני סכינה ולכן מתעכבים מלברך עד
 הלילה הזאת מן הטעם הזה וכסוף הוא :

אחר מוצאי י"ה סגנו לפיים איש את חברו ולסלחהם מהלילה מכל שגיאת שון
 סעבר ביניהם וטעם למנהג מסו' שאין י"ה מכפר אלא בבירות סבין
 אד' למ"ה סכן כתיב לפני ה' קטרו מה שהו מכס לפני ה' קטרו אבל מה סבין

כג ב 23 2 אדם

אדם לחבירו אינו מתכפר לו עד שירצה את חבירו • ואחר שפיו למ' על עבירות שגברו לפניו כינו לבנים מפיו כל א' לחבירו להיותם נקיי מה' ומישר • ובלבד כל א' לביתו יבריל על הכוב ויברך על המאור אבל לא על השמש ואפי' הל' במוכאי שבת • ויסדר מולחנו ויאלל בשמחה ובטוב לבב כי שמחו אלהים בתתו לו את היום הקדוש הזה מעבר עליו ובו נמחלו עונותיו בחמלת ה' עליו ויהיה מובטח בחסדי ה' שיכא משפטו לאור ומכאן ולהלאה ישמור עצמו מכל שגיא ועון ובכל עת יהיו בגדיו לבנים • ונהגו המדרקקים ובשלי נפש שחקף אחר גמר סעודתן קודם שיפשו סוס מלאכה עוסקי במצות כוכה ומתקנין מקום מושבה כל א' כפי אשר יוכל כדי ללכת מחיל א' חיל ולהתחיל תחילת השנה בדבר מצוה ודבר טוב ויפה הוא לעשותו • למחר י' יעסוק במצו' שלפניו במצו' סוכה ולולב אתרוג הדם וערב' כי חמלת ה' עלינו רצה לזכות את ים' והרבה לנו מצות בימים הנוראים הלא כדי להסלים נפשותינו עד יום ז' לחג שהוא יום השעשעא רבא ובו נגמר הדין וניתן הפסק דין אם לטוב אם למוטב וכריך כל א' להיותו ירא וחל בלבו שמא עדין לא נגמר דינו ומשפטו תלויה וישתדל להרבות צדקה ומשפט וג' עם העניי' והאביוני' כדי שיכא משפטו לאחר ויחתם לחיים טובי' ביום הגמר דין וירדוף אחר כל המצות האלו באהבה וחבה בכל לב ובכל נפש כי שמח המצו' ואהבה היא עיקר עשייתה • ועתה נבאר ענין המצות האלו וכונתם א' לא מצות סוכה בגובהה ורוחב' ושיעורה הלכה למשה מסיני גובהה למטה מכ' אמו' מצומצמות' ואין פחות מ' טפחים מרווחי' רחבה אין פחות מ' טפחים על ז' מרווחי' ולמעלה אין לו שיעור ויעשה לה תחילה הדפנות מכל דבר שיהיה בין שתי בלא ערב או ערב בלא שתי ובלבד שלא יהיה בין זה לזה ג' טפחים ויהיה לה קביעות מעט שלא ידפנה הרוח וכך מיריעות מקושרו' היטב אח' יסבך אותה מכל דבר תלוש שאינו מקבל טומא' ולא יהיה לו ריח רע ולכתחילה לא יכנס' עד שאין כיצווי השמש נכנס' בתוך ואין טיפי מטר יורדו' שא' להיות לה קביעות' בית דלא מוכחא מלתא כ' והמדרקקי' מסככין אות' בדבר שיש לו ריח טוב ואינו מתביש כ' כדי שיהיה תאב לדירתה ולא יקוץ בה ויכא ומזה הטעם לא יעשה אותה במקו' שאינו ראוי מקום אשר השמש מכה בכח או הרוח מנשב בכח או שהוא מקום זבובים ויתוסי' • שמשני אלה הדברי' יניח אותה ויכא והוא ליה כלא מתחילה עשאה כדי שלא לשבת בה בקבע ואין ראוי • גם מדרקקים לנאותה בכל דבר נאות לה וזה עיקר בכל המצות שיהיה האדם שמח וטוב לב לזכות בעשייתה עד שמפני כך עושה בה תוספת טובה יותר ממה שנכטוה מפני חבוב המצוה ובה יש לו סכר אחר נוכח על סכר עשיית' וע' תחת אשר לא עבדת כלו' עבדת אבל לא בשמח' • וצריך שיפשה דירתה קבע מכל עניני קביעותיו הן מאכיל' הן משתיה הן משיכ' הן מלמודו למוד שאינו צריך פיון כ' עד שישיב הסוכה מטרירותו ואינו יכול לפיון או שצריך להתפלל ויסיבת הסוכה מבטלת כונתו שמפני עניני' א' ויכא מן הסוכה ואינו

ואינו ראוי לישב בה אבל לכל שאר הדברים יחשוב כוכתו כאלו היא ביתו המיוחדת לו לשבת בה בקביעות ואם באוליכא לו חיצה צער או אונס שאינו יכול לשבת בה מותר לו לבאת ממנה :

ובנות המצוה הזאת כבר הזכיר הכת' טעם לענין למען כו' כי צריך האד' להיות נגד פניו הגמול הטוב אשר השי' גמל את אבותינו ואותנו מכמה צדדים ובכמה זמנים זמן אחר זמן ופעם אחר פעם זמן הגמול הרב בכמות ובאיכות שפשה עמנו ועם אבותינו היתה יציאת מצרים שהוציא אותנו ממצור הברזל מבית עבדים והיינו משוקעים ומוטבעי' בבוץ רגלינו עד שכמעט בשתקע שם ישראל מן העולם והיינו כא' מגויי הארצות אלא שבחמלת ה' עלינו ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותינו שאל יעזבונו ואל יטשנו נתגבר בארי כב' יכול ביד חזקה ובזרוע נטויה להוציא אותנו משם ילקרבנו לעבודתו לעשות אותנו עט קבולה כיום הזה ובהיות הגמול הזה גדול מאד למי שיש לו עינים לראות ולב להבין תלה בו עבודתו וקבלת אלהותו עד שאמר בפני כל ישראל חכמה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכו' ולא תרצה בזה אלא לתלות עשיית הרגלים שבכל מנה ושנה זכר ליציאת מצרים כדי שידעו כל באי עולם ענין יציאת מצרים ויעלו אותה על לבם עד שבשביל זה לא ישכחו את ה' אלהיהם ולא יעזבו תורתו וזהו לתועלת עם ישראל שלא יעשה נגד רצונו ויפליך אותם מעל פניו ובענין חב המצות לא הזכיר ענין מה להורו' על זה כי כל מעשיו מוכיחים עליו וא' דבר מבחון • גם בחג השבועות כיון שאנו מוכי' וסופרים ז' שבועות מיום שני של פסח כדי להתקרב אל יום נתינת התורה כאשר עשו אבותינו בבאתם על הסיבה הזאת כאשר ביארנו בעניני יציאת מצרים א' דבר מבחון כי הוא נשמו מורה על זה וספירתו שאנו סופרים כל יום מיום עד ז' שבועות כאשר נדה סופר ז' ימים נקיים להזדווג עם בעלה • אבל בענין חב הסוכות הזה שהוא רחוק מיציאת מצרים ראתה חכמתו ית' וית' לכוות בו ענין שעשייתו יביא זכירת מצרים ולא תשתכח ולזה כתב בסוכות תשבו כי בסוכות הושבתי כו' והם עניני כבודו שהקיפנו בהם בבאתנו ממצרים לכל יכנו שרב נשמתו גמול אחר מצורף עם גמול היציאה עצמה • ולב' צריך כל אדם שיכוין בזה כשעושה סוכתו או כשיושב בה ויכא מביתו לסוכתו בלא כדרך העולם שדרכם להכנס כל א' מסוכתו לביתו משני שהנה גוברת בחצי תסרי והוא עושה הפך לקיים מצות הבורא יתברך וית' ומתוך כך יזכיר טעם לענין יעלה יציאת מצרים על דעתו יזכיר וידע החסדים והחסות ואשר גמל לחייבים טובות בפשות עמנו החסד הגדול הזה להוציא אותנו מתוך גילולי מצרים המכוערי' ולבחו' אותנו לפס קבולה ולקד' אותנו בתורתו ומצותיו ומתוך כך תהי' יראת ה' נגדו תמיד להיותו ירא ונחל בזכרו את כחו ואת גבורתו וזה כל האד' :

מצות

מצות לולב ענין המצוה הזאת וכוונתה ליתר ש"ס בכל לבבו ובכל נפשו וכן ענין לולב לו לב שיהיה לבו שלם עם אביו שבשמים וזהו מהלולב מקשר כל העליון שבנו ונעשה הכל אגודה אחת וקשר א' בלי פירוד ביחוד גמור כך כריך האדם מקשר כל רעותיו ומחשבותיו ופכה הכל אל מקום אחד ואל יפנה במחשבותיו חכה ואז תמים תהיה פס"ה אלדרך כלום תהיה כל מחשבותך כולם פונות אל מקום אחד ובו תהיה תמים ושלם בענין עבודתו ויראתו כמו מהלולב תמים ושלם חתיכה אחת ביחוד בקשרו כל רעותיו ופחיתותיו אליו אבל מי שיש לו חלקים מפודרים אינו נקרא שלם בשלמות נפשו וזהו שכתבנו ולא באילנות אחרות ולזה הכריח במשל לתת אי משום דכחו שימי שנותן כל אדם הם פ"סנה כך ימי התמר עד הגיעו לתשלום קומתו כריך משך פ"סנה וכן הכריח אינו נקרא שלם עד אותו זמן שכתב בא בימים : אי משום שכל כחו גבורתו של אילן זה הוא בראשו ואם ראשו נחתך הרי הוא מת ובטל מן העולם וכן ענין האדם מתעל כל חיותו ועבודתו תלויה בראשו ועל כן גילה הקב"ה ענין זה בתמר לומר שאין נקרא כריך בשלמות אלא א' ח"י יהיה לבו כלבו של תמר מחובר באחרות ש'מה בכל פריקו ופוכה למעלה : עוד כינוי ית' לקשר עם הלולב ג' בדי הדם והוא ג' כל האות יחוד גמור בלבבו של אדם כי כן ההדם הכס' למצוה עולה קיני קיני ויבשל קין וקין יס בוג' א' ד' עלין חסבבים את ענני מקודרים בקדור כהן וזוהר לא זה למעלה מזה ולא זה למטה מזה והוא ענין חבור ואחדות שזה שכלם פונים אל מקום אחד כן כריכין יס' שיהיו כולם קשר אחת ואגודה אחת ואחרות שזה שלב כל א' וא' יפנה אל מקום אחד וא' יפנה בדרכו סקר איס לעברו מקצתו ת' די בענין תלונתם כאמר איך מלך בישר איס כל הישר בעיניו יצאה ובנין התוכחת כאמר והתברך בלבבו לאח' בעריות לבו אלק וזו רעה גדולה אשר בסבתה באה אלינו הזאת ותתן עלינו החלה והשבויה והחבל אויבנו ונפרעה פארנו וזבול מקדשנו חרב בעינינו ועוד הגלו מן הארץ לא ספק מעלינו על כי עדין אנו באולתינו בזה עון שגחת חכם אשר בעבודה נתעבו בחימה ולאח' הישלבנו עד יערה עלינו רוח ממרום ולזה כונן יתברך וית' להביא המין הזה בתיך מינים האחרים להראות לנו יחוד העליון האלו ואחרותם אל מקום אחד זה כל תורה ליחד לבבנו יחוד גמור ושלם כולנו אל מקום אחד אל אביו שבשמים : וזהו קבלי קבלה אמיתית שברך לאגוד עם הלולב ג' בדי הדם ולא פחות כדי שזכור בזה שלשלת היחס וגזע קדושה אבותינו חברהם יצחק ויעקב וזהו מהם דומים לעלי הדם האמתיים כולם בתוך אחד ואחרותם היתה אחרות שלמה לא הסיחו דעת מקדוש בורא עולם יתברך וית' ולפולס פנו למעלה וכן כריך לבו שאנו חגוגים ומשדשים לאחת את מעשה אבותינו בדינו וליחד לבבנו יחוד גמור לעבודת אלודינו : עוד כונן י' לאגוד עם הלולב ועם ההדם ב' בדי ערבה להראות לנו ששם היות מהאדם כריך לבקש עבודת ה' וליחד

וליחד לבבו יחוד גמור לא מפני כך יסוח דעתו מעניני העה"ו ויפליך אותם אחרי ג' כי אינו זה כינת הבריאה כי לא תהו בראה לשב' יצרה וזה בלא זה אלא כי כן כאמר בענין יצירת האדם ויזכר בב' יודין להראות ב' יצירות יצאט ויצהר ושניהם כא' טובים והיא כונת הבריא וכן אמר מה"ע אחוז מזה וגם מזה אל תנח ידך ונאמר טובים הפנים מן החור וענין הערבה רומזת לענין העה"ו שבראה לכאור' שאין לו לא טעם ולא ריח ומה כורך בו ועוד שבין לילה היה ובין לילה אבד שמתבטל מלחותה תקף ומיד מכל ירק ומכל אילן והוא רמז לעולם הזה שחין לו קיום והיה אלא כליון והפסד וכן אמר המליץ חבל בקור הגלית והפסד ואין ג' דב' ידע את עתו ה' באן ובחר בקר' לא שהמ"ב הנחיל לנו תורתו שבסיבתה יש לנו חיים כמו שיש לערבה מנחלי המים שאכלה ואחר שחיתיון אותה אין לה שום מחיה כלל כך ישראל אס' פורטין עכמס מן התורה פורשים מחייהם ואין להם שום חיות כלל :

אלו ג' מינים שאמרנו והם לולב הדם וערבה שלשתן אגודים יחד כי אלא לזה בלא זה : עוד כונן ית' וית' ליקח מין ד' והוא אחרונ' פרי עץ הדר ויקח אותו לבדו בידו השמאלית אבל יחבד' הב' ידים כא' להיות ה' מיני' כא' : וענין האחרונ' הוא שיש בו טעם וריח נחמד למראה וטוב למאכל והוא דומה ללב האדם וכריך שיהיה יפה וטוב נקי מכל חזות ומכל טגס דמיו בזה מהאדם כריך שיהיה לו נקי מכל סיג ופכו מכל מחשבה רעה ובזה יצא לחי העולם הבא לנן ערן שכל טעם וכל ריח כלו ממתיקים וכולו מחמדי' ואינו כאגודת האחר' מפני שהוא רומז לעה שעתיד לבא אלא אינו מכרך אותו עמהם בחברה כי כריך להאמין באמונה שלמה כי יש מתן סכר לכדיקים בגן עדן ואעפי שהוא אינו עובר עבודתו כדי לשבו' לתסלו' גמול אפה כריך להאמין בזה וכן אמר התנ"א ודע מתן סכרן של כריקים לעתיד לבא :

עוד ענין אחר שכתבתי בענין זה כי רצה הקב"ה לזכר את ישראל ואינו רוצה סירח ממנו נדח ובהיות שיש בעניני האכס' ג' מיני יס מהם שיש בהם טעם וריח והם ההקיד' ואכס' מעשה כי כל מעשיהם האמת והכדק : ויש מהם שאין בהם לא טעם ולא ריח והם קלי ע"ה כי כל מעשיהם תוהו ואין אהם יודע ערמה : ויש בהם שיש בהם טעם אבל אין בהם ריח והם העוסקים בתורה ואין בידם מעשים להריח בהם : ויש שיש בהם ריח ואין בהם טעם שיש בידם מעשים טובים אבל אין בהם תורה רצה הקב"ה לרמז לנו בענין לקיחת ד' מינים הללו שהכל כריך לעולם וכריך לעסות מהם אגודה אחת ואלא ידח זה מפני זה כי כולם כא' טובים :

האגודת יס בו טעם וריח והוא בפני עכמו מעשה שהוא סקול כג' האחרים : הקדבה אין בה לא טעם ולא ריח : הדגים יס בו ריח ואין בו טעם : הלולב יס בו טעם ואין בו ריח וזהו בסכו' רק שישבא מראש הדקל אשר

אשר מן הקור נתן יש בו טעם מה ידוע להבין כי המורה שיש בידו של זה תועלת לזה וזה מסייע לזה ובהתחברם שלם כל אחד מהם טוב רופו וזה שחמרו להביא חלבה עם הקטרת ואפי' שריחה רע חכמה בהתחברת עם הטעמים החמרי דיתה הרע מסתלקת ממנה ואחר כך מופק ריח טוב לסממני האחרים כי אין האר ניכר חלל מתוך החשך וכך כן חלל כל תפלה שאין בה מנושע ישראל חיה תפילה והוא רמו לענין זה שאמרנו עיר חמרו במדרש לולב זה הק"ב דרם זה הק"ב א רוב זה הק"ב ערבה זה הק"ב : ואפי' שר שכיני' לל לענין זה שאמרתי שאעפי' שיש בישראל חסידים ואעפי' מעשה לא מפני זה געלה נפשו בפחיתות והקלים כי זה זה כורך העולם וכמו שחפץ בזה חפץ בזה לכלתי ירח ממנו נרח ועל כולם מיוחד שמו ומערה שכינתו :

עוד שמעתי כי לכל אילן ואילן או עשב או ירק יש שר שולט עליו ואומר לו גדל וד' מינים אלו לא השליטם הק"ב ביד שר ושומר לא כב יכול מכחו ומה שנתנו הפרטיות הם גדלים ולזה כוה למו ליקח לו הד' מינים מיוחדים לו בחג להראות לכל שעם ה' אלה והנה הנס בידו שאין להם פחד ואימה משום ברית בעולם ואפילו לסמאל אין לו כח לשלוח יד בהם אחר שהם מכווינין ומסומנים בסימן של מלך וצריך ליקח ד' מינים אלו כמו שאמרנו ה' כח והא' כח ולחבר ב' הידים כח וקודם שיטול כולם בידו יברך אק"ב ע"ל ויכוין בה למה שאמרנו וביום א' יברך שהחיינו ואח"כ יענע בהם לר' רוחות העולם וישיב פניו למזרח ויענע ג' נענועין ואח' כך יהפוך עכמו לימינו לכד דרום ויענע ג' נענועין ואחר כך למערב ואח"כ לכפון שכל פונות שאת פונה יהיו דרך ימין אה"כ למעלה ואח"כ למטה והם וקצוות בג' ה' הם יח להראות שאלינו יתברך וית' הוא חי וקיים יחיד ומיוחד בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם ובידו הכח והממשלה שליט בעולמו לעשות כרצונו לעצור ממנו טללים רעים ורוחות רע' המזיקות לעולם ויטפיע למו מטובו מן השמים את אושרו הטוב להריק על הארץ ברכ' ער בלי די ומענע בהורו לה' פעם אחרת ובאנה ה' הושיעה כא פעם אחרת ובהורו שבסוף פעם אחרת הם ד' ח' נענועים בכל פעם הם ע"ב נענועים רמו לפס בן עב"ו שמכחו הגדול יטפיע ברכה ותהלה בגד כל הגוים ולזה צריך שיכוין כל מי שה' בן דעת ובעל נפש כי הכל האלך אחר הכונה :

עוד יש רמז בר' מינים אלו לר' דגלי המרכבה והם אברהם יצחק ויעקב ודוד והם הדרם ערבה לולב ואתרוג ובזכות אלו מרכבה קדושה של שכינה יושב ה"ב על כסא רחמי' וירחם עלינו ומביא משפטנו לאור ולחדש עלינו סנה טובה : וצריך כל אדם להשתדל בעבודה הזאת ואל תהי קלה בעיניו מאחר שיש בה יחוד הס'ית ואהבתו ראוי להחזיק בה וא' יסמוך לומר עם הקהל אמי נוטל כי היא סמיכה של הכל כי לא נתקן לולב לקהל אלא שיטול אותו מי שאין

שאין לאל ידו משגת לקנות לולב לעצמו או שבא מן הדרך או שארעו איזה חובס ולא קנה לו לולב ואחר כך תבא ברה"ה ויטול לו כטילתו בלולב הקהל אבל מי שבירד ספק לקנות ולחבב המכרה ולהדיר חתה לח ידחה אותה מעליו שהיא גדולה במחר מאד בכמו' ובאיכו' ומגיע לו תועלת רב אם לנפשו אם לגופו אם לכל חשבי ביתו שניכילים מכל צרה ומכל גזרה רעה אם עושה אותה 'כתקנה' ועד שאעפי' שיטול לולב הקהל לא יוכל לנענע לא פעם א' לבאת יח מצוה אבל הנענוע' האחרים בג' מקומות מן ההלל ולהקיף בו בזמן ההושענות חייך יעשה : ואם הוא במקום שהאחרונים אינם נמצאים גם הלולבים באים מארץ מרחקים ואינו יכול להשיג דבר שיכא בו יח מפני שדמיו יקרים ואין ידו משגת יקנה מן הבא בידו ד' מינים הללו להיותם בידו בשעת ההלל ויברך על אותו שנבחר לקהל ובו יכא יח ומה שיש בידו יהיה לחבוב המצוה וליוחד שם מן הבא בידו וצדקה יחשב לו : ופי' שיכול יש ספק בידו לקנות צריך שישתדל לקנות המובחר והמהודר יתר שימצא וכבר חלל בהדור עד שליש וצריך לקים הב' פ' אם שליש המזמן אם שליש השיעור וזה לחיובא אבל כל המוכיף מוכיפין לו וכבר חלל זה חלי ואמרו התנאה לפניו במצות בלולב נאה בצינית נאה בסוכה נאה וכך בכל ענין המצות שעושה יעשה אותן בשלימותן וברקדוקן שלא יחסר מהן דבר מה ובזה יוכר עבודת העבד הנאמן ומדקדק בעבודת אדוניו ומשתדל לעשותה בשלמות וליפות אותה עבודה כדי למצוא חן בעיני אדוניו וגם אדוניו מכיר את לבבו הטוב ושמחת לבו בעשיית מצותיו ומוסיף לו שכר אחר מוסף על שכר המצוה עצמ' מפני רצונו הטוב וחפצו השלם בעבודתו ואעפי' שזמן הדיון נר' לו שיוכא בענין ההוא לא יתרחם בזה אלא יעשה הדבר בשלמו' בלי פקפוק כיכר בא ליקח לולב א' ושואל ממנו דיכר א' הוא מקוסק בו אם הוא ראוי אם לאו יטאל ממנו לולב אחר יפה ממנו ויתן לו ב' דיכרים ויקח א' יפה וטוב כרצון לבו בלי ספק ובלי פקפוק בכל תנאיו בא ליקח ג' בדי הדם יבקש אותם לחים וטובים אשר אין בהם כל מום כולם עבות מראש ועד סופם ואעפי' שיוסיף בדמי המ"ב יוסיף ימים על ימיו וממנו הכל ומידו נתנו לו ואיך יעלה על דעתו של האדם הטפס לפקפק בענין אחר שהוא רואה בעצמו כי זה כונת הבורא שיעשו מצותיו בשלמות ובהדור נאה ונתן לו יד לעשות ולא יעשה ויתרצה במה שימצא להקל מעליו שלא יפזר ממנו שאינו טלו ובן בענין הערב' שתהיה לזה ראיה וראשית שלמים ולא מקוטעים : בא לקנות אתרוג צריך לדקדק בו הרבה כי הוא נקרא פרי עץ הדר וכל ההדור האפשרי שהוא יכול לבקש ולחפש עליו יבקש ויקח אותו בשלמות ההדור : וכל אלו העניינים צריך לחפש אחריהם קודם שיכא זמן החבץ כדי להיות לו מוכן ומזומן לבאת בו ידי חובתו ולהתהדר לפני בורא עולם אבל מי שלא השתדל מקודם לכן וכשבא השעה דחוקה הוא מחפש ואינו מוצא כבר אמרנו שיקח מה שימצא להיות בידו

לזכרון ולאות אבל לא קיים המזוה כאשר ראוי לו לקיים וזריך לבקש רחמים
 ירחמו עליו מן השמים ופעם אחרת יזכה לפעוה המזוה כחקנה :

ויש כוהגין ליטול לולב ביום א' בסוכה כדי ליחד סט' בשלמות משום דסוכה
 עולה ב' שמות אדנות יקוק ה' כו' ורולב עולה פס' ד' אותיותיו ע"ב
 רמז לשם בן ע"ב הנרמז בג' אבות בג' פסוקי ו'סע ו'כא ו'יט ישר הפוך ישר וכן
 הדם עולה עם ג' אותיותיו ע"ב : אחרון במילוי ו'י עולה עם אותיותיו והתיבה
 תר"ו כמנין הורה צוה לנו כי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו והם
 המכות הנחמדים מזהב ומנזר וכן ענין אחרון הוא נחמד בלשון תרגו' וכל
 התורה כולה שמותיו סל' הק"ב : ערבה עם אותיותיה עולה רפ"א וכן עולין ג'
 פעמים ע"ב שהם ר"ו אותיו עם סם ארנו' הפועל בהם והיא הנקרא מלאך האים
 ועולה ה' א"כ כל הענינים אלה הם הדברים עליזים ומורי יחוד שמו הגדול
 ולכן כוולין לולב בסוכה ליחד הכל כא' יחוד גמור ואפילו הלל גמור הו' כדי
 לבעבע ר' פעמים כראוי ואין למחות בידם כי כונתם לשם אבל מי שלא יעשה
 כדרך הזה לא הפסיד כיון שכוול אותו ב"ה ברוב עם הדרת מלך וגומר ההלל
 עם הגבור במקום קדושתו לא גרע ב"ה מן הסוכה אלא אדרבא תוספת מעלה
 וקדושה יתרה ימצא בו ולעולם אל יפרוט אדם עצמו מן הגבור ונהגו הגבור
 ליטול לולב אח' חזרת ס' תפילת סחרית קודם שיברכו לגמור את ההלל וטעם
 למנהג משום פעוה ק"ס היא קודם הנץ החמה כדי שיגמור אותה וברכ' אמת
 מביב ובשעה שיתחיל להתפלל הנץ החמה לקיים יראוך עם שמש וזמן נטילת
 לולב היא מהנץ החמה ואילך שכל דבר שכתוב בו ביום אינו אלא מהנץ החמה
 ואילך אלא שאם עשו משעלה עמוד השחר כסר וא"כ ראוי הוא להתפלל לסמוך
 גאולה לתפלה עם הנץ החמה ואחר כך יטול לולב שהרי הגיע זמנו וכן ראוי
 למדקדק לפעוה אלא שביום א' שהגבור מתעכבים בזמירות וכבר הנץ החמה
 יכול ליטול הלולב שלו או סל אחרי א"כ הוא יפה והדור משלו כדי לברך שהחיינו
 מן הקודמים אחר שהגיע זמנו וא"כ בזה להתעין לגבור אחר שיש זמנו בדבר :
 אחר שכוול לולב יגמור את ההלל מלה במלה שלא יחפר דבר לקיים ברכתו
 סבירך לגמור דמשמע כולו ואפילו כס' אומר ואמר כא' ישראל וכו' והקהל
 עומין אחריו הודו לה' וכו' ים מרדקיים שאינם מעלים זה בזה אלא הם אומרים
 בלחש ואמר כא' ואמרו כא' כו' וכן ראוי ואין ראוי להכסיק בו כלל אלא בענין בין
 הפרקים של ק"ס לשם מפני הגבור ולהשיב שלום לכל אדם כי כל דבר שמברכין
 לפניו ולאחריו אין להסיח דעתו ממנו עד שיגמור מכותו וזמן ס' מזהר חיזה
 פסוק מן ההלל ומתעכב בו לא מפני זה יעסוק הוא בדבר אחר כי אין להסיח
 דעתו עד שיגמור את כולו או ביחיד או בגבור ויעשה כענינו במקומות אשר
 זכרנו ואחר כך יברך ברכת יהללך ויענה אחריה אמן כמו שיענה אחר ברכת
 יעקבכ שהיא קום ברוך שאלו וכן נהגו א"כ מוכיח ב' ס' בא' קורין שור או
 כסב

פסב' ובב' בענין מוסף היום בפ' פנחס ומפטירין הנה יום בא' לה' וכבר דברתי
 על ענין הפטרה למעל : ומה טיבה אח' יחזרו כח למקומות ויתפללו תפלת
 מוסף : וכו' בה כראוי שתחשב לפני בורא עולם כאלו הקריב קרבן מוסף :

בוסף היום ג' פ'ס' וב' חלים וד' כבשים כולם עלות : ומנחתם ג' פסדונים
 לפר וכן פסדונים לאיל ועשרון לכבש : וסמן פלחם חזי ההין לפר
 ופליטת ההין לאיל ורביעית ההין לכבש : ונסכיהם חזי ההין לפר ופליט' לאיל
 ורב עית לכבש : עוד פציר א' חטאת :

בום הב' יב פרים וב' חלים ויד' כבשים וסעיר :

וביום הג' יב פרים וב' חלים ויד' כבשים וסעיר וכן בכל יום הפרי' מתמעטו' :
 והחלים והכבשים במקומן :

ובבל יום קוד' סיתפלל מוסף יכוין במוסף היו' מה הוא יוציא אותו בשפתיו
 ויתחנן לפני ג' ינו ית' וית' תהא שיח שפתותיו תחת קרבנותיו :

אחר תפלת מוסף מוכיחין ס' ומניחין אותו בתיבה ויתחילו לומר ענין
 ההושענות ומקיפין הגבור התיבה אשר ס' עליה בכל יו' פעם א' :

וענין ההקפ' הזאת היא זכר להקפה שהיו מקיפין את מזבח העולה בזמן שבה
 קים כרתנן במ' סוכה בכל יום מקיפין את המזבח פעם א' ואומר אכא ה' וכו' :
 והתיבה לנו במקום המזבח שכוול שבהמזבח היו נקריבים הקרבנות ועולין לריח
 ניחוח כך אנו מקריבים תפילותינו שהם במקום הקרבנות עי' ג' שיפלה לריח
 ניחוח : וענין ההקפה הוא להתחנן לפני אלהינו יתב' ויתע' וישיבנו מכל ברה
 ויכלנו מכף כל אויבנו ויפר כל עבת הקמים עלינו לרעה וכן במזבח בכל יום
 מתמעטים הפרים רמז : שיתמעטו שוכאינו והחלים והכבשים שהם ישר' דכתי'
 סה פזורה ישראל לעולם קיימין והיו מקיפין את המזבח על הסוכה הזאת והיו
 אומרים אכא ה' הושיעה כא ואין לך תשועה גדולה מזו ואנו מזכירים זכות אבות
 בזמן הקפתיו כדי שתעמר לנו זכותם וחנן עלינו וכן ענין כל הפיוטים
 וההושענות על ענין הזה כל א' כפי מנהגו :

יום שביעי סל חג נקרא יום ערבה ונקרא יום הושענא רבה מפני
 שמאריכין בו בענין הושענא וכל א' ח' לוקה בר א' של ערבה
 מלכר ערבה שכלולב עם הערב' שלו ומקיפין את התיבה אותו היום ז' פ' וכן
 היו מקיפין את המזבח בזמן ס' קיים ז' פ' כנגד כל ו' הימים ולהיות היום הזה
 מורא מאד וכו' נחתמים כל הספרים כולם והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע
 ותפסין ולכן צריך להרבו' בו דק' תפלה ותחנוני לעורר הרחמי' העליוני' ירחמו
 עלינו ויחתמו אותנו בס' חיים ובס' דריקים לגאולה וישוב' ומהגין להרבות כד'
 ב"ה ויש טלובשים בגדים לבנים כמו ב"ה ויש ששומרים כל הלילה ואין ישנים
 כלל מרבים בזמירות ותחנות וקורין ס' תילים כולו וכבר כתבתי בענין י'ה
 מה טיבו ומה ענין קריאתו וכל המרבה להתחנן הרי זה משובח ואפי' מי שאינ

עומד כל הלילה קם באשמורת הבקר לומר כליחות עכ הגבור כל מקום כפי
מנהגו ומתעבדים בזמירות בבה עד שיתקבצו כל העם ואז רבנו דריקוס עד
כל' וואמר ברך שאל' עד ישתבה וקם ש' ואז ישתבה בזמרה ואז קדים וברכו
וק' ועושין כסדר כל יום ואחר תפלת מוסף מתחילין בהושענות ומקליפין פעם
א' בזכות אברהם ואז' מה שאמרו כשהקיפו יום א' ובהקפה ב' מזכירין זכות
יחזק ואז' מה שאמרו ביום ב' בזמן ההקפ' בג' י' קב בר' יוסף בה' משה כו' אחר
זה ס' הימים שעברו ובכולם א' הושיענו בהקפת פעם אח' בהקפת פעם אח'
בהקפות פעמים כו' בהקפה הז' מזכירין זכות דוד כי הוא הסביעני ואז' פזמון
ושירט מיוחד ליום ואז' הושיענו בחגיגת ימים ז' ובכל הקפה מאז מרבי' בסליחות
ותחנונים ואז' ויעבור ו'ג מרו' של רחמים ותוקעין שופר סימן תפלת כדי לעורר
הרחמים וכל מקום ומקום כפי מנהגו ומתעבדים עד קרוב לחצי היום ומתחננין
על ענין הגשם שיהיה בעתו והשנה שתהיה מבורכת בכל ועל ענין גאולתינו
ואז' קדים ותענו ותתקבל ואז' הערבה חובטין אותה בקרקע פעם ושתים
כי מנהג נביאים היא וחביט חביט ולא בריך ואחר כך א' אין כאלונו בנחת
ובזמרה ואז' ענין פטו' הקטרת ואז' קדים על ישראל ונפטרים לסלס ואם חל יום
של ערבה בע' ראוי למחר כדי לזאת להכין דרכי סבת :

בל אלו ז' הימים יעשה אדם את סוכתו קבע ואת ביתו עראי לכל ענין כאשר
כתבתי וביום הז' יעמד בה עד קרוב ללילה ליל שמחה תורה והוא יום
סמיני עזרת ויתקן ביתו עם ש' חמו לכבוד הוי' הבא כמנהגו בכל י' ויורה את
הכלים הנאים מן הסוכה לתקן את ביתו ולהביע מצעותיו כראוי אבל לא מפני
זה יבא מסוכתו עד סוף הוי' ובלי י' יקדם בביתו ויברך שהחיינו כי הוא נקד'
רגל בפני עצמו לענין פז' ק'טב והוא סימן לעניינים אופיים בפני עצמו ואינו
כשאר הרגל שהמשמרות חוזרו' חלילה זמן בפני עצמו ולא במכין זמן דרגל
קמא' רגל בפני עצמו למאי דאמרין קרבן בפני עצמו ואינו כשאר מוספי החג
שמחה בפני עצמה ואינה מעורב' עם שמחה דרגל הא' וברך שלמי שמח בפני
עצמה : ברכה בפני עצמה דכריך לו' את יום סמיני חג עכ' הזה וכל' שמועין
ב' ימי' והסמיני ספק ז' לא יבא מן הסוכה אבל יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן :
ויום ט' שהוא ספק ח' יאמ' ג' זמן כדון ב' י' של גליות ועושין שמחה תורה בט'
וענין המנהג הזה מקורין ליום זה שמחה תורה ועושין בפועל שמחה לתורה
ומזכירין כל הכשרים שיש בבה ועושין להם חופה ומשימין אותן בתוך חופתן
ומרקדין בפניה ומזמרינן בקול רנה ותורה ומביעין כל ב' כלים נאים ומצעות
כאות ומעטרים הכשרים בכל כלי כסף וזהב וכלי משי ודקמה : הענין הוא
לפי מנהגנו שאנו קורין כל החומש בשנה א' והיום הזה השלחנו סדרנו וחזרנו
להתחיל ועל שזכנו אלהינו לכך מחבוב המזה חמו עושין כך ומשמחין התורה
ס' זכינו לכך וכן המתחיל והמביע עצמם מושין סתמה ונקר' חתמי' הבסיים

הת

חתן תורה ס' נסלס הכרר ועיקר החתונה על הסלמה וזה החיל חתן
ברחשית שהוא זכה להתחיל הכרר ונקרא חתן ס' מזנו להתחיל ובין זה ובין
זה מקטנים התורה זה בכה וזה בכה כחתן שמקטט את הכלה בתכשיטים
במביא לה ובס' הזוהר יש ענין סגולה לענין זה בפני עצמו שהוא נקרא סמיני
עזרת והראה הבה ביום הזה אהבתו וחבתו שהיתה לו עם ישראל מכל האומות
וכן כתיב עזרת תהיה לכם לכס דוקא ולא לשאר עמין משל לבן מלך כו' ומטעם
זה עושין שמחה יתירה היום הזה אס לתורה אס לעם ישראל והוא מן הד' פרקים
שמסמינין את הסוכה בע' שחייב אדם לסימח אז ואין שמחה בלא בשר או אכס'
לתת טעם לשמחה כי אחר שכל ז' ימי הסוכה נטלנו לולב בידינו בר' מיני' שהם
אות לנו שאנו חלקו ונחלקנו ו' וישבנו בסוכה ז' ימים תחת כנפי הסכינה ואין
לנו חלק עם סמאל וסיעתו ולכך ראוי לנו בזה היום לשמח שמחה של מציה
בזכרנו את טוב ה' אשר עשה עמנו ועם אבותינו לבחור בנו מכל האומות ולקדש
אותנו מכל הלשונות ויחדנו לעם סגולתו והוא ענין קרוב על מ' עזרת תהיה
לכם : ויש מי שנוהג ביום זה לעבור על החומש מפוס שמחת התורה : ויש מי
סנוהג שיעבר ב' מקרא וא' תרגום שאס עבר עליו איזה שבוע שלא עבר הפ' יבא
בזה יח כי משלים פרשיותיו עם הכבוד איקרי אחר שמסלימין סדרם בעתם וכל'
סטעות הוא בידם ומענות לא יוכל לתקן כי לא נקרא משלים פ' אלא כל ענין
וענין ביומו ומדי סבת בשבתו כ' עבר יומו בטל קרבנו ולכן אמר כי מי שלא
הסלים קודם תפלה יסלים אחר תפלה אבל אחר שהגיע זמן תפלת מנחה סהרי
מתחילין סדר אחר אין מועיל לו השלמתו וכן בזה רבי' הקדוש ז' לבניו שישלימו
סדרם קודם חלילה שלא יסדרו אח' ולא יוכלו להסלי' ואס משבוע לשבוע מסוף
זמנה של זו לתחלת זמנה של זו אמר שאינו יוצא יח כ' זמן רב מראשית הסנה
ועד אחרית הסנה אלא שאס לא יבא יח מציה ידי קריאה יבא כמ' בגין ק'ס'
ויש מעבדים כל הכ' בז' ימי החג והטעם שהם פנוים ואינם יכולי' לעבור עליו
שאר ימות הסנה ואין ראוי להפטר בלאו הכי ובפרט מי שאינו א' מבטלי מקרא
סמוטל עליו לעבור כל הכ' בשנה ולא העברה בלבד אלא בהשקט להבין מה
שאומר ולא יחשוב בלבדו לאחר ספורים הס מה תועלת הגיע לנו בקריאתם חו'
כולם כתבי הקדש איקרו וברוח הקדש כאמרו : זאת ועוד יבא תועלת ולמוד
מכל קריאה וקריאה ומכל ענין וענין למי שמדקדק בהן ואינו עובר סעבור על
הבחלים וכל שאפי' לבטל מסנה ולבטל גמרא לא סגי בלאו הכי שיעבור עליו
לפחות פעם בשנה כי אין עסקנו כ' עמוק בכתרי הקוד' ועניניה עד שבטלנו
נשכח ונכח קריאת המקרא כל השנה כולה וסבר כתבתי למעלה בסדר ימי
החול כי ראוי לקבוע בכל יום תורה נביאים וכתובים מסנה וגמרא עד שנמצא
סעבור עליו ואפי' ב' הכל לפי קביעותו ואז טוב לו לתת חלק לכל יום ויו' ונקרא
משלם כל ימי' ממע מלהניח קריאתו לז' ימים בלבד :

ובפני

ומפני שהמועדים לא ניתנו לא לא לפנות אדם דעתו מכל מלאכה וצריך כח לעסוק בתורה בלב פנוי מכל מחשבה וטורה לכך ראוי לקבוצ למיד לכל מועד ומועד הכל לפי הזמן ולפי הענין וכל ספק ראוי לחלק הזמנים בזמן הפסח לעבור על סמך משנה סדר בכל יום ויום הז' ענין מכילתא מן הפרשות התורה בענין יציאת מצרים ביום חג השבועות לעבור על ברייתא של תנאים ביום ט"ב איוב עם פירושו ומגילת איכה ציום דה ברייתות של ספרים ביום ט' תלמי בז' ימי החג שאר הכד שלא עבר עליו ומשנ' תורה עם פירושו בשמחה תרה יעסוק בז' פרקי משנה מה' יורה שהם כנגד סמך משנה והנה יש להם ג' פ' עיי' ויבין בהם כפי אשר תשיג ידו וחו' היא שמחה התור להבין יסודה ועקרה ואם לא יספיק היום יעסוק גם כלילה כי צריך לעסוק בו בדת להבין תכונותיו לכלה כדברי רשב"י בס' הזהר שאו שיעסקו כל הלילה בעניני הכלה אין לך תכונות חביבין מאלו ומי שעבר על הכד בשאר ימות השנה ואכל לעבור בז' ימי החג יעסוק בס' התיקונין להרשב"י ולהנהיג פנתי יקרת להבין עי' בס' הזהר וס' הזהר עצמו יעסוק בו מדי שבת בשבתו וחרש בחרשו והכל לפי מה שהוא אדם חלף שהענין הדברי' לפניו והמשכיל יבין ויבחר

ביום י"ט יקח הלולב עם תיכין וישמור אותו במקו' מיוחד יהיה לו למשמרת יראה אותם ויזכור ויזכה עי' להגביל מכל כרה ואל יסליך ויזרוק אותם לאשפה אחר שהם רומזין לענין גדול כאשר כתבנו אין לנהוג בהם מנהג בזיון גם הסוכה יתיר אותה ויסתור אותה שירענו שלא נעשית חלף למצותה ואם יוכל לפתור העצים והקנים לשנה הבאה לחזור לעשות בהם סוכה של מצוה מה טוב ומה נעים אחר שכבר עלו וכתבלו בענין מצוה לא ירדו לענין חול גם אם יצאה בהם ח' תשמים של מצוה אחר טוב ויפה ואם לא יוכל לשנות לרברים אחרים ואפי' של חול ואעפ"י שגא' חג הסוכות ז' ימים לה' וא"ל שאין כאותין בהם היינו תוך ז' ימי החג אבל לאחר מכן אין חשש עש' היות ששמעתי וכמדומה לי שראיתי עי' חסידים ואנשי מעשה שאחר סוכות רבים הסוכה מאכפין הכל אל מקום ח' ושורפין הכל ואין כאותין ממנו חומרא יתרה היא זו :

הימים שאחר החג עד ר"ח חשוון נהגו שלא ליפול בהן על פניה' ואין אומרים י"ב מדות ולא ורזי והסעם מפוסם עזה החרם הוא זמן רוב שמחתם ונבחר בו יום פליחתם ויום בו ד' מועדים דה' י"ה סוכ' וסמיני עצרת והוא חרם ה' והשביעי לעולם משוכח ונשלים בו עבודת ב' בימי שהיה והו' כקרא ירח האתני' נתחלתו יסורין וסופו שלום ומפני לו הענינים ראוי לשמח בו ואלא להראות טום צער וזרה ברבים אבל הרעות בידו אם ירצה להתעמת ולעשות הטוב בעיניו וכן הענין בימי כוס מצד טעמים אחרים :

בב"ה בהסליו אירעו לאבותינו נסים ונפלאות בבית בימי מתתיה בן יוחנן כג' ובניו שהיו מבני חסמונאי וה"ה עשה נסים עי' בהנים אלו שבאו עליהם

עליהם ממלכי יון והביא העיר במצור והיו חכמים לשלוח יד בבית קדם הקדמי ובניו ישראל לחרב ומפרו הכהנים אלו נפסס על קדושת ה' וקדושת ביתו ועמו ויצאו להם אב עם ד' בניו כדובים שכולים והרגו בהם מכת חרב ואחר כך עד שנבר' ידם ונכחו' וחזרו בפחי נפש ובכז' באו לב' כדי לעשו' זכר לנש' וטהרו' את הבית מכל הטמא' שנכנסו בה ובקשו שמן להדליק המנורה ולא מצאו שמן טהור כ"א כלוחית אחת קטנה מלאה שמן והיתה חתומה בחותם כג' והכירו בו שלא נגעו בו ולקחו מנינה שמן להדליק המנורה ולא היה בה סעור לפי אומד המדה שהיו נותנים במנורה חצי לוג שמן בכל כ"א ללילה ח' והם היו בריכי' שמן לח' ימים כדי שיהיה להם פנאי חמץ ללכת למקום השמן המובחר להביא משם שמן למחור והס' ית' ראה בענין זה הפיק רבונם שלא יצטערו על חוסר השמן ועשה נס שמאיתו השמן שבכלוחית קטנה הדליקו לילה ראשונה ונותר בה שמן וכשבאו להדליק הלילה הב' הספיקו ממנה שמן נרות המנורה ונותר בה שמן וכן כלילה הג' וכן ברזכו' עד ח' ימים וכשראו כהניה' ועם ה' איתו הגם הגדול שנעשה להם שמחו שמחה גדולה בהיות שהס' עמם והרבה להטיב אם להזילם מיד אויביהם אם לעשות להם איתו הנס המפורסם ועל כן ראוי לעשות זכר לנש' הזה לדורות הבאים שיכירו וידעו הטובות והנסים והנפלאות שעשה עם אבותינו בימי ההם בזמן הזה והתנו שאלות הח' ימי' שנעם להם הגם בימי מתתיה ובניו מיהו ימים קבועי' בכל שנה ושנה ימי שמן ושמחה דלף להתענאה בהן ודלף למספר אחר שבהם היתה שמחה גדולה לאבותינו זאת ועוד לממור בהם את ההלל משום ההגלה הגדולה שהזילנו מכף אויבינו ומחר רבים ביד מעטים וכו' :

ומפני שעקר זכר הנס היה בנרות כי משם נודע למפרע ההגלה הגדולה אשר עשה עמם מרצון טוב ודרך אהבה וחבה תקנו שבאלו הח' ימי' תחלתם ליל כ"ה בהסליו שידליקו נרות בכל ישראל יתרים על הנרות שמדליקין אותם לשימוש בתיהם זכר לאותו נס שנעשה להם בח' ימים לו ואעפ"י דלכאור' בר' שלא היה הנס כ"א בז' ימים כי ללילה ח' כבר היה להם בכלוחית אפ"ה גם היה שלא נתנו השמן כולו כלילה הא' ואחר נעשה גם בשניה כי אפי' בראשונה נתנו מעט ממנה ואותו מעט החזיק את המנורה וכן כליל ב' ומעט מהנשאר החזיק את המנורה וכן בכל הח' ימים אם כן בכל לילה ולילה היה גם בפני עצמה :

ובענין הדלקת הנרות יש שמדליקין כל לילה לכל אנשי הבית ויש מהדרין ויש מהדרין מן המהדרין מה שנהגו כל ישראל הוא דרך המינהג שלילה הא' מדליקין כל א' לכל אנשי הבית ובשני' מוספין אחר' על הא' וכן האלכין ומוספין כל ח' בכל לילה עד שנמכא כלילה הח' נרות כמנהג ימינו אשר עברו ונדרך כל אדם להזהר בהם ולבקש שמן זית וז' ויתן בכל כד שיעור להדליק משקיעת החמה עד שתכלה רגל מן השק' ואף על פי שאנו מדליקין בתוך הבית אפ"ה הטיב הזה לא יחסר גם תכא' ההדלקה משקיעת החמה ואפ"ה ולא ימתין

עד שתחזיק משום דברים מקדמים למכות ומקום הנחתה בפתח לכה שחלל
הנכנס שם. ואם תהיה מקדמים וכו' חנוכה מהשחלל ולא יגביה אותה למעלה מכ'
אמה ולא למטה מי' טפחים ומכותה מי' טפחים. עד יח טפחים שכן גובהה של
חנוכה ח טפחים. וליל ח' יברך ג' ברכות להדליק נר של חנוכה ושעשה נסים
ושמחתינו וכו' וזו אותן ואין לו בית להדליק מברך ב' שש' ושמחתינו. ולעלם
ישתדל אדם להדליק ואפי' הוא אורח בבית אחר ושתתף עמו בשמן כדי שיהיה
לחלק במכה ואם יש לו חדר בפני עצמו ידליק לברו וידליק הוא בעצמו ולא עי'
סל' זיל' כן כל ענין מכה שלא ירח' כמי שאינו מחשיב המכה כראוי אחר שאינו
עושה אותה בידיו ובגופו לא יורה ויטבח לארון הכל שזכרו במכה ההיא ועשה
אותה באהבה וחבה ויאמר מי אני ומה חיי שכל ואשל לראש והלואי אעבוד בכל
כחי וגופי ומצויי בוי' ובלילה ואשיג כד מה רצוני וחפצו סימ' כחת רוח בעבודתי
ומעשה ידי אחר כל ההכשרות שאני מכשיכו בפועל כפי ובעל' לותי בעבור רצוני
בכל רגע ובכל שעה והוא מאריך אפי' וכותן לי חיים ושלום ואינו מקפח מזונותי
וטובותי מפני זה ואיך אני לא אכיר בטובתו הגדולה ובגמולו השלם וכפי' בא
לירי מכה גדולה וקטנה אשתעבר עמי וממני לעשיית המכה ההיא בכל לב
ובכל נפש ובפנות האדם א הענין הזה לא יתשל בשום מכה להניח' שתעש עי'
אחרים לא יאזור כגבר חלכו ועשה המכה בכבודו ובעצמו בזהירות ובזריזו'.
ובענין הנרות שידליקו בהן כל ח' יעשה אותן כפי כחו וכל המהדר אותם
ביותר ה' משבח ומי שידו משגת לעשות אותם מכסף יעשה אותם כי
אין ההוצאה בהם ככזה' יודע כמה ראיתי על ענין זה ולא עלה בידו לקובר
ההשגה אבל בטחתי בחסד אלהים שיגמור בידי לעשות כונתי לפחות מי שאין
בידו לעשות כל הח' נרות כסף יעשה א מהם כסף ויהיה אותה שמתר' בכל לילה
זכר לנש וכל זה אם אינו מעכב מראה בה חביבות המכה וחפצו והשמחה שיש
לו בה שהוא עקר העבודה ככל' . וכובר' א'ל ראשון להשתמש לאורן משום בזוני
מכה ויאמרו לאורה הוא צריך ואינו כיכר עשית המכה לשמה וכל תשמים אכור
בהן ואפי' רצוני מעות מיר ליד ומפני שאין כל אדם יכול להזהר מזה ואפי' שיזהר
ממילא הוא כהנה מאורן לאיזה דבר שיהיה ראוי לתקן להדליק נר אחר לבר
הנר של מכה והוא בקרא שמש מפני שאם ישתמשו איזה שמוס לאורן לא יתהנה
מהרי נר שמש יט' שם ומאורו יכול להתהנות ועושי' אותן מיוחד במקום א' לברו
כדי שידעו אם מדליק אם לאו שאם נכבה יחזיר להדליק אותו או יזהרו מהשמש
נגד אורם וכבר נהגו בזה כל ישר' ועושי' ח' נרות להדליק בהם א' למעלה להיות
מיוחד לשמש וח' למטה על הסדר להדליק כל אחד לילו והשמש לעולם עם כולם:
בשבת להדליק ליל ב' יטיב את הנרות קודם שידליק ויסיר מותר השמן
והפתילות שנשארו ויתנם בכלי א מיוחד ויקנח הנרות וישים בהם
שמן כשיעור ופתילות ראויות וכן יעשה בכל לילה ולילה והנשאר ביום הח' יעשה
מהכל

מהכל מדורה א' לבדה וישרף הכל ולא יהנה ממנו אחר שהוקצה למצוה וכובר'
השמש אין צריך הטבה אלא יתן עליו שמן כשיעור ואין חשש וח' פתילה חדשה'
יש מדרקדקין שאין מדליקין בנרות של חרם משום דמאסי ולכן צריך לבקש
נרות יפים ומשופים ראויים להדר המכה וכל המוסיק בזה הרי זה משובח ככל' .
ומי חנוכה אין להתעכב בהם א' אם להראות טעון ושמחה על כל הטוב שעשה
עמנו אהינו בימים האלו ויאמר הלל גמור בכל יום בברכה לפניו וברכה לאחריו
וביום ר'ח טבת יוסף שמחה על שמחתו ומזל' ב' ב' ק' ח' ל' ח' ו' לח' כה
ותקנו לקרות בחנוכה בענין הנשיאים שהוא חכמת המזבח ומתחילין מברכת
כהנים עד זיהי המקריב ביום הא' . וביום הב' קורין ביום הב' . וביום הג' ביום
הג' וכו' וזמנם הח' מתחילין מביום הח' עד סוף הסדר ומכרפין עמו פ' בהעלותך
את הנרות שאותה הדלקה היתה עי' אהרן ובניו שלכך נבחר וגם באו ימי חנוכה
אירע גם זה של הנרות עי' בניו של אהרן והוא שבח לאהרן וכל שבט לוי שאעפ'
שלא הקריב קרבן ראש שבטו בחנוכה המזבח כמו שהקריבו כל נשיאי ישראל
אפי' שלו גדולה משלהם שהם הקריבו פעם א' והוא בכל יום ויום עומר ומקריב
ולאפי' דעתו כתבם בזאת הבטורה פעמיו ביום לעשו חנוכה אחרת כולה עי'
היא הנעשה עי' א' שאלמלא הם היה ב' חרב וקרבנות בטלים ועי' היתה תשובה
לישראל וכתמזק ב' במקומו והוסף הק' בה לעשות כס בענין השמן כמו שזכרנו
וכל זה מעלה לשבטו של אהרן וליחס שבטו וכן תקנו לומר אחר הדלקת הנרות
הנרות הללו אנו מדליקין וכו' עי' בחניך וקדושים וכו' כדי להזכיר התשובה עי' מי
היתה והו' שבח לזרעו של אהרן . וכן תקנו בענין על הנסים שמזכירין בתפלה
בעי' מתתיה בן יוחנן כג' וכו' . וענין מכות חנוכה זו א תהי קלה בעיניך מפני
שהיא מדרס כי היא מן הגדול' ונוראות כי בזמן הזה הק' בה גמולו רב טוב והביל
את כפשינו ממנו ולא נתן למוט רגלינו ביד מבקשי רעותינו וכל המזלזל בענין
זה נר' שכופר בטובה מהטיב עמנו אלהינו ית' וית' ואינו משמח בשמחת ישראל
ואינו חושש בגאולתם ובנחמתם ח' וכן הענין בענין מכות פורים שהיא מדרס:
ויבי' הפורים בזכרים ונעשים בכל דור ודור על כל הטובה אשר עשה ה' לנש'
אשר הבילו מיד המן בן המרתא האגני במלקי כורר היהודים
ומחשבתו הרעה אשר חשב להשמיר ולאבר כל זרע ישראל מנער ועד זקן וה'
ברחמיו בחמלתו עלינו הטיב מחשבתו על ראשו ותלו אותו וחת בניו על העץ
ושלטו היהודים המה בשנאיהם ועל הנס הגדול הזה שהיה עם כלל ישראל שמו
בכתב הענין וכתן בספר בתוך כתבי הקדש כי אסתר ברוח הקדש נאמרה
וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשות ימי הפורים האלה יד וטו באדר בכל
שנה ושנה ולא יסוף כי אעפ' שכל המועדי יתבטלו מבילת אסתר ועשיית הפור'
א' ב' ב' ב' וזהו הטעם הוא מכיון שנעש' הנס הזה עי' עמלק ראש כרי' אשר מעולם
דף א' יכו' להשמירנו וכו' בעצמו לבש קנאה עלינו מדר רשעותו אשר קרנו

והאגני בר' ש' א' כה א' 25 I בדרך

בדרך ויזכר וכו' ונמצא חלה י' בשמו ובכסא לנאקו נקמת קדושת שמו ונקמת
עמו י' שמו וכו' יכול לא תהיה הכסא שלם בשלמות שאל אחר המחנות אותו מן
העול וע"כ כונו מחנה תמחה את זכר עמלק וכו' בענין הנס הזה מהו מחסבתו
הרעה על ראשו וכמחה וכמחה הוא וזרעו וכל הכלים אליו עד שמעט לא נפאר
מהם כי הם מעט מזה ונקמת שם וכו' יכול נחגל שמו י' ונפלא כסא בענין
ההוא ועל כן איך ראוי להתבטל והוא דבר הכובע אל גאולתו ואל יטובתו :
וגרמו כל ישראל להתענות יום י' באדר מפני שהוא היה יום קהילה לכל בין
לבני מוסף בין לשאר עירות שהוא היה היום אשר נהגך מיוגן למחנה
מאכל לז' ובמקו' מהיו מחכים אויבי נפשו למלוט בנו כדכונם להסמיד ולהרע
ובמחשבת המן הרע נקדלו כל היהודים בעריהם בכל מדינות המלך לעמד על
נפשם להנקם מאויביהם ובהיות היה יום קהילה לכל זהו מתמיני רחמי שמים
סיבילס מהם מבקשי רעתם והב' היה בעזרם והב' נס מדרתם נהגו בכל מנה
וסנה להתענו' ב' זה לתת טבח והודאה על העבר ולהתפלל ולהתחנן על העתיד
וכמו שהזכירו מיד המן הרע כורר כל היהודים כן יזכרו מיד מבקשי רעתו
ויקל עול גבולו מעלינו גאולה קרובה ועם היות שיום י' היה יום קהילה לבני
מוסף כי לא נחו עד יום ט' בו חס' איך להתענות בני הכרם יום י' מפני כך כי
אחר דוב העולם אזלין והוא היה יום כרה לכל מס' ב' לבני מוסף כי מעמם
סאלו הענין ענין עשיית מגלה ותיקונה כבר מפורט בדברי הפוסקים
וזכר האדם להדר עמו בה כהן שמהדר עמו בכל מצוה ויותר ויותר ממ'ם
בענין חנוכה מזה הענין י' לו תוספות ויתרון עלית שפדאמו אלהינו י' מן המות כי
נבזר למות נפשו ונזר אותו בליעל שלא יזכר שם ישראל עוד מה שלא היה כן
בימי יון אף על פי שהיו דמעים וסוכאים ומפני כך צריך להרחיב דעתו ונפשו
בימי האו' ולחשב עצמו שהיום נבול ממות ומדחי ויעמה מעט וזרקה עם העני'
והאביזים ושלח מכות ומתנות לאיך נכח לו כדי שיהיו הכל שמחים ביום זה ולא
זה דמאג וזה שמח ובר ליל פורים יקח המגילה בדיו מתוקנת בראוי ותפלל
תפלה ערבית ואח"כ יקראו המגלה בקול רנה ותורה למטה לארון הכל מעשה
עמו ועם אבותינו נסים ונפלאות ויאמרו ברכה לפני ג' בליל א' על מקר מגילה
ומעשה נסים ומהחיינו ולאחריה הרב את ריבנו כו' ואח"כ יאמרו בדרה דקדושה
ומתמוד לולי ה' מהיה לנו ונפטריה לבתיה לטוב וימצא בביתו נחת דולקות
ומלחן ערוך ומטה תופעת מפני כבוד היום ויאכל ויטקת בשמחה ובטוב לבב
וישמח אנשי ביתו וירחיק מהם כל ריב וכל מכה ויזריע להם הנסים והנפלאות
מעשה עמו המ' בימים ההם בזמן הזה כי עדה ה' את יעקב אנשים ונשים וסוף
והשיב לאויבינו מבעתים אל חיקם וראוי לנו להזכיר חסדי ה' תהלתו בעל כל
אשר גמלנו ה' רב טוב וצריך שכל יתקבצו למקרא מגילה אנשים ונשים
וסף שכלם היו באותו הנס ואם לא עמנו כל ב' משי מ' טובה על בעל

הנתי

הבית שיקבץ אותם ויקרא המגילה לפנייהם בלשון סיביו ענין הנס וההכלה
ואם קרא להם בלשון הקר' בכתב אסורית יבאו חס' שלא יבאו כי כיון שנחקק
בלשון הזה עכמו הרי יבאו יד חובת התקנה ואפי' לא הבינו אבל לשון אחרת
אינו מועיל להביא אלא אם כן יבינו בו ומש' פרסום הנס ר' גרר משכמיין
בשמחה וטוב לבב ולקחין בידם מברכת ה' אשר נתן להם כל א' וא' כפי כחו
והשגתו והולכין לב' וסם מתקבצים העניים והאחללים ואחר שהזכירו ס'ת
וקראו בו בפ' עמלק הרע א' חסרי ומתחילין הגבאים לגבות בכוסות של כסף
בידם גביה אחר גביה לכל הדברים הנזכרים באותה העיר לתת חלק מה לכל
א' וא' מהם ביום הזה כדי שיטמחו בו הכל גם העניים עמם מחזורים בבתי
כנסיות לשאל מצות פורים גם קטנים יתומים מתוך דתם מתמינים ליום כזה
שישאלו מ' להשיב את נפש ולכן צריך כל א' שיתן להם כפי כחו ולא יחזיר אותם
ר קם כבדכת ה' אשר נתן להם העשיר פעשיר והעני כעני אחר המרבה וא'
התמינים ואפי' לגויים הפושטים את ידם ביום זה לשאל מפני שמחת ישראל איך
להשיבו אחר אלא אדרבא יתן לו בפנים מאירות וידעו כי ה' אלהינו עמו בכל
ראינו אליו והוא הפורה והגואל ומזיל אותנו מכל צר וצוקה ומפר ענת כל
הקמים עלינו כאשר הפיר ענת המן בן המדתא כורר היהודים והשיב גמולו
בראשו ומי שאיך ידו מסגת לתת לכל שאל יתן לנזכרים יותר לרלים ואביונים
ואם איך לו אפי' לזה לא ימנע עצמו מפני זה מלכת לב' אלא ילך ויטתקף עם
אחיו ובין אחרים לא יזכר חסרנו אחר שחבירו נותן או יאמר לחבירו אני איך לי
מה ליתן עשה עמי חסד שכל מה שאתה נותן אומר להם שבסבילי אתה נותן
גם כן כדי שלא אתבייש כשישאלו ממני וזכר יחשב לחבירו בעשותו זה זה נהג'
וזה אינו חסר אלא אדרבה נהנה ונכרו גדול שמוע ממנו שלא יתלבבו פניו ולא
יאמר חסר אני שיאמ' עלי שאני נותן פרוט לב' בני אר' לא יחוש מזה כי סוף סוף
בני אדם יכירו כי איך ידו של חבירו מסגת ליתן ומפני הבושה הוא מתכבד בזה
ואם לא יכירו איך אנו אחראיף להם סיכורו והוא יעשה המ טל עליו לפשות ומה
יתרון לבעל הלשון אחר שכבר גבו מה שראוי לגבות וסמחו לב העני' והאביוני'
יקראו המגלה מתוך שמחה של מצוה ויברכו עליה עמ' ועשה נסים ויקראו
במועם מלה בתלה ואנו כל העם אל מ' ולא יסיוו דעתם לחן ממנה כלל -
ואם ירבה לקראת במגלה שלו יקרא ואין לחוש אבל לא יגביה קולו יותר מדאי
שלא יבלבל את אחרים ובמקום שהנערים משחקים בהכאות שמכים את
הנערים אחרים מעשים דרך סחוק והתול ראוי לבצר בהם שאין ב' בית ועד
אל קלות ראש לפשות בהם דברים של חולין ודברים שאין בהם סייער וכפרט
אם הענין נעשה ע' נערים ובחורים פוחזים ורקים אבל ע' קטנים איך לחוש
להקפיד כ' משום שמחת היום :

אחר קדישתה מברכין הרב את ריבנו וים מקפידים שלא לברך אותה אלא

כה ב 25 2 אחר

אחר סיגלול המגלה ולמדו ענין זה מה' שאין הקורא מברך עד סיגלול כ"ת וכל
שאינו דומה שם הענין הוא שלא יאמרו ברכו כתובות בתור' ויבא מזה חורבה
אבל בכ"ד אין לחוש שיאמרו ואם יאמרו אין חורבה יבא חבל אם כבר התחיל
לגלול כל לב' אין לחוש אבל לא יגלול ויברך שאין כוונתו גמור' בעסוק במלאכתו
וכן בכל הברכו' כולם אין לעשות שום דבר וענין כשמברך אותם כדי שלא יסית
דעתו מכונת הברכה ככל' אחר כך יאמרו וכל' לציון לסמוך גאולה לגאולה
ויחזרו ס' למקומו ויאמרו מוזמור לולי ה' וגו' וקדים תתקבל :

הייב אדם להרבות בסעודה כי כן כתיב ימי משתה ושמחה וחיוב הסעודה
הזאת כריכה שתהיה ביום כי עקר הנס ביו' נעשה ונחרגו מה מנהגו
ולכן אם עשה בלילה לא יבא יח' וענין הסעודה הזאת כריכה שתהיה בבשר ויין
כי אין שמחה בזולתם ובענין היין אמרו חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע
בין ארור המן לברוך מרדכי והדברים לרוב הפוסקים כפסג' ויש מנמנים
ברב' ואור' דזו לאו שמחה חיקרי ובוראי בהגיע לענין זה שיהיה הרבה יותר מדאי
ויוזיק לו בלי ספק והלמבס' זל' כתב עד סירדס ומפיוס הענין עד שלא ידע דל'
ומתוך ששתה מה שאינו רגיל ושיכר קופכת עליו ומתנמנם ומתוך שנתו אינו יודע
לכוין בין ארור המן לברוך מרדכי לא סקס' לפירושו למה נקט אלו המלות יותר
מאחרות לענין הנמנוס הכל שזה ועל זה אחרים פי' שהענין הוא לענין הסבון
השמות לידע מה הפרש יש בין זה לזה כי המספר עולה שזה חרור המן תקב' וכן
ברוך מרדכי תקב' וכשיטאלו לו מה הפרש והוא יבקם ולא ימצא והוא נחפז בזה
ונטרד הרי עשה היין בו פועל אבל סוף סוף הלשון קשה דלא ידע בין זה לזה
והרי יודע' לא האמת הוא כפסג' מברך' שכלו יתבלבל כ' עד דלא ידע לכוין
אם יאמרו ברוך לארור שיאמר אינו ברוך אלא ארור וכן בהפך בסכנדרו
ומפני מה חייבו בזה אחר שהוא ענין כבד וקס' שמעתי טעם שאחר שהמן
הרסע בקם להשמיר להרג' ולאבד ולשפוך דם היהודים נעשה ענין קרוב לזה
מתוך שמחה עד שנשא' כמתי' מושכב' ארצה ומזר' אחר הוא חשב לשפוך דם
ואנו נוסף דם על דמינו ע' ויתעבב' על שלחנו לאכול ולשתות יותר ממה
ברגיל ויקבץ כל אנשי ביתו וחביריו על שלחן אחר כדרך המסיבה שמתאספים
הרבה לעשות סעודה ומתוך כך מתרבה שמח' אבל כשהאדם יושב יחיד ונלמד
ח' לשמח כראוי' ונהגו להתפלל מבעוד יום בזמן מנחה גדולה כדי שיהיה
לו זמן לאכול ולשתות עד הלילה ויוכל ללכת לב' להתפלל תפלת ערבית עם
קריאת המגלה ולא יתעכב בסעודה עד חצי הלילה כדי שלא יאמר ק' ותפלה
כי לא תקנו דבר כדי לקלקל ח' אלא יעשה באופן שזהו יתקיים בידו וחפץ
ה' בידו יכלה :

גשלים ספר סדר היום' תהלה לאל נורא ואיום

דוא

דוא היה אימר בן ה' שנים למקרא בן עשר למשנה בן י' למצות בן ט' לנחמה
בן יח' להופה בן כ' לדוד בן ל' לבנה בן מ' לעצה בן ס' לזקנה בן
ע' לשיבה בן פ' לגבורה בן צ' לשוח בן מאה באלו בת ועבר ובטל מן העולם ע' :

ולחיות המשנה הזאת מדברת בענין סדר האדם מתחלתו ועד סופו ראיתי לכאור אותם
לכוין הסוד הזה אשר הוא כוללת עניינים רבים רבי האיכות כי לא לחנם
השמיטנו התנא ענין הסדר הזה אלא ללמד ממנה עניינים אחרים וכתביל' דביאור' דע' :

בן ה' שנים למקרא מה שהתחיל התנא בענין הקריאה של התינוק מה'
סנים ואילך אפשר לומר כי דבר בהזה סכן דרכן
של רוב תינוקות שאינם יודעים לרבר כראוי עד הזמן הזה בפרט לענין קריאת
פסוק ולזה אין מוליכין אותו לבית הספר קודם הזמן הזה הי הוא דבר לבטלה
ואין לכער לכער במקום שאין לו תועלת כל כך' עוד אפשר דמקרא דל' פסוק
אחר שיתחיל לקרות אבל קודם הזמן הזה יעסוק ביריעת האותיות והנקודות
וקריאתן ולפי זה הטעם מוליכין התינוק לבית הספר אפי' כבן ב' או ג' שנים כדי
ללמדו האותיות והנקודות וכל מה שיש בו זמן וכו' והגין' אבל יש מי שמדקדק
שאין מוליך אותו כל זמן שלא הגיע לשלשה שנים ואפילו ברביעית אינו חושש
עד שיגיע לשנה הה' וראייתם מפירות האילן שכתוב בהם ג' שנים יהיה לכם
ערלים שערדין הם ברשותו של סמאל ואין ליהנות מהם ובר' כריך הלולי' ובפ'
תאכלו את פריהם הה' לענין הולך כל זמן ג' שנים אין לנו סיפוק בחפצי שמים
כלל מפני שהוא תחת מעבודו של סמאל ואפי' מעט מעט אבל בה' ראוי לעסק
זמני' ליה כתורא ולפי דרכם נקט התנא ה' שנים דוקא אבל לא ראיתי ממש
בדבריו וראיתי מפירות האילן אינה ראיה כי פרי האילן לא כראה אלא לכורך
הגוף ולהנחתו והוא מחלקו של סמאל ולכן ראוי לתת לו חלק מה לעבוד ולא נעב'
בגבולו אבל פרי האדם לא ככרא לא להפלים כפס אחת ולעבוד עבודה שלמה
כל ימי חייו ויתפאר יוצר בראשית והלואי היה אפשר שיוכל לעבוד מיום שנולד
אלא שהולך וגדל גדולתו מעט מעט כמ' אך בכלל יתהלך איש :

זבאלו החמשה שנים אין לכער לתינוק בסוס' דרך כי אין לו שכל כלל וכל מה
סיקה מדרו ומתבוננת ויקח אבל אין להכותו כלל כל שום דבר וענין
זהמכה בו חוטא' גדולה מזו אצל קטן אוכל נבלות אין ב' מזוני' להפרישו ואף
על פי טעם מעשה איסור כ' לתינוק ובמקום שאינו עושה מעשה אדרב' כריך
לחנכו בכל ענין וכל מה שישל' יפיקו לו רצונו מאלו הן משתה הן מכל דבר
יכריס' לא יבא לידי חולי מעק' הבכין הוא היסוד ולכן כריך שאלו הסני' הראשונים
כריך לכהוב גופו בכל עירובין ולהברותו ולחזקו בכל מיני חזקין אמרו עליו של
דבי חמי' ע' שהיה בן פ' שנה והיה נוטל מנעליו וחולצן בעומדו על רגל אחת
והיה אומר חמק חמק וסמך קמי' חמי' בילדותי הם מעמדו לי בעת זקנותי וכו' וכו'
באלו

באלו דרך לנהוג בו בעניינים אחרים ודברים של טעם הם וצריך כל אדם לעמוד עליהם וללמדם לאנשי ביתו :

בן י' שנים למשנה אחר שעסק ה' שנים במקרא די לו בזה כי מקרא מדה שאינה מדה וחיון ענין למידתם עכשיו כ"ל למלאת בטנו של קטן מכל העניינים והספורים שיש בכל המקרא בין בתורה בין בכתיבאים בין בכתיבאים ולירע יסוד הקריאה עכמה בדרך דיוק יפה שלא יטורף לחזור עליה לכתחלה אבל ענין הפי' חיון זמנו עתה כי בזמן קראת הגמרא שיש לו זמן רב ויעסק להבין פירושי המקרא וטעם כל ענין וענין לא נתנו זמן יותר מה' שנים משום שמי שאינו רואה סימן ברכה בלמודו בזמן ה' שנים טוב לא יראה לעולם ולמדו זה מן הלויים שג' בהם ואת אשר ללוים מבין כה' שנה יבא לכבד כו' ובמקום אחר הוא אומ' מבין ל' שנה ומעלה ועד בן כ' כל בא לכבד הא כיצד מבין כ"ה יבא ללמוד הלכות המיוחדות ל' יורע וענייני ההנהגותיו איך יתנהג בעבודת המקדש ושמירתו ובן ל' יעבוד בפועל עם אלו ונתנו לו זמן ה' שנים לירע וללמד שאם אינו רואה הכללה בהם טוב לא יראה וכך הענין בכל הלמודים קטנים וגדולים אחר שהשלים י' שנים וככנס בשנת י"א יש לו לעסוק במשנה ולאבין להשתדל עמו על כך והענין הוא כי גירסא ריבוקתא היא מתקיימת וגם כי יזקין לא יבור ממנה ומשום הכי לא הטריחו לו לעסק בענין ההבנה והעיון כל זמן שהוא קטן שסכלו עריין לא נתיישב ויחמ' על טמא טהור ועל טהור טמא אבל הטריחוהו לעסק במקרא ובמשנה גרסא לבר שמתקיים לו לעת הוכרח ואין אנו חוששים מן ההבנה דלגרום איכס והדר ליסבר ונתנו לו זמן ה' שנים משום דקים להו דבזמן ה' שנים אלו יוכל לגרום אותה גירסא נאה ויפה ע"פ עד שלא יטורף אחרי זאת כי אם לעבור אותה מזמן לזמן וכך אנו רואים בעינינו דאם יעמד הכער בזה השיעור עסק בהם כראוי יעלה בידו בלי עסק אם לא יעשה מלאכה אחרת עמה ונתנו לו זמן חמשה שנים עד ט"ו דבזמן הזה יוכל לשייב עם משנה ה' סדרים הפשוטים סדר למנה והאחר לח' חרשים ודי לו בזה ואע"פ שבתוך הזמן הזה יש לו פרק אחר והוא בן י"ג למכולא מפני זה מתבטל הראשון אבל עליו לעסק בענין המשנה עד ט"ו אלא שיש לו טורח יותר ויותר מבן י"ג שהוא צריך לקים המצות הבאות לידו חיוב גמור מן התורה ואינו יכול להפטר מהם אבל עכ"ל נתעלה סכלו יותר ויותר ממנה שהיה קודם י"ג מ"כנהט טורה עליו ומדריכו ומיסירו ומורה לו הדרך הטובה אשר ילך בה כא"ל על פסוק טוב ילך מסכת וחסד וגו' ילך מסכת זה י"כנהט ונקרא ילך בערך ה"כנהט אשר מלך עליו מעורו עד אשר יבא מבטן אמו כמ"ס לפתח חסארת רובין וכל אלו ה"ג שנים היה הוא לבר מולך בו כרצונו א' כל אשר יפנה ירסיע ויכנהט בא לוי מקרוב והוא נקרא מסכת שאין לו מעבי' ושונע' כי כמ' ל"כנהט סכל ר"מ אברים שיש בגופו של אדם כלם קרים אל משמעתו וחפזים בעשות רצונו מה שאין כן ל"כנהט

ל"כנהט שאין לו אלא חכמתו והוא אחר מילט את העידו בו והוא נקרא רוח מהוא מושב ומסכן לנשמה כסתבא לטרות בתוכו אבל בלא רוח א"ל סתמיה ואמר חכמי האמת כי כפס באה לאדם ביום אשר זכה להמול בסר ערלתו ובשם יסר' יכנה ואחר ממניע ל"ג שנה ויום א' זוכה לרוח הוא ה"כנהט מאמרנו ועם היות שנפס נכ מחכ הטובה היא כי היא מושב ומסכן לרוח וזה בלא זה אינם יכולים להיות זמניהם כאחר טובים ח"ה אינו נקרא י"כט במלמות שהיא בטלה במעוט לגבי י"כנהט המולט עליו מבטן אמו מעת שיבא לאור העולם ובשבתו מוכח כל מה מראה וידע אבל בבא לסכך עליה הרוח הקדוש ממדרג' יכולין בין שניהם להטותו מדרך הרעה לדרך הטובה כי הבחירה בידו ובידו לבחור בטוב ולמאוס ברע ואם לא יעס' בר' עוסקין הוא זלכך עוסקין אותו מ"ג שנה ומעלה אח' שזכה לנפש ורוח והכליח בהם וזה לנשמה והוא מבין כ' ומעלה ואחר שיש לו נשמה מושקף הוא סלא יחטא ואם יחטא ע"כסו מרובה ועוסקין אותו בין מלמעלה בין מלמטה והמסכיל יבין ויחזור לענייניו שנים כ"ל לא יתבטל מעסק המוטל עליו והוא המסנה עד היותו בן ט"ו :

בן ט"ו לגמרא ענין הגמרא להבין ולהורות האיסור וההיתר ולירע פירושי המשנה והמקרא ולדון במדות שהתור' כדרכ' בהם ולסמם ית' וכמ"ס שמונה יותר מלמודה וענין למד על הגרסא שאמרנו והשמוס על הסברא ואם אין הסברא מה מועיל לו הגירסא גמרא גמור זמורתא תהא העקר הוא השמוס והוא הוא הנקרא גמרא ובהיות האדם בן ט"ו שנה הרי נתיישב סכלו לקבל כל מה שאמרנו לו ואם מסבירים ליה יסבר וראוי לו לעסוק מכאן ולהלאה בגמ' וגמ' אח' שיעור כי הוא יס הגדול זמניו מרובי גמ' ומתפסטי' לאין תכלית והכל לפי מה שהוא אדם וכפי כח סכלו והסגתו ימצא בו לעסק ויפניא פרי זעקד הגמרא צריך דב ורבין מסביר ל' סברות נכונות זמניות עד שהוא מעצמו יבין דבר מתוך דבר וידע להור' בין קרפ לחול ובין טמא לטהור ואחר כך יסמך על עצמו על כל דבר חכמה ודעת וכלבד שלא יסכח מפני שיעסק בו יומם ולילה וכולי האי ואולי : ולא כאלו הבוטחים בעצמם אחר סעל' למדרגה סקורים להם חכמים אינם חוששים טוב לעסק בעינ' ולסקד על למודם וסומכים על דעתם שהיה להם כבר והם לא ירעו כי ביום אחד שאינו חזור והחזיק במה שבידו שוכח מה שהיה בידו מפני ימים כמו שאמ' אס יום תעזבני יומים אעזבך ועל ב' ד' משל לסני חברים שהלכו בחברה אח' ימים דביס באהב' וחבה לימים נתקייטו אח' עם חבירו ורצה להפ' מעליו ולבקש לו חבר אחר חבירו כסומעו סלא היה רצונו עמו גס הוא נתרצה ללכת לו לרדכו לבקש לו חבר ככפסו באח' דת' ואהו' בפרד זה מזה זה הלך לדרך מזרח וזה למערב אח' כמה ימים חזר בו ואיתו החבר שנתקייט עם חבירו וזכר' ממנו והניחו ואמר אזי ל' מה עמיתך שהמגני חבירו הנאמן אשר הלבתי עמו כמה ומים ולא ראיתי ממנו

ממנו מוס דבר דע ועל לא רבו הנחתיו ונפדתי ממנו לא יפה עשיתי הנני חוזר
אליו לבקש להביתו וכך עשה עכ"ל כריך הוא לחזור כל מה שהיה הלך מאותו
מקום שגביתו עד המקו' שחזר בו עבשו והוא מהלך דרכו שהלך בו זאת ועוד
כריך לילך כל הדרך שהלך חזרו בעיר שהוא חוזר אליו והוא יוכיח עליו כפלים
אלא שרחמי נמים הם שחזר עבא ליטור מסייעין אותו ואין לו לטורח יותר
על אותם הימים ועל הנמשל אם יום תעזובי ימים אעזבך ומ"ש ימים אעזבך
והרי אינו עוזב אלא יום א' כנדרו ובין שניהם הם ב' אשה ראוי לומר העזיבה א'
התורה מהב ימים כי מחמת עזיבת התורה שוכח זה וזה שאין הדמיון בשלמות
לב' בני אדם הכלל העולה שדרך האדם להיות שוקר על דלתי התורה והמחשבה
בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בימים בלילות ולהוסיף מחול על הקדש ובזה
הנערה באה תורה כזה לנו משה מרשה מאורסה באה אל המלך ממה יכולת
את האיש הזה כלמורו ובתורתו ויתגלה ליו עניני התורה סתריה וסדריה וכפא
ענף ועשה פרי להיות לבפן אדר' אבל כל זמן שלא יעסוק בדרך הזה עם היותו
חכם ומבין יכלל במיש ארורים לבקש חביריו ויעלה חרם בידו כי לא יבט
ומכאן אל תאמן שמכאן והלאה שיבט כראוי ומכאן את אשר יבקש כי ארובה
מארץ מדה ורחבה חכמים וענין המרא לא שם לו התנא גבול מפני שאין לו
שיעור על הדרך שזכרנו ובהיו' הבחור בן ט"ו שנה וכנס בתוך י"ו הדס מתגב'
עליו נאות היצ'ר וחמדותיו לכך כריך להחליטו בהיותו עוסק בתור' הכן תושיה
ולאיות יושב' באהלי מקור החכמים וללכת מחיל א' חיל ובכך אם אבן הוא נמנות
ואם ברצל הוא מתפוצץ כי בזה עסקו בעיון השכלי מתבטל כח עיון החמדי כי
הוא גדול ורב ממנו למי שיש לו עינים לראות ולב' להבין ועכ"ל לא כמע' התנא
מלהזכיר סיניח עסק התורה וישא אשה משום דאין אפטרופוס לעריות יצ'ר
והוא איוב ואורב להפילו במקו' שלא יוכל לקו' במחשבות רעות בהרהורי קשים
ואחר עין רואה לב' חומר כלי המעשה גומרי' ומכאן מאבד עיניו לרעת ומחריב
פולמוות לכך הזכיר לנו התנא בן יח' לחיפזת אם מן טע' זה אם משום לא תהו
בראה לשבת יצרה וסניהם כח' טובים ואינו דומה תורה מאדם שלם לתורה
מאדם פגום כמו שאמרו כל השריו בלא אשה כו' ועכ"ל לא שמו עליו העול מקור'
כדי שיהיה עוסק לפחות ג' שנים בגמרא פנוי בלא אשה בלא עסק בלא טרדה
ויועיל לו הרבה על היסוד שיש לו בנוי מתקרא וממסכה ועוד שהתלהבות יצ'ר
אינו כ"כ ואפשר להכיל ממנו כקל אם אין לו חברים רעים ממי ילמוד ובהגיעו
לח' מוטל על אביו בחיוב גמור לבקש לו אשה להכניסו לחופה והזכיר התנא
ענין חופה משו' שענין חופה הוא היחוד שבין איש ואשתו ורמז בזה כי אין כונת
הענין הזה כ"כ משום פריה ורביה כי ערין לא הגיע לפרק כ' שמוטל עליו הענין
בחיוב כמ"ש שאומ' תפח רוחו כו' אבל עקר הענין להכילו מן החטא ולא יחמוד
בלבבו נמים כהריות האקורות איו וכדי למלאות תאוותיו ויהיה לו פת בכלו כריך
ליחד

ליחד לו אשה ובה יוכל מן החטא מפני מה המצוה הזאת מוטלת על האב לעשו'
משום ששקר המצוה של פריה ורביה היא כדי להשאיר אחריו ברכה ויהיה קיום
המין ודור הולך ודור בא והארץ לעולם עומד' ונעשה שותף להק' בהמעשה
בראשית וכל זמן שהבן והבת עמים יבשים לא יעשו פרי לא יועיל כלו' בתקנתו
אבל יעשה הוא הבא מידו להשיא אשה לבן ואיש לבת וה' ימל' הסרוס ויתן להם
פריים בעתם כגמר' הבריא' בשלמות לכך כריך האדם להשתדל במצוה הזאת
בכל יכולתו ובהגיעו בנו לפרק יח' שנה שלמי' יבקש לו מנוח אם יטב לו ואם כריך
למענות או לתכשיטין יבקש לו ואפי' ברחוקי ארץ הכתוב די' מחסורו אשר יחסר
לו ואמרו חכמינו ז"ל זו אשה כל שכן בבני היוצאים מחלבי' והוא מחוייב בתוכו'
עצמה כאשר ביארנו שדרך השתדלות כמרץ לגמור כל הכריך עד שיצא משבט
הנער לאור וכן בבנותיו מן הטעם עצמו אחר שהגיעו לפרקן והוא מ"ב שנה
ולמעלה שדרך לבקש לו דבר הראוי והבן לפי כבודו ודרך לבקש להן כדומה
עד שיקפצו עליהן אנשים מהוננים וכן אמרו ברברי קבלה זאת בנותיכם תנו
לאכס' וכי כיצד יתן אותם על כרחם לא כל כך שיתנו להם עד שיתרצו ויקבלו
אותן ואפי' שאמרו חז"ל עיבור נכסי לפרנסת הבת היינו אחר מיתת האב שלא
להוציא מן הבני' די' להם בעיני' ככסי אבל בחי' האב ראוי לו ומוטל עליו להשיא'
לכבודו ואפילו על ידי רבוי ממון גם מוטל עליו ללמדו אומנות כדי שיעסק בו
להתפרנס ולראות חיים עם אשה אשר אהב והוא מן הטעם אשר אמרנו כי
מה תועלת להשיא' אשה אם אינו יכול להתקיים בה מחובר כל טוב ממנו הנפל
ואדרבא אסור לצונן ולח' ברם וכן אמר שלמה בחכמתו והכין בחוץ מלאכתך
ובו' אחר ובכית ביתך ואר"ל יפה תורה עם מלאכה כי יגיעה פניהם מעבדות עון
מטעם זה אפי' שיש לו ממון הרבה לתת לבנו לא ימנע מפני זה מללמדו אומנו'
כי הבטלה מביאה לידי שערור' א"כ הוא דבק בתורה ומשקה נפשו בה כי א'ז
אסור לו לעסוק בשום מלאכה זולתה כיון שיש לו במה להתפרנס ולא יצטרך
לבריות אחר שנסא אשה ועדיין הוא עוסק בתורה משום שאין לו טרדא וטרחא
ובהגיע לפרק כ' שנה שכבר מתחילין הבנים לבא לאור העולם וכריכין מוץ
ופרנסה והם תחת גל כנפיו לחסות עליהם כריך לבקש ולחפש ככלב וכזאב
אחר פרנסתם וז' התנא בן עשרים לרדוף היינו רדיפת המזונות לפרנס
בני ביתו בכבוד ולא בביוזי' ויבקש לו העסק היות' נקל מלאכד זמן ולהרויח מה
יספיק במכוס ויסתפק במותר לו ויתרחק מן המותרות ומן התאוות הגשמיות
כי הם המורידות את האדם לבאר שחת ונטלות חיו מן העולם הזה ומן הבא
אחר שלמה בחכמתו ושמת סכין בלוועך אם בעל כפ' אתה וכן כשהוא בעל
מלאכה ומרויח מזונותיו במעשה ידיו לא יהיה כבהל להון לקבץ על יד ויהיה
מה שיהיה ולא ידקדק היטב במה שהוא עשה אם טוב ואם רע כי אם הכונה
להרבות מלאכה ליטול עליה שכל הרבה חו' זהו דרך הגלמי' והחמקני' שאומרי'

פליגלי ושלך שלי ואין רודפים כי אם אחרי הצדק וכל מנחתם למלאכת בטנם
 ובטנם רשעים תחמר אבל זרע ישראל הכפרים אינם חפצים ליהנות במה שאינם
 שלהם ואם עוסקים במלאכת עוסקים לשם ובטהרת הלב שלא להונות לחבירים
 ואדרבא הם מוותרים משלהם להם שלא לבא לידי גזל ולא לידי חמס וכן הדין
 עצמו כשאחרים עוסקים במלאכת שלהם מי שהוא נבאל להון עושה תחבולות
 ומרמות ומשנה את משכורתם עשרת מונים כדי לעכב את שלהם בידו ועוסק
 סכר סביר ובא לידי גזל ולירי חמס ואינו מוכיא את שלו מידו אלא אחר עמל
 וטורח הולך ובא מאה פעמים אבל מי שהוא בר לבב אהב את חבריו ומקרבן
 כותן להם שכרם משלם ואינו מעכבו בידו כלל אלא ביומו תתן שכרו ואינו
 מדרקדק אחריהם במלאכה ומוותר להם ומוחל להם מחילה במורה כי אליו הוא
 כושא את נפשו והוא ליה כמומין לו בדקה לפרנס עצמו ובני ביתו בנקיון לאכול
 מיוגע כפיו ומפיים אותם במיני פיוסים אם עושים יותר מן הראוי לעשות או
 שלא כסו בחלה ועושים מפני הבושה וכדי שלא יכערו לבריות לאכס' האמללי
 כאלה צריך לדבר על לבם דברי פיוס וכחוס כדי לחזקם מעבודת רוחם וחלסו
 בחס וחמנות שנותן להם יתן בסבר פנים יפות ויזטער עמהם על הסגת ידם
 וקוצר מזונותם במו שכתוב ותפק לרעב נפשו כלומר נפשו זלבי היותי רוצה
 להוציא מגופי אם היה אפשר כדי להפיק שאלתך ומלאכת חפך אבל המקום
 ירחם עלי ועליך ועל כל עמו ישראל ובדברים האלה משיב את רוחו אליו
 ומקבל היסורין בסבר פנים יפות וכמא זה עשה במילות חסד בגופו ובממונו
 וכמא נקיים להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים וכמא שותף להקדוש
 ברוך הוא בזה ואשריו ואשרי חלקו :

בן שלשים לבח ענין הודעת התנא לנו שבן ל לבח מה שאנו רואים
 בעינינו לא דבר רק הוא לא בא להודיענו מה שהודיענו
 מה' כל אשר תמצא ידך לעשות בכתך עשה כי האדם שמוכא את עצמו בריא
 ובעל כח שיכול להשתדל בתורה ובמצות עבודה שלמה כראוי להם ישתדל
 ויעשה ועקר כחו של אדם בעליו טבעו הוא בן ל סכה ואז כל כחו עמו ובעל
 סכל ראוי להכיר ולדע כי לא בא אל העה' לאכול ולשתות ולכנס ממון ולאכסוף
 חיל חלילה כי אין זה שלמות לאדם אדרבה גריעות גדול ואין לבן דעה לרדוף
 אחרי זה כי הוא מעשה בורים ופתיים שחושבים שהעולם במנהגו מובא ואין
 מעלתו ויתרונו אלא הדברים האלו זכוכא ועקר שלמות האדם הוא היותו עשיר
 ובן חיל שהכל מכבדים אותו ומתהנה מן העולם ככל הבא מידו לבנות בתים
 ולנטוע כטיעות ואלמות ופרדסי לשמוח בהם ולהיות לו עבדים וספחות לפבוד
 ולשרת אותו וכאן ובקר לרוץ ואח' בפטירתו מן העולם ככר בשל' חוקו ומניח
 הכל ביד בניו ומכזה להם שיהיו בני חיל כאשר הוא היה זריו וזהיר לכנס הממון
 ולא לאבד ועס' כך וכך ואכל עולמו בחייו וזפרט אם שבע ימים בענין זה הרי
 פלה

עלה ברעתו שהוא מהאזורים שבעולם והולך סמח וטוב לב בצאתו מן העה'
 והוא העני והפתי והסכל אינו יודע את אשר יבא אחריו ואינו מביט באחרית
 הימים והחשבון אשר הוא עתיד ליתן לפני מל' ינוכסיר' לתקן לא יעלה מידו
 וזה כי אין מעשה וחשבון ורע בשאול אשר אתה הולך סמה אין יש לך לעשות
 בכחך בעה' ובדרך לעשו כל אשר נמצאך ראוי לך להניח כל אלהבלי' ודמיונו'
 העולים בלב הסכלי שאין בהם חמס מכ' סכלם המועט וקוצר דעתם והיכרה
 סמתלב' בהם להשיא עכה לטורדם מן העה' אין ראוי לבן דעת ולבעל נפש לעלו'
 אות' בדעתו חלילה חלילה אבא קר' אבא סברא אבא קרא קבלת התור' התמימ'
 אשר פתי מחכמי' ומורה הטאים בדרך והוא נותן' עכה לאר' אין יתנהג להשיג
 רכון הש' ולזכות לחיו ע' לס' שכולו טוב וכולו ארוך כ'אם על ענין שלוח הקץ
 וכבוד אב ואם ובדאי שיש לנו להאמין בו ולירע שיש עולם אחר גדול במאד
 מ'זר במעל' גדולה ויתרון גדול ע' ולא ככר' זה אלא למעס' לעסוק בתורה ולקיי'
 המצו' והאחר הוא ע' לס' המצו' ודמו אותו חזל ליו' השבת משו' שכולו מנוחה ואין
 סם מעשה כלל וז' שטרא ב'ע' יאכל בשבת אבל אם לא טרח א' עוד לטרוח
 וע' ימות ברעב ואעפ' שאין הרמין בפועל בשוה אפה דומה לו בכד מה לענין
 המנוח' והענב למי שמשתר עצמו וראוי לנו להאמין בזה אמוכ' שלמ' וחזק' להאמין
 בתור' ובמי שנתן' ולא דבר רק הוא אלא מקוצר דעתנו : אבא סברא אין יעלה
 על לב אדם טעם או סכל ואכל בן דעת שאו הדברי' מועלי' לאדם ויש להם שלמו'
 מה שיבטח אדם עליה וירדוף אחריה' ויניח התור' והמכזה והאמת והיושר שהרי
 אנו רואי' בעינינו שאו הדברים אין להם שום קיום והעמדה כלל ועקר אדרבה
 גריעות והפסד גדול בכל ענין וענין והם המקרבי' את האר' א' המות ובשבילם
 נטרד מן העולם כיצד אדם הרדוף אחר העושר הולך בימים ובמרברות ומשם
 נפשו בכפו לרדוף אחריה' ביו' ובלילה בחשק גדול עד שמרו' חסדו מאבד עצמו
 לרעת שנטבע בים והולך לחרפו' הוא ומיניו ואפי' בניו ובני ביתו לא זכו בו ולא
 בממונו או קופצי' עליו לסטי' שורדי' בין בים בין ביבשה ומניחי' אותו ערו' וערוה
 והורגים אותו או לוקחי' אותו לעבד עולם שצריך רחמי שמים לכאית מידם אחר
 עמל וטורח אבל לא ראוי מי שעסק בתור ובמצוה כ' עסק גדול שבא לו המות
 בשבילו חלילה אלא אדרבה אהוב וכחמד בעיני הכל והכל חפצים לעשו' רכונם
 בין גוים בין לאומים הכל אהבים אותו מחמת תכינתו ותבונתו ויושר לבבו
 משוב מעשיו הרי שהועיל לו הדרך הזה לעיניו בעה' ואם לענין העה' השכל
 כותן שכס' שירדוף אחר העושר והכבוד שלא יתנו לו שכר על זה מה בכך להסי'
 ברודפו אחרי הבצע והחמדה למלאכת בטנו ולהפיק חפצו מה תועלת לקיו' העו'
 בו עכ' אפילו לפי דעת הסכל צריך לקיום העולם אמת ומשפט וג' ודקה
 וחולת זה אין לו קיום כלל ואחר שאין תועלת לכללנו במעשיו גם לא מכ' חן בעיני
 הש' בעסקו בחפציו ומניח חפצי' שמי' שהם העסק בנקתרו' ובדברי' שהם למעל'

מן השמש למה יתן לו סכר וחלק ונחלה עם העומדים לפניו ארבעה יתן לו
עונם גדול כפי השכל מהיה לו לעסוק בחפצי שמים ולא עסק ויטורד מלפניו ולא
יזכה לחזות במועס'ה'הרי שהשכל מותן שאין לו חלק לע"ה ארבעה יתן לו עונם
ואם כן כיצד יעלה בלב השכל הצער לעשות מן העיקר טפל ומן הטפל עיקר
וא"כ ענין התנא לומר בן שלשים לכח הכונה פשתל האדם בכל כחו בהגיעו
בזמן הזה לעסק התורה והמכונה ולהתענות לפני אלהיו יקבל תשובתו ותחנתו
וכן אמרו בספר קינות טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו ופסוק אחר אומר אשרי
איש ירא את ה' בעורו איש וכ' א"מ' שלמה ה'ע' וזכור את בוראך בימי בחורותיך
כי החקר פעושה האדם בהיותו בכחו ועצמותו ורתיחתו דמו בזמן שצר הרע
מפתח אותו לרדוף אחר תאוותיו וחמדותיו ומניח הכל ללכת לעבוד את אלהיו
בכל לב ובכל נפש ודאי סכרו גדול במאד מאד ומעלין עליו כאלו הקריב
חלבו ודמו לפני בורא עולם להיות לו לחלק ונחלה ולעולם לא ימוט לזכר עולם
יהיה צדיק כי זכותו ותמימותו תעמוד לו כי יתקיים בצדקותו גם בדרכיו
הטובים לא יסורו ממנו וכמ"ס דוד חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור
ממנה לא יסור הוא מהם והם לא יסורו ממנו ומפני זה הענין צריך האד' לפקוח
עיניו על בכו או תלמידו לעמוד עליו בכל עת ובכל רגע להדריכו בדרך ישר
וללמדו פעם אחר פעם עד שיתחזק בכל דבר וענין ויהיה מורגל בו ויבקע בו
לטבע כמ"ס ההרגל טבע שני והוא ענין גדול מצריך האדם בעל נפש להיות
זריז בו כי הבנין הולך אחר היסוד ואם היסוד רעוע במהר' הוא נופל ומה יותר
טובה יש לאדם בעה"ז ובעה"ב כי אם להיות השגחתו על בכו לטוב שיה' משפטו
לאו' להצליח בעה"ז להיותו עבד ליוצרו אשר הוציאו לאור העולם ללכת בחקותיו
ובתורתו ואשריו ואשרי יולדתו אם זוכה להניח ברכה אחריו בן הגון וראוי
מוכתר בכתר תורה ושם טוב והרי המות שלו הם חיים גמורים אשר לא יבוע
כי ידברו אויבים בשער וע' ישתדל האדם הרבה מאד בענין זה וכדי לזכות
בבכו יזכה תחלה בבן חבירו הבא לידו ליסרו כשרואה אותו עושה דבר שאינו
הגון וישתדל ללמדו דרך האמת ולא יאמר בלבו מה לי ולצער הזה כי תכוון
אנו וערבים זה לזה ומאי דאמי לך לחברך לא תעביר וכן הזהירנו יתברך ויתע'
ואהבת לרעך כמוך ואמרו על זה כי הוא כלל גדול בתורה משום שזה בענין
מורה יחוד כללות האומה קדושה שכלם נאחזים זה בזה וקשורו' בחבל אהבה
עזה זה עם זה והרי כלם נחשבים לנפש אחת כמ"ס כל הנפש הבאה ובומר
מ"ס במחשבי ה' אשר אין להם קשר ויחוד והרי הם נחשבים כל א' לבדו כמ"ס
ואת נפשות ביתו שכל א' יש לו נפש בפני עצמו לא כאלה חלק יעקב אשר הם
כאחזים ביוצר הכל שהוא יחוד גמור וכב' יכול נאמר בהם כמו שנאמר עם
אחר ואלוה' א' והם נחשבים כגוף א' מתש' יש בהם ראש ויש בהם עינים ידים
זרועות ורגלי' הכל לפי הערך וכפי שדרשמו בגופו של אד' ה' כי כלם מכהו באו
וכמו

זכמו כשמיכן האדם באצבעו הקטן כל הגוף חושש באות' מכה סקוף סוף הוא
ממנו אעפ' שהוא הסוף ומקום הבזוי ויתקדשו כי נזכר אריה אריה נקרא
כן צריך כל אשר בשם ישראל יכנה כשרואה את חבירו הולך בדרך לא טוב או
מלקח לעצמו עצה שאינה הוגנת לו ראוי לו להחזירו למוטט ולהדריכו בדרך לא
יכשל בה וכ' א"מ דואה איש רע ובליעל מכה בו או עושק בו ראוי להצילו מעסקו
ולשים כל מאמצי כחו להושיע לו מזרתו הן בגופו הן בממונו ואעפ' שיהיה לו
צער בכך לו יגיע לו היזק זהו עקר המכונה והאהבה ואיש אשר לא רוחו וראי
מזרע אברהם הגומל חסדים והרחמן ונראה מתוך כך שהוא קרוב אליו מגולגל
אבל מ' שרואה את חבירו באיזה צער או צרה ומניחו והולך ואומר שלום עליך
נפשי מראה בעצמו שאין לו יחס וקורבה בזרעו של אברהם אחר שאינו מצטער
עליו ואינו נכנס בגחלתו וזהו עקר הכח שיש לו לאדם להתחזק כגבור לרבים
אלו וכיוצא באלו ואין לכת זה זמן מוגבל כל ימות האדם כלם שוים לטובה :

בן ארבעים לבינה להיות שנות האדם על הקתם שבעים שנה כמ"ס ומ' שנותיו בהם שבעי' שנה וכשהוא בן מ' הרי עבר על
חצי ימיו והכו חוזר לאחריו מעט ולא הרבה ואם נאמר שהם שמונים אם יתגבר
בשנת ה' הרי הוא באמצעות ימיו ועומד אצל הנטיה להעריב שמשו ואז כחות
הגוף וחמדותיו ותאוותיו מתחלשים וכחות הנפש והשכל מתעוררים לבקש את
אשר יכוח להם מתגברים אלו כל אלו כי כשזה קם זה נופל החומר נופל והשכל
קם ואז הוא זמן לשכל והבינה להבין כל העניני' על מה שהם ולהבין האדם את
אשר החריק והודעת התנא הורה לנו זהו לעירר האדם את לבו אם לא נעדר ער
עכסיו לפחות יעורר אותו בזמנו ויטביל ויאמר מה ענין ביאתי אל העה"ז הבאתי
לאכול ולשתות ולרדוף אחר תאוות הגוף וחמדותיו לא זו הדרך ולא זו העירי' ש
לי עינים לראות ואיני רואה אזנים לשמוע ואיני שומע עד מתי יהיה לי זה היצבה
למוקם ומתי אעשה גם אכני לביתי הלא יש לי לרעת את אחריתי והעה"ז הוא
זנפסד ואם אני הוי' מרוחם ונשא למחר יתנני למשקים ואני עתיד ליתן דין וחשבון
על כל מפעל ומעשה ידי ואין עוזר לי ואין סומך בלתי אני לבדי אהיה עוזר לי
וראוי לי לתקן את דרכי ולחקר את מהלכי ולשוב לקוני ואשתמרה מעוני ואולי
יראה ה' בעוניי ולא אשוב עוד לנפלה להיותי רודף על נפלה אהבהלה
אבל לתקן מצוותי לעבוד את יוצרי אשר עשני והכיני ועד כה עזרני ומכמה
צד' רעות ורבות הצילני וכל טוב במלני וגם אני לא אשכח ואגמור רצוני וחפצו
לעבוד עבודתו בלב שלם ולעסוק בתורתו וכל דרכי וחפצי וצרכי יהיו לנבד' ערתי
ותורתיו וחפצי שמי' אשים אותם לנגדי תמיד להשתדל בהם בכל עז ולעש' אותם
בשלמות וזהו תכלית השכל והבינה מצריך האדם שיטביל ויבין בעיניו
או עד שיפור ראוי כן יבא להכנס לחצר בית המלך הפנימית מרוב' לרבר ומענין
לענין כפי דקות שכלו והשגת דעתו ויבא לאור משפטו לאחות בעבודתו ויראתו
ואהבתו

ואהבתו וזה הענין מנעדותו צריך האדם לאחוז בו כדי שיתגדל בו וגם כי יזקין
לא יסור ממנו. אבל מי שלא זכה בבחירתו לפחות יזכה בזקנותו ע"כ בראותו
הולך ודל וימים בורחים ככל וכל יום ויום מערה למות נפשו :
בן חמישים לעצה אחר שאמר התנא שבן מ' לבינה ככל שצריך להבין
ולהשכיל ענין אחריותו ומה יהיה בסופו והוא זמן להשיא עצה לאחר
ההשכלה באדם דבר מתוך דבר אחר שבהגיעו לכ' הוא זמן להשיא עצה לאחר
ולהדריך רבים בתורה ולהשיב רבים מעון שאין ראוי לאדם ליטור אחרים עד
שיסור את עצמו כי האדם שראוי להוכיח צריך שיהיה הוא כבר מוכנה ומנוסה
ולא ימצא בו עון אשר חטא ואח"כ יוכיח את אחרים כמס התקופתו וקושו שלא
יחמ'טול קיסם מבין שיכר ויחמרו לו טול קורה מבין עיניך ואחר שהזהירו התנא
בתשובתו ויכיר את מעשיו וישוב מהם בזמן מ' סבבר הוא כוונה מדרך החיים
דרך המות ויש לו זמן י' שנים להכין את מעשיו ולתקן את דרכו לשוב בתשובה
שלמה ללא ימצא עולתה בו ואח"כ יתקן את אחרים ויתן להם עצה ההוגנת להם
באיה דרך ישכון אור ולא פני בלאו הכי כי ישראל ערבים זה לזה וכל מ' מחוייב
להשיב את חבריו וככזה בבחלתו של חבריו והוא ענין גדול ומכזה רבה כמ"ס אס
אשיב ואשיבך לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה והוא מן הדברים
החמורים אשר צריך האדם לרדוף אחריהם ובזוהר הגדול על הענין הזה ואשרי
הזוכה להשיב כל ישראל לאביהם שבשמים. או אפשר שענין העצה שאמר
התנא הוא על עצמו בלבד שאם לא הועיל במעשיו מבן מ' ולא חזר בתשובתו
כראוי כשהוא מגיע לכ' שנה צריך לשאת ולתת להשיא עצה ועצות כיצד יעשה
להנצל מ'צהר ולבקט תואנות ועילות ומרמות ותחבולות להכניעו ולהשפילו כדי
סלא ירי ראשו עליו ויוכל להדבק ב'צהר לשמוע אליו ולקבל ממנו ללכת בדרכי
התורה והמצוה לראש שבזמן הזה של כ' שנה הרי סכלו מיושב יותר ויותר מכל
אשר היה עד הכא ואינו מתפת' בנקל בדברים קלי' ויכול הוא להתגבר על יצהר
בטעמו ומפיקו' כדי לטורדו מעליו ולא יקבל ממנו לרדוף אחרי ההבל במועצותיו
בפיו כתונות והוא במה שצריך האדם להשיא את עצמו להכיל עצמו מיני פחת:
בן שישים לזקנה השמיענו התנא בזה שאם לא הבין בשנת המ' שהוא זמן
וחלק הירידה ולא לקח לעצמו עצה בשנת הכ' סבבר
התחיל להעריב שמשו בהגיעו לשנת הכ' צריך שיכיר שהרי באו ימי הרעה והוא
הזקנה וההרת פניו עתה בו שנתלכנו זקנו וסערותיו וראוי להיות מעותר לבוש
ומועד אחתי יקראו לו מלפני המלך שילך בלי בוש וכלי כלימה הסירו הבגדים
הכואים מעליו והלבש אותו מחלכות ומחלכות ומלבוסים הנקיים ראויים לראוי
פני המלך והמשרתים לפניו ושלמה הע"ה הזהירנו יותר מזה ואמר בכל עת יהיו
בגדיך לבני כל מי שהוא בעל סכל ובעל כפס אין צריך לו להמתין לעת הזקנה
סבבר רואה את עצמו רפוי ונטוי בעליו ברגליו ומקלו בידו ומחפזין אותו ללכת
לבית

לבית עולמו כי אולי לא יגיע לעת כזאת כי כל ימינו עלי ארץ ואין אדם יודע
את עתו אלא בכל עת ובכל זמן יהיו בגדיך לבנים מוכן ומזומן אם יקראו לו
ויזמינוהו לסעודה שילך תקף ומיד לרצון המלך וחפזו כראיתא בגמרא משל
למחר למלך שזמן עבריו וכו' ואם ר' אליעזר לתלמידיו טוב יום אחד לפני מיתתך
והוא לכל יום ויום שיעמוד בתשובה שלמה מוכן למאמר המלך כי אין אדם יודע
אימתי תעלה רצון המלך לזמן עבריו ואם יתאחרו הימים מה טוב לו ומה נעים
סכל ימיו עיד בתשובה להתרצו בעיני המלך וכופלי לו סכר כפול על הבא וזהו
ענין כונת התנא באומ' בן ששים לזקנה כלומר ראוי לך שתחפש ותחקור על
מעשיך ואל תאחר כי הזמן מועט ואינו מניחך להתעכב שהרי קפצה עליך זקנה
ובכל יום ויום אתה מעותר לקבל כמה דכתיב תבא בכלל אלו קבר בכלל
בגמטריא ששים והוא זמן בינוני לא ארוך ולא קצר סבבר נגמר ביטולו אלא
סעדיין יש לו כח וחזק להתעכב באילן כמה ימים ולא יפול ואם לא ישוב עכשיו
זיחפס מעשיו ויתקן עניניו אימתי הרי כמה עדים מתרים בו והולכים אחריו
עד שיובאו אותו מן העולם ועל כרחו הוא מת ח"כ צריך לפרק עינים עורות
ולהביט אל אחריותו איך עתיד ליתן דין וחשבון ולא יכלה בהבל ימיו וסנותת
בבהלה ודע כי על כל אלה יביאך ה' במשפט :

בן שבעים לשיבה השמיענו התנא בזה שאם לא חזר בו האדם כל ימיו
והשנים סעברו ומבן מ' לא הבין ומבן חמשים לא
בתיפץ בעצם לשוב ומבן ששים לא הביט בזקנותו ובעדים המתרים בו בהגיע
לשבעים הרי הגיע לשיבה והוא מדרגה אחרת אחר הזקנה והוא האחרונה לחי
האדם כמה דכתיב ימי שנותנו בהם ע' שנה וענין מדרגה זו שנקרא שיבה רצה
לומר משום שהוא זמן תשובה לכל ואין תקוה ואחרית אחרי זאת כי אם למות
המפריר בעו' לבין העה"ז והרי עדות יש שסבו שערותיו ראשו וזקנו וגבות עיניו
מן השחור כהפך ללבן והוא ענין שיבה. כמו כן צריך הוא עכ"פ לשוב ממעשיו
המכוערים השחורים המחשיכים את נפשו הקדושה והטהורה זכה וברה ללבנס
ולבררם ולכרפס צרוף מזוקק שבעתים כענין השנים שעכב וגדל אדוננו ורב
כח שמקבל שבים ומקרב את עובדים ומרפא אותם לקרא להם שלום כדכתיב
שלום שלום לרחוק ולקרוב ואומ' תשב אנוס עד רכא עד דכדוכה של מות ואפי'
יש בידו עבירות גדולות גילוי עריות וספיכות דמים וע"א יש לו תקנה לשוב
בתשובה ומתקבלת תשובתו ועצמות נהפכו לזכיות והסומא סלא ראה ולא ידע
עד הכה ולא פשפש במעשיו ולא הקר צריך שיט' בו כתפורר ויקץ כיסין ויאמר
מה אני מה חיי עד מתי ילינו בקרבי מחשבות אוני ולא אחוס לכפשי העניה
העגומה שבויה עומדת בין זאבי ערב אורבים וטורפים כל א' מקצהו אחרי
הבצע ואחרי לא יועיל ולא יכל כי תהו הזה מתי אקץ משנתי ומתרדמתי אשר
כפלה עלי מים היותי לרדוף אחרי תאוותי ומתדותי להפיק דעת ה' בהר ולמלאכת
דבנ

רצונו וחפצו ומתי אעשה גם אכיל לביתי בית ועד ובית מועד לכל חי ה' כן צדתי
 אשר הכנתי לאורח הגדול הזה אם ארעב מה אוכל ואם אכמא מה אשתה והרי
 איך בירי מאומה ואין מעשה דעת וחשבון בשאול אשר אני הולך שמה ואם איך
 אני לי מ' לי מה יועיל ה' ביום עברתו של גיהנם מה יועילו לי בני אחרי ואפי'
 פוזכו אוי למי שאוכל מה שאינו שלו ומי שטרם בערב שבת יאכל בשבת ואם אני
 לא טרחתי ולא עמלתי לקטט את כפתי בתכשיטין יפים וטובים שתעלה לרצון
 בעיני מי שנתנה בי ויטלה בשמח' ובששון להוסיפה תחת כסא כבודו ולהנחילה
 ארץ החיים וכל עמלי היה לפי ולבופי מה אוכל ואתפרנס בעולם שכולו ארוך
 ולעולם שכלו שבת והרי שלחנות כמה וכמה מלאים כל טוב דריקים וחסידי
 כמה וכמה מלובשים ומקושטים במעשיהם הטובים מעוטרים בעטרותיהם
 בראשיהם כהנים מזון שכינתו של אלהינו ית' ואני איך אף ואתיב לפניהם ערוב
 ועריה מכל טוב ומכל מצות אוי לה לאותה בוסה אוי לה לאותה כלית' ואם אמר
 אומר הכני הכני לעשות רצון שמים וארצו עמתי ללמוד התורה ולעסוק במצות
 מכל בני בילי ולא אשוב עוד לכסלה להכעיס את אשר הכעיתי ולהתעייב את
 אשר התעבתי מה אוכיל בתקנתי ואפי' אקריב כל אילי כביות קרבנות על אשר
 אשמתי הלואי יעלו לרצון ויועיל למחות את אשר ככתב לוי ריבי ונחקק בפנקסי
 והרי כטו פעמי ונכו כללות ושמי עומד לערו' ולהשתקע ואיך אסיג לכל המלאכה
 כמבזה וכמם לבטל אותה ולחדש מלאכה אחרת מפוארה אשר לא תהיה רעה
 בעיני אדוני וצריך לסתור את אשר בכיתי ולבנות מעקרא בנין יוכל להתקיים
 ומתי יגמר כל הענין הגדול הזה והיום קצר והמלאכה מרובה ובחושבו האדם
 הנבזה הזה כיצד הוא כחוש ורזה וישא ויתן בויכוח הזה אלהינו שבשמים צדיק
 וישר הוא ארך אפים ורצונו בתשובתן של רשעים ונותן יד לקבל הפושעים יראה
 בעיניו ויקבל תשובתו והכנעתו וואף גם זאת שחטא והרבה לפסוע בהיות עכשיו
 סר וזעף ומר וכאנח ביחס ומתחרט מכל התועבות אשר עשה ולא שב עליהם
 כלל וריחק אותם מעליו מכל וכל יחשבו לו כל השגבות לזכיות וכל אשר חטא
 בדעת שלמה שעשה עד הנה כגד רצון כוראו וכונתו עכשיו בתשובתו הרמיתה
 פהפך לאיש אחר וכעשו זכיות ומצו' ומעשי' טובי' כדאיתא ביומא פרק י' בהיות
 בתשובה גמורה ושלמה כדיון וכפורה ולא שיהיה תשובה רעועה מזדמנת על ידו
 אלא בוכה ומתאונן ביום ובלילה על ככה ומבקש סליחה מהש"ת יכפר ויסלח
 חטאתיו ועונותיו ופשיעיו וכך קדר הוידוי אכ"ה חטאתי עויתי פשעתי אכא' הכפר
 בא חטאתי מחול עונותי כלה פשעי שחטאתי ושפועתי לפניך מין היותי
 מתביוס אני מחטאתי וכללם מעונותי וכחפר מפשעי ויש לי עזות פנים לעמוד
 כגדך להתודות לפניך ולספר את הדע אשר עשיתי בעיניך כי ירעתי כי אתה
 חנון ורחום ארך אפי' ופתחת לנו שערי תשובה לשוב אליך מעונותינו ועוונת
 ידינו וקודם בריאת עולמך הקדמת רפואה למכתנו שאלמלא כן לא היה אפשר
 עולם

עולם להתקיים ועל זה יוסף כל א' וא' כפי כחו כאשר כתיב בס' מנחת הנאות
 וזהו ענין התשובה השייכא לזמן ע' מנה אשר עליה התנח הוריענו בן ע' לסיבה
 מאס לא עכשו אימתי :

בן שמונים לגבורה ענין הגבורה הזאת שהמיענו התנח היא לימנח
 דקרא דכתיב ואם בגבורות פ' מנה והענין הוא כי
 ימות השבוע הם ששת ימים ונאמר בהם ששת ימים תעבוד ועמית כל מלאכתך
 ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה וגו' וכן בחדשים השביעי משוכח
 והוא חרש תשמי' שבו ר"ה וסוכות ושמיני עשרת שבו פדות כפשוטו וכן בשנים
 מאמר שש שנים תזרע את ארצך וגו' והשביעי שבת שבתוך כו' לעולם השביעי
 משוכח ויש בו מנוחה והסקט כן בענין חיי האד' ענין בחרותו והשתדלותו בעול'
 הם ששים מנה ובהגיע לששים מנה יס' לו גבול והרי קפץ עליו הזקנה ואין לו
 יכולת לעמוד על עומדו ולעבוד עבודתו כראוי שכבר תשם כחו מעד העשר
 שבין ששים לשבעים הם כדמיון שבת להיותו נח שקט ושאנן לחקור ולרדס
 ולבקש מנוח לנפשו איזה דרך יסכון אור ויכול בו להסיג חיי העל"ה ולכן אמרו
 בן שבעים לסיבה והרי הוא מענין טובה במובה ונחת והרי זה עבר כל שבתו
 ששת ימים והשביעי שבת הרי מלא ימיו שול ושבת אבל אם עבר על שבעים
 לעלות מדרגה אחרת משבעים ועד שמונים הרי גברה ידו בזה ויכול להקרא
 גבור מעבר על הדרך של שאר בני אדם שאין להם זמן להכין צדה לדרך כי אם
 שבעים מנה על הרוב ומי שלא הכין כסא רך מכל טוב ולזה הוסיפו להם זמן
 על זמן בתוספת טובה להכין לו יות' ויותר משאר בני אדם ואשריו ואשרי חלקו
 שימלא כפשו להשביעה בתורה ובמעשים טובים ועל כן גבור יקרא שכונו גדול
 משאר בני אדם שלא האריכו ימים כל כך להרבות להם צדה לדרך כמוהו כי
 ענין ההעמדה בעולם הזה איך הכונה לאכול ולשתות ולהרבות נכסים ועבדים
 ושפחות חם ושלוס כי החיים האלו אינם חיים אבל מיתה יקראו כי הם המביאי'
 המיתה על האדם אבל הכונה היא לגמל תורה ומעשים טובים בכל מנה ושנה
 לעשות רצון אביו שבשמי' כי כל המוסיק מוסיפין לו וכמו כן מי שהגיע לשמונים
 מנה ולא נתן את לבו ולא דעת ולא תבונה לאמר ה' החייני עד כה חריני ממלא
 חפצו ועושה רצונו אלא אדרבה הלך כל ימיו בתאוותיו וחמדותיו ולא מנע את
 נפשו מהתעורר ומטוב ולא חסס א' כפשוטו ומה יושבת גלמודה עכשו רב כפלים
 וכפלי' ממני שלא האריך כל כך וגבורתו ה' הלוחמת עמו ועומדת כנגדו לטורדו
 מן העולם ולהורידו לבאר שחת אבדון ומות ביה וכלמות ואשריו הנמטה און
 לשמוע ולהבין העניינים כאשר המה ובעורו בעולם הזה יפירה עכשו משח' ומיתקו
 מעבור בשלח ויתקיים בו והחכמה תחיה את בעליה :

בן תשעים לשוח זה הגבול של תשעים בהיות כי המגיע אל הזמן הזה
 כבר יבא מהקו של בני אדם שהגיעו לגבורות והרי

רצונו וחפצו ומתני אעשה גם אצלי לביתי בית ועד ובית מועד לכל חי היכן צדתי
 אשר הכנתי לאורח הגדול הזה אם ארעב מה אוכל ואם אצמא מה אשתה והרי
 איך בירי מאומה ואיך מעשה דעת וחשבון בשאלו אשר אני הולך שמה ואם איך
 אני לי מי לי מה יועיל הון ביום עברתו של גיהנם מה יועילו לי בני אחרי ואפי'
 פיוזכו אוילמי שאוכל מה שאינו שלו ומי שטרח בערב שבת ויאלץ בשבת ואם אני
 לא טרחתי ולא עמלתי לקטט את כפטי בתכשיטין יפים וטובים שתעלה לרצון
 בעיני מי שנתנה בי ויטלה בשמח' ובששון להוסיפה תחת כסא כבודו ולהנחילה
 ארץ החיים וכל עמלי היה לפי ולבשו מה אוכל ואתפרנס בעולם שכולו ארוך
 ולעולם שכלו שבת והרי פלחנות כמה וכמה מלאים כל טוב צדיקים וחסידים
 כמה וכמה מלובשים ומקושטים במעשיהם הטובים מעוטרים בעטרותיהם
 בראשיהם נהנים מזון שכינתו של אלהינו ית' ואני איך אף ואתיצב לפניו ערום
 ועריה מכל טוב ומכל מצות אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלומ' ואם אמר
 אומר הנני הנני לעשות רצון שמים וארצי עממי ללמוד התורה ולעסוק במצות
 מכל בני גילי ולא אשוב עוד לכסלה להכעיס את אשר הכעסתי ולהתעייב את
 אשר התעבתי מה אוכל בתקנתי ואפי' אקריב כל איני כביות קרבות על אשר
 אשמתי הלוואי יעלו לרצון ויועיל למחות את אשר נכתב לי' ריבי ונחקק בפנקסי
 והרי נטו פעמי וכסו כללות ושמי עומד לערו' ולהשתקע ואיך אסיג לכל המלאכה
 כמבזה וכמם לבטל אותה ולחדש מלאכה אחרת מפוארה אשר לא תהיה רעה
 בעיני אדומיה וכריך לסתור את אשר בניתי ולבנות מעקרא בנין יוכל להתקיים
 ומתי יגמר כל הענין הגדול הזה והיום קצר וי' מלאכה מרובה ובחושבו האדם
 הכבזה הזה כיצר הוא כחוש ורזה וישא ויתן בויכוח הזה אלהינו שבשמים צדיק
 וישר הוא ארך אפים ורצונו בתשובתן של רשעים ונותן יד לקבל הפושעים יראה
 בעיניו ויקבל תשובתו והכנעתו ואף גם זאת שחטא והרבה לפסוע בהיות עכשיו
 כך וזעף ומר וכאנח כיחם ומתחרט מכל התועבות אשר עשה ולא שב עליהם
 כלל וריחק אותם מעליו מכל וכל יחשבו לו כל השגבות לזכיות וכל אשר חטא
 בדעת שלמה שצעה עד הכה נגר רצון כוראו וכונתו עכשיו בתשובתו הרמיה
 נהפך לאיש אחר וכעשו זכיות ומצו' ומעשי' טובי' כדאיתא ביומא פרק י' בהיות
 בתשובה גמורה ושלמה כדון וכפורה ולא שיהיה תשובה רעועה מזדמנת על ידו
 אלא בוכה ומתאונן ביום ובלילה על ככה ומבקש פליחה מהש"ת יספר ויפלה
 חטאתיו ועומתיו וכפשי' וכך קדר הוידוי אכ"ה חטאתי עויתי פשעתי אכא"ה כפר
 בא חטאתי מחול עובותי סלה פשעי' שחטאתי ושבייתי ושפשעתי לפניך מו' היותי
 מתבייש אני מחטאתי וכללם מעומתי וכחפר מפשעי ויש לי עזות פנים לעמוד
 בדרך להתודות לפניך ולספר את הדע אשר עשיתי בעיניך כי ידעתי כי אתה
 חנון ורחום ארך אפי' ופתחת לנו שערי תשובה לשוב אליך מעומותינו ועושק
 ידינו וקודם בריחת שולמך הקדמת רפואה למכתנו שאלמלא כך לא היה אפשר
 כולם

שאלם להתקיים ועל זה יוסף כל א' וא' כפי כחו כאשר כתיב בס' מנחת הנאות
 וזהו ענין התשובה השנייה לזמן פ' סנה אשר עליה התנא הוריענו בן פ' לסיבה
 פאם לא עכשו אימתי :

בן שמונים לגבורה ענין הגבורה הזאת שהמיענו התנא היא ליסבא
 דקרא דכתיב ואם בגבורות פ' סנה והענין הוא כי
 ימות השבוע הם ששת ימים ונאמר בהם ששת ימים תעבוד ועמית כל מלאכתך
 ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה וגו' וכן בחרשים השביעי משובח
 והוא חרש תשרי סבו ר"ה וסכות ושמיני עזרת סבו פדות כפשוטו וכן בסנים
 פאמר שם סנים תזרע את ארבע' וגו' והשביעי שבת שבתון כו' לעולם השביעי
 משובח ופ' בו מנוחה והסקט כן בענין חיי האד' ענין בחרותו והשתדלותו בעול'
 הם ששים סנה ובהגיע לששים סנה יש לו גבול והרי קפץ עליו הזקנה ואין לו
 יכולת לעמוד על עומדו ולעבוד עבודתו כראוי סכבר תשע כחו מעד העמר
 סבין ששים לסבעים הם כדמיון שבת להיותו כח סקט וסאכץ לחקור ולדרוש
 ולבקש מנוח לנפשו איזה דרך יסכון אור ויכול בו להסיג חיי הע"ה ולכן אמרו
 בן סבעים לסיבה והרי הוא מענין טובה בסובה ונחת והרי זה עבר כל סבתו
 ששת ימים והשביעי שבת הרי מלא ימיו מול וסבת אבל אם עבר על סבעים
 לעלות מדרגה אחרת מסבעים ועד שמונים הרי גברה ידו בזה ויכול להקרא
 גבור מעבר על הדרך של שאר בני אדם שאין להם זמן להכין צדה לדרך כי אם
 סבעים סנה על הרוב ומי שלא הכין כסא רק מכל טוב ולזה הוסיפו להם זמן
 על זמן בתוספת טובה להכין לו יות' ויותר משאר בני אדם ואשריו ואשרי חלקו
 סימלא כפשו להסביעה בתורה ובמעשים טובים ועל כן גבור יקרא סכחו גדול
 משאר בני אדם שלא האריכו ימים כל כך להרבות להם צדה לדרך כמוהו כי
 ענין ההעמדה בעולם הזה איך הכונה לאכול ולשתות ולהרבות נכסים ועבדים
 ושפחות חם ושלום כי החיים האלו אינם חיים אבל מיתה יקראו כי הם המביאי'
 המיתה על האדם אבל הכונה היא לסגל תורה ומעשים טובים בכל סנה וסנה
 לעשות רצון אביו שבשמי' כי כל המוסף מוסיפין לו וכמו כן מי שהגיע לשמונים
 סנה ולא נתן את לבו ולא דעת ולא תבונה לאמר ה' החייני עד כה חרימי ממלא
 חפצו ועושה רצונו אלא אדרבה הלך כל ימיו בתאוותיו וחמדותיו ולא חנע את
 כפשו מהתעורר ומטוב ולא חסם א נפשו העגומה יוסבת גלמודה עכשורב כפלים
 וכפלי' ממי שלא האריך כל כך וגבורתו היא הלוחמת עמו ועומדת כנגדו לטורדו
 מן העולם ולהורידו לבאר שחת אברון ומות ביה וכלמות ואשריו המוטה און
 לשמוע ולהבין העניינים כאשר המה ובעורו בעולם הזה יפדה עכמו מעמ' וחיתו
 מעבור בשלח ויתקיים בו והחכמה תחיה את בעליה :

בן תשעים לשוח זה הגבול של תשעים בהיות כי המגיע אל הזמן הזה
 כבר יבא מהקו של בני אדם שהגיעו לגבורת והרי
 סדר היום כו א 27 1 יס לו

ימ לו לשון ולספר את הענין הגדול הזה כי הסליחו לעשות עמו מה שאין דרך
בני אדם מה זה ועל מה זה איזה זכות בידו גדול או איזה עסק עסק כד מזה
לכך להחריך ימים על פני האדמה על מיתה איתו והטיב עמו כל הימים אשר
חי על האדמה להמסך בתורתו זוכה לכל החי' הלו עמו שמעונו במהר אמרו לו
במה הארכת ימי' ואז הייתי עומד כך וכך וזה שומע ומבין ולומר לעשות כך והו'
עבדו מחוריק ביום ומורה לפני מי שאמר והיה העולם שגמל עמו טובות וחכמים
להחיות אותו ביום ההוא ולא דבר רק הוא להביע האדם לימי הזקנה והאריכו לו
ימים ושנים כמו שאמרו במהרה אפי' על בני ארמאי דרך להדרם ולכבדם כי
כמה הרפתקי עברו עליהם ומתוך כך הכירו מעט מל הבוה' ית' ובטחו בו
ולבם היה נכון עמו ובא התנא בענין הזה להודיע לנו שמצוה לספר עם האדם
הזה מימים לימים למאל ממנו את אשר עבד עליו מכמה צרות וה' ברחמיו הציל
והעל' כל טוב גמלתו וכמה נסים ונפלאים נראו בימיו הן ליחיד הן לכבוד אדם
לגוי או לממלכה ומתוך כך שמו של אלוה' ית' מתקדם ואחרים לומדים ממנו
ומעמידינו וזוכים לימים כמוהו. גם אפשר לומר כי כונת התנא על הדרך
שזכרנו למעלה לומר שמי שהגיע לזמן הזה ועדיין בגדו אינם לבנים ולא הסיר
הבגדים הכואים מעליו גדול עונו מנשא סהרי אף לו יתקוה והרי הוא כאלו
עומד בתוך הסחת ומה יפעיל לו ומה יספיק לו הזמן הזה ואפי' שיופיל היכן כח
והיכן גבורתו סהרי נכפפה קומתו ויטח אדם ויטפל אדם ומה בידו לעשות כידה
לדרך על בלי ארוכה ובלי מרפא אוי לו אוי לנפשו אם לא בחמלת הסם עלת
שיקבל תשובתו הקלה לחמורה :

בן באה באלו בת' ענין התנא בזה מי שלא טרח בערב שבת לא יאכל
בסב' ואם האדם הזקן הזה לא תקן עניניו קודם בוא
והגיעו לפרק הזה אין לו תקנה עכשיו כלל ועקר מכמו המת בתוך הקבר אין
לו תועלת עוד לחזור לקיי' התורה והמצוות כי אין דעת ומשבח בשאל והוא כיטא
את עונו. גם המגיע לפרק הזה כמת הוא בחשב וניטול מן העולם ואין יכולת
במנו להכין לו כידה אם לא הכין עד עתה ואעפ' שהתשובה לעולם מופל' כדרכי'
תשוב' אנוס עד דכא' עד דכדוכה של מות זה גרע מזה שאחר שהגיע למאה שנה
כרדמו חושנותיו ואין לו הפערה והבחנה לבחור בטוב ולמאוס ברע ודאי לא יוכל
לעשות תשובה כאשר היא להתחרט ולהתנחם מלב ומנפש ולהיז' בוכה ומתאבל
על כך כדי שירחמו עליו מן השמי' וזה כיון התנא באומרו וצבר זבטל מן העולם
כלומר שאין לו עם אדם שכל והכנה להביט ולראות את אשר עוות וכל הרעה
אשר עשה כדי שישוב בפרס על ככה ועל כן אין לו תקנה כאלו היה מת ממש
עוד אפשר שכונת התנא לומר שהתשובה בזמן הזה אינה מפילה מהרי הוא
במת כי התשובה מעולם בזמן שהיה יכול לדרוך אחריו עבד יצרו הרע ואינו
דורך אחריו והו' תשובה אבל עכשיו שהקאות וחמרה בטלו מכבר ביטל יצרו
עבטלה

ובטלה תאותו מה תשובה נק' הרי אינו ב' כן בהגיע אר' לק' סנאמר
בפרט בזמנים האלו שתשם הכח ואפי' מן הבחורים כמ' מן הזקנים התשובה
אינה הנוכה ומקובלת מהרי תשם כחו והרי הוא חשוב כמת ומה לו לחטא עוד
אפשר לומר כונה אחרת בענין המענה והוא למוד לאדם להתחבר עם חברים
דאזים שסנהכחור. בן כ' סנה הוא בכחו ועומד לבבואם הוא מבקש איזה עזר
וסייע ממנו לחבר או לשותף ללמוד או למלאכה והוא מבקש אדם קל ככבי ככך
כ' שאז הוא מוכן ומזומן בקלות לדרוך אחר כל ענין עד הטיב אותו ואם מבקש
יותר יבקש לו בן ל' סנה שאז כחו במתניו ויכול לעשות הדבר ההוא על מתכונתו
בכח ובבור' ואם מבקש אדם לדעת ומזימה בן דעת וחריף בישוב הדעת יבקש
ל' בן כ' כי אז נסלמה דעתו וסכלו בישוב ואם דריך לו לסכל ולענה למקום אחר
יבקש לו בן כ' כי ממולא יותר בסכל ובדעת מבן מ' ומעצמותיו כדת נחונות מתוך
ישוב דעתו ואם מבקש זקן כדי שיספר לו בעניני העולם יותר וילמד ממנו בן
כ' לזקנה הרי הוא בקרא זקן וכל אשר יאמר אליו יעשה כי סתירת זקנים בנין
ואף קלקול יוצא מתחת ידם על הרוב ואם הוא חכם בהגיעו לס' תורתו מיושבת
עליו ויקרא זקן זה סקנה חכמה ודריך לכבוד כדכתיב וכד זקניו כבוד שאעפ'
שהבחור ג' יקרא זקן לבני החכמה סוף סוף אינו בשלמות וישוב כמו המגיע
לס' בלמודו סודאי כתייב לו למודו וראוי לכל כבוד בן ע' למיכה הוא לענין
מכריך לכבדו לקיים מצות עשה מפני מיכה תקום כל מיכה במשמע ודאי
סימנשו דבריו סהרי הוא בשלמות יותר ממה שהיה אחר שעברו עליו צרות
וענינים רבים ויודע הטוב והרע וראוי שילמדו ממנו כל דבר וכל ענין ולא יסורו
ממנו ואם אמרו בן כ' לענה לא שללו מפני זה בן כ' ובן ע' דמכ' ראויים הם
לענה אלא להכריע בן כ' בכלל יועץ מה שאינו בן מ' סעדין דעתו חריף ואינו
חמס. בן ע' לגבורה סראוי לאדם שלא להקל בו כלל בי יס' לו לדעת כי אחרי
שהגיע לזמן הזה נחשב כגבור וזכות יס' בידו שהגיע לעת הזאת וראוי הוא לכל
כבוד יותר מבן ע' שהוא דרך העולם הן בענה הן בכל ענין ודבר. בן כ' לשון
מכריך שישח אדם ואפי' יהיה אריך להגיע אליו ליקח עצתו ועניניו ודבריו יותר
וייותר מבן כ' אם הוא בריא ובדעתו והוא תל' אבל זקני ע' דעתם מטריפת
עליהם ואין מהם כ' למוד לענין הכנס וסדר העבודה כ' לעניני הגוף לבד
ומאלהיו כשאל עזר וסיעה שלא תמוס השבחתו וחסדו הגדולה מעליו

ויורנו הדרך הטובה והישרה שלא נכשל בה ויסימננו
להסלים ביאור ספר קהלת הבא אחר
זה בקברה כולו מיוסר להדרכת
האדם אל דרך הישר
לפניו ית' לעולם
אמן :

הבנינו זל בתקו בני ידים פ' ג' אם קהלת מטמא את הידים אם לא ר' און מחלוקת בין חכמים הראשונים ר' יוסי און קהלת איכה מטמא את הידים ר' און קהלת מקולי בל ומחומרי בל וכו' מוק סוף לסדרתם גרעה מגילת קהלת משאר כתבי הקדש שאין בה בל קדושה מפני שהיא חכמתו של שלמה ואם כן ראוי לדקדק בה היטב ולהוסיף לאור תעלומה מה היא החכמה והכינה אדרבה כראים דברים שותפים לו וכדברים שאין להם טעם ובטחתי בחסד ליתן לפתאים ערמה לפרש המגילה הזאת ביאור היטב קרוב אל השכל ומובאותיה ממנה ומהם נכיר מה היא החכמה התלויה בה לפקוד עינים עורות ולהוסיף אסורים ממסגרות וככלאים כבוד פתייתם והנכללים במגילות הכלותם ללכת במרידות לבס הרע לרדוף אחרי הכלי העולם ודמיונותיו ותאותיו והם לא ידעו כי מרה תהיה באחרונה וסופם לכפול בחרב נוקמת נקם ברית ועתיד ליתן דין וחשבון על כל המעשה :

דברי קהלת וגו' כל מקום שנא' דברי הם דברי מוסר להכניע לבו של אדם להטותו מדרך רעה לדרך טובה קהלת כל עם מסותף למגל ולמסר אותה ומפני משה קבץ כל עיני העולם במה שהא' יכול לטעות ללכת אחר עכתי יכרו הרע ולרדוף אחר הכלי העולם וחמדותיו וההביל את הכל והוסיף מלכות בני אדם פתיית דעתם וקוצר הטבתם ואיך הם קומים עורים וסכלי לא ידעו ולא יבינו ולא יביטו ארחות ה' ועל כן נקרא' עם המגלה קהלת וגם עם המסדר וכך אנו רואים לפעמים מכנה אותנו בלסון זכר ולפעמים בלסון נקבה אחר קהלת אמרה קהלת הכרח לזה דאלו היה עם המסדר לבד לא היו הכנים את המגלה בשמו לבד עם שאין שייכו למגילה בוי ואם מצינו מגילת רות מגילת אסתר איך אסתר ולא רות המסדרין אותן אלא עכס המגילה ענין אסתר וענין רות מנכ בשלמה שהוא המסדר וכבר עשה ספרי אחרים בן דוד בן מי מעשה למספט וכדקה והדריך את ישראל בדרכי יוסר להסיבם אל אביהם שבסמים בן דוד בן מי שהיה מפיל עצמו ולא היה חושש לכבודו ולמלכותו כאזל הוא ער'נו העצב מלך בירושלם אפסר מחזור לדוד און מחזור לשלמה וכך בס' משלי שלמה ובכל ב' העיני' אחת ושנה זה מזה להורות משל מלך והדיוט ומלך פבסוף יתיו נעשה הדיוט ואח' חזר למלכותו עוד אפסר לומר פעם היות שהיה מוסל בכל המלכות לא היה מחשיב עצמו כ' על מלכו ירושלם לבד ר' הבל הכלים כ' ספר לנו מה ענין דברי הספר ותולדותיו מהם להביל עינינו העולם ואמר הבל בלסון יחיד והכלים בלסון רבים עי' בהם כדדים עי' ענינים בפה מהם לטובה מהם לרעה ויש שאין בהם כד לטובה וע'א' בין הענין שמד אחד נראה הבל בין הענין שבה הכלים מ' כדדיו הכל הבל שאין לנו לבחור לא בענין שמ' כדדים כלו טוב וכפל הענין ואמר קהלת באמצע מחזור לפנינו ולאחריו מוסר עצמו ואחר עמו והוא כמדבר לוי מעם היות שהיה מלך חשוב ואדיר והיה לו לחוש לכבוד

לכבוד העולם הזה אחר על עצמו הבל הכלים כל עניניו ג' אל העם אפ' שאינם חכמים ולא יודעים כמותו להסיע הנסתרם ואינם מכירים אלא מה שלפניהם אחר עליהם הבל הכלי שלהם ג' הם הבל כי הכל הבל בין זה ובין זה וחוזר הכל הבל לב' העינים :

בה יתרון לאדם וגו' להיות עקר טעות בני אדם היות בוטחים בעושרם ובממונם ורודפים אחריו בימים ובמדברות ביו ובלילה וחוסכים בדעתם כי זה כל האדם וזה עושים עקר וכל שאר הדברים מעסק התורה והמכזה עושים טפל אחר עליהם מה יתרון לאדם אפילו לאדם הגדול מטרחה ועמל וקבץ ממון רב בכל האפשר מה יתרון בו במוק הענין כי על כל פנים הוא תחת השמש ואם היום כאן מחר בקבר ויניחנו לאיש נכרי אשר לא יחפץ בו ולא עלה על לבו ירסנו זה והיה לשיכים בעיניו ולבנינים בדרותיו ויתחדט ויתנחם מכל אשר טרח וקבץ ואמר חכלו זרים חילו וכח ידו ומה מאד באה לו לראות ולהביט בתחילתו מה תהא לו בכופו והחכם עיניו בראשו להיות יופה באחריו וכל מעשה אשר יעשה יהיה דבר המתקיים ולא ישוב ממנו מפני כל דבר באה ומתקבל טוב לסמים יטוב לבריות ואמר בכל עמלו סיעמל כו' עי' עמל עי' לו יתרון בעמלה של תורה וב'מ' אכל מי שהוא תחת השמש שהוא לענין העולם הזה ולסימושו לבד איך בו יתרון כלל עוד אפסר מבא לרבות הבנים פהם עמלו של אדם כראמריבן יאח עמלנו אלו הבנים ואם כונתו של אדם בהם לעמל תחת השמש כדי שיסרתו אותו ויעשו חפציו ורצונו איך לו בהם יתרון כלל כי איך הכונה בהם אלא וסדרו דרך ה' לעשות בדיקה ומספט :

דוד הולך ודור בא וגו' הוא בתיבת טעם שכל מה שיעמול האדם בעה' איך לו בו יתרון והכל הבל בפ' הכל כי איך האדם נכחי וקיים במעשיו אם ישמח במעשיו היום למח' יבא דוד אחר ויסמח בהם ע' כלל מדעתו ולא יאמר סוף סוף עשיתי תועלת בעולם להרבות כסף וזהב ונבינים ומגדלים ואפילו יהיו לאחרים כי הארץ לעולם עומדת ואם לא יעשה הענין על ידו יעשה על ידי אחרים ואם לא יעשה כלל איך בזה סתירת מולס כי אינו מתבטל ישוב העולם מפני כך כי הארץ לעולם עומד' ובני אדם אשר עליה הם יעשו חלקם לטוב להם לטבת על פני האדמה ולמה לו לטרוח לאחריו ולכלות בהבל סנותיו ואמר דוד הולך בתחלה ואחר כך דוד בא לסבה הנזכרת שהרי הוא הולך ואחר בא אחרת ודבר בלסון הוה לומר שלפעמים איך דוד א נסלס זהרי בא דוד אחר תחתיו כמו שאנו רואים כמה וכמה שאינם מפלימים ימיהם ומניחים ועוזבים לאחרים חילם :

וחרה השמש וגו' ענין פסוק זה עס פסו' של מעלה אחד מה' עשה' סיראז מלפניו וברא בריא' הוה ונפסדות ואחרות קיימות וכחיות ואין בריא' פחותה גרועה בכלת ונפסדת כבריאת האדם וכדומה לו שאין לו קיום

קיום קבוע כלל זהו שאמר דור הולך ודור בא ואין להם קבוע וקיום כלל אבל
הארץ ברכון הבורא ית' קיימת וכן השמים וכבאם וזרח השמש וגו' וכן
הימים והנחלים ולא לחנם הוא זה לא לתת לפתאים ערמה וכירו וידעו כי הבל
המה ואפס מעשיהם ולא נבראו ונוכרו ח"א להכיר את השם שהוא נכחי וקיים
לעד ולהדבק בידעתו ולעבוד עבודתו כי זה כל האדם עוד ענין אחר שאין
אלו הנ' פנין במעשיהם הארץ היא עומדת ואין לה תמונה ופעולה כלל זולת אם
יורעו בה ויפלו בה השמים כמאמר הנביא ישעיה פ' כ"ה כי כאשר ירד הגשם
והשלב מן השמים וגומר כי אם הרוה את הארץ והולידה והכמיחה ונתן זרע
לזרע ולחם לאוכל ואם לאו עומדת היא לעולם בלי פעולה וכבא השמים אינם
כן אלא הם מכוונים לפעול ולהיות מתנועעים בתנועתם מן ימי בראשית וכן
הם עושים ולא בטלו כלל את פעולתם והם נקראים עלי אמת והם עשויים ומתחיים
לעשות רכון קומיהם אף על פי שמזד אחר הם עכבים מעובדי החמה והלבנה
ולא הזכיר הלבנה מפני שפעולת השמש יותר תדירה שלשול אינו מתקפה ממש
בלבנה ונענין הנחלים עם הים הוא שהם כוה א הים שלא תתפסט אה תעמוד
במקום א' כמ' יקו המים אל מקום אחד ושם חול גבול לים שלא יעברנהו
ועם שבכל עת נחלים ונהרות הולכים אל הים אינו מקבל מילוי להתפסט יותר
מגבולו במכות הבורא עליו וזהו ג' שמעים אלו לא ראי זה כראי זה וכלם
פנויים הלוק זה מזה והם עומדים בשמום תדיר ואין בועטים בו עם היות
שכלם קיימים כש וכש לאדם השפל פחות וגרוע היום במעמדו נכב ולמחר
למעבדה ישבב שאין לו לזוז מפעולתו אשר כוה עליה ומעבודתו אשר עובד בה
זזה פסט הפסוקים וזרח השמש במכותו להאיר לארץ ולרדיו עליה יכא אדם
לפעולו וכא השמש כרי שישמש החשך ופעולתו ובו תרמום כל חיתו יער ואל
מקומו שואף שאפ' שכסתר השמש ממנו אינו נגרע מלשמש כי הוא מתאוס
לסקוץ ממנו במדותו ושם אל מקומו עשה פעולתו וחורח הוא שם
הולך אל דרום וגומר הולך אל דרום בימות הגשמים וסובב אל כפון
בימות החמה סביב סביב הולך כל אותו הרוח וכמו
שהולך חזור והם מאה ושמנכ סלכות שיש במזרח וכנגד במערב ובתקופת
כיסן פומד באמצע המזרח וכנגד במערב ובתקופת כיסן עומד באמצע המזרח
ושוקע באמצע המערב ומשם והלאה סובב אל כד כפון עד תקופת תמוז עד
שמגיע לחלק שבקצה המזרח קרוב לכפון ואחר כך חוזר עד תקופת טבת
לאמצע המזרח ושוקע כנגדו באמצע המערב שהיום והלילה שוין ומשם סובב
לכד דרום עד תקופת טבת בחלק אשר בסוף המזרח אלל הדרום ושוקע בחלון
שהוא בסוף המערב כנגדו
כל הנחלים הולכים אל הים וגו' מפני שהארץ גבוהה מן המים כמ' ש
יערדו הים בו והמים בטבעם לחול מן
הגבוה

הגבוה לממך וא"כ כל הנחלים ולא מבטיח כל הנהרות הולכים כלם אל הים ומן
הראוי היה שימלא הים ויבא חוץ למחיבתו ועכ' איבנו מלא אינו מקבל מילוי
ומבלע מימיו בתוכו לראש' א מקו' וגו' לא מבטיח שאין הים מקבל מילוי בכלל
אלא הפילו במקום שהנחלים הולכים ושופכים שהיה ראוי שימלא שם למחות
אינו מוכיף ואינו גורע אלא במקום שבא' פעם אחת שם הם סבים פעם אחר'
וכן לעולם ואינו מקבל מילוי כלל כל הדברים וגומר אין דבר בעולם שאין בו
יגיעה כאכילה ושתיה ופינה וכו' ואין אדם מיוכל לומר בשום אחת מהן אין בו
יגיעה הפילו בהביר לא יוכל אדם לדבר שאם ידבר יותר מן הראוי יגע ובכל
אלו הדברים ברוך אדם להזהר שלא יעמול להבל בדבר שאינו מועיל ולא יזיק
פצמו בידיו ליגע לריק וללדת לבהלה אבל סמים אלו אין בהם יגיעה עין וחזן
לא תשבע עין וגו' שהוא דבר שאין בו ממש ואין בו שביעה וכך לא תמלא אזן
משמוע שאפ' שישמע הרבה אין בו מילוי לאזן ולא יגיעה וחתולדה היא
שאין שומעת ועין רואה ה' עשה בסמים והם מבהין באדם ונסיין אם ילך
בתורתו אם לאו שיש שמיעה לטובה ויש שמיע' לרעה ויש ראייה לטובה ויש ראי'
לרעה והבחר בטוב ומ'אם ברע והוא הקדש אשר יקריב ה' אליו
כה שדויה הוא שדויה וגו' דברים אלו גוראים סותרים אלו לא
ומראה סותרים עקר גדול בחדום העולם סגור
שהעולם כמנהגו כוה ואין בו תום ולא חדום אבל הענין הוא שבא להוכיח
מלב הטפשים והכלים הבוטחים בחילם וברב עשרם יתהללו אשר בכח ידם
עשו ובחכמתם קבצו כל אותות ומזון או עלו לאותה גדולה
כה שדויה וגו' כי יש דברים אשר הוא אמר ויהי כגון יהי אור ויהי ים
דקיע יהי מאורות ויש דברים שמזכיר בהם המעשה כגון
יקו המים תדמ' הארץ ישרבו המים תוצא הארץ והענין הוא כי כל ענין
סתלוי בשמים ממעל כוה בו הויה שהוא דבר נכחי וקיים ודבר אשר בארץ
מתחת כתיב בו עשית שאין בה קיום ומתגלגל והולך וממזן מעשה בראשית
ועד סוף העולם כל עניני הברואות צין אלו וצין אלו במקומם הם עומדים ולא
פנו את כוונם ולא את מעשיהם זולת מעשה האדם שאינו מוכרח במעשיו ובירג
לפנות מעשיו כפי רצונו והוא דרך טובה לו כד' מה שפס היות סבירו לעשות
זר מעשה נכריה עבודתו ואינו עושה ומטה עצמו לדרך טובה בדקה יחסב לו
וזכותו גדול ועילה במעלה יותר מצבא' מפלה ומלאכי מרום שהם מוכרחים
במעשיהם ומזד אחר קללה יחשב לו מנקל בירו לחטוא ולעבור על דכון הס'
וגרם דעה לפצמו ונטרר מן העולם ואינו זוכה באור החיים וא"כ איפה ראוי
לו לאדם להשתדל במעשה ולחפש בהם שמה ירום החטא ויבא להכשם בהם
לבורא שמתנו ויבר את גופו והוא חלל ה' הנכבד הכורח בזה מעשה ידע
יעברו על רצונו וזה הוא פס' הפ' : בזה שדויה כל מה שנהיה עי' דמור
הק' :

הש"ת במעשה בראשית התכלי הוא מיהיה כן לעולם וכל מה שנעשה
בכוונתו הוא שיתלשל אותו מעשה עד סוף העולם ואין כל חרם תחת השמש
אין פוס דבר מחודש ותוספת על הבריאה הקודמת בו ימי בראשית דאלמלא
כן יש גריעות וחסרון בבריאה חלילה וחס ואמר תחת השמש סכמו שהשמש
הוא דבר שאנו רואים אותו בעינינו ולעולם עומד על סמומו ועל תפקידו אשר
הפקד עליה ולא מנה את מעשיו כלל ממה שנבאר עליו כן כל הבריאות כלם
עומדים במעמדם לעשות שליחותם כאשר צוה הש"ת עליהם לעשות :

יש דבר וגומ' אם אנו רואים דבר שלא נעשה במעשה בראשית ועתה ע'
בני אדם יעשה ונר חרם כגון שנה אשר מצא את הימים וגומר
והוא כעין בריה חדשה וכן אחרים אם ירכיבו ב' מיני בהמו' או ב' מיני חילנות
וכא' מפניהם דבר מחודש אינו נקרא חדש כי כבר היה לעולם שאלה לא היה
במוצא היה בכח כי כמו שנבאר על הרשאים ועל האילנות למיניהם וכן על הבהמו'
כדי שלא יהיה ערבוביא בעולם כן יוצא דבר מלכו' מלפניו שאם יזדווגו לשאינו'
מינם שיוצא מין אחר מעורב שאנו רומה לו וכן בכל הדבר' כולם היוצא בזה
ולעולם הכל חוזר לכוונת הא' ועל פי מהם חיים ויש להם העמדה אין זכרון וגו'
אחר מכל עיני העולם משתלשלים ומחלבללים בעיני א' מאבות לתולדות
ותולדותיהן כמצא בהן יש קיום בזה לעולם ולררים בו שאם יכלו האבות הבנים
עומדים במקומם ואין להם זכרון כלל בחסרו' והשתלקותם שהבנים ממלאים
מקום אבותם והיו כלא היו ואין הפקד וכליון בזה כלל לעולם והוא על דרך
דור הולך ודור בא ויש תולדה בזה שלא יאמר האדם א' הייתי בדור הא' הייתי
חת' טוב ומת' משתדל ועכשיו בדור הזה אין בי עין אם לא אעשה המוטל עלי כי
הדור גורם ואינו כן כי לעולם יכול האדם לעשות מעשהו כי כל הזמנים מוין
ואין השנוי אלא ממנו כי יש כח ביד האדם להיות כר' עקיבא בדורו או כירבע'
בן נבט בדורו ואין טעם בזה אני קהלת ע"כ ההקדמה ומכשיו תחלת הספר
ואמר הייתי מלך לשני עיניים או למה שאזל ממלך והדיוט היה או עניינו על
מחשבה וענין א' מהיה מתנאה במלכותו וזה הוא שאמר על ישראל שהוא אומה
ברולה ורבה ובירושלם שהיא עיר גדולה ומפוש כל הארץ ונחתי את לבי וגו'
כלומר יצאתי מצחשתי וגאיתי והואתי לתת לב לדרוש ולתור בחכמה ולהוציא
לאור תעלומה לבא אל תוכן העניינים ואל עמקן ושרטן ולהביח כל העניינים
הנעשים תחת השמים בהבלי העולם וחמדותיו כי הוא ענין רע בתכליתו ונתן
אותו האלהים לבני האדם לענות בו שיש להם טענה וסבה לבטל התור' והמחזה
כדי לבקש רכונם וזורכס וחפץ בני ביתם והוא הבל ורעיון רוח כמ' אחר כך
ראיתי את המעשים וגו' שאף על פי שהם נזרכים על כל פנים לתועלת העולם
ולבנינו עכ"ז אין לרדוף אחריה' ולעשות מהם עקר שאם אדם מכלה ימיו בהם
כשירכה לבקש הלמוד והעבודה לא יבא מידו וישאר קרח מזה ומזה ואין בידו
לתקן

לתקן וזה אחר כך מעות לא יוכל לתקן גו' שהימים והשעות הבאברים מחיון של
אדם אחרי ההבל אין להם תיקון לחזור כמו שהמעות א"ל לתקנו לחזור לכמו
שהיה בתחלה וכן החסרון א"ל לתקן מן היתר אפשר לחסר ומן החסר א"ל
ליתר או אפשר דבר שהיה ראוי להעשות ביושר וכבר נעשה בעוות א"ל לחזור
הענין אשר כבר נעשה ודבר שראוי להעשות בהשלמת ענין ונעשה בחסרון
א"ל להשלים המנין לעשות אותו דבר אחר שכבר נעשה כן ימים או שני הנכללים
בהבל וריק אי אפשר להחזירם לחזור כי מה שהיה כבר היה דברתי אני
וגו' אחר שאמר שאף על פי שהיה מלך גדול לא נמנע מלתת לב אל החכמה ולא
התבונה כי כן ראוי אמרתי אל לבי החומר אל השכל אחר שמלת וטרחת
ונפעת ומצאת והנ' אני שלם בכל מכל על כל מהיה לפניו בירושלם שהיא עיר
חכמים רבה מאד והוא הוסיף על כולם וענינו להביע אל התכלית של הדברים
ראה הרבה חכמה ודעת הנה נשאר לתת לב לדעת טעם אל החכמה ולחקור
ולדרוש מוצא כל העניינים ומובאם ומה זה ועל מה זה וסבת ההוללות והכסלות
וכיוצא בענייני העולם וזה החקירה חזרתי ממנה וירעתי כי שגם זה הוא רעיון
רוח כמו שהעוסק בדבר גשמי וגופני שאין לו טעם וריח הוא הבל ורעיון רוח
כן להעלות עצמו במעלות עליונות במקום שאין ידו משגת הוא רעיון רוח כי
מזה יכול לטעות ויצא מן הכלל ויכפור בעיקר וזה הוא שאמר אחר כך כי
ברב חכמה כו' כי לפעמים ישיג בקוצר שכלו מה שאינו כן ויבא לידי כעס
שאינו מתוושב לו הענין וכן אם ישיג יבא לידי מכאוב לכן אין ראוי לאדם
לפסוט עצמו עד מקו' שידו מג' כי לא דרכיו דרכינו ולא מחשבותיו מחשבותינו
וכן אמר במקום אחר אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת שהתורה למעלה
מן השכל אברתי אני וגומ' אחר שאין ראוי להוסיף דעת נבקש דרך אחרת
לנסך החכמה עם השמחה וראיתי הטוב והנה גם זה אינו דרך טוב כי
השחוק וקלות ראש הוא דרך ההוללים והסכלים ואין ראוי לחכמים ואפילו
השמחה שאינה כל כך מאוסה אין יוצא ממנה תועלת כי אינה אלא לשעוקה
ואינה עושה פרי תרתי בלבי לשון ולא תתורו והוא דרך משל מה שיוכל
האדם לדבר ל לבו והוא כבוני לרוב בני אדם לתת לבו חלקו למשך ביון ומיני
אכילה את בשרו וגם לבו לא יזוז מלכהוג בחכמה אחוזה בסכלות כמו שמפה
דברים שהם לכורך העולם ולבאים אחריו עד אשר יראה איזה הדרך הטובה
מכולם כי צדדים יש לכאף ולכאף ועל כן האוחז בכל הצדדים לא ימוט מכל וכל
ופי' המעשים אשר יאחז בהם האדם לפי דעתו וכיוצא מעניני העולם ודברים
הבאים ליד בני האר' לשמוח בהם ולא למנוע מהם ואף חכמתו עמדה לו שאחז
מזה וגם מזה והשיב ואמר ופניתי אני וגו' כשאני פונה ומביט בכל העניינים
ובכל המעשים האלו ואעפ' שהם כורך העולם אין יתרון בהם בהיותם תחת
השמש ואינם אלא חיי טענה ואין בכל עמלו לא שכר ולא תועלת לפי' וכל

אשר וגו' מותן טעם לענין הנז' כי אחר סברא הסי' עולם מלא מכל טוב לא
בראו לריק שלא יהיו ממנו בני אדם ועל כן ראוי לאדם שלא לענות בפסול ולתת
חלק לגופו ואיבריו מכל ההנאות הנמצאות בעולם ושלא להתבטל מהם ועל כן
כל אשר שאלו עיני וחמדו להנאות הגוף ולתועלתו לא אכלתי עצמי מהם בחסדי
כי כונת הבריאה לכך לא מנעתי את לבי מכל שמחה כי בהיות שהלב הוא מלך
על כל שאר איברי הגוף וכל מה שהענינים רואות וחומדות הוא שמח בו כר' סראוי
לשמח את הלב ולהפיק רכונ' להיות טבע הנברא מוטבע כן איך לבטל שמחתו
ורכונ' כי לא דבר רק הוא כי לבי שמח מכל אשר אני עמל בכל הדברים הנז'
וכיון שכן נראה שזה היה חלקי מעת סנברא העולם לתת לנו חלק שמחה בכל
עמלי: אבל ופניתי אני בכל זה ובמעשי הנז' טעמו ידי והנה הכל הכל ואעפ"י
סהם לכורך העולם וטבע הבריאה איך יתרון בהם בהיות' תחת השמש ואינם
אלא חיי טעה ואיך בכל עמלו לא סכר ולא תועלת ל"ע אכל הדרך אשר ראוי
לבעל החכמה לחיות בה הוא מה שהוא למעלה מן השמש שהוא דרך החי' וע"ה
וכל האוחז בדרך אחרת הוא סכל וטענתו טענת יצהר כי עם היות שהעין סול
עיני העולם והלב חומד לא מפני כן הוא כונ' הבריאה כי גם את זה לעומת זה
עשה האלהים ונתן לפני בני האדם החיים והפכו ומי שהוא חכם ובעל סכל
אוחז בדרך החי' וממעט הנאותיו ומי שהוא סכל ואינו מותן לב באחריותו הולך
אחרי טרירות לבו ורודף אחרי עיניו ולבו וז"ל ופניתי אני לראות חכמה והוללות
וסכלות והם השני דרכים הנז' דרך החכם ודרך הסכל' וראוי ללכת בדרך
החכמה בהיות היא מאמר המלך ועצתו שכתב בתורתו ובחרת בחיים. ועם
היות שהוא הפך העינים וחמדת הלב זוהי הדרך הטובה ועשה כן לבנות בהם
בני אדם ומי הוא מיבא לפני המלך להתפק במעשיו ובבריאות עולמו בזה
הטבע אשר עשהו בהיות סכבר עשהו דרך החיים כמה וכמה חסידים צדיקים
ואנשי מעשי שפרשו עצמם מכל התאוות הגופניות וחמדות העולם הנפסדות
הועילו והכליחו במעשיהם הטובים וזכו בהם לחיי העולם הנכחי במה שקיימו
וקבלו עליהם ענת הבורא יתברך:

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה עד כי איך זכרון וגו' וראיתי ואיך לתמוה
בענין הברי' כי דבר ראיתי דבר שיטעו בו בני אדם ויבאו לחטא
בהיות דרך הסכלות מעות' ומוכן להם ודרך החכמה נסתרת והיה לו לעשות
בהפך' ובקושיא אחרת יתורץ זאת סי' חר שהאור טוב לעולם ומתוק לעיני' למה
בר' החשך אכל איך מעלת האור כיכר אלא מתוך החשך כן איך מעלת הצדיק
כיכרת אלא מתוך גריעות דרך הסכלות' ואם היתה דרך החכמה גלויה
ומפורקמת לכל לא הית' מעלת הצדיק כל כך גדולה והאלהים עשה לבנות בני
אדם הילכו בתורתו ובמדותיו ואם לא' ועל כן הסתיר דרך החיים וגלה את דרך
המות להרבות שם פועלת הצדיקים המצילים והמפרקמים הנקת' החכם
וגו'

וגו' מי שהוא חכם ובעל סכל ורודף אחר מכות התורה אינו מותן לב בכל אשר
שאלו עיניו מעניני העולם ההווים והנפסדים כי עיניו בראשו להסביל להטיב
לראות את הנולד ולהשמר ולהנצל מהמקרים הקשים והרע' והולך בתומו צדיק
אשרי בניו אחריו אכל הכסיל איך לו לב לכך והוא כמי שהולך בחשך ואינו יודע
את דרכו ונופל בבהמה פחיתים וכסל בבהמה מכשולים' שאינו יודע להשמר
ממעוט סכלו וקוצר הכנתו והטבתו:

וידעתי גם אני וגו' ועם היות שהשני דרכים הנז' איך אינו רואים ביניהם
הפרט בעלם הזה ולא יתרון לחכם מן הסכל ומקר' אחר
להם ואדרבה הסכל מעליח בכל דרכיו יותר מן החכם והוא ענין תימה וספק
גדול להכנס בלב בני אדם ובפרט ההולך בדרך ה' שיאמר כל א' בלבו אם
מקרא הסכל גם אני יקרני למה חכמתי אני אז יותר מה הועיל לי הכער
והדוחק שאכלתי אני עיני מכל אשר שאלו ומנעתי עצמי מכל הנאות וחמדות
העולם וטובה לא ראיתי ומה שחכרתי אז שהיה תועלת ויתרון ללכת כגד טבע
הבריאה ועיניו נראה לי שאינו יתרון שהרי מי שאחז בדרך אחרת לא נשתנה
מעמי והוא מעליח וטוב יותר ממני' ודברתי בלבי שזה טענת יצר הרע ומיעוט
הסכלה וגירעון סכל הכלי העולם הבא' על האדם בעולם וכל המקרי' העוברי'
עליו הכל הכל' וזה עולם המעשה ואינו עולם הגמול ואם בעלם הזה חכם
וסכל שוים ומקרה אחד לכל עכ"ז איך זכרון לחכם עם הסכל ואפילו בעה"ז איך
זכרון אחד להם ולא שויון אחד כי איך שניהם נזכרים במצב אחד כי הכל
יודעים ומכירים גדולת ומעלת החכמה מן הסכלות ואם לסכל גדולה ומעלה
מפני עשרו איך מצב זכרון זה וזה שוים כי זכרון החכמה בתוספת ומעלה' עוד
כי אפילו זה הזכרון שיש להם אינו אלא בעידם בחיים חיותם אבל בימי' הבאים
אחר המות הכל נסכח ואבד זכרם כאלו לא היה מה שאיך כן בבעל החכמה
כי לעולם זכרונ' עומדת בחיים ובמות' א"כ איך מיתת שניהם שזה כי מיתה של
זה איך לה זכרון והולך לאבדון והמות של זה נסכחת לו לחיים כי צדיק' במיתת'
קרויים חיים' כי איך זכרון לחכם עם הסכל וגומר עד לכל זמן וגומר:

ושנאתי וגו' יש לך אדם שסוכא את חיי וקץ בהם בראות סדבריו אינם
נשמעים עם היותו בעל חכמה ודברי הסכל נשמעים וכיוצא בזה
ויש לך אדם שסוכ' זונ' וקץ בו והלואי שלא היה לו באומרו איך אינחנו לאדם
אחר הבא אחרי ומי יודע אם טוב ואם רע ואיך יתכן שאני טרחתו ויגעתי
בחכמה ורעת ועשיתי כמה דברים ועינים רבים ואחר ישלט בהם אחרי מותי
והשני ענינים כלם מאתו ית' כי על כרחו הוא חי ואינו ברשותו ואם הוא סכל
ואפל בעולם הזה לטובתו הוא ואם טרח ויגע ומכיו לאחרי' הוא גרם את עצמו
סלא טרח ויגע בדברי תורה ובעסק שאיך ידו של אדם מנעת וטרח בעולם
שאינו שלו:

וסבותי חזרתי ונתחזקתי ללכת סבה וטענה לחזק את לבי על כל העמל
שעמלתי כי אולי יזדמן אחרי אדם שעמלו בתורה ובחכמה ובמעשי
טובים ומי שעמל וטרח ראוי לו ליתן חלק למי שלא עמל כי אם עמלו בתורה
אבל גם זה הכל ורעה שלמה לי להניח ולטרוח לאחר והיה לי לעמל בחכמה
ובתורה גם אני ולא לתת חלק עמלי לאחר כלל כי מה הוא ומה בצע בכל אשר
עמלתי ובכל מחשבותי תחת השמש להניח לאחרים יהיה מי שיהיה שכל ימי
הטורח והיגיעה בענייני העולם הם על ידי מכאובים וכעס וכודר סיבה מעיניו
לקבץ ממון ולעשות עניינים לאחרים ואין לו תועלת בהם כי אם לשעתו מה שאין
כן במי שטורח ויגיע בחכמה ובכשרון :

אין טוב באדם וגו' זה הלשון לשון תמיהה וכי אינו טוב לכמה בני אדם
המטערים על ממונם וסופכים כפסם ומסגפים גופם
לקבץ ממון ואין להם הנאה ממנו והיה ראוי להם שיאכלו וישתו ויהנו כל האפשר
ממנו ומה שיסאג יסאג אלא שמקבצים יד על יד להעשיר לאחרים דבר של
תימה הוא אלא שצריך לומר על כל פנים שמיד האלהים הוא ולא יסליטנו עליו
והוא שמור לאחרים למי שיזכה בו כמו שפירש כי מי יאכל וגו' הם דברי ארואי
שיאמר בעל הממון כי מי ראוי שיאכל מזה הממון ומי יהיה חושש עליו להוציא
כראוי לעזר ולהועיל חוץ ממנו שהם לא טרחו עליו ולא ספכו כספם עליו כמוני
ואני ראוי להתהנו ממנו ועכ"ל אינו יכול ומסגף עצמי עליו לא וראי אינו ברשותו
לעשות דבר ממנו כי הכל לפי הזכות יש אדם שזוכה בו שהוא טוב לפני האלהים
או מצד זכותו או מצד זכו' אבותיו ויש שאין לו זכות וכונם לאחרים שיזכו גם זה
הכל שמי שיש לו שכל לא יעסוק כלל לאסוף ולכנס לא יעסוק בכרכיו המקרבי
תועלתו מזכים אותו לע"ה לבל וגו' אחר שאמר שיש אדם כונם לאחרים
ואין לו בומגע יד ויש אדם שמפזר מה שכנסו אחרים : לז"ל לכל זמן ועת
לכל חפץ ואינו מן התימה כי כן גזר הבורא ו"ו עת לכל דבר ודבר כאשר הוא
מפרש ומונה כ"ח עתים מהם לטובה מהם לרעה כי אין העולם עומד במצב א'
עד דור הולך ודור בא ולכל אחד מהם יש טעם וענין לא שאין מקום להאריך כי
הדברים פשוטים ליודעי דעת :

מה יתרון אחר שמנה כל העתים מהם יתבונן האדם המשכיל כי בכל
מעשה אשר יעשה העושה בעניני העה"ז שאין להם קיום
והעמדה ואין בהם יתרון כי לפי הזמנים הם משתנים ואין עומדים במצב אחד
וא"כ מה תועלת לעמל ולטרוח בדבר שאין בו קיום וחוזר לאחריו הלואי יעסוק
בדבר קיים ובדבר שיש בו יתרון ותועלת רב לעולם ואינו משתנה :
ראיתי וגו' מותן טעם וסבה למתעסקים בעניני העה"ז ואף על פי שהם
בטלים והם מותן כותן בלבם לעשות כאשר ראו רואים רוב בני אדם
וקענין הוא מהאי לתת קיום והעמדה לעולם אשר ברא כי אם היו הכל רודפים
אחר

אחר החכמה והמדע היה העולם משתנה וטעם בלי קיום כראוי : אבל נתן
בלבם לעשות כל דבר יפה בעתו כפי כורך העולם ואינו גזרה מוחלטת מפני
כך כי הבעל שכל ובעל החכמה יש לו לרדוף אחר הדבר הנכחי והקיים וגם
אם בני עס ה' לא יעשו רבים מע"כ אשר אין להם דת וחקי ומשפטי יתעסקו
בכרכי העולם כענין שנאמר ובני נכר אכריכם וכורמיכם : וזהו פי' מבלי
אשר לא ימצא וגו' שאין הגזרה מלפניו :

ידעתי וגו' אמר כי אעפ"י שאלו עוסקים בכרכי העולם בכל אלו העתים אין
טובות יוצא מהם רק השמחה ששמחים והטוב שעושים ע"י כך ה' ה'
זמן שבחיים חיותם ואפי' העתים שהם לרעה צריך שיקבלו אותם בשמחה
וגם כמו ומה גם כל האדם אם כשעוסק בעניניו אוכל ושותה ואין רע מזדמן
לפניו כי רואה טוב בכל עמלו כי אוחז מזה וגם מזה מתת אלרים היא ואפשר
סיהיה זוכה לב' עולמות :

ידעתי בי וגו' צריך לידע כל אדם ולהאמין באמינה שלמה שאין אדם נוקף
אצבעו מלמטה אל"כ מבריתו עליו מלמעלה וכל אשר יעשה יהיה
בעולם הוא אשר יעשה אותו האלהים ואין נעשה דבר בלי רשותו וחפצו לא
בתוספת ולא בדרישו בכל אלו העתים הנזכרים לא שהבורא יתברך וית' מסתיר
מעשיו בפני הבריות כדי שיראו מלפניו ברא וגו' הענין הוא שהאדם יזהר
מלהנצל מהעתים הרעים ומן הפגעים הרעים ומן הפגעים קשים וכל דבר
שראה או ידע שאירע בעולם יש להאמין שהרי הוא כאלו בא והזהר ממנו וכל
דבר שכפי השכל ראוי להיות אעפ"י שהוא לא ידע בו ואמין שכבר היה ויזהר גם
כן ממנו ואם בכל השתדלותו לא נשמר מן האהי' הוא נרדף ולא לחנם ולטובתו
הוא ויצדיק עליו את הדין וע"ד ראיתי קרוב לזה מקום המשפט וגו' על דרך
צדיק ורע לו רשע וטוב לו מקום שהמשה מותן שתהיה שמה הצדקה והיושר
שמה שמה אנו רואים הרשע כאלו הוא רשע בדינו ומקום שאנו רואים צדיק
ויושר שמה היה ראוי להיות הרשע אב"ל אמרתי אני בלבי כי לא לחנם הוא
כי את הצדיק ואת הרשע יפוט האלהים כי הוא יודע תעלומות לב ואם אינו
מצד מעשיו מצד מעשי אחרים כי עת לכל חפץ :

אמרתי אני וגו' הענין הוא להרחיק הגאווה וגורל לבב מבני האדם שם
היות שהבורא ית' הגדיל והפליא לעשות בחכמה כפלא' את בני
האדם ועשה אותם כדמות אלהים בחכמ' וברעת וברא אותם שלם מכל הנבראים
כלם עכ"ל אין לו להתגאות מפני כך אלא ראוי לו לראות עניני החומר אשר לו
ולחשוב עצמו בינו לבינו כבהמה בראותו כי מקרה אחד להם כמות זה כן
מות זה וכן בכל שאר עניניו כי מותר האדם מן הבהמה אין והכל הולך אל
מקום אחד וגו' ואעפ"י שנשמתו של זה טהורה חכמה מתחת כסא הכבוד
והוא חלק אלוהי ממעל וזה אין לו נשמה כי אם רוח חיוני הניד למטה עכ"ל זה
דבר

דבר נעלם ומי יודע אם תשוב אל מקור או לא תשוב ואם כן איך לו להתנאות מפני כך :

וראיתי וגו' אחר שאין אדם יודע מה ענינו ואיך תהיה אחריתו איך טוב לו להיות בטוח כי אם לשמוח במעשיו אשר בהם נכטוה כי הוא חלקו והוא יביאנו לירי גמר טוב ואם הם אינם לו מי לו לראות במה ביה אחריתו : **ושבתי אני ואראה וגו'** עכשיו שאתה שאתה יסמך במעשיו ובהם יהיה בטוח לפעמים יש אנשים שאין להם שמח כלל במעשיהם אפי' בעודם בחיים חיותם כי הם עשוקים ודמעת מביה ואין להם מנחם להבילם מיד עסקם ואעפ' שבכח מה היו יכולי להבילם אינו מזדמן להם מנחם והם חיים חיי צער ואינם רומים אכילו לבהמה ולחיים כאלו משבח אני את המתים שכבר מתו ואעפ' שמתו בקוצר שנים ולא נהנו מן העולם מן החיים אשר הם חיים ערכה באריכות ימים וטוב משניהם את אשר על זה לא בא ולא נקברו שני ולא נארכו במריר' וגו' לא ראה עולמו בחייו ולא ראה חת המעש' הרע לא עוסק שנים ולא קצרות ימים וראיתי אני כי בין זה שיש לו עמל ובין זה שיש לו כשרון מעשיו אין בהם ואין ביניהם כ"א קנאת איש מרעהו מזה נהנה וזה לא נהנה אבל לפי האמת אין דבר לבטלה כי הכל בכרך ובמאמץ והשאר הוא הבל ורעות רוח :

הבסיר וגו' מי שאינו רוצה לטרוח ולהיות עמל לאכול מיגיע כפיו חובק את ידיו דרך עצלות ואוכל את בשרו ודאי כי אין לו במה סיתפרכמו איבריו כן דרך מי שאוכל עולמו ונאכה מן העולם הזה בלא טורח ובלא יגיעה לעולם הבא שאינו עוסק בתורה ובמצוות כאלו אוכל בשרו ונשמו נרוחו ואין לו מה יאכל לעולם הבא אבל יותר טוב לו לטרוח ולעמול בעולם הזה להיות לו כף נחת לעולם המנוחה ממה שיהיה לו מלא הפנים בעולם שכלו עמל ורעות רוח וזה תשובה לענין הראשון :

ושבתי וגו' אחר שאמר למעלה שהעוסק בעניני העה"ז אין לו יתרון לפה"ב וכו' שאין לו הפקר בעולם הזה אחר שלפעמים הוא מן התחת' והקושי למי שאין לו בנים ואחים ורודף אחר העושר והממון ועינו לא תשבע עינו וקרי עינו שאפילו עינו האחר לא תשבע בכל עושר שיהיה לו וראוי היה לו לחשוב ולומר למי אפי' עמל טורח גדול כזה ומחסר את נפשו מטוב הע"ה : זה הבל וענין רב הוא ודאי כי אין טענה ותשובה לסכלותו :

טובים וגו' אחר שהביל עניני העולם והדברים הזרים בא עכסו לתת ענות טובות להזהיר בני אדם שלא יפילו במוקשי מות ואחר טובים הנשים ולעולם יבקש אדם חבר עמו ואפילו בדמים לכל דבר אשר הוא חכה לעשות בין לחפצי שמים בין לחפצי עבמו דאילו בחפצי שמים יש להם פקר טוב בעמלם ויתרון גדול ויקר משכר הרא בדכתיב אז נדברו יראי ה' וגו' ואילו

ואילו בחפצי הנ"ף אם יפולו האחר יקום את חבירו ואם יפולו על כל אחד מהם גם הענין על האדם שלא יסב בלא חסד אשר הוא עזר כנגדו ואי לו לאחר שאין לו כן זוג להקיימו :

גם אם ישבבו וגו' מדבר באדם ואשתו שיש לזה חמימות מזה ולזה מזה ועושים פרי ולאחר איך יחס אין יוצא פרי מחמימותו כמו כן כשמתחברים יחד שני חברים יש להם פרי בחברתם מה שאין כן בא לבדו : **ואם יתקפו וגו'** דל"א יתקף אמן הסוק לאיזה חבר מאלו השני חברים השנים יעמדו נגדו נגד אותו הא' של הסוק ואעפ' שהוא גדול ותיקף יותר מכל אחד מהחברים לבדו לא יתקף יותר מב' ואפשר שמיסכוהו ויקרבהו ליה להדריכו בדרך טובה ונכונה בעבירה ויביאנו לחיי הע"ה באופן סיהח חוט המטולס ביראת ה' ועבודתו ולא במהד' ינתק אותה העבוד והיראה' : **טוב ילד וגו'** אחר כי החברה סכריך לבקש האדם דרך סיהיה חבר חכם ולא סכל ויהיה מסכך ולא בעל גאווה ולא יהיה מלך זקן ויהיה כסיל' : **סעקר האדם וגו'** סעקר האדם הוא חכמתו ותבונתו שרואה את הנולד כי החכם עיניו בראשו ויזהר ולהשמר ממנו מ"ש בכסיל אשר לא ידע לזהר עוד לא מעט ולא הרבה כיוצא בזה אצל בענין יצאה ויזהר :

כי מבית הסודים וגו' סבהיות לו חכמה יכול להיות מלך ואעפ' שהוא אכזר בבית האכזרי' מסס' יב למלך בחכמתו והחכמה תחיה בעליה כמו שהיה בענין יוכף ע"ה ועם היות כי גם במלכותו מולד רע ולא היה ראוי למלוכה מדר ענינים אחרים מדר חכמתו אפשר שיעלה למלוכה בענין יוסף ע"ה כמורע :

ראיתי וגו' אחר כי ראוי לאדם ליקח לי חבר לפי שיעמוד תחתיו וירע אותו ואיש את רעהו יעזרו כי כיון שלסניהם יש חלק זה בחיים וזה אחר מיתה יתנו לבם ונפסם על העסק ההוא בין בחפצי שמים בין בחפצי הנ"ף וזש ראיתי וטוב הוא להיות בעולם בחייהם יתהלכו עם הילר השני שהוא עומד אחריו ואל יחר בעיניו חברתו ולא יהיה לשכ' בעיניו כי אין קץ לכל אשר עברו לפניו טהניחו אחרים במקומם והורישום ממנוס וחפכס גכ האחרוני' כך יהיו ועל כל פנים לא יסמכו בו כי אם האחרים וגם זה מן ההבל שבעולם שאדם עוסק וטורח לצבור כספ' ולא ידע עי' אופס :

שבור וגו' עכסיו מדבר בענין חפצי שמים ואמר כי בטבא להתראות לפני האלהים בבית המקדש או בבית הכנסת ישמר רגלו והוא כנוי אל המתרות אשר מצויים עם בני אדם וידק קו' אם היה הולך לפני מלך ב"ו כמה משתדל בעניניו ובהכנתו כל סכך לפני מלך מ"ה הקדוש ברוך הוא :

וקרוב לשוב וגו' ויסה אזנו לשמוע דברי חכמים ולקיים אות' כי זהו העקר ויותר טוב להיות שומע היות נקי מן החט' ולא יביח עול ה

עולה וזבח מלהיות חוטא ולהביא עצמו כל זבחים שבעולם כי איך חפץ בכסילי
כי לא כותה תורה על דברי עולה וזבח כי אם לתועלת החוטא להיות כפרה על
כספו אבל לא שהוא יו חפץ בהם על דרך עולותיכם ספו על זבחיכם וגו' :
כי אינם יודעים לעשות דע חוזר אל הכסילים שמחמת שאינם יודעים
בחיות הרע במה שהוא ועשייתו מפני שלא
סמנו ולא קבלו חוטאים ויוצאים מן הדרך הישר אבל הכותן לב לשמוע ולקבל
דברי חכמים וכלל מן החטא :

אל תבהר וגו' כמו שפירשנו שלא יביא האדם עצמו לירי קרבן על ידי חטא כן
זוה שלא יביא עצמו לירי קרבן על ידי נדר סירחיק עצמו מן
הנדרים והאסורים ומ' אל תבהל על פיך ולא אמר אל פיך כי אפשר שמביא
בהלה עליו מדר פיו כי לפעמים לא יקיי נדרו ומביא על עצמו רעה גדולה ואח'
פיך ולכך מצריך שיהיו סנייהם פנים ואמר כי הלאי בשמים כבה וטע' שלא יבהל
להוציא דבר מפיו שאחר שהוא במעון קדשו ואין צריך לו ואינו מבקש ממנו
דבר הוא בא לעורר על ככה עונו גדול מכשוא אם לא יקיים נדרו ואפילו יקיים
אינו טוב כיון שמשיט עצמו במקום שאינו מוטל עליו :

כי בא החלום וגו' אמר כי היות אדם פרוץ בנדרים ומרבה דברים אינו
מן הסכל והיושר כי כימת לשוטה דבוי דברי כי כמו שחלום
האדם רובו שוא והבל ואין בו אמת כי אם מעט מעט כמו הבר עם התבן והלואי
ועל כן אמרו דברי חלומות לא מכלים ולא מורידים כן כל המרבה דברים לא
ימצא תועלת בדבריו כי אם מעט מעט מזער הלואי ועל זה אמרו וכל המרבה דברים
מביא חטא וזה הוא שאמר למעלה על כן יהיו דבריך מעטים :

כאשר וגו' יש שני מיני נדרים אחד שנדר אדם בעת צרה וא' שאין צורך בו
כל כך : על הנדר שאין בו צורך אמר עליו טוב אשר לא תדור ועל
האחר שבדור לידור אמר כאשר תדור שלם א תאח' ואם לאה' בזמן שמד' הדין עליו :
בי אין הפץ בכסילים מזה כדומה לו שמרבה מדת הדין בדברים לכד
ואינו עושה מעשה והוא כדאי בזיון וקצף :

את אשר תדור שלם דכיון שהנדר בזמן צרה חמור יותר בענין זה
שאין צריך איחור כלל רמדת הדין מקטרגת יותר

אחר שנדרת במה שאת' מאחר הנדר יותר משלא נדרת כלל ואם
טוב אשר לא תדור וגו' או על דרך האחר כשנדרר שלא בעת צרה אמר
טוב אשר לא תדור כלל כי צורך לו צורך כל כך
ד' משתדור ולא תשלם תכף אף על פי שלסוף אתה משלם קודם שלום רגלים
שאנו מבר בבל תאחר של תורה :

תהן וגו' אל תאמר מה עשית הלא דבר הוא חשבתי לעשות ולא עלה
בידי : אמ' עזו אינה טענה כי אתה כותן אכבע בין שיניך להוציא
דבר

דבר לפני האלהים כמ' : ואל תאמר סגנה היתה כי אדרבה יש קצף עליך
על שאין אתה מסגניח לפני מי אתה עומד ולפני מי אתה מדבר דבריך : ופעם
אחר שתבא להתפלל לפניו ולהרים קולך יקצוף על קולך וחבל את מעש' ידיך :
כי ברב ואת מה שעשה שהחלומות מצערין אותי והתלאות והצרות ומחיר
כך אני נדרר אפי' שאני יכול לשלם : אמ' איך טענה כי את האלה'
ירא ובהם הכל יסתלק מעליך :

בי אב עשק אם יאמר אדם כי נדר אני כלכד על דבר נקל שהרי אני רואה
עבירות גדולות מחלו בתוך המדינה ואין דורש ואין מבקש א
תתמה על החפץ שאינו נעשה לכל אחד מהם רעתו שמורה ושומרים עליה' לא
שאינם ממחרים כל כך אולי ישובו מדרכם הרעה :

ויתרון ארץ וגו' עם היות שאמר מה יתרון לעושה באשר הוא עושה אמר
שיתרון הארץ שהוא עבודת האדם הני יתרון כי אפילו המלך
הוא נעבד לשרה אשר ממנו מוכיחין המזון והמחיה : אבל מי שאוהב כסף וזהב
אינו מבט ממנו בלוינו דבר של מחיה ומי הוא האוהב דבר שאינו תבואה : עם
היות שגם זה יתרון הבל :

ברבות וגו' אם האדם עוסק בענייני מדה המרבה טובה ודאי שיש לו
יתרון כי רבו אוכליה וגורם חיים לרבים אבל הוא אינו נהנה כל
כך כי אם ראית עיניו ששמת במעשה ידיו : אבל העוסק בצורכי שמים אותה
היגיעה ואותו העמל לעצמו זה פ' גם זה הבל :

בתוקה וגו' עוד יש תועלת לעוסק ולעובד בשדה כי כשהוא יסוף סנתו
מתוקה לו שהוא יודעה שעל כל פנים יש לו פת בכלו אם מעט
ואם הרבה : אבל העשיר עם היות שיש לו ממון רב לא מפני זה בטוח באכילתו
כל כך ומרבה מחשבות שאין מניחים לו ליסוף ועוד שהפועל והעוסק במלאכתו
לעולם סנתו עריבה עליו ואפילו אם יאכל הרבה אבל מי שאינו טורח ועוסק
בשאוכל הרבה אין המאכל מניחו ליסוף :

ישרעה וגו' אחר שאמר למבלה שיש הבל ויש הבל' מצד אחר ומפני צדדי'
אמר שיש דבר רע לבגדיו מב' צדדים כי לפעמים קובץ אדם
ממון ולא מביא שאינו נהנה ממנו אלא שהוא אויב לו ומבקש רעתו והעושר
כלה ואבד והוא עצמו נאבד בשבילו והוליד בן ואין בידו מאומ' וכמבא שכל מה
סטרח היה להבל וריק ערום יבא וערום ישוב : אבל ימי חייו אפשר שנהנה ממנו
אבל יש רעה חולה שאפילו הממון אינו מתעכב אצלו לקבל ממנו תועלת והנאה
אלא כל עומת שבא כן ילך וכמבא שכל לרוח וכל ימיו בחשך ואין לו הנאה
כעס וקצף :

הנה וגו' מן הרע בחור במיעוטו מכל אלו ההבלים היותר טוב שאח' שט
ועמל האדם בעניני העה' שיאכל וישתה ממנו ויעשה טובה וי
סדר היום כט א I 29 אותה

אזתה מאיכו מוטה מן הדרך הישר ולא יבא תקלה מתחת ידיו וכל מכבר זמ
חיו יראה טובה • ועוד אחרת אם ניתן לו העושר מהפית בלא עמל וטורח
והסליטו עליו לאכול ממנו ולשמוח בו בכל טובה שיוכל לעסוקו מתת לה' היא :
כי לא הרבה כי לא בני אדם הרב' יוכלו להשיג זאת המעלה שזכרו את
ימי חייהם אשר הם מעטים ועוברים ככל כי לאדם כזה
האלי' מעט במהות לבו ר' עשמת בחלקו ויגיל ברעד' שאחז' מזה וגם מזה :
יש רעה וגומ' כמו החלק טוב או שיש חלק רע אשר היא רעה גדולה על
האדם עצמו ולא על אחרים • שיש אדם שכתן לו האלהים עושר
וגכס' וכבוד בלי טורח וכלי יגיעה ואיכנו חסר לכפשו מכל אשר יתאוה האד' ולא
יסליטו לאכול ממנו ומכסף עצמו וגופו להניח לאיש בכדי שיאכלנו זה חלי רע
הוא וכס' אם יוליד בנים הרבה ויחיה שנים רבות ונפשו לא טבעה מן הטובה
ואפילו בקבורתו איך מסליטין על ממונו שיקחו מזה ודאי טוב ממנו הנפל שלא
יבא לאויר העולם כי זה הנפל בהכל בא כמעשה בהמה ובחשך ילך במעי אמו
ובאותו חשך שמו יכוסה וגם שמש לא ראה ולא ידע שום מנוחה לחלק בין
טוב לרע •

ואלו חיה אלה שנים כי מה תועלת בחיים בלא טובה בהם הרי הוא
כאלו לא חיה דאין לו תועלת ברבושניו כיון שאינו
עושה בהם דקה וחכר • ואמר פעמים שחז' בסבוב ואל מקום א' הכל הולך
כי סוף סברו בבית קברו ואחריו לא הונח :
כל עמל האדם לפיהו וגו' הוא דרך תמיהא כי כל מה שטרח האדם
הכל יהיה לפיהו וגם הנפש לא תהיה לה מילוי
מה בגוף • ואינו מן הדין כ"א למלאה הנפש ולשכנע אותה והגוף במעט מזער
יוכל לסבול :

בי כה יוהר להבם וגו' כי מי שרואה פניהם אין הפרש ביניהם ולענינים
בראים שוין אבל יש מעלה גדולה לחכם בבח' מ"ט
לכסיל וכן העני ההולך נגד אחרים אין ניכר ענינותו ועשירות העשיר לפניו
כ"א בבח' שסמך האדם מלובש אינו ניכר מה שבתוך מעיו ומה שבתוך ביתו :
טוב מראה עינים מהלך פ"ט • טוב מראה עינים שהוא לפניו מהלך
נפש שאינו ניכר גם זה הכל כי אין
לאדם לחים כלל לגופו כ"א הכל לכורך בפשו :

בה יהיה אם יאמר אדם וכי למה לא אטרח לקבץ ממון אולי יהיה ליבן
הבין אחרי ויגיל לו ואינו יגע לרוק איכה טענה כי מה טהה
זרבים מקבצים ממון לאחרים ואין בו תועלת כבד נקר' שמו שכן עתיד להיות
ס' דבר מדע הוא שהאדם היום כ"א ומחר בקבר ואין בו כח לקיים דבר
התחזק במאמרו ולרזן עם המלאך שתקוף ממנו • כי יש דברים שאעפ"י שלא
תהיה

תהיה היגיעה מזה הכד ים בדרך הרבה אשר מהם מרבה ההבל • ואם כן
מה יתרון לאדם בכל עמלו שיפמל תחת השמש •

בימי יודע וגו' שאין שום אדם יודע בטוב אשר יזדמן לפניו כמה זמן ימטך
במספר ימיו שיעש' ככל אשר אדם היושב בו יודע שיאריך שנה
או שתים ויושב לבטח • אבל האדם אינו יודע את עתו כלל ואת אשר יבא אחריו
מי יגיד לו אם כן טורח ועמל בעולם שאינו שלו :

טוב ישם אחר מההביל הדרך הרע בוחר בדרך הטוב שהוא לקנות ס"ט
במעשיו הטובים בעה"ז שהוא טוב מכל חיי העולם הבא שהוא
סמך הטוב • וזו המות טוב לשם מגמתו • וזו המות מיום הולדתו שאין אדם
יודע את עתו ובזה לא יבא לידי חטא :

טוב ללכת מחובר עם מש' כי המו' הכרחי ונדאי' זכריך לחוש לה ולהתאונן
בעורו בחיים חיותו וללכת אל בית אב' לראות מה אחריתו
וסופו מלכת' אל בית משת' כי בו ירו' לבבו ויבא לידי חטא ולא יתן ל לבו י' המו' :
טוב בעם ולמי שאינו הולך אל בית האב' לתת אל לבו י' אחריתו וסופו :

טוב לו שיטב בעצב וב'יון וכעס כמ"ס בכל עצב יהיה מותר
ולא בשחוק כי השחוק מרים לבו לחטוא וברוע פנים מכעס ייטיב לבו שלא
ירוס • לב חכמים ואין דריך מקום לכעוס כי לב חכמי' בבית אב' ואעפ"י שאינו
הולך ורואה לבו רואה את הכולר מה שאין כן לכסילים שאף על פי שאין יושבים
בבית המשתה לבם הזונה לעולם שמת לתור אחרי ראית עיניהם :

טוב לשמוע וגו' ומי שאין לבו מוטה לדרך החכם ואינו משים לבו בבית
האב' לפחות ישב במקו' חכמי' וישמע גערת' ויקבל תוכחת'
זה יהיה רפואה למכתו • ולא ישמע עיר ככילים שבוה יטה לבו לדרך הרעה
ולא יוכל להשיבו :

כי בקול הסירים וגו' כי ענין סיר הכסילים דומה לק"ים כסוח' כתונים
תחת קדרת הביסול שמתלהבים אלו עם אלו ומרבים
הסלהב' עד שמתוך כך נפרפי מהרה ונעשים אפר • כך הכסילי' מתוך הסירים
מתלהב' ביצר הרע מזה לזה עד ששולט בהם יצר הרע ומכלה אות' מן העולם
כי העושק וגו' כי אין מקום לשחוק בעולם הזה כי טעווק אשר נמצא בו
מכמה עניינים שזכרנו למעלה • אפילו מי שהוא חכם והולל
וישתגע א"תו בחושבו בו • וכן לב שמת אשר ניתן לו מתנה מאבד אותה שמתה
מלבו כל שכן וכס' לאדם אחר שאין לו לבקש שמה ושחוק אלא להיות ברוס
פנים וכעס מרוב העשוקים והבלים הרבה הנמצאים בעולם :

טוב אחרית דבר וגו' אעפ"י שהשחוק טוב לאדם מן הכעס והעצב א'
החכם רואה את הכולר וראוי להביט כל אד' בא
ובזה ייטיב לבו ולא בראשיתו שהוא דבר בטל ואינו קיים כדומם של אר'
כט ב 29 2 ואינו

ואינו מתהר לכעוס שלא יבא תקלה מתחת ידו שמכניס באחרית דבר מנבס רוח שתכף מתכעס ויבא מה שיבא

אל הבהל וגו' הוא מ' שחין ראוי לאדם להתכעס אעפ' שלפי ראות עיניו ראוי לכעוס אל יבהל רוחו ומתון מתון ארבע מאה זוזי סויה כי החכם מיושב בענייניו והכעס בחק כסילים ינוח ואעפ' שאמרנו מלב כסילי בבית שמחה ואין להם כעס זהו כעס אחר טעושה רועס אבל כעס הוא עכבון בינו לבינו מחשב בדברים המתהווים בעולם :

אל תאמר וגו' אם יאמר אדם ראוי להתכעס כי הדור פרוץ ואין יראה ואין ענו' והראשונה היה להם כבוד ודרך ארץ ואין להם אחרת כעס על הענין הזה כי לא מחכמה נכנסת בתוך השלה כי הדורו' הולכים ומתמעטו מדרך ארץ וכבוד ומוסר וכריך לשקול כל העניינים בסיקול הדעת : **טובה חכמה** וגו' אמר כי החכמה אינה טובה לבדה כל כך כמו שהיא עם נחלת ממון לחזק אותה בידו ויותר לרואי הסמס :

סמס יושבי תבל שמכבדים אותו יותר ויותר ומתעלית חכמתו הרבה : **כי בצל** וגו' זה מכל על זה זה מכל על זה וסמיהם טובים ודרקו ויחריו ומתקן כך יכול ליתר חכמתו ויתרון החכמה תחיה את בעליה :

ראה וגו' אמר שעם היות שהחכמה טובה עם נחלה לא יתואם מי שאין לו לא זה ולא זה לדרוף אחר החכמה כי מעשה האלהים הוא והוא יתקן אותן ולא לאדם להרהר אחר מדותיו :

ביום טובה וגו' חוזר למ' יש מי שחלקו טובה שיש לו חכמה עם נחלה ויש מי שאין לו וככ' לא ימנע עכמו ועז' ביום טובה מהזמין ה'ה לידך טובה ואתה יכול לעבוד מתוך שמחה היה בטוב וחזק עמך במוסר אל תרף וביום רעה שאין ירך מצבת ראה את מעשה האלהים כי סמיהם מאתו ית' כי גם את זה לעמת זה עשה האלהים בשביל שלא ימצא האדם מנוס ליום הדין לא מפני העושר ולא מפני העוני זה מקבל שכרו :

את הבל וגו' יום טובה ויום רעה ראיתי במאן דאמר מלך והדיוט היה ים צדיק וגו' לפעמים אומר הצדיק בעבור צדקו כגון אם נפל אדם ערומה לתוך המים ובשביל שלא ליגב בה מכוח אותה ומאבד נפש אחת מישר' ויש רשע וגו' שחושק בה ומכילה ואחר כך אינו קרב אליה וכמא' שהציל נפש א' מישראל ועד' אפשר לפרש פסוק ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה :

אל תהי צדיק וגו' כמ' שלפעמים רוצה האדם לרדוק כל כך במעשיו שינצח מהם חורבה וכן בענין הסברא שרצה להתחכם יותר מן הראשונים להחמיר עניינים עליו וכזה משומם עכמו :

חפש וגו' לא מפני זה יקל אדם בפניו המכות להיותם בזויות בעיניו כי זה רשע ופסע ודרך הסכלים וימות בלא עתו בלא הכ' בסיקול

בסיקול הדעת ללכת בדרך הישרה והנכונה אשר לא יבא ממנה שום תקלה : **טוב אשר** וגו' טוב לאחוז בדרך הצדיק כי זהו העקר ומדרך הרשע אשר מבקש הנחת עצמו וגופו אל תנח יריך ולא בדרך רשע כי אם ביראת ה' כמ' בכל דרכיך רעה וגו' ויראי אלהים טעושה הדבר לשמה יבא את כלם ולזכות יחשב לו :

דחכמה וגו' אם יאמר אדם מי יגיד לי הדבר הטוב והישר שלא אכשל : הכל בא מן החכמה והסכל ובזה תעזר דרכו יותר ממה טעושה על ידי י' פליטים שבנין שתי חזנים ב' עינים והלסון ב' ידיים והמעורר ב' רגלים כי הדבר הנעשה מהם בלי החכמה אינו יוצא לאור :

כי אדם וגו' בהיות האדם מורכב ומגולס מלאו אין דבר טוב כעס' בשלמות ואפילו ע' החכמה כל שכן על ידם לבד :

גם לבל וגו' חוזר למה שאמר למעלה אל תרשע הרבה וגם לכל הדברים אשר אתה שומע שמדברים עליך אל תתן לבך להפקיד עליהם ועבור על פסע שאם תחוס כל בזיון קטן תבא לבזיון גדול אשר תשמע עבדך מקללך : **כי גם** וגו' אמר הענין אתה תבין אותו מעמך ממה שעבר לך עם אחרים וקללת אותם בלבבך ולא הוצאת מפיו ואם היו מחזיקים במוסרך אולי קללת אותם בפניהם :

בל זה חוזר למעלה למ' ואל תקחם יותר שלא יאמר אדם סברתי נכונה וישר והענין הזה שאני עושה הוא ה' ואעפ' שלא עשו אותו הראשונים ואני אחרם דבר זה מעמתי : לז' אם היה ראוי לאדם לתת לב לחכמתו ולחדש דברים אלו הוא : והכל נסיתי בחכמה ואמרתי להתחב' והיא רחוקה ממני וכל שכן אחרים והדיוחוק הוא גדול הרבה :

רחוק מה וגו' אמר אם מזה החכמה עצמה להשיגה היא רחוקה כמיום סתגלית עד היום : אם מזה להתחבס עליה ולבקש טעם וענין לה היא צמוקה מאד ומי ימצאנו ואין כל אדם יכול להעמיק כי לא ימצא ואם כן כל אדם יהיה תמים עם השיג' ולא יטריח סברתו לבקש כלל כי לא ימצא :

סביתו וגו' אמר כי הנס אנו ירדתי לענין הזה לטורד אנו ולבי לרגל ולחפש בענייני העולם : אם בענייני החכמה ואם בענייני הסכלות בטוב וברע לידע ולהשיג כל דבר וענין כיצד הוא מתקן על מתכונתו ואופן הברוא' וכו' צא אנו כי מעמך הברוא' בברואה שהיא האשה שהיה ראוי שיהיה דבר טוב והנח לעזר ומועיל לאדם : מאתני אותה מר ממות שהיא הביאה מיתה לעולם ועודה היום מכירי' וחרמים לבני לבד את האדם בחכר להפילו במחמורות כל יקום' ואין דבר טוב ממנה כמ' ואשה בכל לה מזה מה שכל ים בבני אדם לתת טעם לעניינה כי אסורים יריה : אבל לפטר כלום תא' בי לפעמים היא עזר וקוצע ליד האד' כשהיא חשק חיל כמ' מבא

מכא טוב ואם כן נבראה כך לומר את החטאים ולפעמים הטוב את הטובים
כמזל עזר כנדרו זכה עזר לא זכה מנדרתו ראה כלומר ראה בן אדם זה
שמכאתי בכל העניינים הנל אשר אמרה מגילת קהלת שאם תחשוב אותם א'
לא יעלו לחשבון וברובם אמת זה הבל גם זה הבל ופזר מהם בקשה נפשו
ולא מכאתי בענייני האדם מכאתי טעם א' מאלף אבל בענייני האשה עם כל
אלו העניינים הנזכרים לא מכאתי לבד ראה שמור זה שמכאתי

בי ראוי להאמין אשר עשה האלהים את האדם ושר בכל ענין ובירדו לעשות
הטוב והישר אבל כל הענין הרע הנעשה הוא מדרם כי לא נשמרו
בדרכיהם ובקשו עניינים אשר באות מהם חשבונות רבים :

מי בהחכם וגו' כי אין לתלות שום דופי בענין הבריאה וא' כי מי חכם
באלהינו ית' וית' ומי יודע פשר דבר לראות את הנולד כמוהו
נוראי הכל עשה יפה בעתו כי חכמ' אדם חומרי תא' פניו ועוז פניו ושונא מחמת
החכמה שכלבו קודם שיעשה דבר כל סכן שמוציאה מהכח אל הפועל כל סכן
וכל סכן חכם החכמים ית' ויתעלה שכל ענייניו נפלאים לאין קץ ולאין תכלית
אין חקר לתבונתו ועל כן אני אומר פי מלך שמור ראוי לקיים מאמר המלך
ויהיה מה שיהיה וכל סכן כי על דברו יש לנו סבועה לקיימו כל עניני התורה
והמזוה ואין להרהר אחריו כלל :

אל תבהר לא תבהל ענייך לעשותם ומפניו תלך אל שאק אתה עושק
בהם מאהבת המזוה עצמה אלא מדר היראה שאתה עומד
בדבריו רע וירא ממנו כי כל אשר יחפוץ יעשה באשר הוא מלך מלטון ואין
מולט עליו כי לא זו הדרך :

בי שובד בצורה אל עושה המזוה כהקד' לשם המזוה מאהבה עזה לקיום
גזרתו לא ידע דבר דע יכבד מן העונם ותתקיים המזוה
בירדו אבל כשאדם עושה המזוה מפני העונם אפשר שלא תנצל ממנו כי כל
אשר יחפוץ יעשה והמשחית לא יבחין באשר דבר מלך מלטון וא' מי יבחין
אם אני עושה לשמה או שלא לשמה ועת ומשפט ידע לב חכם היודע לבנות בני
אדם ומכיר מעבדיה לפניו גלוי הכל וכל מחשבו' מבין והוא הדיון וכל הדברים
הנעשים נשקלים במאזני דרך הכל בכוונה בין המעשים טובים בין הפסם :
הי לבל חפץ פי' לכל חפץ יש עת אס לטובה אס לרעה והמשפט כפי העת
ויש שהדין נותן מרעה האדם תרבה עליו כמ' העולם שקול
זכיו זכאי וחזיו חייב עשה מזוה א' הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו
לזכות עשה עבירה א' הכריע וגומר :

ו יודע שאין אדם יודע ומכיר במה שיהיה להכבד ממנו כי אפילו
כשיהיה מי יביד לו שהוא גרם אותו ענין ולכן אינו מכיר בו
ומפני זה צריך האדם שלא יכשל בשום דבר רע לעולם אין אדם אס
יאמר

יאמר אדם כיון שאני עומד לעולם למקרה וכנע קרוב להפסד ורחוק לסכר
טוב אשר לא נבראתי ולמה לי חיים עכ' אתה נולד ועכ' אתה חי ועכ' אין אדם
פליט ברוח החיוני הנכנס במעי האשה שלא יכנס שלא להיות יוצ' העו' לאויר
העולם ואחר שיכא אינו מולט בו שיכא ממנו וימות ובהנניע עת מיתתו אין
כח בו לשלח למלאך המות שיניחו עוד בעולם כי על כרחך אתה מחגם לא
יוכל להתנצל לפני הדין ברוב דברים טענות ותואמות להפטר מן הדין כי לא
ימלט רשע את בעליו כי על כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך
מה' ה' את כל זה ראיתי כל הענין הנזכר עדין נשאר ליתן את לבו את כל
המעשה המביע מן האדם אל האדם כי יש עת שמולט האדם בו להרע לו שם
היה צדיק כל ימיו ויתהה באחרונה אבד כל צדקותיו אשר עשה :

ובבן ראיתי וכדומה לזה ראיתי רשעים קבורים ובאו כי הרשעים בחייהם
קרואים מתים והם כל כך רשעים קבורים בתוך רשעתם וראיתי
פעלו ובאו מתוך קברם וממקום קדוש דרך הקדושים הולכים ומצאים בתוך
העיר כאלו עשו כל ימיהם טובה וכשרון ונפטרו לשלום והחיתה הוא על
הצדיק כיצד אבד זכותו בטעה קלה גם זה הבל מן ההבלי' שיש בעולם ויש לנו
לתת טעם :

אשר אין נעשה כי אין ענין מעשה הרע נעשה במהרה למי שמעשיו היו
מתוקנים אלא חשב מחשבות אשר לא כן ומלא את לבו מהם לחזור
מכל טובותיו ואם כן הדין נותן שלא יזכרו לו כל צדקותיו והוא בעונו ימות וזה
אשר מכשיל את בני האדם לעשות רע כי רואה כי החטאים והפושעים מאריכים
בשלותם ואינם כזוקים וזה עוררן פלהם ואינו כלום :

בי גם יודע א' אדרבא היא הנותנת בלב האדם לעשות טוב וזה הדרך
טיב להם שיראו מלפניו שאם לעובדי רצונו כך לעוסי רצונו עאלו ואם
רואים בטוב הזאת היא ככל שאינו קיים לטורדו מן העולם הבא וט' ב לא יהיה
מפני שאינו ירא אינו זוכה לזכות לעולם שכלו ארוך אבל פורעים לו איזה זכות
בעה' כמ' ומשלים לשונאיו אל בניו וגומר : אי' דרך אחרת ובכך ראיתי רשעים
קבורים רשעים גמורים ובאו שיש להם עליה והכלחה כמו שמחקים קדוש
יהלכו ומסתבחים בעיר כאלו עשו צדקה וחכר מתוך הכלחתם ומעלתם : וזה
הכל כי ענין פרעון עושה הרעה אינו נעשה כ' במהרה כי מניחין אות להפרע
מהם בפה וזו הכלחה מלא לב בני האדם לעשות רע כי הם רואים כי הנוטף
עושה רע מאת ומאריך לו אבל הם פקיים כי יודע אני וגומר :

יש הבל בזה יתקן ויתורץ קושיא א' אשר אנו רואי' צדיק ורע לו רשע
לו אמרתי שגם זה הבל והכל במשפט וצדק ושכחתי מי
משבח לאדם שסמח בחלקו ולא יסגיח בפרטי העניינים אבל יאכל וישח
ממה שחננו החל ית' ובזה יהיה לו בחמה גלויה עם צערו שלא יזכר ל
משליכ

שמליכנו אחרינו כל זמן שהוא בחייתו בעה"ז עד שיזכה לעולם שכלו טוב :
באשר כלומר כשיאמ' אדם אני רוצה לתת את לבי ולהשכיל בחכמה ודעת
לראות הענינים כל ולהשיג' שרש כלם ענין וגם כי יעיין בזה יומם
ולילה ולא יתן שיק' לעיניו הרי אני כאלו עשיתי וראיתי בסוף הענין כי לא יוכל
האדם למצא תכלית כל ענין לא מכח עמל' שיעמול לבקש' וגם לא מכח חכמה
יתירה כי את כל זה אני השקדתי בב' הענינים ומה שבררתי הוא כי עניני
הבדוקים והחסידיים והחכמים ומעשיהם ביר' האלדים והכל בהשגחה פרטית
עליהם : גם אהבה גם שנאה מאת ה' בה' שאין כל אדם יודע ומכיר בהם הכל
לפניהם ויודעים עת האהבה ועת השנאה כי הכל בהשגחה עליהם :

הכל באשר לבר' אחר שכל לפניהם לא יבצר מהם המקרים אשר
נקרים לכל בני אדם ומפני זה אינם נחשבים כאשר
הם בעיני בני אדם כי רואים מהם מתאחר בני אדם : כי מקרה
א' לכדיק ולרשע יש כדיוק שיש לו טוב ויש רשע גם כן : ויש רשע שיש לו רע ויש
כדיוק גם כן : וארר בא' יש כדיוק שיש לו רע ויש רשע שיש לו טוב ועל זה אומר
כי מקרה אחר העולם הוא לטוב ולטורח שהוא טוב וגומל חסד על הבריות
ולבו טהור עם המקום וקרה לו מקרה הטמא שהוא רע עם המקום ופסקה בריו'
לזובח שראים שזבח יצרו הרע ועשה תשובה במורה אז הביא כפרתו והוא שזה
עם העומד ברשעו ומחזיק ברעתו ולא מבעיא בכתם אדם אלא בעורו עושה
זה הטוב וזה הרע לא ימנע מהם השוויות הטוב כחוטא הנשבע כאשר טבחה
ירא שנאמר בו כי לא ינקה ה' וגומר אנו רואים שמתארכין לו ואינו נספג :
זה רע' ודאי הענין הזה הוא רע ומכשול גדול לבני אדם באמנם מה בצע
עבוד אלהים ואיה אלהי המשפט ומזה בא להם מחשבות רעות
ומתמלא לבם הוללות רעה ואומרים מה שאנו רואים בחיים חייתנו כי אין
הפרש בין כדיוק לרשע ואם תאמר שאחר המות הוא ההפרש מי יאמר לנו אין
אנו מניחים הודאי מפני הספק :

בימי אשר יבחר מי יבחר מות מחיים כי אנו רואים בעינינו כי לחיים
יש בטחון והשקט והנאותיהם גלויות לעין ואח' המות
נפסק הגוף לגמרי עד שאינו מועיל לכל עם היות הארי מלך שבחיות וכחו
גדול : אחר המות בא הכלב ואוכל ממנו מפני שכבר אבר זכרו וכחצא באלו
שאר בני אדם :

החיים עוד הפרש גדול כי בטחון החיים גדול בחיים חיותם ואח' המות
נפסק כח החיים יודעים שימותו ויש להם דרכים להש' מכל האפשר
יתים אחר המות אין להם דרך כלל להנצל מכל חזק והפחד לא מבני
מיר שיש בריה והכל חזיקים בהם ואינם חוששים כי אין להם סכר
וכרם ואלו היה תקות האדם המות היה ראוי להיתן ממנו בהשגחה
ובטחון

ובטחון אבל אני רואה בהפך כי גם אהבתם גם שנאתם כבר אברה וחלק אין
להם עוד זו מחשבתם הרעה ופניית לבם :

לך אבול מי שהוא בעל סכל וירא אלהים לא ימוט לעולם ולא ידאג
ממעשיו הטובים שיפסיד אותם אחר המות וישאר רק מהאין
ומהאין חס' ושלום אבל ראוי לו לומר לעצמו לך אבול בשמחה לחמך בעולם הזה
ושאת בלב טוב זינך והם התורה והמצוה כי כבר רצ' אלהים את מעשיך וכתב
בתורה היום לעשותם ומחר לקבל שכרם :

בבל עת כל מה שתוכל לתקן מעשיך בכל יום עשה ולא תאחר כי אין אתה
יודע יום כשיעתך וראוי לך שתעשה עקר מן המות ולא מן החי'
הפך הרשעים הנזכרים :

ראה חיים אף על פי שאני אומר לך בכל עת יהיו בגדיך לבנים לא שתהיה
כדיוק הרבה ולא תחוש כלל מן החיים כי ראוי לך לאחוז מזה
וגם מזה וראה דרך חיים שיועילו עם אשה אשר אהבת היא הנשמה אשר בגוף
שלא תפחד ממך והיא גם כן כאשה עמוה שלא תהו בראיה וגו' כי אין לך חיים
ראויים כא' באמצעותה ושניכם כא' טובים להשיג ע' וכל מה שאדם יכול לחי'
מת טוב לו לעשות טובה בעיני ה' ומתוך כך יהיה לו חלק בעמלו :

בל אשר אף עוד טענה לבקש חיים וכח כי בעוד שאח' בעה"ז יש לך רשות
לעשות המוטל עליך מכמה ענינים הכריכים לתקן מלבד ראוי
והגון חלוקה דרכן להתלבש בעולם הנשמות וכל המוכיף לעשות מוכיפין לו
וראוי להשתדל עליו לגומרו בהיותו בעולם הזה כי אחר שנספג מן העולם לא
יועיל לו שום דבר וענין כי מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת :

שבת וראה וגו' בא לתרץ קושית הפתאי אשר אמרו כי מקרה אחר
לכדיוק ולרשע ואם כן מה בצע עבוד אלהים : לז'א
כמו ולטעמך כמו שאנו רואים בעינינו המקרה אשר יקרה לקלים ולשאים קלי'
לגבורים ולשאים גבורים לחכמים ולטפשים לגבונים ולסכלים לירדפי' ולשאים'
יודעים והוא חוץ מן השכל אלא מהמקרה לא יבצר כן המקרה לכדיוק ולרשע
לא יבצר לא מפני שמהם שווים : גם הקו' גם כן כי אל כל החיים יש בטחון
גם הם בלי בטחון וכלי ידיעה :

כי גם לא ידע האדם את עתו והם כדגים הנאחזין וכפפרים בפתע פתא :
ואף על פי שאמרו להשיב מפתיותם לא ימצאו מקום ויהי
באולתם לא יהיה להם תקומה :

גם זה ראיתי בא להשיב ענין הבריאה אין ברא' הש' העולם בזה ה
לכא בני אדם לירי מכשול ומפלים בפח יקום וכח
להם עונש מתה שרואים בעין ואמר הכל תקן הש' והכל עשה בחכמ
המשל והמשל הוא בגבו של אדם :

עיר קטנה מהיא בנויה בחכמה נפלאה ואנשים בה מעט האזכרים
 הממשלים אותה יבא אליה מלך גדול הוא יבחר כי לפתח
 חטאת רובץ ונקרא מלך גדול כי ים לו חיל גדול כי כל האזכרים נשמעים אליו
 מפני סמכותם הנאמרת וסבב אותה זכנה עליה כי בעוד הנער נער קודם בוא
 יבנה כל מעשיו להרע וכל עניניו מקולקלים בעצת היצהר חו העיר כפי הדרך
 הזה יכבוש אותה המלך הזה ולא תהיה לה פליטה מה עשה המצוי בתוכו
 איש חכם מסבב והוא היכנה וחכמתו בזויה לפי שאינה להנחת השומעים וזוה
 המלך חשב לכבוש את העיר ולמלוך עליה מצא אותה האיש המסבב אשר הוא
 מלט את העיר מידו בחכמתו ובהיות זאת המלחמה תדירה ובכל יום ויום המלך
 בתוקפו עומד לכבוש האיש אם לא ימלטו ממנו לזא ואדם לא זכר את האיש
 המסבב והסתאים אנשי העיר הם האזכרים ערוץ הזללים בעצת המלך ליפול
 בידו ואינם מרגישים :

ואמרתי אני אני אומר וכל בעל סכל ראוי לו שיאמר טובה חכמה מצבור
 שנים היות מהמלך הזה גבור ודבי חיליים עמו המסבב
 בחכמתו ובדבריו הרבים הסהית המלחמה והלכו להם בלא חרב ובלא חנית
 ואם כן ראוי ללכת בעצת המסבב והוא ולקבל דבריו ולהנצל מפח יקום ולא
 באלו הטפסים שאינם חוששים ומבזים חכמתו מפני האמת עצמם וסופם ליפול
 בידו ואין להם מנוח :

דברי חכמים הביא הכרח למען מן החכם עם הכסיל שאינו ניכר חכמה
 החכם כי אם מתוך דבריו אשר כלם בנחת ובישוב והכסיל
 כל עניניו בעקות כן דרך היצהר עם היצהר כי כל עמני היצהר בהלן וקטנו
 בלא ישוב מטה דרך היצהר כי כלם שכל יושר וישוב :

טובה חכמה לא מבעיא שהחכמה טובה מן היצהר אלא היא טובה מכל
 קרב עצמם הממיתים כי איברי האדם הם בלי קרב לעשו
 דבר להמית עצמם וחכמת היצהר מהפך אותם מרעה לטובה וממות לחיים
 וחוטא אחר זה עכתיף היצהר וחכמתו כי אם יסקול החוטא ההוא שמתהנה
 לפי שעה וזה הפסד שבה לו מחמתה יברח לארץ זיה ובלמות
 ולא יאמץ להפיק רכונותיו מחמת טובה מועטת מאבר טובה לאין ערך וזה
 מפל לזה :

זכובי מות כי עם היות שזמן הסוב רוקח מרחקת הוא דבר טוב וחשוב
 מאד וזכובי מות אם נפלו לתוכו הוא הפסיד והשחית עד שאינו
 לכלל מפני בר הפסד שבהם יקר מחכמה וזאת חכמה ברא היצהר
 הוא מוכן לפורענות לזה השיב במו שהחכמה טובה שהוא היצהר כמו כן
 וזה שהוא היצהר טוב ממנו במיעוטו דאלכ אין עולם ולא תהו בראש
 לשבב יברה אם כן מה הפסד בעיניכם :

לב

לב הבם לעשות מן העקר עקר ומן הטפל טפל החכם לבו ומחמתו לימינו
 שהוא עקר הארץ וכורכו ואינו חושש להנחתו והכסיל בחשך הולך
 וכל מנהגת לבו לשמאל ואינו עושה עקר ממנו :

וגם בדרך אין הסכל לא מבעיא כי דרכו במה שהוא תועלת לו והנחתו
 להדבק כי כהר ויכהט עשה אותו טפל מלבו ומניח אותו לשמאלו
 אלא אפילו בדרך בעיניו העולם הוא מתדבק בו שאומר לכל סכל הוא ומכת
 יצהר הוא ובמקום אשר ראוי לחיות בחכמה הרבה ובסכלות מעט הסכל עושה
 בהפך :

אם רוח הבושל רובה לומר אם באת לידי גתיו שיצהר הביאך לירי מקום
 מהתגבר עליך לא תאמר אחר סיכול עלי אלא אחר
 מועצותיו הרעים ותתיאש מן הרחמים אלא מקומך אל תנח מקומך הא לראש
 אלתנח מפני זה והתחרט והעלה ארוכה ומרשף למכתך כי מרשף רפואת
 התשיבה ויכח חטאים גדולים שבזכות השנעת התשובה והחזרה מן החט יוכל
 שלא יבא לידי חטאים בהיותו נסמך מיכרו הרע וסוכא מעשי הרעים :

ישר דעה אם יאמר אדם אין השתדלות האדם מועיל לו כי הכל מן השמים
 ואפילו היות האדם כו יק ורשע הכל מאתו לזא כי אין הענין כך כי
 ביד האדם הכל כי אפילו הדבר התלוי במזל לפעמים יצוט האדם ממנו מחמת
 רוע השתדלותו וסכלותו והוא כשגגה שיכח מלפני הסליט סלא מן הדין לא קרה
 מקרה וכלקה בעונו מפני סלא נסמך ונפל וזה נתן הסכל במדומים רבים כי
 לפעמים מי שיש לו מעט סכל והשגה זכה להימך בין גדולים ומלכי קדם מחמת
 השתדלותו ממנו או מאחרים ולפעמים מי שאינו עשיר בין בסכל בין בממון
 ובסכל יסבו מפני סלא נסמך וזה ראיתי עבדים על סוסים והוא מן הקצה אל
 הקצה שמי שהוא עבד לטר ח' לפעמים עולה הוא להיות סר והשר סלו להיות
 עבד לו מפני סנתאמץ בגבורה והשתדל ועלה לגדולה :

דבר גומץ הענין כי המקרים הבאים לאדם הוא גורם להם סיבואו על
 הרוב כי לפעמים האדם חופר גומץ וגופל הוא בו ואין לו תקומה
 והוא ברא משהית לתבל לו וכן לפעמים פורץ גדר ואינו נסמך מן הנחש ונפסד
 ומעשיו ברמון לו והוא מפל לעובר על דת ועל דם :

מסיע אבנים ולפעמים חושב האדם לעשות טובה ואינו נסמך מעשיו
 כראוי בא לו ממנה רעה כמו שהמסיע אבנים ממקו למ
 להרים מכשול ואינו נסמך ומכיו בו וכעצב בהם וכן בוקע עבים מחוטא
 להתחמ' בהם או לאפות פתו או לבטל ביסולו ואינו נסמך ומסתכן הוא
 כיון שנשמת הכרזל מן העץ ואם כן אפילו במקום משוט טובה ראוי
 עצמו כש במקום שהוא דבר רע :

אם קרה הביא משל לזה שהכל מתכונתו מל אדם ומתכונתו מאב

אדם חרב או חנוי וכל מה שיהיה ולא קל קל פניה ויכנס עמה במלחמה
 חילים יגבר ודאי לא יגבר ואותו חרב או חנוי לא יעשה פועל כלל ומה יתפר
 להם התיקון לבד ומפני חסרון אותו הכשר אינם נחשבים לכנס אדם כן אותו
 הכשר החכמה והיתרון של הכלי הוא העקר אדם כן זריות האדם והשתדלותו
 להיות כשאר מן המקרים ומן הפגמים הוא העקר והוא בידו :
 אם ישך כי לכל הנזקים יש להם דרך להנצל מהם כי אפילו הנחש שהוא
 מועד ומזכך להזיק אדם היה מלחש בו לא היה נזוק ואם כן מעש
 השתדלותו לקנות החכמה והידיעה גרם לו להיותו כיוזק ואין יתרון לבעל הלשון
 שאין השתדלות כ"כ סנוק הזה גדול והזלתו ממנו הוא דבר נקל : א"כ הוא
 מאר העניינים כלם לא יאמר האדם מה בידי לעשות כי בידו לתקן הכל ולא
 דבר רק הוא ואם הוא רק מתנו :
 דבריו פי לא מבטיח סכרין האדם להיות נזהר במעשיו מאשר סיבא לו
 רעה מהם כמו שאמרנו לא אפי' בדבורו כריך להיות נזהר הרבה
 כי הדברים כשיובאים מפי חכם ונזהר בהם כולם הם חן לשומעיהם : ואותם
 דברים עצמם אם יתזוור אותם הכסיל בשפתו מבלע ומשחית אותו חן מפל
 שאינו משגיח בה :
 החרת דבריו וכשהוא מדבר מעצמו דבריו בלא טעם והם ככלל : כי הם
 בלא סדר : ואחרית פיהו רל שלפעמים בא הוא לתקן דבר
 הסכלי ומקלל אותם יותר ונכלל במים ארירי' והעלה חרם בידו והכל למיעוט
 השגחתו ותבונתו :
 והכבל סימן לאדם להימנעו בכל סמריה דברים ומתוך דבריו לא
 יוכל מטעות וסכלות : ואחריו לא ידע האדמה סיהיה לל אפי' בעות
 בחיים חייתו חן לו כח לידע מה סיהיה ומכל פכן מה להיות אחריו שהוא אחר
 מיתתו מי יגיד לו ועל כן אינו חושש לכפשו כי אינו יודע איך יפול דבר :
 עמל הכסילים וגומר מהביל למי שהוא עמל בעולם שאינו סלו ואומר עלמ
 כי הוא כסיל ולא זו הדרך ולא זו העיר ולא ידע ללכת אל עיר :
 אז לך ארץ משלאל הנזק ואיבריו מתלכך נצר הוא יצר הרע ואפ"י מקרא
 אותו וקן למעלה הרי הוא כסיל כנער ורודף אחר התאוות ואין לו
 חכם מלכות מפני זה שהן כיוצא בו כל משרתיו רשעים : אבל אשרי ארץ שהמלך
 יאמר יצר הטוב בן גדולים וחזרין אשר יש לו יחס ומעלה ומתנהג בהכמה
 ואינו רודף אחר התאוות כי אם בעתם : בבבורה ולא בשתי : בקופר
 כמרץ ולא באריכות במשתה היין : ושריו כיוצא בו :
 תים ביד האדם להחליק עליו המלך הכשר שאמרנו אדם לא יתעצל
 בדבריו ופניה כח שאמרנו חלל המ קל כנער ורץ כזבי שאם
 כל מעש יספיד הדבה כמשל התביא : ובשפלות ידים ידלוק הבית
 כדרך

כדרך גם אל פיהו לא ישיבנה :

לשחוק כי אם אדם יתעצל בעניניו יצר הטוב יש רבים בעור יצר הרע
 לרדוף אחריו ולמלאות תאוותיו ומתעטים הכנה הנמצאת ליצר
 הטוב כענין השחוק שבשכל מעט שחוק וקלות ראש עושים לחם וסעוד להרבו'
 התאוה וכמו שהיו מתחיל לשחח במיעוטו ורובו משחית ומחבל והמיעוט מושך
 המרובה : והכל בא שהכסף יענה את הכל רובה לו שהכסף והתאוה שמתחיל
 האדם לרדוף אחריהם הוא יענה את הכל ואחריתו וסופו להשחית לכן ראוי
 לאדם להיות גבור כארץ להחזיק במעט ולהניח המרובה :
 גם בכדעך לא יאמר אדם אחר שזה המלך הוא הטוב והאחר אינו ראוי
 והגון למלכה אין ראוי לשמש אלו אמרה את פי ולא אשמע
 את דבריו ואדרבה אקלל ואבזה אותו ואם משרתיו ועבדיו ושריו העשרים כי
 לא מחכמה מתתחכם תעשה זאת : כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים ואין
 לדחות אותו לבמרי כי עוף השמים הוא מלאך המות יולך את הקיל ויקטרב
 עליך : ובעל כנפים שהוא המשיטט בכל העולם יגיד דבר כי לא תהו בראיה
 לשבת יצרה ועל כל פנים כריך אתה לו לקיים המצות :
 שלח להבך תן לו שיאכל ואף על פי שאין אתה דואה הנאה כעת כי
 ברוב הימים רובה לומר שיוקן האדם ישיגנו ויכול עליו
 לבמרי כי יתמעטו תאוותיו אבל להחזיק אותם מתמלתם אי אפשר מכני קאים
 העולם :
 תן חלק חיי האדם שבעים שנה ואם בגבורות שמנים שנה ילביא לידי כך
 כריך סיהיה האדם מן העצה הכריך לו ולחיוולל יכנף גיפיו ועכמו
 יצמו שאמר אל תהי כדיוק הרבה וגו' ועל כן כריך להצט רואה את המולד ולתת
 חלק להכשים וגם לשמנים אדם יזכה ויכול להשיג רכוש ויכרו במעשים טובים
 מיעטה כי לא תדע כי תועלת רב הוא לאדם להאריך ימים שלפעמים מושג
 את הרעה אשר תבא על הארץ כי בסיבת כדיוק אחר יש הנגה על הדור וכדיוק
 יבור עולם ויש לבורא יתברך נחת רוח עמו : שוכה ומחכה :
 אם יבלאו לא יאמר אדם הכל מתאו יתברב מה מועיל לי הכנתי אדם
 סגור עלי למות אמות ואם לחזת אחים חלו דברים בטלים
 כי ביד האדם להביא מיתה עליו או חיים והבורא יתברך יעשה כרצונו שאר
 העמים אינם מלאים חיים וטוהרים להביא חן להם מה ירדקו ואף על
 בהזמן מתייב הגשם כריך הכנה וכן אדם יפול כן רובה לומר כן חילן
 נפול מחד דרוס או מחד כפון חן לנחמיהם אדם לא יקדמו אותו ויחזקו
 מעות ובעצם הכנה והשתדלות יחיה : אבל אדם יכחול א תו כך במקום
 יהיה ולא יוכל עוד :
 שובר רוח לא יאמר האדם יעבד חלו הימים ובימים הבאים

ואעשה כי לו דברי הוללו כי מי יאמר שיפשה כונתו ואלי לא יעשה כמו הממתין
ברוח שיכלה כרי סורע לא ירע כי אולי לא יכלה ויעבור הזמן גם רוחה בעבי
אם יבואו ברי סיקציר שלא יכח השמש לא יקצור כי אולי לא יבואו אלא יעשה
השתדלותו מיד כל א' בזמנו :

באשר אינך כי אין אדם יכול להתחכך ולומר זה הזמן טיב וזה טוב ויכח
חכמו או חפזי ה' למתים ידועים הנראה בעיניו כי מי יאמר
לו איך יפול דבר כי כמו שאמר דרך רוח רוחו של אדם בקרוב ומה טיבו
ומה דרכו ומה זמן יצא בקרבו : כעצמים שהם בבטן המלאה המעוברת
סוף מורע כן עמינו העולם הצתידים להיות אין מכיר בהם כי אם העושה
אשר עשה את הכל :

בבקר זרע בין חפזי שמים בין חפזיך ולערב אל תחזק ירך כי אין אלה
מכיר ומשיג הזמן המוכלל מי הוא אדם הקודם או המאוחר או
אשר ששניהם כאחד יהיו טובים :

וכתוב האור עכש כדרך האדם בהיותו בעולם הזה להשתדל ולהתהנות
מן העוה"ל להטלים חפזו במתיקות האור אשר לפניו ונבר
עיניו תחת השמש ואפילו יחיה שנים הרבה ויטמח בהם כי בהם יכול להשיג
חפזו וכונתו לעשות רצון יוצרו מ"ט ביום אשר אחר המות כי הם רבים
עליהם וכל חשך ולא אור כי אינו יכול להפיק רצונו אדרבא יתן את הדין ויקבל
חובו :

שמה בחור בהיות ששארם חוטא לעולם מתחרט ונעצב על מה שעבר
עליו באחרים אל רשעים מלאים חרטות ועכ"ל חזר לרשעו אחר
טכניק הבחור שהוא בתוקף התאוה והתמדה שיהיה שמח בילדותו : כלומר
שלא יתרגל לו על ש"כ לאור העולם לעשות הרע בעיני יוצרו אלא שיטמח
בילדותו מפני מעשיו הטובים : ובהיותו בימי בחורו שייטיב את לבו בחזרה
ונת"ט ועכ"ל יאמר גם מזה שיהלך בדרכי לבו ובמראה עיניו לרבר הכרך אליו
לקיומו כמגורע כי על אלה על זה ועל זה בין על הטוב בין על הרע עתיד אתה
ליתן דין ומשכונ :

ודבר בעם להזית הכעס והרוע מצוי בבחורים מצד רתיחת הדם אשר
שיהיה נקי מהם ולא יתן אל זר לכוח בתוך קרבו ולהסיר
היצר הרע מבשרו כי עם היות כי תצר הילדות והשחרות מתגבר העצם
הוא ובידו להתגבר ולהיות איש להכיל את נפשו כי אם לא עכסו אימתו
והם :

את בוראך בימי בחור תיך כי אז מכרת גבורת האדם וכח
עבודתו ליוצרו מ"ט בימי הרעה
חקקה אשר תשט כמו וישיש שנים אשר הוא מעבדו מוחם בהם יאמר
אין

אין לי בהם חפץ שאינו יכול להשיג מבוקשו לא מזה ולא מזה :
עך אשר לא תחשך מ"ט למעלה ומתוך האור וטיב לעינים וכליות
מתיקות והנאה יכול להשיג אבל אחר שתחשך
אותו מתיקות האור מכל איבריו וסבו העבים דוכה לומר מבינות זכנות איתו
אור אחר הבשם אחר ימי הרעה שהיו לו בחיים חיותו כחשך לגמרי אחר המות :
ביום שיזע כל איבריו בטלים ביטול אחר ביטול שומרי הבית האברים
החכמים : ובטלו הטוחנות הכנת המזון לאלו ולאלו : וחשבו
הרואות : עיני הבשר ועיני השכל וסוגרו דלתים העליונים והתחתונים מפני
מנוט הסכנות ויקום לקול הכפור כי סיכה בעיניו איננו דואה וישחו כל בנות
השיר לא יבונן פה ולא יבונן כלי אינו טועם כי כלם שחו לפניו :

גם בגבה כל מקום גבוה כר לפניו ומצטער בו שאינו יכול ליטא ורגליו
ותחתים אפילו במישור היו מתיקות לו הדרך : ויכאף הסקר הם
דברים מתחרשים בו לרעתו וכל יום מתחרש רעתו מחבירו כי הולך : והספר
מתקן עיניו והספריו לספור עליו וממתן עליו בכל יום מתי ימות :

עך אשר מהאדם במותו משתטח יותר מחייו וכתוב ירחק ממחרת
מקרובו ומעביו ביתו ותרץ עטרת זהב בראשו : ותסבר כר
הכר הממלא להם טעם וברכה ונרחק הכנת המילוי באבר : ישוב את ים תקום
אולי ישוב ויתעורר ויחזו לשמו שהיה לתקומו הראשון זה א"א כי כל בנינו נהרג
העפר יחזור ליסודו והרוח ליסודו :

הבל הבלים כלו ענין הכ' הזה להכביל העולם ולחזר ידו עובדי ה' כי
יראו וירעו כי הכל הבל ויביטו באחריתם : אבל ענין
חכמתו המזינת על כל אדם לאבילה אמתה כאן כי עוד על זה למד דעת
וחכמה וזכרון במסלול האין ותקן בהם חקר למוצאי דעת :
בקש קהלת כי שנתו בהם של קהלת למכור דברי חפץ וכתוב יוצר
דברי אמת לסקל מכשול מדרך העם ולהאיר בימי הצורים
המוטבעים בטוט היות של העולם :

דברי חכמים אחר אדם אינו מכיר וידע בספרים האלו יתן את לבו
לשמע דברי חכמים אשר ביניהם כי כולם הם חזקים
ומטובים לשמיע להם כי הם בעלי אמונות והם מקבצים הדברים הסוד
להסיר את קשם וכלם אמת כי כולם נתנו מרעה אחר :

זיותר בהבה כל הזר יותר מהדברים הכתובים בדרך האדם לי
ולאזהר שלא יכשל בעמו כי אם בעלי הכפרים יעט
לכל המורד אין קץ להם : ולבד הרבה לרבר בהם בפרטות יגיע
הדברים בקוצר טובים והמשכיל יבין ויסקף לקח :
סוף דבר אבל כללות הענין בקוצר כל ענין הם הזה הכל בשמח

פירוש קהלת פרישה יא

את האלהים ראוי לירא מפניו ואת מצותיו לקיים ולשמור כי זה כל האדם :
 כי בל מעשה האלהים אשר ברא ופעה בעולם הזה הכל ברא לכבודו
 והמתנה ממנו לכבודו ולתועלתו ראוי ליתן
 את הדין בין על הגולה בין על הנכחד אם טוב ואם רע כמו שכתבתי למעלה
 הכל כדרך ומצפט :

ה ו ש ל ב ע

אמר דז'פרוני

אחרי בלתי היתה לי ערבה והלאהים אלה לירי הספר הזה כלו מחמדים
קטן ההמות ורב האיכות ומי כמוהו מורה להדריך האדם לירא
ה' ולא הבתי בשכבו ובקומו בבחרותו וזקנותו והנהגת עמו בחגים ובמועדי
עת לשחוק ועת לבכות והנהגת האדם עם חשתו וגידול בניו והרבה דברים
אחרים מיוסרי על פסיקי התורה ומאמרי חז"ל כאשר עין בעין יראה כל קורא
ולדיוות כי בדפים הראשון לא הוסס בו מפתחות להאיר עיני המעינים
ולתקל מעליהם הטורח למצוא מבוקשם כהדרך עין אמרתי אני
בלבי הנה מה טוב ומה נעים להתוות תיו על מנחות העמודים וכל
רואיו ירעו כל הנמצא כתוב בו ויותר מהמה וגם ראיתי
לעשות חלו המפתחות כיד ה' הטובה עלי יראו
המעיינים וישמחו יען מתוכם ימצאו תאות
לבם ירצו ולא ייבשו ילכו ולא
ייעפו וזה החילי בעזר
ה' כורי וגאלי:

בית הספרים הלשמי
האוניברסיטאי
ירושלים

מפתחות

פסקה 7

[illegible]

כפת חות

[illegible]

כפתח ת

כונת פתח שבת דף עב א רף פנ פא
 ורף פנ פא
 כונת ה'ך על שם
 פנין העשרה כהן
 הכהנת האד'תלת שחרית של כהן שם פנ
 הד' יום ראשון יום של כהן דף פה פא
 הד' קבירת ופסירת הפיור
 דין סבירת החומר ועל כפועד דף עו פא

חיי חג הלבונות

דני חג המסכת

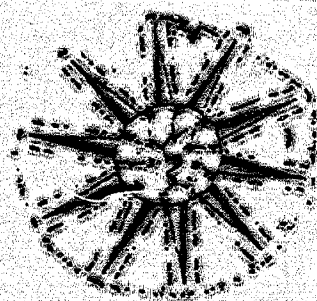
פחד סע הכחשו' דף שו עד ודף פז על ועב
 עמית סע סע' וכו' ליד' אס עברס דף נא על
 כונת סל'ג ואנחשו' סס עד ודף כב
 על וסב
 סית קדש סל'ג
 דף נג על
 סס רה
 סד' רע' ל'ת סל'ג
 כית הקבות רוס הסע'ל
 דף כה על
 סד' סקבות וסד'ס עברת וססס'ת סד'ס
 סס עד
 פת קד'ל' סד'ס' יקד'ל' חרס'ס
 דף נס על
 סד' קד'ל'ת סד'ס' כו'ס'ס
 סס עד
 סד'ס חנוכת וכו'ס'ס

ד"ר חנוכה ופזרים

[illegible]

וְיִשְׂרָאֵל כָּל הַיּוֹמָה עִמָּה וְהוֹקֵקת אֲדָתָהּ כָּל כֹּחַ אֲדָתָהּ שִׁוְיוֹתָם ג' לֹס כְּטָל מִלֵּךְ
לְכָן מִשָּׁה וְיִשְׂרָאֵל לְכָל עֵת

בגלך האנצ' בילא:

The Judaica Archival Project

מכון מקורות לתלמוד

P.O.B. 43267 Jerusalem 95400, Israel
Tel. 972-2-518614, Tel/Fax. 6540164

ת.ד. 43267 ירושלים 95400
טל. 02-518614, טל/פקס. 02-6540164

TITLE PAGE - דף שער

כ"ה

5.11.96

13 70

21C *S
סדר היום
משה כ"ר מכיר
ונציה שטה
Seder HaYom
Moshe Ben Machir

Venice 1605
R8 35V3361

דינים וכוונות תפילות לכל השנה, ופירוש על קהלת
מהדורה שניה

REEL\BOOK\AND FRAME NO. 305/5/907-1037 תאריך.....
REEL\BOOK\AND FRAME NO\C2 מס. סרט/ספר/ומסגרת.....
MAGNIFICATION 14/20 מס. סרט/ספר/ומסגרת2.....
EXPOSURE 18X הגדלה.....
COMMENTS ON COPY חשפה.....
הערות על העותק.....
אודג סבר.....